

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
Факультет історії, політології та національної безпеки
Кафедра всесвітньої історії

СУЧАСНА ІСТОРІЯ КРАЇН ЦЕНТРАЛЬНОЇ, ПІВДЕННОЇ ТА СХІДНОЇ ЄВРОПИ

Навчально-наочний посібник для студентів
Факультету історії, політології та національної безпеки

Луцьк – 2018

УДК 94(4-191.2+4-11-13)«1914/...»(075.8)

ББК Ш 33

*Рекомендовано до друку науково-методичною радою
Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки
(Протокол № 2 від 17 жовтня 2018 року)*

Рецензенти:

Шабала Ярослав Миколайович, доктор історичних наук, професор, завідувач Кафедрою археології давньої та середньовічної історії України; Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

Скорейко Ганна Михайлівна, кандидат історичних наук, доцент; Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Сучасна історія країн Центральної, Південної та Східної Європи. Навчально-наочний посібник для студентів Факультету історії, політології та національної безпеки / Л. Шваб. – Луцьк, 2018. – 141 с.

У навчально-наочному посібнику вміщено програму навчальної дисципліни «Сучасна історія країн Центральної, Південної та Східної Європи», укладену в узгодженні з «Навчальним планом» Факультету історії, політології та національної безпеки Східноєвропейського національного університету для студентів спеціальності «Історія», «Історія та археологія» й «Середня освіта (історія)», освітнього ступеня «Бакалавр». Подано виклад змісту тем, запропонованих для вивчення; перелік тем практичних (семінарських) занять і самостійного опрацювання для студентів денної й заочної форм навчання в супроводі з рекомендованою літературою, запитаннями для контролю тощо. У четвертій частині «Методичні рекомендації для вивчення навчальної дисципліни» подано практичні рекомендації щодо систематизації навиків різних форм вивчення дисципліни. В частині «Додатки» вміщено інформацію для осіб, зацікавлених у більш широкому вивченні навчальної дисципліни тощо.

© Шваб Л. П.

©Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, 2018

ЗМІСТ

Частина 1. Програма навчальної дисципліни (ст. 4 – 61)

Вступ: мета та завдання навчальної дисципліни; вимоги до знань і умінь; опис навчальної дисципліни (денна, заочна форма); методи та засоби діагностики успішності навчання; форми підсумкового контролю успішності; оцінювання знань студента; розподіл балів; шкала оцінювання; структура залікового кредиту (денна, заочна форма навчання)

1.1. Теми практичних занять: Денна форма (ст. 11 – 32)

1.2. Теми для самостійного вивчення (ст. 33 – 42)

1.3. Теми семінарських занять: Заочна форма (ст. 43 – 51)

1.4. Питання для контролю (ст. 52 – 53)

1.5. Теми курсових робіт (ст. 54 – 55)

1.6. Теми магістерських робіт (ст. 56 – 58)

1.7. Джерела та методичне забезпечення навчальної дисципліни / основне (ст. 59 – 60)

1.8. Нове у літературі: 2017 – 2018 роки (ст. 60 – 61)

Частина 2. Конспект тем навчальної дисципліни / лекції, семанари, теми самостійного вивчення (ст. 62 – 129)

Частина 3. Методичні рекомендації вивчення навчальної дисципліни (ст. 130 – 132)

2.1. «Положення про випускні кваліфікаційні роботи» від 02.10.2017 р. СНУ імені Лесі Українки/ за посиланням

2.2. «Положенні про організацію навчального процесу у Східноєвропейському національному університеті імені Лесі Українки» від 02.10.2017 р. СНУ імені Лесі Українки / за посиланням

2.3. Семінарське заняття. Семінарське заняття. Що таке семінарське заняття? Як проходить семінарське заняття?

2.4. Доповідь. Як готуватися до доповіді?

2.5. Реферат. Як пишеться реферат? Як оцінюється реферат?

2.5. Написання есе. Що таке есе? Як оцінюється есе?

Частина 4. Додатки (ст. 133 – 142)

Частина 1.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Вступ

Програма навчальної дисципліни «Сучасна історія країн Центральної, Південної та Східної Європи» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів напрямку 6.020302: «Історія». 032: «Історія та археологія» та 014: «Середня освіта (історія)»; освітні програми: «Історія, європеїстика, археологія», «Історія, правознавство, суспільствознавство».

Предметом вивчення навчальної дисципліни є історія трансформаційних процесів у країнах Центрально-Східної Європи після Першої світової війни до сьогодення.

Міждисциплінарні зв'язки: початкова дисципліна «Сучасна історія країн Центральної, Південної та Східної Європи» тісно пов'язана з відповідним історичним періодом всесвітньої історії.

Програма навчальної дисципліни складається з двох змістових модулів:

- 1) Формування державності в країнах Центральної, Південної та Східної Європи в першій половині ХХ сторіччя
- 2) Повоєнні трансформації в країнах Центральної, Південної та Східної Європи.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Мета навчальної дисципліни «Сучасна історія країн Центральної, Південної та Східної Європи» полягає в опануванні базовими знаннями про становлення політичних держав у центрально-східноєвропейському континенті в ХХ сторіччі та їх глобальний перехід від соціалізму до капіталізму в ХХІ сторіччі.

1.2. Завдання навчальної дисципліни:

- засвоєння базових понять дисципліни: «Центральна, Південна, Східна Європа»: «Центрально-Східна Європа»: «Сучасна історія країн Центральної, Південної та Східної Європи»: «інституційне становлення національних держав», «політичний устрій», «державний устрій», «політичні лідери й соціальні класи», «стратегічні національні й націоналістичні ідеології», «конфлікти й міжнаціональні напруження», «соціальні конфлікти», «участь у Другій світовій війні», «центрально-східноєвропейський соціалістичний блок», «радянська модернізація», «опозиційні рухи», «боротьба за суверенні права держав у соціалістичному блоці», «політичний та інституційний перехід від соціалізму до капіталізму», «сучасна політична карта» тощо.
- вироблення аналітичного мислення в категоріях європейської й світової історії;
- формування уявлень перспективного руху історії тощо.

1.3. Вимоги до знань і вмінь:

Студент повинен знати:

- базові поняття історії країн Центральної, Південної та Східної Європи в ХХ – першій половині ХХІ сторіччя;
- спосіб врегулювання питань міжнародної політики після Великої війни;
- закономірності інституційного становлення національних держав;
- політичні конфігурації в країнах зі здобутою суверенністю;

- сутність політики й урядування в «молодих» державах;
- національні та націоналістичні ідеології;
- закономірності виникнення міжнаціональних напружень;
- закономірності виникнення політичних напружень;
- закономірності виникнення міждержавних конфліктів (аж до воєнного протистояння);
- чинники впливу на зміну політичного ладу;
- механізми радянської центрально-східноєвропейських країн;
- перспективи соціалістичної модернізації економік;
- закономірності виникнення опозиційних рухів;
- трансформації політичних систем від соціалізму до капіталізму;
- стан і перспективу розвитку держав у XXI сторіччі

Студент повинен вміти:

- оперувати поняттями й фактами навчальної дисципліни;
- аналізувати процеси державотворення недержавних націй;
- виявляти причини міжнаціональних конфліктів;
- бачити зв'язки між ідеологією, політикою, економікою тощо;
- прогнозувати вектори історичного розвитку;
- виявляти закономірності розвитку в пов'язанні зі схожими процесами в історії України;
- вести розмову, дискусію в категоріях сучасної історії країн Центрально-Східної Європи тощо

2. Опис навчальної дисципліни

2.1. Денна форма

Освітній ступінь, кваліфікація, спеціальність	Характеристика навчального курсу
Освітній ступінь: «Бакалавр» Галузь знань: 0203 «Гуманітарні науки»; 01: «Освіта» Спеціальність: 6.020302: «Історія». 032 «Історія та археологія» 014: «Середня освіта (історія)» Освітня програма: Історія, європеїстика, археологія Історія, правознавство, суспільствознавство	Кількість кредитів, відповідних ECTS: 4 Загальна кількість годин: 144 Тип курсу: нормативний Семестр: 8 Лекції: 40 годин Семінари: 32 годин Індивідуальна робота: 36 годин Самостійна робота: 36 годин Модулів: 2 Змістових модулів: 2 Вид контролю: іспит

2.2. Заочна форма

Освітній ступінь, кваліфікація, спеціальність	Характеристика навчального курсу
Освітній ступінь: «Бакалавр» Галузь знань: 0203: «Гуманітарні науки» 01: «Освіта» Спеціальність: 6.020302: «Історія». 032: «Історія та археологія»; 014:	Кількість кредитів, відповідних ECTS: 4 Загальна кількість годин: 144 Тип курсу: нормативний Семестр: 9 Лекції: 10 годин

«Середня освіта (історія)» Освітня програма: Історія, європеїстика, археологія Історія, <i>правознавство,</i> суспільствознавство	Семінари: 8 годин Індивідуальна робота: 64 годин Самостійна робота: 62 годин Модулів: 2 Змістових модулів: 2 Вид контролю: іспит
---	---

3. Методи та засоби діагностики успішності навчання

- усний, письмовий контроль та самоконтроль;
- словесний (проблемна лекція, розповідь-пояснення, бесіда), наочний (ілюстрація, демонстрація) та практичний (семінарські заняття);
- інтерактивний (дискусії тощо);
- пояснювально-ілюстративний, проблемного викладу, частково-пошуковий;
- робота поза аудиторією
- форма контролю – іспит.

4. Форми підсумкового контролю успішності

Поточний контроль за роботою та рівнем знань студентів здійснюється засобами:

- усного опитування на семінарських заняттях;
- письмові контрольні роботи;
- виконання індивідуальних завдань;
- співбесіди на консультаціях
- підсумковий контроль – іспит.

5. Оцінювання знань студента

В оцінюванні змістових модулів враховується аудиторна робота студента (45% загальної кількості балів у кожному змістовому модулі + 10% за активність) та результати написання тестової контрольної роботи (45%). Окремо оцінюється виконання Індивідуального науково-дослідного завдання (ІНДЗ). Підсумкова форма контролю – іспит.

5.1. Розподіл балів

Підсумкова оцінка за 100-бальною шкалою складається зі сумарної кількості балів:

- поточне тестування з запропонованих тем (максимум 40 балів);
- модульні контрольні роботи (МКР) (максимум 60 балів).

Поточне тестування		Підсумковий контроль		Загальна кількість балів
Модуль 1		Модуль 2		
Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2	МКР 1	МКР 2	
12 балів як середнє арифметичне + 8 балів за активність	12 балів як середнє арифметичне + 8 балів за активність	30	30	100

До поточної модульної оцінки додаються бали за активну навчальну діяльність протягом семестру:

- 8 балів додаються, якщо на 75% практичних занять студент отримав позитивну оцінку або доповнення;

- 3 бали додаються, якщо на 25 % практичних занять студент отримав позитивну оцінку або доповнення.

5.1.1. Шкала оцінювання

90 – 100 балів – відмінно (A)

75 – 89 балів – добре (BC)

60 – 74 бали – задовільно (DE)

35 – 59 балів – незадовільно з можливістю повторного складання (FX)

1 – 34 бали – незадовільно з обов'язковим повторним курсом.

6. Структура залікового кредиту

6.1. Денна форма

№ п/п	Назва теми	Аудиторні й поза аудиторні заняття (денна форма)			
		Лекції	Семінари	Самостійна робота	
<u>Змістовий модуль 1. Формування державності в країнах Центральної, Південної та Східної Європи в першій половині XX сторіччя</u>					
1.	Центрально-Східна Європа між двома світовими війнами. Вступний огляд	2	-	-	
2.	Центрально-Східна Європа між двома світовими війнами. Загальний огляд	-	2	-	
3.	Міждержавні взаємини та прикордонні конфлікти в Центрально-Східній Європі в міжвоєнний період / <i>польсько-чехословацький та польсько-литовський конфлікти</i>	-	2	-	
4.	Міждержавні взаємини та прикордонні конфлікти в Центрально-Східній Європі між двома світовими війнами / <i>угорсько-чехословацьке та угорсько-словацьке протистояння</i>	-	2	-	
5.	Виникнення незалежних держав Балтії	-	-	2	
6.	Білорусь у складі СРСР у міжвоєнний період	-	-	2	
7.	Друга Річ Посполита	2	2	-	
8.	Чехословацька Республіка в 1918 – 1938 років	2	2	-	
9.	Королівство Угорщина в міжвоєнний період	2	2	-	
10.	Румунія між двома світовими війнами	2	2	-	
11.	Болгарія між двома світовими війнами	-	2	2	
12.	Королівство Югославія	2	2	2	
13.	Греція між двома світовими війнами	-	-	2	
14.	Міжвоєнна Албанія	2	-	-	
15.	Інтегральні націоналістичні рухи	2	-	-	

	в країнах Центрально-Східної Європи міжвоєнної доби				
16	Країни Центрально-Східної Європи в роки Другої світової війни: Польща, Чехословаччина, Югославія	2	2	-	
17	Держави-сателіти Угорщина, Румунія, Болгарія в роки Другої світової війни	2	2	-	
<u>Змістовий модуль 2. Повоєнні трансформації в країнах Центральної, Південної та Східної Європи</u>					
18	Європа і світ в умовах блокової конфронтації	2	2	-	
19	Республіки Балтії та Білорусь у складі СРСР	-	-	2	
20	Польща в період комуністичного правління: 1945 – 1989 роки	2	2	-	
21	Тоталітарний режим в Чехословаччині та його демонтаж (1945 – 1992)	2	-	-	
22	Комуністичний режим в Угорщині 1945 – 1989 років Демонтаж устрою	2	-	2	
23	Комуністичне врядування на Балканах 1945 – 1989 років: Румунія, Болгарія, Албанія	2	2	2	
24	Соціалістична Югославія: 1945 – 1990 роки	2	2	-	
25	Розпад СФРЮ. Війни 1991 – 1995 років. Повоєнний устрій суверенних держав	2	2	2	
26	Греція після Другої світової війни	-	-	2	
27	Демократичні революції в Центрально-Східній Європі й розвиток незалежних держав на зламі ХХ і ХХІ сторіччя	2	-	2	
28	Держави Балтії на сучасному етапі	-	-	2	
29	Республіка Білорусь на сучасному етапі	-	-	2	
30	Греція на сучасному етапі	-	-	2	
31	Українсько-польські відносини на сучасному етапі	-	-	2	
32	Державний та політичний устрій країн Центрально-Східної Європи в 2014 – 2018 роках	-	-	2	
33	Дух та основні обриси політики переходу європейських країн Центральної та Східної Європи після падіння комунізму: 1989 – 2017 роки / країни ранні реформатори	2	-	2	
34	Дух та основні обриси політики переходу європейських країн Центральної та Східної Європи після падіння комунізму: 1989 – 2017 роки / країни пізні реформатори й недореформатори	2	2	-	

	Разом	40	32	36	
--	--------------	----	----	----	--

6.2. Заочна форма

№ п/п	Назва теми	Аудиторні й позааудиторні заняття (денна форма)			
		Лекції	Семінари	Самостійна робота	
<u>Змістовий модуль 1. Формування державності в країнах Центральної, Південної та Східної Європи в першій половині ХХ сторіччя</u>					
1.	Центрально-Східна Європа між двома світовими війнами. Вступний огляд	2	-	-	
2.	Центрально-Східна Європа між двома світовими війнами. Загальний огляд	-	-	-	
3.	Міждержавні взаємини та прикордонні конфлікти в Центрально-Східній Європі в міжвоєнний період / <i>польсько-чехословацький та польсько-литовський конфлікти</i>	-	1	2	
4.	Міждержавні взаємини та прикордонні конфлікти в Центрально-Східній Європі між двома світовими війнами / <i>угорсько-чехословацьке та угорсько-словацьке протистояння</i>	-	1	2	
5.	Виникнення незалежних держав Балтії	-	-	2	
6.	Білорусь у складі СРСР у міжвоєнний період	-	-	2	
7.	Друга Річ Посполита	-	-	2	
8.	Чехословацька Республіка в 1918 – 1938 років	-	-	2	
9.	Королівство Угорщина в міжвоєнний період	-	-	2	
10.	Румунія між двома світовими війнами	-	-	2	
11.	Болгарія між двома світовими війнами	-	-	2	
12.	Королівство Югославія	-	-	2	
13.	Греція між двома світовими війнами	-	-	2	
14.	Міжвоєнна Албанія	-	-	2	
15.	Інтегральні націоналістичні рухи в країнах Центрально-Східної Європи міжвоєнної доби	2	-	2	
16.	Країни Центрально-Східної Європи в роки Другої світової війни: Польща, Чехословаччина, Югославія	-	-	2	
17.	Держави-сателіти Угорщина, Румунія, Болгарія в роки Другої світової війни	-	-	2	

Змістовий модуль 2. Центральна, Південна та Східна Європа в другій половині XX – першій половині XXI сторіччя					
18	Європа і світ в умовах блокової конфронтації	2	-	-	
19	Республіки Балтії та Білорусь у складі СРСР	-	-	2	
20	Польща в період комуністичного правління: 1945 – 1989 роки	-	-	2	
21	Тоталітарний режим в Чехословаччині та його демонтаж (1945 – 1992)	-	-	2	
22	Комуністичний режим в Угорщині 1945 – 1989 років Демонтаж устрою	-	-	2	
23	Комуністичне врядування на Балканах 1945 – 1989 років: Румунія, Болгарія, Албанія	-	-	2	
24	Соціалістична Югославія: 1945 – 1990 роки	-	2	2	
25	Розпад СФРЮ. Війни 1991 – 1995 років. Повоєнний устрій суверенних держав	2	-	2	
26	Греція після Другої світової війни	-	-	2	
27	Демократичні революції в Центрально-Східній Європі й розвиток незалежних держав на зламі XX і XXI сторіччя	2	-	2	
28	Держави Балтії на сучасному етапі	-	-	2	
29	Республіка Білорусь на сучасному етапі	-	-	2	
30	Греція на сучасному етапі	-	-	2	
31	Українсько-польські відносини на сучасному етапі	-	-	2	
32	Державний та політичний устрій країн Центрально-Східної Європи в 2014 – 2018 роках	-	-	2	
33	Дух та основні обриси політики переходу європейських країн Центральної та Східної Європи після падіння комунізму: 1989 – 2017 роки / країни ранні реформатори	-	2	2	
34	Дух та основні обриси політики переходу європейських країн Центральної та Східної Європи після падіння комунізму: 1989 – 2017 роки / країни пізні реформатори й недореформатори	-	2	2	
	Разом	10	8	62	

1.1. Теми семінарських занять / Денна форма

Змістовий модуль 1. Формування державності в країнах Центральної, Південної та Східної Європи в першій половині ХХ сторіччя

Семінарське заняття 1.

/ 2 години

Тема 2. Центрально-Східна Європа між двома світовими війнами. Загальний огляд

1. Післявоєнний устрій Європи: проблема кордонів і Версальська система мирних договорів
2. Поразка українських визвольних змагань та її наслідки
3. Основні тенденції розвитку держав Центрально-Східної Європи
4. Країни Центрально-Східної Європи в міжнародних відносинах

Література

1. ГЕОГРАФІЧНА КАРТА : Центрально-Східна Європа в 1914 році / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://likbez.org.ua/ua/karta-tsentralno-vostochnoy-evropyi-na-1914-god.html>
2. ГЕОГРАФІЧНА КАРТА : Європа після Першої світової війни : територіальний поділ і політичний розвиток (1918 – 1939) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukrmap.su/uk-wh10/250.html>
3. ГЕОГРАФІЧНА КАРТА : Радянський Союз 1945 – 1953 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.google.com.ua/search?q>
4. Восточна Европа после Версаля / Отв. ред. И. И. Костюшко. – СПб. : Алтея, 2007. – 244 с.; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://inslav.ru/publication/vostochnaya-evropa-posle-versalya-spb-2007>
5. Гоменюк І. Провісники другої світової. Прикордонні конфлікти в Центрально-Східній Європі: Від розпаду імперій до Гляйвіцької революції / Іван Гоменюк. – Харків : Клуб сімейного дозвілля, 2017. – 352 с.
6. Європа після Першої світової війни : територіальні зміни й політичний розвиток (1918 – 1939) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukrmap.su/uk-wh10/250.html>
7. Зашкільняк Л., Крикун М. Історія Польщі. Від найдавніших часів до наших днів / Л. Зашкільняк, М. Крикун. – Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2002. – 752 с. ; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://history.org.ua/LiberUA/966-613-168-4/966-613-168-4.pdf>
8. Історія Центрально-Східної Європи / Л. Зашкільняк (ред.). – Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2001. – 660 с. [Оцифровано].
9. Кріль М. Історія країн Центрально-Східної Європи / М. Кріль. – Київ : Знання, 2006. – 284 с.
10. Кріль М. Історія Словаччини: Навчальний посібник / І. Кріль. – Львів : Видавничий дім ЛНУ ім. Івана Франка, 2006. – 264 с.
11. Литва (земля) / Вікіпедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
12. Німецький ультиматум Литві / Вікіпедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
13. Польський наступ на Галичину / Ігор Мельник / Збруч [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zbruc.eu/node/22341>

14. Ротшильд Дж. Східно-Центральна Європа між двома світовими війнами / Джозеф Ротшильд. – К. Генеза, 2001. – 496 с. [Оцифровано].
15. Рудько С.
16. Секо Я. Словянський вимір Великої війни [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://shron1.chtyvo.org.ua/Seko_Yaroslav/Slovianskyi_vymir_Velykoi_viiny_19141918_rr.pdf
17. Юнгер Е. В сталевих грозах / Ернест Юнгер / З німецької переклав Юрко Прохасько. – Чернівці : Книги – ХХІ, 2014. – 324 с.

Семінарське заняття 2.

/ 2 години

Тема 3. Міждержавні взаємини та прикордонні конфлікти в Центрально-Східній Європі в міжвоєнний період: німецько-чехословацьке, польсько-чехословацьке та польсько-литовське протистояння

1. Взаємини Німеччини й Чехословаччини в міжвоєнний період
2. Польсько-чехословацька міжвоєнна конфронтація
3. Польсько-литовські взаємини: 1918 –1940

Література

1. ГЕОГРАФІЧНА КАРТА : Центрально-Східна Європа в 1914 році / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://likbez.org.ua/ua/karta-tsentralno-vostochnoy-evropyi-na-1914-god.html>
2. ГЕОГРАФІЧНА КАРТА : Європа після Першої світової війни : територіальний поділ і політичний розвиток (1918 – 1939) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukrmap.su/uk-wh10/250.html>
3. Бобраков-Тимошкин А. «Пусть горят костры!». Попытка ностальгической культурной революции в Чехословакии в 1938 – 1939 годах [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nlobooks.ru/node/3716>
4. Бобраков-Тимошкин А. Почему в Чехии не было модернизации? [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://magazines.russ.ru/nz/2011/1/ti15.html>
5. Бобраков-Тимошкин А. Проект «Чехословакия». Конфликт идеологий в Первой Чехословацкой республике (1918 – 1938) / А. Бобраков-Тимошкин. – М. : Новое литературное обозрение, 2008. – 224 с.; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://cassiopeiabook.info/download/proekt-chehoslovakiya-konflikt-ideologiy-v-pervoy-chehoslovatskoy-respublike-1918-38#form>
6. Брехня Тімоті Снайдера / Даніель Лазар [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://scepis.net/library/id_3616.html; [Рецензія на книгу Снайдера «Криваві землі»]
7. Війна за незалежність Литви / Вікіпедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
8. Віперман В. Європейський фашизм. Порівняльний аналіз (1922 – 1982). – К. : Дух і Літера, 2008. – 278 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://shron1.chtyvo.org.ua/Wolfgang_Wippermann/Yevropeyskyi_fashyzm_porivnialnyi_analiz_1922-1982.pdf
9. Восточна Европа после Версаля / Отв. ред. И. И. Костюшко. – СПб. : Алтея, 2007. – 244 с.; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://inslav.ru/publication/vostochnaya-evropa-posle-versalya-spb-2007>
10. Гоменюк І. Провісники другої світової. Прикордонні конфлікти в Центрально-Східній Європі: Від розпаду імперій до Гляйвіцької революції / Іван Гоменюк. – Харків : Клуб сімейного дозвілля, 2017. – 352 с.

11. Зашкільняк Л., Крикун М. Історія Польщі. Від найдавніших часів до наших днів / Л. Зашкільняк, М. Крикун. – Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2002. – 752 с. ; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://history.org.ua/LiberUA/966-613-168-4/966-613-168-4.pdf>
12. Зубкова Е. Ю. Прибалтика и Кремль. 1940 – 1953. – М. : РОССПЭН, 2012. – 806 с.; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://histrf.ru/uploads/media/default/0001/09/d17ea6e45e7989bb400a1d190c6270d415df10ab.pdf>
13. Ильмяров М. Безмолвная капитуляция. Внешняя политика Эстонии, Латвии и Литвы между двумя войнами и утрата независимости (с середины 1920-х годов до аннексии в 1940). – М. : РОССПЭН, 2012. – 806 с; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://cyberleninka.ru/article/v/2013-04-019-ilmyarv-m-bezmolvnaaya-kapitulyatsiya-vneshnyaya-politika-estonii-latvii-i-litvy-mezhdu-dvumya-voynami-i-utrata-nezavisimosti-s>
14. Історія Центрально-Східної Європи / Л. Зашкільняк (ред.). – Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2001. – 660 с. [Оцифровано].
15. Литва (земля) / Вікіпедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
16. Німецький ультиматум Литві / Вікіпедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
17. Опір у Карпатах. Як закарпатці боронилися від угорської агресії в 1939 році / Олександр Пагіря [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.istpravda.com.ua/articles/2017/03/15/149620/>
18. Орел проти лева: польсько-чехословацький спір про Тешинську Сілезію / Іван Гоменюк [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.istpravda.com.ua/articles/2017/11/7/151437/>
19. Офіцинський Роман: «З Карпатської України для нас почалася Друга світова війна» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.istpravda.com.ua/articles/514318a85ab9f/>
20. Перша Чехословацька республіка: від проекту до реалізації [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.istpravda.com.ua/articles/2015/12/22/148828/>
21. Польський ультиматум Литві / Вікіпедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
22. Ротшильд Дж. Східно-Центральна Європа між двома світовими війнами / Джозеф Ротшильд. – К. Генеза, 2001. – 496 с. [Оцифровано].
23. Рудько С. Історія Центрально-Східної Європи (кінець XVIII – початок XXI століття) / С. Рудько. – Острог, 2010. – 220 с.; держави [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://lib.oa.edu.ua/files/funds/vudavnutstvo/Rudko_posibn_2010.pdf
24. Син «проклятого» солдата подав позов проти польської держави [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.polradio.pl/5/38/Artykul/337528>
25. Снайдер Т. Криваві землі. – К. : Грані-Т, 2011. – 448 с.
26. Снайдер Т. Перетворення націй: Польща, Україна, Литва, Білорусь 1569 – 1999. – К. : Дух і Літера, 2012. – 624 с.; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.e-reading.club/book.php?book=1037580>
27. У Польщі почали активно вшановувати пам'ять військових злочинців 1940-х років [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://texty.org.ua/pg/article/editorial/read/69236/U_Polshhi_pochaly_aktyvno_vshanovu_vaty_pamjat_vijskovykh

Семінарське заняття 3.

/ 2 години

Тема 4. Міждержавні взаємини та прикордонні конфлікти в Центрально-Східній Європі між двома світовими війнами: угорсько-чехословацьке та угорсько-словацьке протистояння (2 години)

1. Угорсько-чехословацькі територіальні суперечки
2. Угорсько-словацьке протистояння

Література

3. ГЕОГРАФІЧНА КАРТА : ЦЕНТРАЛЬНО-СХІДНА ЄВРОПА на 1914 рік / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://likbez.org.ua/ua/karta-tsentralno-vostochnoy-evropy-na-1914-god.html>
4. ГЕОГРАФІЧНА КАРТА : ЄВРОПА після ПЕРШОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ : територіальний поділ і політичний розвиток (1918 – 1939) / ГЕОГРАФІЧНА КАРТА [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukrmap.su/uk-wh10/250.html>
5. Віперман В. Європейський фашизм. Порівняльний аналіз (1922 – 1982). – К. : Дух і Літера, 2008.– 278 с.; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://shron1.chtyvo.org.ua/Wolfgang_Wippermann/Yevropeiskyi_fashyzm_pori_vnialny_i_analiz_1922-1982.pdf
6. Гиря В. Угорська іредента в міжвоєнному Закарпатті («угорський фактор» у суспільно-політичному житті) / В. Гиря. – Ужгород : Карпати, 2012. – 200 с.; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.zakarpattia.com/wp-content/uploads/2013/06/SR_4.pdf
7. Гоменюк І. Провісники другої світової. Прикордонні конфлікти в Центрально-Східній Європі: Від розпаду імперій до Гляйвіцької революції / Іван Гоменюк. – Харків : Клуб сімейного дозвілля, 2017. – 352 с.
8. Закарпаття 1919 – 2009 років: історія, політика, культура / Україномовний варіант українсько-угорського видання / Редакція М. Ветеша, Ч. Фединеця. – Ужгород : Ліра, 2010. – 720 с.; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://shron2.chtyvo.org.ua/Zbirnyk_statei/Zakarpattia_1919_2009_rokiv_istoriia_polityka_kultura.pdf
9. Історія Центрально-Східної Європи / Л. Зашкільняк (ред.). – Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2001. – 660 с. [Оцифровано].
10. Опір у Карпатах. Як закарпатці боронилися від угорської агресії в 1939 році / Олександр Пагіря [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.istpravda.com.ua/articles/2017/03/15/149620/>
11. Політичні провокації, що змінили – або могли змінити – життя цілих країн [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://tyzhden.ua/Publication/1995>
12. Пушкаш А. И. Внешняя политика Венгрии: Апрель 1927 – февраль 1934 г. / А. Пушкаш. – М. : Институт славяноведения и балканистики РАН, 1995. – 317 с.; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://inslav.ru/images/stories/pdf/1995_Pushkash_Vneshnjaja_politika_Vengrii_1927-1934.pdf
13. Пушкаш А. И. Внешняя политика Венгрии: Февраль 1934 – январь 1937 г. / А. Пушкаш. – М. : Институт славяноведения и балканистики РАН, 1996. – 301 с.; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://inslav.ru/images/stories/pdf/1996_Pushkash.pdf

14. Пушкаш А. И. Внешняя политика Венгрии: Февраль 1937 – сентябрь 1939 г. / А. Пушкаш. – М. : Институт славяноведения РАН, 2003. – 460 с.; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://inslav.ru/images/stories/pdf/2003_Pushkash.pdf
15. Пушкаш А. Цивілізація или варварство. Закарпаття 1918 – 1945 / А. Пушкаш. – М. – Европа, 2006. – 564 с.; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://inslav.ru/images/stories/pdf/2006_Pushkash_Civilizacija_ili_varvarstvo_Zakarpattje_1918-1945.pdf
16. Ротшильд Дж. Східно-Центральна Європа між двома світовими війнами / Джозеф Ротшильд. – К. Генеза, 2001. – 496 с. [Оцифровано].
17. Снайдер Т. Криваві землі. – К. : Грані-Т, 2011. – 448 с.; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://shron1.chtyvo.org.ua/Timothy_David_Snyder/Kryvavi_zemli_Yevropa_pomizh_Hitlerom_ta_Stalinym.pdf
18. Снайдер Т. Перетворення націй: Польща, Україна, Литва, Білорусь 1569 – 1999. – К. : Дух і Літера, 2012. – 624 с.; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.e-reading.club/book.php?book=1037580>
19. Сталін. Гітлер. Україна / Юрій Щербак / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://incognita.day.kyiv.ua/stalin-gitler-ukrayina.html>

Семінарське заняття 4.

/ 2 години

Тема 7. Друга Річ Посполита

1. Формування устрою і кордонів
2. Парламентська демократія: 1921 – 1926
3. Державний переворот 1926 року і режим санації
4. Польща в міжвоєнних міжнародних відносинах

Література

1. ГЕОГРАФІЧНА КАРТА : Друга Річ Посполита (1918 – 1939) <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
2. ГЕОГРАФІЧНА КАРТА : 1939 : Польська кампанія Вермахта [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ursa-tm.ru/forum/index.php?/gallery/image/11062-1939-g-polskaya-kampaniya-vermahta-i-osvoboditel/>
3. Атлас всесвітньої історії (рос.). – Видано в Італії Видавничим Домом Рідерз Дайжест, 2003. – С. 262 – 265.
4. Вандич П. Ціна свободи: історія Центрально-Східної Європи від середньовіччя до сьогодення / Пьотр Вандич. – Київ : Критика, 2004. – 463 с.
5. Восточна Европа после Версаля / Отв. ред. И. И. Костюшко. – СПб. : Алтея, 2007. – 244 с.; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://inslav.ru/publication/vostochnaya-evropa-posle-versalya-spb-2007>
6. Гоменюк І. Провісники другої світової. Прикордонні конфлікти в Центрально-Східній Європі: Від розпаду імперій до Гляйвіцької революції / Іван Гоменюк. – Харків : Клуб сімейного дозвілля, 2017. – 352 с.
7. Зашкільняк Л., Крикун М. Історія Польщі. Від найдавніших часів до наших днів / Л. Зашкільняк, М. Крикун. – Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2002. – 752 с. ; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://history.org.ua/LiberUA/966-613-168-4/966-613-168-4.pdf>

8. Історія Центрально-Східної Європи / Л. Зашкільняк (ред.). – Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2001. – 660 с. [Оцифровано].
9. Кріль М. Історія країн Центрально-Східної Європи / М. Кріль. – Київ : Знання, 2006. – 284 с.
10. Між світовими війнами. Польща / Територія терору [Електронний ресурс] . – Режим доступу : <http://territoryterror.org.ua/uk/history/1919-1939/poland/> також ВІДЕОСЮЖЕТИ
11. Наленч Д, Наленч Г. Юзеф Пилсудський : легенди и факты / Д. Наленч, Г. Наленч. – Мрсква : Политиздат, 1990. – 398 с.
12. Польські солдати Гітлера: у Вермахті воювало близько 450 тисяч громадян довоєнної Польщі [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.ar25.org/article/polski-soldaty-gitlera-u-vermahti-voyuvalo-blyzko-450-tysyach-gromadyan-dovoyennoyi-polshchi>
13. Ротшильд Дж. Східно-Центральна Європа між двома світовими війнами / Джозеф Ротшильд. – К. Генеза, 2001. – 496 с. [Оцифровано].
14. Снайдер Т. Криваві землі. – К. : Грані-Т, 2011. – 448 с.; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://shron1.chtyvo.org.ua/Timothy_David_Snyder/Kryvavi_zemli_Yevropa_pomizh_Hitlerom_ta_Stalinym.pdf
15. Снайдер Т. Перетворення націй: Польща, Україна, Литва, Білорусь 1569 – 1999. – К. : Дух і Літера, 2012. – 624 с.; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.e-reading.club/book.php?book=1037580>
16. Сталін. Гітлер. Україна / Юрій Щербак / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://incognita.day.kyiv.ua/stalin-gitler-ukrayina.html>
17. Яровий В. І. Новітня історія Центральноєвропейських та Балканських країн : Підручник для вищих навч. закл. – Київ : Генеза, 2005. – 816 с.

Семінарське заняття 5.

/ 2 години

Тема 8. Чехословацька Республіка 1918 – 1938 років

1. Становлення Чехословацької держави
2. Політична система та суспільство
3. Національна політика та культурне життя
4. Міжнародна політика Чехословаччини

Література

1. ГЕОГРАФІЧНА КАРТА : Землі Чехії в XIV – XV сторіччях [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.google.com.ua/search?q>
2. ГЕОГРАФІЧНА КАРТА : Європа після Першої світової війни : територіальний поділ і політичний розвиток (1918 – 1939) / ГЕОГРАФІЧНА КАРТА [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukrmap.su/uk-wh10/250.html>
3. ГЕОГРАФІЧНА КАРТА : Центрально-Східна Європа : 1937 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.google.com.ua/search?q>
4. ГЕОГРАФІЧНА КАРТА : Поділ Чехословаччини (1938) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Partition_of_Czechoslovakia_\(1938\).png](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Partition_of_Czechoslovakia_(1938).png)
5. Атлас всесвітньої історії (рос.). – Видано в Італії Видавничим Домом Рідерз Дайжест, 2003. – С. 262 – 265.

6. Вандич П. Ціна свободи: історія Центрально-Східної Європи від середньовіччя до сьогодення / Пьотр Вандич. – Київ : Критика, 2004. – 463 с.
7. Восточна Европа после Версаля / Отв. ред. И. И. Костюшко. – СПб. : Алтея, 2007. – 244 с.; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://inslav.ru/publication/vostochnaya-evropa-posle-versalya-spb-2007>
8. Гоменюк І. Провісники другої світової. Прикордонні конфлікти в Центрально-Східній Європі: Від розпаду імперій до Гляйвіцької революції / Іван Гоменюк. – Харків : Клуб сімейного дозвілля, 2017. – 352 с.
9. Документы по истории Мюнхенского сговора 1937 – 1939 гг. / МИД СССР и МИД ЧССР. – Москва : Политиздат, 1979. – 471 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.pseudology.org/Pobeda/Munchen1937_1939.pdf
10. Зашкільняк Л., Крикун М. Історія Польщі. Від найдавніших часів до наших днів / Л. Зашкільняк, М. Крикун. – Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2002. – 752 с. ; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://history.org.ua/LiberUA/966-613-168-4/966-613-168-4.pdf>
11. Історія Центрально-Східної Європи / Л. Зашкільняк (ред.). – Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2001. – 660 с. [Оцифровано].
12. Краткая история Чехословакии. С древнейших времен до наших дней / Ответст. Ред.. А. Х. Клеванский, В. В. Марьина, И. И. Поп. – Москва : Наука, 1988. – с. 574 с.; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://inslav.ru/publication/kratkaya-istoriya-chehoslovakii-s-drevneyshih-vremen-do-nashih-dney-m-1988>
13. Кріль М. Історія країн Центрально-Східної Європи / М. Кріль. – Київ : Знання, 2006. – 284 с.
14. Між світовими війнами. Чехословаччина / Територія терору [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://territoryterror.org.ua/uk/history/1919-1939/czechoslovakia/> також ВІДЕОСЮЖЕТИ
15. Піковська Т. Національне питання в програмах Німецької соціал-демократичної партії в Першій Чехословацькій Республіці (1918 – 1939) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : file:///C:/Users/Lesia/Downloads/Nzvdpu_ist_2010_18_56.pdf
16. Ротшильд Дж. Східно-Центральна Європа між двома світовими війнами / Джозеф Ротшильд. – К. : Генеза, 2001. – 496 с. [Оцифровано].
17. Рудько С. Історія Центрально-Східної Європи (кінець XVIII – початок XXI століття) / С. Рудько. – Острог, 2010. – 220 с.; держави [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://lib.oa.edu.ua/files/funds/vudavnutstvo/Rudko_posibn_2010.pdf
18. Шмераль Я. Б. Образование Чехословацкой республики в 1918 году / Я. Б. Шмераль. – Москва : Наука, 1967. – 337 с.
19. Яровий В. І. Новітня історія Центральноєвропейських та Балканських країн : Підручник для вищих навч. закл. – Київ : Генеза, 2005. – 816 с.

Семінарське заняття 6.

/ 2 години

Тема 10. Румунія між двома світовими війнами

1. Кордони й післявоєнний устрій Румунії
2. Світова економічна криза та її наслідки
3. Завдання зовнішнього курсу Румунії
4. Культурна царина міжвоєнної Румунії

Література

1. ГЕОГРАФІЧНА КАРТА : Королівства Румунії 1939 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
2. ГЕОГРАФІЧНА КАРТА : Межі Румунії 1941 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
3. Атлас всесвітньої історії (рос.). – Видано в Італії Видавничим Домом Рідерз Дайжест, 2003. – С. 262 – 265.
4. Вандич П. Ціна свободи: історія Центрально-Східної Європи від середньовіччя до сьогодення / Пьотр Вандич. – Київ : Критика, 2004. – 463 с.
5. Восточна Европа после Версаля / Отв. ред. И. И. Костюшко. – СПб. : Алтея, 2007. – 244 с.; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://inslav.ru/publication/vostochnaya-evropa-posle-versalya-spb-2007>
6. Гоменюк І. Провісники другої світової. Прикордонні конфлікти в Центрально-Східній Європі: Від розпаду імперій до Гляйвіцької революції / Іван Гоменюк. – Харків : Клуб сімейного дозвілля, 2017. – 352 с.
7. Єлавіч Б. Історія Балкан ХХ століття / Барбара Єлавіч. – К. : Видавництво «Свенас», 2004. – Т. II. – 600 с.
8. Історія Румунії у ХХ столітті. Політика Чаушеску [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ua-referat.com>
9. Історія Центрально-Східної Європи / Л. Зашкільняк (ред.). – Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2001. – 660 с. [Оцифровано].
10. Краткая история Румынии. С Древнейших времен до наших дней / В. Н. Виноградов. – Москва : Наука, 1987. – 536 с. [Оцифровано].
11. Кріль М. Історія країн Центрально-Східної Європи / М. Кріль. – Київ : Знання, 2006. – 284 с.
12. Між двома світовими війнами. Румунія / Територія терору [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://territoryterror.org.ua/uk/history/1919-1939/romania/> / також **ВІДЕОСЮЖЕТИ**
13. Ротшильд Дж. Східно-Центральна Європа між двома світовими війнами / Джозеф Ротшильд. – К. Генеза, 2001. – 496 с. [Оцифровано].
14. Рудько С. Історія Центрально-Східної Європи (кінець ХVІІІ – початок ХХІ століття) / С. Рудько. – Острог, 2010. – 220 с.; держави [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://lib.oa.edu.ua/files/funds/vudavnutstvo/Rudko_posibn_2010.pdf
15. Яровий В. І. Новітня історія Центральноєвропейських та Балканських країн : Підручник для вищих навч. закл. – Київ : Генеза, 2005. – 816 с.

Семінарське заняття 7.

/ 2 години

Тема 12. Королівство Югославія

1. Формування території та устрою
2. Криза югославського парламентаризму
3. Державний переворот 1929 року
4. Культурний розвиток Югославії

Література

1. Восточна Европа после Версаля / Отв. ред. И. И. Костюшко. – СПб. : Алтея, 2007. – 244 с.; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://inslav.ru/publication/vostochnaya-evropa-posle-versalya-spb-2007>
2. Дейвіс Н. Європа. Історія / Норман Дейвіс. – Київ : Основи, 2000. – 1464 с.
3. Єлавіч Б. Історія Балкан ХХ століття / Барбара Єлавіч. – К. : Видавництво «Свенас», 2004. – Т. II. – 600 с.
4. Історія Центрально-Східної Європи / Л. Зашкільняк (ред.). – Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2001. – 660 с. [Оцифровано].
5. История Югославии: В 2 томах / Редакционная коллегия: Ю. В. Бромлей, И. С. Достян, В. Г. Карасев, С. А. Никитин. – Т. 1 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://inslav.ru/images/stories/pdf/1963_Istorija_Jugoslavii-1.pdf
6. История Югославии: В 2 томах / Редакционная коллегия: Ю. В. Бромлей, И. С. Достян, В. Г. Карасев, С. А. Никитин. – Т. 2 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://inslav.ru/images/stories/pdf/1963_Istorija_Jugoslavii-2.pdf
7. Кріль М. Історія країн Центрально-Східної Європи / М. Кріль. – Київ : Знання, 2006. – 284 с.
8. Кріль М. Слов'янські країни на зламі епох: трансформація суспільства наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст. / М. Кріль. – Дрогобич : Ред.-видавн. Відділ ДДПУ, 2008. – 180 с.
9. Ротшильд Дж. Східно-Центральна Європа між двома світовими війнами / Джозеф Ротшильд. – К. Генеза, 2001. – 496 с. [Оцифровано].
10. Писарев Ю. А. Образование Югославского государства / Ю. А. Писарев. – Москва : Наука. – 416 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : inslav.ru/publication/pisarev-yu-obrazovanie-yugoslavskogo-gosudarstva-m-1975
11. Писарев Ю. А. Образование Югославского государства в 1918 гг. : уроки истории [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://vivovoco.astronet.ru/VV/PAPERS/HISTORY/SERBIAN.HTM>
12. Рудько С. Історія Центрально-Східної Європи (кінець ХVІІІ – початок ХХІ століття) / С. Рудько. – Острог, 2010. – 220 с.; держави [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://lib.oa.edu.ua/files/funds/vudavnutstvo/Rudko_posibn_2010.pdf
13. Яровий В. І. Новітня історія Центральноєвропейських та Балканських країн : Підручник для вищих навч. закл. – Київ : Генеза, 2005. – 816 с.

Семінарське заняття 8.

/ 2 години

Тема 17. Держави-сателіти в роки Другої світової війни: Угорщина, Румунія, Болгарія

1. Угорщина в роки Другої світової війни (ДСВ)
2. Румунія в роки ДСВ
3. Болгарія в роки ДСВ

Література

1. ГЕОГРАФІЧНА КАРТА : Центральнo-Східна Європа 1937 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.google.com.ua/search?biw=1273&bih=726&tbm=isch&sa=1&ei=iv2cWoSqDJDYwALxmq-4BA&q>
2. ГЕОГРАФІЧНА КАРТА : Центральнo-Східна Європа 1942 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.google.com.ua/search?biw=1273&bih=726&tbm=isch&sa=1&ei=iv2cWoSqDJDYwALxmq-4BA&q>
3. ГЕОГРАФІЧНА КАРТА : Центральнo-Східна Європа 1985 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.google.com.ua/search?biw=1273&bih=726&tbm=isch&sa=1&ei=iv2cWoSqDJDYwALxmq-4BA&q>
4. ГЕОГРАФІЧНА КАРТА : Воєнні дії в Європі на початку Другої світової війни [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.gdz-history.ru/atlas-9kl-drofa-2015-p19.html>
5. Атлас всесвітньої історії (рос.). – Видано в Італії Видавничим Домом Рідерз Дайжест, 2003. – С. 266 – 267; С. 300 – 301.
6. Єлавіч Б. Історія Балкан ХХ століття / Барбара Єлавіч. – К. : Видавництво «Свенас», 2004. – Т. II. – 600 с.
7. Історія Румунії у ХХ столітті. Політика Чаушеску [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ua-referat.com>
8. Історія Центральнo-Східної Європи / Л. Зашкільняк (ред.). – Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2001. – 660 с. [Оцифровано].
9. Краткая история Болгарии. С древнейших времен до наших дней / Г. Г. Литаврин. – Москва : Наука, 1987. – 567 с.; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : .
10. Краткая история Венгрии. С древнейших времен до наших дней / А. И. Пушкаш, В. П. Шушарин. – Москва : Наука, 1991. – 606 с.; [Електронний ресурс]. – Режим доступу :
11. Краткая история Румынии. С Древнейших времен до наших дней / В. Н. Виноградов. – Москва : Наука, 1987. – 536 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : .
12. Кріль М. Історія країн Центральнo-Східної Європи / М. Кріль. – Київ : Знання, 2006. – 284 с.
13. Международные отношения и страны Центральной и Юго-Восточной Европы накануне падения Германии на СССР (сентябрь 1940 – июнь 1941 гг.) // Славяноведение. – 1991. – №4. – С. 3 – 24.
14. Международные отношения и страны Центральной и Юго-Восточной Европы в начале второй мировой войны (сентябрь 1939 – август 1940 гг.) // Славяноведение. – 1991. – №1. – С. 3 – 28.

15. Ротшильд Дж. Східно-Центральна Європа між двома світовими війнами / Джозеф Ротшильд. – К. Генеза, 2001. – 496 с. [Оцифровано].
16. Типпельскірх К. фон История второй мировой войны. 1939 – 1945 / Курт фон Типпельскірх. – Москва : Вече, 2011. – 464 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://militera.lib.ru/h/0/one/tippelskirch.rar>
17. Яровий В. І. Новітня історія Центральноєвропейських та Балканських країн : Підручник для вищих навч. закл. – Київ : Генеза, 2005. – 816 с.

Змістовий модуль 2. Центральна, Південна та Східна Європа в другій половині XX – на початку XXI сторіччя

Семінарське заняття 9.

/ 2 години

Тема 20. Польща в період комуністичного правління: 1945 – 1989 роки

1. Розстановка політичних сил та соціально-економічні перетворення: 1945 – 1947 роки
2. Курс на встановлення комуністичної диктатури. Тоталітарний режим
3. «Відлига» й соціально-економічна криза 1956 року
4. Новий курс. Реставрація адміністративно-бюрократичної моделі. Суспільно-політичні конфлікти
5. Десятиліття Едварда Герека: 1970 – 1980 роки
6. Народження політичної опозиції й суспільно-політична криза 1980 – 1983 років

Література

1. Атлас всесвітньої історії (рос.). – Видано в Італії Видавничим Домом Рідерз Дайжест, 2003. – С. 272 – 273.
2. Браунталь Ю. Антиавторитарные движения в Центральной Европе, 50 – 60-е годы // Славяноведение. – 1990. – №3. – С. 3 – 19.
3. Впровадження воєнного стану: як це було в Польщі 80-х років / Тадеуш Рузіковський розмірковує про впровадження воєнного стану в Польщі за часів Войцеха Ярузельського [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://hromadskeradio.org/programs/culturepl-na-hromadskomu-radio/vprovadzhennya-voennogo-stanu-yak-ce-bulo-u-polshchi-80-h-rokiv>
4. Дейвіс Н. Європа. Історія / Норман Дейвіс; переклад з англ. К. : Основи, 2001. – С. 1124 – 1176.
5. Диктатори. ВОЙЦЕХ ЯРУЗЕЛЬСЬКИЙ / ДОКУМЕНТАЛЬНИЙ ФІЛЬМ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://24tv.ua/diktatori_voytseh_yaruzelskiy_n381140
6. Еппломб Е. Залізна завіса. Приборкання Східної Європи. 1944 – 1956 / Енн Еппломб. – К. : Видавничий дім «Києво-Могилянська Академія», 2017. – 623 с.
7. Історія Центрально-Східної Європи / Л. Зашкільняк (ред.). – Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2001. – 660 с. [Оцифровано].
8. Мельниченко Б. Політико-правові перетворення в Центрально-Східній Європі наприкінці ХХ ст. (на матеріалах Польщі, Чехії та Словаччини): Монографія / Б. Мельниченко. – Львів : ЛьвДУВС, 2012. – 204 с.; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <file:///C:/Users/Lesia/Downloads/UL0000023.PDF>
9. Міхнік А. У пошуках свободи. Есе про історію / Адам Міхнік / Переклад із польської Андрія Павлишина / Упорядник і ред. Л. Фінберг та А. Павлишин. – Київ

- : Дух і Літера, 2009. – 554 с. ; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://books.google.com.ua/books?id=c>
10. Помер останній диктатор Польщі Врйцех Ярузельський [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://hromadske.ua/posts/pomer-ostannii-dyktator-komunistychnoi-polshchi-voitsekh-yaruzelskyi>
 11. Рабочие волнения в Польше : Сб. материалов о декабрьских событиях 1970 г. / Сост. Малишев В. Overseas Publications Interchange Ltd – London : Overseas Publications Interchange Ltd, 1973. – 155 с.
 12. Ротшильд Дж. Східно-Центральна Європа між двома світовими війнами / Джозеф Ротшильд. – К. Генеза, 2001. – 496 с. [Оцифровано].
 13. Ротшильд Дж., Вінгфілд Н. М. Повернення до різноманітності: політична історія Східно-Центральної Європи після Другої світової війни / Джозеф Ротшильд, Ненсі М. Вінгфілд. – К. : Видавництво «Мегатайп», 2004. – 384 с.; [Оцифровано].
 14. Страшнюк С. Політичні кризи та антитоталітарні рухи в країнах Східної Європи (50 – 80-ті роки ХХ ст.) / С. Страшнюк, Є. Пугач. – Харків : Бізнес Інформ, 1998. – 391 с.
 15. Тисменяну Вл. Поворот у політиці: Східна Європа від Сталіна до Гавела / Владімір Тисменяну. – К. : Видавництво «Мегатайм», 2003. – 336 с.; [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://chtyvo.org.ua/authors/Tysmenianu_Vladimir/Povorot_u_politytsi_Skhidna_Yevropa_vid_Stalina_do_Havela/
 16. «Українсько-польського конфлікту немає» / Ярослав Грицак / Збруч [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zbruc.eu/node/72947>
 17. Черемушкин П. Ярузельський : испытание Россией / Петр Черемушкин. – Москва : АИРО-XXI, 2016. – 288 с.
 18. Щоб не забули. Пам'ять про тоталітаризм в Європі: Читанка для учнів старших класів середньої школи в усіх європейських країнах / Редактори Джиліан Певез, Вікторія Яременко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.memory.gov.ua/sites/default/files/lestweforgetukr.pdf>
 19. Яровий В. І. Новітня історія Центральноєвропейських та Балканських країн : Підручник для вищих навч. закл. – Київ : Генеза, 2005. – 816 с.
 20. Ярузельський : испытание Россией [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://gefter.ru/archive/20214>

Семінарське заняття 10.

/ 2 години

Тема 21. Тоталітарний режим в Чехословаччині та його демонтаж (1945 – 1992)

1. Чехословаччина між демократією і тоталітаризмом
2. Становлення комуністичної диктатури
3. «Празька весна» 1968 року
4. Повернення до тоталітарної системи
5. Криза тоталітаризму
6. Демонтаж тоталітарної системи

Література

1. 1989: Ось як почалося падіння Берлінського муру (ВІДЕО) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.istpravda.com.ua/videos/2010/11/9/3559/>
2. Бажан О. Суспільні настрої в Уераїні у ході чехословацької кризи 1968 року за донесеннями радянських спецслужб // З архівів ВУЧК-ГПУ-НКВД-КГБ.

- Науковий і документальний журнал. – Київ, 2008. – №1/2 (30/31). – С. 37 – 54. [Оцифровано].
3. Бобраков-Тимошкин А. Буржуазная революция во имя «лучшего социализма». Ноябрь 1989 года в Чехословакии [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.intelros.ru/readroom/nz/n4-2015/28094-burzhuznaya-revoljuciya-vo-imya-luchshego-socializma-noyabr-1989-goda-v-chehoslovakii.html>
 4. Бобраков-Тимошкин А. Почему в Чехии не было модернизации? [Електронний ресурс]. – Режим доступу : : <http://magazines.russ.ru/nz/2011/1/ti15.html>
 5. Вандич П. Ціна свободи: історія Центрально-Східної Європи від середньовіччя до сьогодні / Пьотр Вандич. – К. : Критика, 2004. – 463 с.
 6. Гавел В. Заочный вопрос: Разговор с К. Гвиджялой : Пер с чеш. / Вацлав Гавел. – Москва : Новости, 1991. – 214 с.
 7. Гавел В. Листи до Ольги / Вацлав Гавел / Переклад з чеської І. Мельниченка і Т. Окопної. – Київ : Лаурис, 2015. – 386 с.
 8. Гавел В. Новогоднее обращение к народу (1990) – цитаты. Прага, 1 Января 1990 г. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.soundwell.ru>
 9. Гавел В. Промови та есеї / Вацлав Гавел. – Київ : Комора, 2017. – 144 с.
 10. Гавел В. Сила бессильных / Пер. с чеш. И. Шабловской, Л. Вихревой]. – Минск : Политфакт, 1991. – 128 с.
 11. Дейвіс Н. Європа. Історія / Норман Дейвіс; переклад з англ. Київ : Основи, 2001. – С. 1124 – 1176.
 12. Дмитрук В. Празька весна 1968 р. // Енциклопедія історії України : в 10 т. / Редкол. В. Смолій (голова); Інститут історії України НАН України. – Київ : Наукова думка, 2011. – Т. 8 : Па-Прик. – С. 484.
 13. Дмитрук В. Нелегальна інформаційна мережа в Чехоловаччині та її вплив на формування опозиційних настроїв в Україні (кінець 60-х – початок 70-х рр..) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.crimea.kp.ru/daily/26246.5/3126504/>
 14. Дмитрук В. «Празька весна» і Україна // З архівів ВУЧК-ГПУ-НКВД-КГБ. Науковий і документальний журнал. – Київ, 2008. – №1/2 (30/31). – С. 7 – 36.
 15. Епплблом Е. Залізна завіса. Приборкання Східної Європи. 1944 – 1956 / Енн Епплблом. – К. : Видавничий дім «Києво-Могилянська Академія», 2017. – 623 с.
 16. Журналіст-міжнародник Мілан Сиручик: «У нас, чехов, еще надолго в подсознании останется 68-год [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.crimea.kp.ru/daily/26246.5/3126504/>
 17. Зарицький О. Вацлав Гавел: Політичний портрет / Олексій Зарицький. – К. : Основи, 2009. – 144 с.
 18. Історія Центрально-Східної Європи / Л. Зашкільняк (ред.). – Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2001. – 660 с. [Оцифровано].
 19. К событиям в Чехословакии : Факты, документы, свидетельства прессы и очевидцев. Вып. 1. – Москва : Пресс-группа советских журналистов, 1968. – 191 с.
 20. Кайзер Д. Дисидент. Вацлав Гавел / Даніель Кайзер. – Київ : Темпора, 2012. – 424 с.
 21. Коротка історія Чехії і Словаччини / За ред. проф. П. Федорчака. – Івано-Франківськ, Плай, 1999. – 170 с. [Оцифровано].
 22. Кундера М. Нестерпна легкість буття / Мілан Кундера / Переклала з чеської Воліна Пасічна [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://shron1.chtyvo.org.ua/Milan_Kundera/Nesterpna_lehkist_buttia.pdf або

23. Мельниченко Б. Політико-правові перетворення в Центрально-Східній Європі наприкінці ХХ ст. (на матеріалах Польщі, Чехії та Словаччини): Монографія / Б. Мельниченко. – Львів : ЛьвДУВС, 2012. – 204 с.; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <file:///C:/Users/Lesia/Downloads/UL0000023.PDF>
24. Млынарж З. Холодом веет от Кремля / З. Млынарж. – Москва : Нью Йорк. Проблемы Восточной Европы, 1988. – 310 с.
25. Нестерпна легкість буття (1985) / ХУДОЖНІЙ ФІЛЬМ за романом Мілана Кундери «Нестерпна легкість буття» (1982) [Електронний ресурс]. – <http://ukino.org/filmy-online/m/76829>
26. Поворотна адреса: КРАЇНА НІБИТО (ДЕСЯТЬ ПРАЗЬКИХ ЛИСТІВ) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.vsesvit-journal.com/old/content/view/20/41/>
27. Празька весна та глобальні революційні процеси 1968 року / Денис Пілаш [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://commons.com.ua/ru/prazka-vesna-ta-globalni-revoljutsij/>
28. «Празька весна» у документах Галузевого державного архіву Служби безпеки України (Упорядник О. Бажан) // З архівів ВУЧК-ГПУ-НКВД-КГБ. Науковий і документальний журнал. – Київ, 2008. – №1/2 (30/31). – С. 54 – 137. [Оцифровано].
29. Радянська окупація 1968 / Ярослав Пешек / Тиждень [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://tyzhden.ua/Publication/1136>
30. Ротшильд Дж. Східно-Центральна Європа між двома світовими війнами / Джозеф Ротшильд. – К. Генеза, 2001. – 496 с. [Оцифровано].
31. Ротшильд Дж., Вінгфілд Н. М. Повернення до різноманітності: політична історія Східно-Центральної Європи після Другої світової війни / Джозеф Ротшильд, Ненсі М. Вінгфілд. – К. : Видавництво «Мегатайп», 2004. – 384 с.; [Оцифровано].
32. Страшнюк С. Політичні кризи та антитоталітарні рухи в країнах Східної Європи (50 – 80-ті роки ХХ ст.) / С. Страшнюк, Є. Пугач. – Харків : Бізнес Інформ, 1998. – 391 с.
33. Субот О. Перша хвиля масових репресій у Чехословаччині у 1948 – 1950 роках [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://istznu.org/dc/file.php?host_id=1&path=/page/issues/44/21_2.pdf
34. Сьогодні минає 49 років від дня героїчної смерті «палаючого смолоскипа» Василя Макуха [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://argumentua.com/novosti/sogodn-mina-49-rok-v-v-d-dnya-gero-chno-smert-palayuchogo-smoloskipa-vasilya-makukha>
35. Тисменяну Вл. Поворот у політиці: Східна Європа від Сталіна до Гавела / Владімір Тисменяну. – К. : Видавництво «Мегатайм», 2003. – 336 с.; [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://chtyvo.org.ua/authors/Tysmenianu_Vladimir/Povorot_u_politytsi_Skhidna_Yevropa_vid_Stalina_do_Havela/
36. Хобсбаум Э. Эпоха крайностей: Короткий ХХ век (1914 – 1991) / Эрих Хобсбаум; перевод с англ. Е. М. Нарышкиной. – М. : Из-во «Независимая газета», 2004. – 615 с.; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://krotov.info/libr_min/22_h/ob/hobsbaum_00.htm
37. Чехи згадують загиблих у дні 49-х роковин окупації Чехословаччини / КІНОХРОНІКА [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.radiosvoboda.org/a/28688420.html>
38. Щоб не забули. Пам'ять про тоталітаризм в Європі: Читанка для учнів старших класів середньої школи в усіх європейських країнах / Редактори

- Джиліан Певез, Вікторія Яременко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.memory.gov.ua/sites/default/files/lestweforgetukr.pdf>
39. Яровий В. І. Новітня історія Центральноєвропейських та Балканських країн : Підручник для вищих навч. закл. – Київ : Генеза, 2005. – 816 с.

Семінарське заняття 11.

/ 2 години

Тема 22. Комуністичний режим в Угорщині 1945 – 1989 років. Демонтаж устрою

1. Становлення комуністичної диктатури
2. Національно-демократична революція 1956 року
3. Зміцнення тоталітарного устрою
4. Демонтаж тоталітарної системи

Література

5. Долматовский Е. А. Венгрия весной 1957 года : Из дневника / Е. А. Долматовский. – Москва : Сов. Писатель, 1957. – 98 с.
6. Історія Центрально-Східної Європи / Л. Зашкільняк (ред.). – Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2001. – 660 с. [Оцифровано].
7. Москва и Восточная Европа. Становление политических режимов советского типа. 1949 – 1953. Очерки истории / Т. В. Волокитина, Г. П. Мурашко, А. Ф. Носкова, Т. А. Поживайлова. – Москва : Росспэн, 2002. – 686 с.; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://inslav.ru/images/stories/pdf/2002_Volokitina_etc_Moskva_i_Vostochnaja_Evropa.%201949-1953.pdf
8. Народная демократия : миф или реальность? Общественно-политические процессы в Восточной Европе. 1944 – 1948 гг. / Т. В. Волокитина, Г. П. Мурашко, А. Ф. Носкова. – Москва : Наука, 1993. – 344 с.; [Електронний ресурс] – режим доступу : http://inslav.ru/images/stories/pdf/1993_Volokitina_Murashko_Noskova_Narodnaja_demokratija_mif_ili_realnost.pdf
9. Орлик И. И. Восточная Европа в документах российских архивов. 1944 – 1953 гг. // Словяноведение. – 1999. – №5. – С. 183 – 200.
10. Постолювський Р. Встановлення тоталітарних режимів у країнах Центрально-Східної Європи (1944 – 1953): Хрестоматія для студентів історичного факультету вищих навчальних закладів / Р. Постолювський, Є. Пугач, Є. Страшнюк. – Харків : Бізнес Інформ, 2000. – 472 с.
11. Регрес демократії в Словаччині, Угорщині, Польщі [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.bbc.com/ukrainian/news/story/2007/06/070614_europe_democracy_sp.shtml
12. Епплбом Е. Залізна завіса. Приборкання Східної Європи. 1944 – 1956 / Енн Епплбом. – К. : Видавничий дім «Києво-Могилянська Академія», 2017. – 623 с.
13. Ротшильд Дж. Східно-Центральна Європа між двома світовими війнами / Джозеф Ротшильд. – К. Генеза, 2001. – 496 с. [Оцифровано].
14. Ротшильд Дж., Вінгфілд Н. М. Повернення до різноманітності: політична історія Східно-Центральної Європи після Другої світової війни / Джозеф Ротшильд, Ненсі М. Вінгфілд. – К. : Видавництво «Мегатайп», 2004. – 384 с.; [Оцифровано].

15. Страшнюк С. Політичні кризи та антитоталітарні рухи в країнах Східної Європи (50 – 80-ті роки XX ст.) / С. Страшнюк, Є. Пугач. – Харків : Бізнес Інформ, 1998. – 391 с.
16. Щоб не забули. Пам'ять про тоталітаризм в Європі: Читанка для учнів старших класів середньої школи в усіх європейських країнах / Редактори Джиліан Певез, Вікторія Яременко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.memory.gov.ua/sites/default/files/lestweforgetukr.pdf>
17. Яровий В. І. Новітня історія Центральноєвропейських та Балканських країн : Підручник для вищих навч. закл. – Київ : Генеза, 2005. – 816 с.

Семінарське заняття 12.

/ 2 години

Тема 23. Комуністичне врядування на Балканах у 1945 – 1989 роках: Румунія, Болгарія, Албанія

1. Специфіка румунського комунізму
2. Болгарський комунізм: від влади Вітчизняного фронту до кризи режиму Тодора Живкова
3. Комунізм в Албанії та його падіння

Література

1. «Бай Тошо» та його епоха. Тодор Живков: спроба політичного портрета / Ігор Сюдюков // День. – №148 – 149. – 16 серпня 2016 р.; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://day.kyiv.ua/uk/article/istoriya-i-ya/bay-tosho-ta-yogo-epoha>
2. Албанія. Енциклопедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.vokrugsveta.ru/encyclopedia/index.php?title=%D0%90%D0%BB%D0%B1%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D1%8F>
3. Болгарія ХХ века. Очерки политической истории / [Отв. ред.. Е. Л. Валева; Институт славяноведения РАН]. – М. : Наука, 2003. – 463 с. (Серія «ХХ век в документах и исследованиях»); [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://inslav.ru/images/stories/pdf/2003_Bolgarija_v_XX_veke.pdf
4. Вандич П. Ціна свободи: історія Центрально-Східної Європи від середньовіччя до сьогодення / П'єтр Вандич. – К. : Критика, 2004. – 463 с.
5. Дейвіс Н. Європа. Історія / Норман Дейвіс; переклад з англ. – К. : Основи, 2001. – С. 1124 – 1176.
6. Єлавіч Б. Історія Балкан ХХ століття / Барбара Єлавіч. – К. : Видавництво «Свенас», 2004. – Т. II. – 600 с.
7. Еплблом Е. Залізна завіса. Приборкання Східної Європи. 1944 – 1956 / Енн Еплблом – К. : Видавничий дім «Києво-Могилянська Академія», 2017. – 623 с.
8. Изгубени в прехода; Албуми по години: 1973 – 1989 / ІСТОРІЯ БОЛГАРІЇ У СВІТЛИНАХ 1973 – 1989 РОКІВ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://prehoda.bg/bg/1989.html>
9. Історія Румунії у ХХ столітті. Політика Чаушеску [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ua-referat.com>
10. Історія Центрально-Східної Європи / Л. Зашкільняк (ред.). – Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2001. – 660 с. [Оцифровано].
11. Каплан Ж. Р. На Схід до Тартарії. Подорожі Баканами, Близьким Сходом і Кавказом / Роберт Д. Каплан. – Київ : Темпора, 2017. – 442 с.
12. Косово оголосило день незалежності Албанії національним святом [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.radiosvoboda.org/a/news/28872674.html>

13. Парламент Албанії з четвертої спроби обрав президента країни [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [https://espresso.tv/news/2017/04/29/parlament albaniyi z chetvertoyi sproby obrav prezydenta_krayiny](https://espresso.tv/news/2017/04/29/parlament_albaniyi_z_chetvertoyi_sproby_obrav_prezydenta_krayiny)
14. Президент Албанії неофіційно поїхав у Сербію [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://vgolos.com.ua/news/prezydent albaniyi neofitsiyno vidpravlyvsya u serbiyu 292068.html](http://vgolos.com.ua/news/prezydent_albaniyi_neofitsiyno_vidpravlyvsya_u_serbiyu_292068.html)
15. Ротшильд Дж., Вінгфілд Н. М. Повернення до різноманітності: політична історія Східно-Центральної Європи після Другої світової війни / Джозеф Ротшильд, Ненсі М. Вінгфілд. – К. : Видавництво «Мегатайп», 2004. – 384 с. [Оцифровано].
16. Румунія (підручник) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukrmap.su/uk-wh11/1314.html>
17. Смирнова Н. Історія Албанії в ХХ столітті [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://macedonia.kroraina.com/ns/index.htm>
18. Страта Чаушеску і його дружини Елени (ВІДЕО) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.istpravda.com.ua/videos/2010/12/25/10894/>
19. Страшнюк С. Політичні кризи та антитоталітарні рухи в країнах Східної Європи (50 – 80-ті роки ХХ ст.) / С. Страшнюк, Є. Пугач. – Харків : Бізнес Інформ, 1998. – 391 с.
20. Сучасна демографічна ситуація в Албанії / В. Лажнік [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://internationalconference2014.wordpress.com/>
21. Тисменяну Вл. Поворот у політиці: Східна Європа від Сталіна до Гавела / Владімір Тисменяну. – К. : Видавництво «Мегатайм», 2003. – 336 с.; [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://chtyvo.org.ua/authors/Tysmenianu_Vladimir/Povorot_u_politytsi_Skhidna_Yevropa_vid_Stalina_do_Havela/
22. Титан ушедшей епохи. Тодор Живков (ДОКУМЕНТАЛЬНИЙ ФІЛЬМ) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.youtube.com/watch?v=XHD1rxd152o>
23. Хобсбаум Э. Эпоха крайностей: Короткий ХХ век (1914 – 1991) / Эрих Хобсбаум; перевод с англ. Е. М. Нарышкиной. – М. : Из-во «Независимая газета», 2004. – 615 с.; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://krotov.info/libr_min/22_h/ob/hobsbaum_00.htm
24. Щоб не забули. Пам'ять про тоталітаризм в Європі: Читанка для учнів старших класів середньої школи в усіх європейських країнах / Редактори Джиліан Певез, Вікторія Яременко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.memory.gov.ua/sites/default/files/lestweforgetukr.pdf> Яровий В. І. Новітня історія Центральноєвропейських та Балканських країн : Підручник для вищих навч. закл. – Київ : Генеза, 2005. – 816 с.

Семінарське заняття 13.

/ 2 години

Тема 24. Соціалістична Югославія

1. Формування режиму Броз Тіто
2. Модель «самоврядного соціалізму» 1950-х років
3. Період ліберальних реформ і «контрреформ» 1960 – 1970-ті роки
4. Криза югославської моделі соціалізму

Література

1. 17 лютого – проголошення незалежності Косово [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://24tv.ua/17_lyutogo_progoloshennya_nezalezhnosti_kosovo_n409344
2. Атлас всесвітньої історії (рос.). – Видано в Італії Видавничим Домом Рідерз Дайжест, 2003. – С. 300 – 301.
3. Вандич П. Ціна свободи: історія Центрально-Східної Європи від середньовіччя до сьогодення / Пьотр Вандич. – К. : Критика, 2004. – 463 с.
4. Джилас М. Новий клас (рос.) / Мілован Джилас [Електронний ресурс]. – Режим доступу : ignissimo.ru/books/235.pdf
5. Єлавич Б. Історія Балкан ХХ століття / Барбара Єлавич. – К. : Видавництво «Свенас», 2004. – Т. II. – 600 с.
6. ЄС підписав угоду про асоціацію з Косово [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://ua.korrespondent.net/special/22-progoloshennya-nezalezhnosti-kosovo>
7. Епплбом Е. Залізна завіса. Приборкання Східної Європи. 1944 – 1956 / Енн Епплбом. – К. : Видавничий дім «Києво-Могилянська Академія», 2017. – 623 с.
8. Історія Центрально-Східної Європи / Л. Зашкільняк (ред.). – Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2001. – 660 с. [Оцифровано].
9. Каплан Ж. Р. На Схід до Тартарії. Подорожі Баканами, Близьким Сходом і Кавказом / Роберт Д. Каплан. – Київ : Темпора, 2017. – 442 с.
10. Каравайцева О. Незалежність Косово: історіята міжнародні наслідки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : file:///C:/Users/Lesia/Downloads/appol_2013_50_13.pdf
11. Москва и Восточная Европа. Становление политических режимов советского типа. 1949 – 1953. Очерки истории / Т. В. Волокитина, Г. П. Мурашко, А. Ф. Носкова, Т. А. Поживайлова. – Москва : Росспэн, 2002. – 686 с.; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://inslav.ru/images/stories/pdf/2002_Volokitina_etc_Moskva_i_Vostochnaja_Evropa_%201949-1953.pdf
12. Народная демократия : миф или реальность? Общественно-политические процессы в Восточной Европе. 1944 – 1948 гг. / Т. В. Волокитина, Г. П. Мурашко, А. Ф. Носкова. – Москва : Наука, 1993. – 344 с.; [Електронний ресурс] – режим доступу : http://inslav.ru/images/stories/pdf/1993_Volokitina_Murashko_Noskova_Narodnaja_demokratija_mif_ili_realnost.pdf
13. Орлик И. И. Восточная Европа в документах российских архивов. 1944 – 1953 гг. // Словяноведение. – 1999. – №5. – С. 183 – 200.
14. Постоловський Р. Встановлення тоталітарних режимів у країнах Центрально-Східної Європи (1944 – 1953): Хрестоматія для студентів історичного факультету вищих навчальних закладів / Р. Постоловський, Є. Пугач, Є. Страшнюк. – Харків : Бізнес Інформ, 2000. – 472 с.
15. Проголошення незалежності Косово: подарунок сепаратистам усіх країн? [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.unian.ua/politics/97140-progoloshennya-nezalezhnosti-kosovo-podarunok-separatistam-usih-krajn.html>
16. Проголошення республіки Косова розколело світову спільноту [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.5.ua/svit/proholoshennia-nezalezhnosti-kosova-rozkololo-svitovu-spilnotu-rozshyreno-9983.html>
17. Ротшильд Дж. Східно-Центральна Європа між двома світовими війнами / Джозеф Ротшильд. – К. Генеза, 2001. – 496 с. [Оцифровано].
18. Ротшильд Дж., Вінгфілд Н. М. Повернення до різноманітності: політична історія Східно-Центральної Європи після Другої світової війни / Джозеф Ротшильд, Ненсі М. Вінгфілд. – К. : Видавництво «Мегатайп», 2004. – 384 с.; [Оцифровано].
19. Саган Г. Особливості національних рухів в Югославії у 60 – 80-ті роки ХХ ст. [Електронний ресурс].- Режим доступу : <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/26419/31-Sagan.pdf?sequence=1>

20. Страшнюк С. Політичні кризи та антитоталітарні рухи в країнах Східної Європи (50 – 80-ті роки ХХ ст.) / С. Страшнюк, Є. Пугач. – Харків : Бізнес Інформ, 1998. – 391 с.
21. Тисменяну Вл. Поворот у політиці: Східна Європа від Сталіна до Гавела / Владімір Тисменяну. – К. : Видавництво «Мегатайм», 2003. – 336 с.; [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://chtyvo.org.ua/authors/Tysmenianu_Vladimir/Povorot_u_politytsi_Skhidna_Yevropa_vid_Stalina_do_Havela/
22. У Косово спалахнуло заворушення: понад 120 осіб заарештовано [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://dt.ua/WORLD/u-kosovo-spalahnuli-zavorushennya-ponad-120-osib-zareshtovano-162580.html>
23. Шваб Л., Ткачик О. Державно-політичний розвиток Сербії в 1992 – 2006 роках / Л. Шваб, О. Ткачик. – Луцьк : Волинські Старожитності, 2013. – 255 с.
24. Щоб не забули. Пам'ять про тоталітаризм в Європі: Читанка для учнів старших класів середньої школи в усіх європейських країнах / Редактори Джиліан Певез, Вікторія Яременко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.memory.gov.ua/sites/default/files/lestweforgetukr.pdf>
25. Яровий В. І. Новітня історія Центральноєвропейських та Балканських країн : Підручник для вищих навч. закл. – Київ : Генеза, 2005. – 816 с.

Семінарське заняття 14.

/ 2 години

Тема 25. Розпад Соціалістичної Федеративної Республіки Югославія. Війни 1991 – 1995 років. Повоєнний устрій суверенних держав

1. Становлення державної незалежності Словенії
2. Хорватська Республіка
3. Утворення і розвиток Соціалістичної Республіки Югославія
4. Боснія і Герцеговина
5. Республіка Македонія

Література

1. Атлас всесвітньої історії (рос.). – Видано в Італії Видавничим Домом Рідерз Дайжест, 2003. – С. 300 – 301.
2. Еппломб Е. Залізна завіса. Приборкання Східної Європи. 1944 – 1956 / Енн Еппломб. – К. : Видавничий дім «Києво-Могилянська Академія», 2017. – 623 с.
3. Єлавіч Б. Історія Балкан ХХ століття / Барбара Єлавіч. – К. : Видавництво «Свенас», 2004. – Т. II. – 600 с.
4. Історія Центрально-Східної Європи / Л. Зашкільняк (ред.). – Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2001. – 660 с. [Оцифровано].
5. Історія Югославії. 1918 – 1990 рр. / М. Кріль, З. Баран. – Львів [б.в.], 1997.
6. Качіч Х. Хорватський прорив / Хрвоє Качіч. – Київ : Темпора, 2012. – 560 с.
7. Кебо О. Сараєво для початківців / Переклад з боснійської Катерини Калитко. – Брустрів : Дискурс, 2017. – 144 с.
8. Кріль М. Історія країн Центрально-Східної Європи / М. Кріль. – Київ : Знання, 2006. – 284 с.
9. Кріль М. Розпад югославської федерації та утворення нових держав на Балканах. Тескт лекцій / М. Кріль. – Львів : Знання, 1996. – 460 с.
10. Маначинський О. Югославія : вирок винесено / О. Маначинський. – Київ : Румб, 2007. – 288 с.

11. Романенко С. Югославия: История возникновения. Кризис. Распад. Образование независимых государств (национальное самоопределение народов Центральной и Юго-Восточной Европы в XIX – XX веке / С. Романенко. – Москва : МОНФ, 2000. – 450 с.
12. Ротшильд Дж., Вингфилд Н. М. Повернення до різноманітності: політична історія Східно-Центральної Європи після Другої світової війни / Джозеф Ротшильд, Ненсі М. Вингфилд. – К. : Видавництво «Мегатайм», 2004. – 384 с.; [Оцифровано].
13. Тисменяну Вл. Поворот у політиці: Східна Європа від Сталіна до Гавела / Владімір Тисменяну. – К. : Видавництво «Мегатайм», 2003. – 336 с.; [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://chtyvo.org.ua/authors/Tysmenianu_Vladimir/Povorot_u_politytsi_Skhidna_Yevropa_vid_Stalina_do_Havela/
14. Шваб Л., Ткачик О. Державно-політичний розвиток Сербії в 1992 – 2006 роках / Л. Шваб, О. Ткачик. – Луцьк : Волинські Старожитності, 2013. – 255 с.
15. Яровий В. І. Новітня історія Центральноєвропейських та Балканських країн : Підручник для вищих навч. закл. – Київ : Генеза, 2005. – 816 с.

Семінарське заняття 15.

/ 2 години

Тема 31. Дух та основні обриси політики переходу європейських країн Центральної та Східної Європи після падіння комунізму: 1989 – 2017 роки / країни ранні реформатори

1. Країни-ранні реформатори / прогрес: Польща, Чехословаччина, Естонія
2. Країна-ранній реформатор / регрес: Угорщина

Література

1. ГЕОГРАФІЧНА КАРТА : Загальна економіко-географічна характеристика країн Центрально-Східної Європи [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://moyaosvita.com.ua/geografija/zagalna-ekonomiko-geografichna-xarakteristika-kra%D1%97n-sxidno%D1%97-yevropi/>
2. ГЕОГРАФІЧНА КАРТА : Центрально-Східна Європа на 2014 рік / ГЕОГРАФІЧНА КАРТА [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://likbez.org.ua/ua/karta-tsentralno-vostochnoy-evropy-na-2014-god.html>
3. Аслунд А. Дянков С. Велике переродження: уроки перемоги капіталізму над комунізмом / Андерс Аслунд, Сімеон Дянков. – Львів : Видавництво Старого лева, 2015. – 437 с.
4. Атлас всесвітньої історії (рос.). – Видано в Італії Видавничим Домом Рідерз Дайжест, 2003. – С. 302 – 309.
5. Вандич П. Ціна свободи: історія Центрально-Східної Європи від середньовіччя до сьогодення / Пьотр Вандич. – К. : Критика, 2004. – 463 с.
6. Гаврилишин Б. Дороговказ у майбутнє – до ефективніших суспільств [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://chtyvo.org.ua/authors/Havrylyshyn_Bohdan/Do_efektyvnykh_suspilstv/
7. Гаврилишин Б. Україна: 20 минулих і 20 майбутніх років державотворення / Богдан Гаврилишин // Той, хто відродив Могилянку: зб. до 60-ліття В'ячеслава Брюховецького. – К. : Києво-Могилянська Академія, 2007. – С. 245 – 257; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/6497/Havrylyshyn_ukraina_20_mynulykh_i_20_maibutnikh.pdf?sequence=1

8. Гантінгтон С. Зіткнення цивілізацій та зміна світового порядку (рос.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.e-reading.club/book.php?book=61484>;
9. Грицак Я. 26-й процент, або як подолати історію / Ярослав Грицак. – Київ : Фонд Петра Порошенка, 2014. – 136 с.
10. Гобсбаум Е. Вік екстремізму. Коротка історія ХХ віку. 1914 – 1991 / Ерік Гобсбаум. – Київ : Альтернативи, 2001. – 544 с.
11. Дейвіс Н. Європа. Історія / Норман Дейвіс; переклад з англ. К. : Основи, 2001. – С. 1124 – 1176.
12. Економічна і соціальна географія країн світу : Навчальний посібник / За ред. С. Кузика. – Львів : Світ, 2005. – 672 с.
13. Економічна ситуація в Угорщині за підсумками 2015 року / Рада Експортерів та Інвесторів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://rei.mfa.gov.ua/ua/news/council-news/46181-jekonomichna-situacija-v-ugorshhini-za-pidsumkami-2015-roku>
14. Мельниченко Б. Політико-правові перетворення в Центрально-Східній Європі наприкінці ХХ ст. (на матеріалах Польщі, Чехії та Словаччини): Монографія / Б. Мельниченко. – Львів : ЛьвДУВС, 2012. – 204 с.
15. Рейтинг зростання пострадянських економік / FORBES [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://forbes.net.ua/ua/nation/1388984-rejting-zrostannya-postradyanskih-ekonomik>
16. Тисменяну Вл. Поворот у політиці: Східна Європа від Сталіна до Гавела / Владімір Тисменяну. – К. : Видавництво «Мегатайм», 2003. – 336 с.; [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://chtyvo.org.ua/authors/Tysmenianu_Vladimir/Povorot_u_politytsi_Skhidna_Yevropa_vid_Stalina_do_Havela/
17. Шумпетер Й. Капіталізм, соціалізм, демократія (Перша публікація 1942 року) / Йосиф Шумпетер. – М. : Экономика, 1995. – 540 с.; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ek-lit.narod.ru/shumsod1.htm>

Семінарське заняття 16.

/ 2 години

Тема 32. Дух та основні обриси політики переходу європейських країн Центральної та Східної Європи після падіння комунізму: 1989 – 2017 років / країни пізні реформатори й недореформатори

1. Країни-пізні реформатори / прогрес: Словаччина, Болгарія, Грузія
2. Країни недореформатори / Росія, Україна

Література

1. ГЕОГРАФІЧНА КАРТА : Загальна економіко-географічна характеристика країн Центрально-Східної Європи [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://moyaosvita.com.ua/geografija/zagalna-ekonomiko-geografichna-xarakteristika-kra%D1%97n-sxidno%D1%97-yevropi/>
2. ГЕОГРАФІЧНА КАРТА : Центрально-Східна Європа на 2014 рік / ГЕОГРАФІЧНА КАРТА [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://likbez.org.ua/ua/karta-tsentralno-vostochnoy-evropy-na-2014-god.html>
3. Аслунд А. Дянков С. Велике переродження: уроки перемоги капіталізму над комунізмом / Андерс Аслунд, Сімеон Дянков. – Львів : Видавництво Старого лева, 2015. – 437 с.

4. Атлас всесвітньої історії (рос.). – Видано в Італії Видавничим Домом Рідерз Дайжест, 2003. – С. 302 – 309.
5. Барсенков А. Введення в сучасну російську історію 1985 – 1991 рр. : Курс лекцій. – М. : Аспект Пресс. – 367 с.; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ibib.ltd.ua/vvedenie-sovremennuyu-rossiyskuyu-istoriyu.html>
6. Брандт В. Програмні основи демократичного соціалізму // Нечаєв В. Д., Філіпов А. В. Вся політика. Хрестоматія. – М. : , 2006. – 440 с.; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ibib.ltd.ua/vbrandt-programmnyie-osnovyi-demokraticeskogo.html>
7. Вандич П. Ціна свободи: історія Центрально-Східної Європи від середньовіччя до сьогодення / Пьотр Вандич. – К. : Критика, 2004. – 463 с.
8. Гаврилишин Б. Дорогоказ у майбутнє – до ефективніших суспільств [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://chtyvo.org.ua/authors/Havrylyshyn_Bohdan/Do_efektyvnykh_suspilstv/
9. Гаврилишин Б. Україна: 20 минутих і 20 майбутніх років державотворення / Богдан Гаврилишин // Той, хто відродив Могилянку: зб. до 60-ліття В'ячеслава Брюховецького. – К. : Києво-Могилянська Академія, 2007. – С. 245 – 257; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/6497/Havrylyshyn_ukraina_20_mynulykh_i_20_maibutnikh.pdf?sequence=1
10. Гантінгтон С. Зіткнення цивілізацій та зміна світового порядку (рос.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.e-reading.club/book.php?book=61484>:
11. Гантінгтон С. Зіткнення цивілізацій та зміна світового порядку (рос.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.e-reading.club/book.php?book=61484>:
12. Говорит ли философия по-русски [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://snob.ru/profile/27356/print/132510>
13. Дейвіс Н. Європа. Історія / Норман Дейвіс; переклад з англ. – К. : Основи, 2001. – С. 1124 – 1176.
14. Дейвіс Н. Європа. Історія / Норман Дейвіс; переклад з англ. К. : Основи, 2001. – С. 1124 – 1176.
15. Економічна і соціальна географія країн світу : Навчальний посібник / За ред. С. Кузика. – Львів : Світ, 2005. – 672 с.
16. Карл Т. Л., Шміттер Ф. Що є демократія? [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ibib.ltd.ua/karl-shmitter-cto-est.html>
17. План «Моргентау» від Бальцеровича і Міклоша для України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://censor.net.ua/blogs/1103262/quotplan_morgentauquot_vd_baltserovicha_mklosha_dlya_ukrani
18. Рейтинг зростання пострадянських економік / FORBES [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://forbes.net.ua/ua/nation/1388984-rejting-zrostannya-postradyanskikh-ekonomik>
19. СРСР на шляху кардинального реформування суспільства. «Епоха Горбачова». Крах радянської соціалістичної системи // Радугин А. А. История России (Россия в мировой цивилизации). Курс лекций. – М. : Центр. – 352 с.; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ibib.ltd.ua/sssр-puti-kardinalnogo-reformirovaniya.html>
20. Стратегія-2020, або «план Бальцеровича для України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://ukrainiansinmd.wordpress.com/>
21. Тисменяну Вл. Поворот у політиці: Східна Європа від Сталіна до Гавела / Владімір Тисменяну. – К. : Видавництво «Мегатайм», 2003. – 336 с.; [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://chtyvo.org.ua/authors/Tysmenianu_Vladimir/Povorot_u_politytsi_Skhidna_Yevropa_vid_Stalina_do_Havela/

22. Шумпетер Й. Капіталізм, соціалізм, демократія (Перша публікація 1942 року) / Йосиф Шумпетер. – М. : Экономика, 1995. – 540 с.; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ek-lit.narod.ru/shumsod1.htm>

1.2. Теми для самостійного вивчення

Тема 5. Виникнення незалежних держав Балтії

1. Утворення і розвиток Естонської Республіки
2. Латвія у міжвоєнний період
3. Розвиток Литви

Література

1. В незалежній Литві: 1918 – 1940 (рос.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://ru.delfi.lt/vkl/pyl/v-nezavisimoj-litve-19181940-gody.d?id=63315906>
2. Гоменюк І. Провісники другої світової. Прикордонні конфлікти в Центрально-Східній Європі: Від розпаду імперій до Гляйвіцької революції / Іван Гоменюк. – Харків : Клуб сімейного дозвілля, 2017. – 352 с.
3. Історія Центрально-Східної Європи / Л. Зашкільняк (ред.). – Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2001. – 660 с. [Оцифровано].
4. Латвійський націоналізм у міжвоєнний період [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://molotoff.info/texts/27-2009-09-16-18-49-39/6666-latvijskij-nacionalizm-u-mizhvoennij-period.html>
5. Литва: Перша і Друга Республіка (рос.) / Литовський кур'єр [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kurier.lt/litva-pervaja-i-vtoraja-respubliki-2/>
6. Мир чи війна: від суперечностей між Польщею і Литвою у міжвоєнний період виграла червона Москва / Руккас Андрій / Тиждень [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://tyzhden.ua/History/53482>
7. Силтенова І., Дрозі Г. Естонія в лещатах другої світової війни [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://books.google.com.ua/books?id=3gz_CwAAQBAJ&pg=PT38&lpg=PT38&dq=Естонія+між+двома+війнами
8. Снайдер Т. Перетворення націй. Польща, Україна, Литва, Білорусь 1569 – 1999 / Тімоті Снайдер / Переклад Надтоки Олександра. – Київ : , 2012; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.e-reading.club/book.php?book=1037580>

Тема 6. Білорусь у складі СРСР між двома світовими війнами

1. Утворення Радянської Соціалістичної Республіка Білорусь. Кордони держави
2. Політична конфігурація держави
3. Білоруський національно-визвольний рух на підвладних Польщі землях

Література

1. Білоруські питання у контексті європейських відповідей [Електронний ресурс]. – режим доступу : <http://www.polradio.pl/5/198/Artykul/337098>
2. Власюк І. Західна Білорусь (1921 – 1939 рр.) в оцінках сучасних білоруських істориків та спогадах людей [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://eprints.zu.edu.ua/19498/1/%D0%86%D0%B3%D0%BE%D1%80_%D0%92%D0%BB%D0%B0%D1%81%D1%8E%D0%BA.pdf

3. Історія Центрально-Східної Європи / Л. Зашкільняк (ред.). – Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2001. – 660 с. [Оцифровано].
4. Короткий курс лекцій з дисципліни «Історія Білорусі» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://studme.com.ua/16731104/istoriya/istoriya_belarusi.htm
5. Снайдер Т. Перетворення націй. Польща, Україна, Литва, Білорусь 1569 – 1999 / Тімоті Снайдер / Переклад Надтоки Олександра. – Київ : , 2012; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.e-reading.club/book.php?book=1037580>

Тема 5. Виникнення незалежних держав Балтії

1. Утворення і розвиток Естонської Республіки
2. Латвія у міжвоєнний період
3. Розвиток Литви

Література

1. В незалежній Литві: 1918 – 1940 (рос.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://ru.delfi.lt/vkl/pyl/v-nezavisimoj-litve-19181940-gody.d?id=63315906>
2. Гоменюк І. Провісники другої світової. Прикордонні конфлікти в Центрально-Східній Європі: Від розпаду імперій до Гляйвіцької революції / Іван Гоменюк. – Харків : Клуб сімейного дозвілля, 2017. – 352 с.
3. Історія Центрально-Східної Європи / Л. Зашкільняк (ред.). – Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2001. – 660 с. [Оцифровано].
4. Латвійський націоналізм у міжвоєнний період [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://molotoff.info/texts/27-2009-09-16-18-49-39/6666-latvijskij-nacionalizm-u-mizhvoennij-period.html>
5. Литва: Перша і Друга Республіка (рос.) / Литовський кур'єр [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kurier.lt/litva-pervaja-i-vtoraja-respubliki-2/>
6. Мир чи війна: від суперечностей між Польщею і Литвою у міжвоєнний період виграла червона Москва / Руккас Андрій / Тиждень [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://tyzhden.ua/History/53482>
7. Силтенова І., Дрозі Г. Естонія в лещатах другої світової війни [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://books.google.com.ua/books?id=3gz_CwAAQBAJ&pg=PT38&lpg=PT38&dq=Естонія+між+двома+війнами
8. Снайдер Т. Перетворення націй. Польща, Україна, Литва, Білорусь 1569 – 1999 / Тімоті Снайдер / Переклад Надтоки Олександра. – Київ : , 2012; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.e-reading.club/book.php?book=1037580>

Тема 6. Білорусь у складі СРСР між двома світовими війнами

1. Утворення Радянської Соціалістичної Республіки Білорусь. Кордони держави
2. Політична конфігурація держави
3. Білоруський національно-визвольний рух на підвладних Польщі землях

Література

1. Білоруські питання у контексті європейських відповідей [Електронний ресурс]. – режим доступу : <http://www.polradio.pl/5/198/Artykul/337098>
2. Власюк І. Західна Білорусь (1921 – 1939 рр.) в оцінках сучасних білоруських істориків та спогадах людей [Електронний ресурс]. – Режим доступу :

http://eprints.zu.edu.ua/19498/1/%D0%86%D0%B3%D0%BE%D1%80_%D0%92%D0%BB%D0%B0%D1%81%D1%8E%D0%BA.pdf

3. Історія Центрально-Східної Європи / Л. Зашкільняк (ред.). – Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2001. – 660 с. [Оцифровано].
4. Короткий курс лекцій з дисципліни «Історія Білорусі» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://studme.com.ua/16731104/istoriya/istoriya_belarusi.htm
5. Снайдер Т. Перетворення націй. Польща, Україна, Литва, Білорусь 1569 – 1999 / Тімоті Снайдер / Переклад Надтоки Олександра. – Київ : , 2012; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.e-reading.club/book.php?book=1037580>

Тема 13. Греція в 1918 – 1949 роках

1. Спроба реалізації «Мегалі Ідеї»
2. Війна в Малій Азії й національна криза
3. Військовий переворот і проголошення республіки
4. Відносини з Балканськими державами в 1924 – 1934 роках
5. Прихід до влади Йоанніса Метаксіса
6. Диктатура 4 серпня 1936 року
7. Громадянська війна в Греції 1946 – 1949 років

Література

1. Єлавіч Б. Історія Балкан ХХ століття / Барбара Єлавіч. – К. : Видавництво «Свенас», 2004. – Т. II. – 600 с.
2. Історія Центрально-Східної Європи / Л. Зашкільняк (ред.). – Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2001. – 660 с. [Оцифровано].
3. Кріль М. Історія країн Центрально-Східної Європи / М. Кріль. – Київ : Знання, 2006. – 284 с.
4. Ротшильд Дж. Східно-Центральна Європа між двома світовими війнами / Джозеф Ротшильд. – К. Генеза, 2001. – 496 с. [Оцифровано].
5. Рудько С. Історія Центрально-Східної Європи (кінець XVIII – початок ХХІ століття) / С. Рудько. – Острог, 2010. – 220 с.; держави [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://lib.oa.edu.ua/files/funds/vudavnutstvo/Rudko_posibn_2010.pdf
6. Шеменков К. А. Греція : Проблемы современной истории / К. А. Шеменков. – Москва : Мысль, 1987. – 286 с. [Оцифровано].
7. Яровий В. Історія західних і східних слов'ян у ХХ столітті : Курс лекцій / В. Яровий. – Київ : Либідь, 2003. – 632 с. [Оцифровано].
8. Яровий В. І. Новітня історія Центральноєвропейських та Балканських країн : Підручник для вищих навч. закл. – Київ : Генеза, 2005. – 816 с.

Тема 19. Республіки Балтії та Білорусь у складі СРСР

1. Радянський режим у республіках Балтії
2. Білорусь в повоєнні роки

Література

1. Атлас всесвітньої історії (рос.). – Видано в Італії Видавничим Домом Рідерз Дайжест, 2003. – С. 272 – 273.
2. Історія Центрально-Східної Європи / Л. Зашкільняк (ред.). – Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2001. – 660 с. [Оцифровано].

3. Снайдер Т. Перетворення націй: Польща, Україна, Литва, Білорусь 1569 – 1999. – К. : Дух і Літера, 2012. – 624 с.; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.e-reading.club/book.php?book=1037580>
4. Страшнюк С. Політичні кризи та антитоталітарні рухи в країнах Східної Європи (50 – 80-ті роки ХХ ст.) / С. Страшнюк, Є. Пугач. – Харків : Бізнес Інформ, 1998. – 391 с.

Тема 26. Греція після Другої світової війни

1. Відновлення монархії
2. Громадянська війна 1947 – 1949 років
3. Розвиток грецької економіки
4. Становлення демократії
5. Військова диктатура
6. Повернення до республіки
7. Консервативна і соціалістична лінія у грецькій політиці
8. Греція в НАТО і ЄС
9. Кіпрське питання

Література

1. Єлавіч Б. Історія Балкан ХХ століття / Барбара Єлавіч. – К. : Видавництво «Свенас», 2004. – Т. II. – 600 с.
2. Зорбалас С. Неофашизм в Греції (1967 – 1974): соціально-економічний аналіз і висновки / С. Зорбалас. – Москва : Міжнародні відносини, 1981. – 256 с.
3. Історія кіпрського питання / Інститут стратегічного аналізу і прогнозу ІСАП КРСУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.easttime.ru/analitic/2/6/396.html>
4. Історія Центрально-Східної Європи / Л. Зашкільняк (ред.). – Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2001. – 660 с. [Оцифровано].
5. Кіпрсько-турецький конфлікт та стосунки Туреччини з ЄС і НАТО [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.global-analitik.com/>
6. Кірсенко М. Греція на зорі сучасності / М. Кірсенко; НАН України; Інститут Східно-Центральної Європи у Львові. – Київ : Вища школа, 1995. – 220 с.
7. Ковальський С. Кіпрський фактор у греко-турецьких відносинах 1955 – 1959 років [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://history.org.ua/LiberUA/978-966-492-209-5/7.pdf>
8. Конфлікт між Туреччиною і Грецією на Кіпрі 14 липня – 17 серпня 1974 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://mortal.org.ua/history_wars/426-konflkt-mzh-turechchinyu-grecyeyu-na-kpr-14-lipnya-17-serpnya-1974-r.html
9. Кріль М. Греція / М. Кріль // Педагогічна думка. – 2008. – №1. – С. 43 – 46.
10. Петруніна О. Е. Политическая система современной Греции / О. Е. Петруніна. – Москва : Звездапад, 1999. – 140 с.
11. Розділені вторгненням : які уроки з кіпрського конфлікту може отримати Україна? [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://daily.rbc.ua/ukr/show/razdeleny-vmorzheniem-kakie-uroki-kiprskogo-1457971858.html>
12. Ротшильд Дж., Вінгфілд Н. М. Повернення до різноманітності: політична історія Східно-Центральної Європи після Другої світової війни / Джозеф Ротшильд, Ненсі М. Вінгфілд. – К. : Видавництво «Мегатайп», 2004. – 384 с.; [Оцифровано].
13. Туреччина погрожує заморозити відносини з ЄС через кіпрське питання / Український тиждень [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://tyzhden.ua/News/26793>

14. Улунян А. А. Политическая история Греции XX века : учебное пособие / А. А. Улунян. – Морсква : Высшая школа, 2004. – 197 с.
15. Шеховцов А. В. Правий радикалізм в сучасній Греції : загальний контекст і перспективи розвитку/ А. В. Шеховцов // Гілея. НГ науковий вісник. – 2007. – Вип. 8. – С. 182 – 195.

Тема 27. Демократичні революції в Центрально-Східній Європі й розвиток незалежних держав на зламі XX і XXI сторіччя

1. Демократичні революції і становлення незалежних держав. Міжнародні відносини в Європі наприкінці XX сторіччя
2. Проблеми взаємин і сусідства
3. Демократичний вибір народів регіону та його альтернатива
4. Рівень економічного розвитку та соціальна структура населення
5. Країни ЦСЄ в міжнародних стосунках

Література

1. ГЕОГРАФІЧНА КАРТА : Країни Центрально-Східної Європи : 1989 – 2008 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukrmap.su/uk-wh11/1310.html>
2. ГЕОГРАФІЧНА КАРТА : Революції 1989 – 1992 років у країнах Центральної та Східної Європи [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.google.com.ua/search?>
3. Атлас всесвітньої історії (рос.). – Видано в Італії Видавничим Домом Рідерз Дайжест, 2003. – С. 302 – 309.
4. Австрія слабка ланка Європи чи історичний союзник України? / Європейська правда [Електронний ресурс].- Режим доступу : <http://www.euointegration.com.ua/articles/2016/05/6/7048512/>
5. Андрухович Ю. Центрально-Східна Європа: коротка історія мутацій / Віче [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://report.if.ua/lyudy/yurij-andruhovych-centralno-shidna-yevropa-kortka-istoriya-mutacij/>
6. Єленський В. Центрально-Східна Європа: релігійні зміни та релігійний плюралізм [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://risu.org.ua/ua/index/studios/materials_conferences/44141/
7. Мацієвський Ю., Кашинський О. Витоки популізму в Центрально-Східній Європі [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://ideopol.org/wp-content/uploads/2018/01/2.6.-UKR.-Matsiyevsky-and-Kashynsky-Final.pdf>
8. Мацієвський Ю. Три обличчя популізму : Україна, Польща, Румунія [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://kennankyiv.org/wp-content/uploads/2017/12/IV-chapter_Agora_V19_FINAL.pdf
9. Мельниченко Б. Політико-правові перетворення в Центрально-Східній Європі наприкінці XX ст. (на матеріалах Польщі, Чехії та Словаччини): Монографія / Б. Мельниченко. – Львів : ЛьвДУВС, 2012. – 204 с.; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <file:///C:/Users/Lesia/Downloads/UL0000023.PDF>
10. Праворадикальні партії в Центрально-Східній Європі: це економіка? / Переклад О. Ведрова, П. Миронова, А. Рябчук [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://commons.com.ua/uk/pravoradikalni-partiyi-v-tsentralno/>
11. Ротшильд Дж., Вінгфілд Н. М. Повернення до різноманітності: політична історія Східно-Центральної Європи після Другої світової війни / Джозеф Ротшильд, Ненсі М. Вінгфілд. – К. : Видавництво «Мегатайп», 2004. – 384 с.; [Оцифровано].

12. Світова політика у 2017-му. Стабільно тривожні / Тиждень [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://tyzhden.ua/World/206349>
13. Специфіка регіону Центрально-Східної Європи в контексті глобальних тенденцій модернізації Соціуму [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://veche.kiev.ua/journal/3901/>
14. Страшнюк С. Політичні кризи та антитоталітарні рухи в країнах Східної Європи (50 – 80-ті роки ХХ ст.) / С. Страшнюк, Є. Пугач. – Харків : Бізнес Інформ, 1998. – 391 с.
15. Тисменяну Вл. Поворот у політиці: Східна Європа від Сталіна до Гавела / Владімір Тисменяну. – К. : Видавництво «Мегатайм», 2003. – 336 с.; [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://chtyvo.org.ua/authors/Tysmenianu_Vladimir/Povorot_u_politytsi_Skhidna_Yevropa_vid_Stalina_do_Havela/
16. Триумф правих популістів у Центральній та Східній Європі [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dw.com/uk>
17. Шваб Л., Ткачик О. Державно-політичний розвиток Сербії в 1992 – 2006 роках / Л. Шваб, О. Ткачик. – Луцьк : Волинські Старожитності, 2013. – 255 с.
18. Яровий В. І. Новітня історія Центральноєвропейських та Балканських країн : Підручник для вищих навч. закл. – Київ : Генеза, 2005. – 816 с.

Тема 28. Держави Балтії на сучасному етапі

1. Естонська республіка на шляху демократичних перетворень
2. Латвійська республіка
3. Литовська республіка

Література

1. ГЕОГРАФІЧНА КАРТА : Центрально-Східна Європа 1985 року / ГЕОГРАФІЧНА КАРТА [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://likbez.org.ua/ua/karta-tsentralno-vostochnoy-evropyi-na-1985-god.html>
2. Аслунд А. Дянков С. Велике переродження: уроки перемоги капіталізму над комунізмом / Андерс Аслунд, Сімеон Дянков. – Львів : Видавництво Старого лева, 2015. – 437 с.
3. Вікіпедія за категоріями: Економіка Литви, Латвії, Естонії; Політика Литви, Латвії, Естонії тощо.
4. Вітман К. Мовна політика Естонії: джерела і наслідки застосування [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ipiend.gov.ua/uploads/pm/pm_19/bitman_movna.pdf
5. Гантінгтон С. Зіткнення цивілізацій та зміна світового порядку (рос.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.e-reading.club/book.php?book=61484>
6. Економіка Естонії [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://moyaosvita.com.ua/geografija/ekonomika-estoni%D1%97/>
7. Життя в ЄС: 10 років життя в Латвії після «весілля» з ЄС [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://ukr.segodnya.ua/lifestyle/fun/zhizn-v-es-10-let-zhizni-latvii-posle-svadby-s-evropoy-570669.html>
8. Інформація про Литву [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://dnepr-lt.com.ua/informaciya-pro-litvu>

9. Історія Центрально-Східної Європи / Л. Зашкільняк (ред.). – Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2001. – 660 с. [Оцифровано].
10. Клименко Л. Законодавче регулювання мовної політики світу (порівняльно-правовий аналіз) [Електронний ресурс]. – Режим доступу :
11. Латвія. Лстанні новини [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://24tv.ua/latviya_tag1828/newsfrom108/
12. Мазіна Л. Етнічне питання в країнах Балтії після розпаду СРСР [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://journals.iir.kiev.ua/index.php/apmv/article/viewFile/421/388>
13. Мови меншин: з якими проблемами стикаються в Литві, Латвії та Білорусії [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://language-policy.info/2015/12/movy-menshyn-z-yakymy-problemamy-stykayutsya-v-lytvi-latviji-ta-bilorusi/>
14. Порівняння мовного законодавства деякої європейських країн та України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zahystmovy.org.ua/movne-zakonodavstvo-deyakyh-yevropejs/>
15. Росіяни в Латвії: чи ставати латвійськими громадянами / Радіо Свобода [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.radiosvoboda.org/a/26540461.html>
16. Чому Латвія сказала «ні» російській мові / Український тиждень [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://tyzhden.ua/World/42704>
17. Шумпетер Й. Капіталізм, соціалізм, демократія (Перша публікація 1942 року) / Йосиф Шумпетер. – М. : Экономика, 1995. – 540 с.; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ek-lit.narod.ru/shumsod1.htm>
18. Як держава захищає мову. Досвід Литви [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://texty.org.ua/pg/article/editorial/read/53955/Jak_derzhava_zahyshhaje_mov_u_Dosvid_Lytvy
19. Як Латвія вирішує проблеми з російськомовними [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://language-policy.info/2015/10/yak-latviya-vyrishuje-problemy-z-rosijskomovnymy/>

Тема 29. Республіка Білорусь на зламі ХХ і ХХІ сторіччя

1. Початок демократичних реформ
2. Прихід до влади Олександра Лукашенка
3. Соціально-економічний розвиток
4. Міжнародне становище Білорусі

Література

1. «Антизахід», Захід і «Захід»: тиждень до маневрів Росії та Білорусі / Радіо Свободи [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.radiosvoboda.org/a/28722838.html>
2. Атлас всесвітньої історії (рос.). – Видано в Італії Видавничим Домом Рідерз Дайжест, 2003. – С. 300 – 301.
3. Білорусь. Плата за соціалізм / Економічна правда [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.epravda.com.ua/publications/2011/05/27/287215/>
4. Білорусь. Характеристика господарства країни [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://edufuture.biz/index.php?title>

5. Білоруська опозиція / Український тиждень / УСІ МАТЕРІАЛИ ПОЗНАЧЕНІ ТЕГОМ «БІЛОРУСЬКА ОПОЗИЦІЯ» від 2011 до 2017 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://tyzhden.ua/Tag/>
6. Історія Центрально-Східної Європи / Л. Зашкільняк (ред.). – Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2001. – 660 с. [Оцифровано].
7. Крестний батька Лукашенко. Полная версия. Часть 1 [ДОКУМЕНТАЛЬНИЙ ФІЛЬМ][Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.youtube.com/watch?v=3pRmFiZQ2og>
8. Крестний батька Лукашенко. Полная версия. Часть 2 [ДОКУМЕНТАЛЬНИЙ ФІЛЬМ] [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.youtube.com/watch?v=K9SLaTZrIZw>
9. Крестний батька Лукашенко. Полная версия. Часть 3 [ДОКУМЕНТАЛЬНИЙ ФІЛЬМ] [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://video.tochka.net/207568-krestnyy-batka-lukashenko-polnaya-versiya-ch3/>
10. Крестний батька-4. Последняя осень / ДОКУМЕНТАЛЬНИЙ ФІЛЬМ; частина перша [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.youtube.com/watch?v=IjV7ZQnpjko>; частина друга : <https://www.youtube.com/watch?v=XskwiQEOw8A>
11. Політика Лукашенка / СЕКРЕТНІ МАТЕРІАЛИ; ТЕЛЕПРОГРАМА [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://1plus1.ua/ru/sekretni-materiali/video/politika-oleksandra-lukashenka-sekretni-materiali>
12. Ситуація в Білорусі / Документ Парламентської Асамблеї ООН 2009 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : rada.gov.ua/pls/mpz/docs/1004_rez_1671.htm
13. Українські міфи про економічне «процвітання» Білорусі / Радіо Свобода [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.radiosvoboda.org/a/28297871.html>

Тема 30. Греція на сучасному етапі

1. Вибори 1989 – 1990 років
2. Економічний розвиток і соціальні зміни
3. Греція в НАТО та ЄС
4. Балканська політика Греції

Література

1. Боргова криза в Греції [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
2. Грецька криза та майбутнє ЄС [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2015/07/13/7035845/>
3. Грецький парадокс: Погроми замість економії / Канал 112 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://ua.112.ua/statji/hretskyi-paradoks-pohromy-zamist-ekonomii-429331.html>
4. Економічна і соціальна географія країн світу : Навчальний посібник / За ред. С. Кузика. – Львів : Світ, 2005. – 672 с.
5. Історія кризи в Греції : Шість років страждань нанівець [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://ua.112.ua/statji/istoriia-kryzy-v-hretsii-shist-rokiv-strazhdan-nanivets-242470.html>
6. Історія сучасної Греції [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki/>

7. Історія Центрально-Східної Європи / Л. Зашкільняк (ред.). – Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2001. – 660 с. [Оцифровано].
8. Ключівській І. Вплив Греції на спільну європейську валюту [Електронний ресурс]. – Режим доступу : journals.iir.kiev.ua/index.php/apmv/article/viewFile/37/21
9. Криза в Греції / УСІ НОВИНИ ГРЕЦІЇ ЗА 2011 – 2016 РОКИ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://news.finance.ua/ua/event/-/greece-crisis>
10. МВФ порахував скільки грошей треба Греції [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://tsn.ua/groshi/mvf-porahuvav-skilki-groshey-treba-greciyi-456249.html>
11. Соціальні проблеми в Греції у європейському вимірі [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://internationalconference2014.wordpress.com>

Тема. Українсько-польські відносини на сучасному етапі

1. Перемога партії Право і Справедливість (2015) та зміна акцентів в українсько-польських відносинах
2. Питання історичної пам'яті та їх вирішення в Польщі й Україні

Література

1. Антонюк Я. Вплив «Волинської трагедії» на формування етнічних стереотипів українця та поляка/ Я. Антонюк// Краєзнавство. – 2013. – № 3. – С. 46 – 54.
2. Боляновський А. Проблема кількості польських жертв волинської трагедії 1943 року / А. Боляновський//Україна–Польща: історична спадщина і суспільна свідомість / [відп. ред. М. Литвин]; Національна академія наук України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. – Львів, 2013. – Вип. 6. – С. 129 – 142.
3. Веденєєв Д. Минуле як фактор конфліктів в українсько-польських стосунках / Д. Веденєєв. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.istpravda.com.ua/articles/2013/07/4/128710/>
4. Війна і міф. Невідома Друга світова / Ред. В'ятрович В.М. та ін. – Харків: Клуб сімейного дозвілля, 2016. – 272 с.
5. Возняк Т. Як Путін перетворює материк Європа в архіпелаг ворожих один до одного островів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://blogs.pravda.com.ua/authors/voznyak/5a05f9424970b/>
6. В'ятрович В. Польсько-українські стосунки в 1940-х. Пропозиція історичної дискусії / Володимир В'ятрович // Історична правда (17 грудня 2012). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.istpravda.com.ua/articles/2012/12/12/103432/>
7. Галайчук І. Українсько-польські відносини в період Другої світової війни в контраверсійному висвітленні науковців / І. Галайчук // Волинь і волиняни у Другій світовій війні : зб. наук. пр. за матеріалами I Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. подіям Другої світової війни на території Волин. обл. / упоряд. М. М. Кучерепа. – Луцьк, 2012. – С. 712 – 716.
8. Гудь Б. Українсько-польські конфлікти новітньої доби: етносоціальний аспект / Богдан Гудь. – Харків: Акта, 2011. – 472 с.
9. Зашкільняк Л. Волинь, Галичина: суперечки довкола українсько-польських стосунків у роки II світової війни/ Л. Зашкільняк. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ji.lviv.ua/n74texts/Zashkilnyak_Volyn_Halychyna.htm

10. Зашкільняк Л. Огляд проблем спільної (важкої) історії українців і поляків ХХ століття / Л. Зашкільняк. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.memory.gov.ua/news/oglyad-problem-spilnoi-vazhkoi-istorii-ukraintsiv-i-polyakiv-khkh-stolittya>
11. Люшин І. Волинська трагедія 1943 – 1944 рр.: пошук між «двома правдами»/І. Люшин. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.istpravda.com.ua/digest/2011/07/13/45611/>
12. Козицький А. М. Волинські події 1943 р.: невдала спроба «геноцидної інтерпретації» / А. М. Козицький // Волинська трагедія: через історію до порозуміння : Матеріали Всеукр. наук. конф., м. Луцьк, 19–20 черв. 2013р. / Уклад. А. Шваб. – Луцьк : Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2013. – С. 19–26.
13. Куронь Я. Поляки та українці: важкий діалог / Я. Куронь. – К.: Дух і літера, 2012. – 264 с.
14. Мотика Г. Друга світова війна у польсько-українських історичних дискусіях / Г. Мотика // Україна Модерна. – 2009. – № 4 (15). – С. 127 – 136.
15. Патриляк І. Українсько-польський конфлікт у роки Другої світової війни: спроба узагальнення / І. Патриляк // Українофобія як явище та політтехнологія: Збірник статей / НАН України. ІУАД ім. М. С. Грушевського. Львівське відділення; Філологічний факультет ЛНУ імені Івана Франка; Упоряд.: Гарасим Я. та ін.. – Львів, 2014. – С. 87 – 96.
16. Пирожик О. «Правда» Гжегожа Мотики не має нічого спільного з нашою правдою / О. Пирожик. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.volynpost.com/blogs/807-pravda-zhegozha-motyky-ne-maie-nichogo-spilno>
17. Сейм визнав Волинську трагедію геноцидом польського народу [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://naszwybir.pl/35130-2/>
18. Хахула Л. Польсько-українське протистояння на Волині у 1943 році в суспільній думці сучасної Польщі (1991–2003) / Л. Хахула// Волинь і волиняни у Другій світовій війні : зб. наук. пр. за матеріалами I Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. подіям Другої світової війни на території Волин. обл. / Упоряд. М. М. Кучерепа. – Луцьк, 2012. – С. 488 – 496.
19. Шаповал Ю. Волинська трагедія і польсько-українські взаємини 1943–1944 рр. у дзеркалі документів Державного архіву Служби безпеки України / Шаповал Ю. // З архівів ВУЧК-ГПУ-НКВД-КГБ. – 2003. – 20. – С. 194–208. – Режим доступу: http://resource.history.org.ua/publ/grpu_2003_20_1_194
20. Шаповал Ю. Польсько-українські взаємини під час Другої світової війни: потенціал взаєморозуміння і баланс ненависті / Ю. Шаповал// Сучасність. – 2004. – № 7–8. – С. 104–115.

Тема. Країни Центрально-Східної Європи в 2014 – 2018 роках

1. Державний та політичний устрій
2. Суспільство
3. Членство в НАТО
4. Членство в ЄС
5. Відносини з Україною / Див. Вікіпедія

1.3. Теми практичних занять / Заочна форма навчання

Семінарське заняття 1.

/ 2 години

Тема 2. Центрально-Східна Європа між двома світовими війнами. Загальний огляд

1. Післявоєнний устрій Європи: проблема кордонів і Версальська система мирних договорів
2. Поразка українських визвольних змагань та її наслідки
3. Основні тенденції розвитку держав Центрально-Східної Європи
4. Країни Центрально-Східної Європи в міжнародних відносинах

Література

18. ГЕОГРАФІЧНА КАРТА : Центрально-Східна Європа в 1914 році / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://likbez.org.ua/ua/karta-tsentralno-vostochnoy-evropyi-na-1914-god.html>
19. ГЕОГРАФІЧНА КАРТА : Європа після Першої світової війни : територіальний поділ і політичний розвиток (1918 – 1939) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukrmap.su/uk-wh10/250.html>
20. ГЕОГРАФІЧНА КАРТА : Радянський Союз 1945 – 1953 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.google.com.ua/search?q>
21. Восточна Европа после Версаля / Отв. ред. И. И. Костюшко. – СПб. : Алтея, 2007. – 244 с.; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://inslav.ru/publication/vostochnaya-evropa-posle-versalya-spb-2007>
22. Гоменюк І. Провісники другої світової. Прикордонні конфлікти в Центрально-Східній Європі: Від розпаду імперій до Гляйвіцької революції / Іван Гоменюк. – Харків : Клуб сімейного дозвілля, 2017. – 352 с.
23. Європа після Першої світової війни : територіальні зміни й політичний розвиток (1918 – 1939) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukrmap.su/uk-wh10/250.html>
24. Зашкільняк Л., Крикун М. Історія Польщі. Від найдавніших часів до наших днів / Л. Зашкільняк, М. Крикун. – Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2002. – 752 с. ; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://history.org.ua/LiberUA/966-613-168-4/966-613-168-4.pdf>
25. Історія Центрально-Східної Європи / Л. Зашкільняк (ред.). – Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2001. – 660 с. [Оцифровано].
26. Кріль М. Історія країн Центрально-Східної Європи / М. Кріль. – Київ : Знання, 2006. – 284 с.
27. Кріль М. Історія Словаччини: Навчальний посібник / І. Кріль. – Львів : Видавничий дім ЛНУ ім. Івана Франка, 2006. – 264 с.
28. Литва (земля) / Вікіпедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
29. Німецький ультиматум Литві / Вікіпедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
30. Польський наступ на Галичину / Ігор Мельник / Збруч [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zbruc.eu/node/22341>
31. Ротшильд Дж. Східно-Центральна Європа між двома світовими війнами / Джозеф Ротшильд. – К. Генеза, 2001. – 496 с. [Оцифровано].
32. Рудько С.

33. Секо Я. Словянський вимір Великої війни [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://shron1.chtyvo.org.ua/Seko_Yaroslav/Slovianskyi_vymir_Velykoi_viiny_19141918_rr.pdf
34. Юнгер Е. В сталевих грозах / Ернест Юнгер / З німецької переклав Юрко Прохасько. – Чернівці : Книги – ХХІ, 2014. – 324 с.

Семінарське заняття 2.

/ 2 години

Тема 3. Міждержавні відносини та прикордонні конфлікти в Центрально-Східній Європі в міжвоєнний період: німецько-чехословацьке, польсько-чехословацьке та польсько-литовське протистояння

1. Взаємини Німеччини й Чехословаччини в міжвоєнний період
2. Польсько-чехословацька міжвоєнна конфронтація
3. Польсько-литовські взаємини: 1918 – 1940

Література

1. ГЕОГРАФІЧНА КАРТА : Центрально-Східна Європа в 1914 році / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://likbez.org.ua/ua/karta-tsentralno-vostochnoy-evropyi-na-1914-god.html>
2. ГЕОГРАФІЧНА КАРТА : Європа після Першої світової війни : територіальний поділ і політичний розвиток (1918 – 1939) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukrmap.su/uk-wh10/250.html>
3. Бобраков-Тимошкин А. «Пусть горят костры!». Попытка ностальгической культурной революции в Чехословакии в 1938 – 1939 годах [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nlobooks.ru/node/3716>
4. Бобраков-Тимошкин А. Почему в Чехии не было модернизации? [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://magazines.russ.ru/nz/2011/1/ti15.html>
5. Бобраков-Тимошкин А. Проект «Чехословакия». Конфликт идеологий в Первой Чехословацкой республике (1918 – 1938) / А. Бобраков-Тимошкин. – М. : Новое литературное обозрение, 2008. – 224 с.; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://cassiopeiabook.info/download/proekt-chehoslovakiya-konflikt-ideologii-v-pervoy-chehoslovatskoy-respublike-1918-38#form>
6. Брехня Тімоті Снайдера / Даніель Лазар [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://scepis.net/library/id_3616.html; [Рецензія на книгу Снайдера «Криваві землі»]
7. Війна за незалежність Литви / Вікіпедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
8. Віперман В. Європейський фашизм. Порівняльний аналіз (1922 – 1982). – К. : Дух і Літера, 2008. – 278 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://shron1.chtyvo.org.ua/Wolfgang_Wippermann/Yevropeiskyi_fashyzm_porivnialnyi_analiz_1922-1982.pdf
9. Восточна Европа после Версаля / Отв. ред. И. И. Костюшко. – СПб. : Алтея, 2007. – 244 с.; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://inslav.ru/publication/vostochnaya-evropa-posle-versalya-spb-2007>
10. Гоменюк І. Провісники другої світової. Прикордонні конфлікти в Центрально-Східній Європі: Від розпаду імперій до Гляйвіцької революції / Іван Гоменюк. – Харків : Клуб сімейного дозвілля, 2017. – 352 с.
11. Зашкільняк Л., Крикун М. Історія Польщі. Від найдавніших часів до наших днів / Л. Зашкільняк, М. Крикун. – Львів : Львівський національний університет імені

- Івана Франка, 2002. – 752 с. ; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://history.org.ua/LiberUA/966-613-168-4/966-613-168-4.pdf>
12. Зубкова Е. Ю. Прибалтика и Кремль. 1940 – 1953. – М. : РОССПЭН, 2012. – 806 с.; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://histrf.ru/uploads/media/default/0001/09/d17ea6e45e7989bb400a1d190c6270d415df10ab.pdf>
 13. Ильмяров М. Безмолвная капитуляция. Внешняя политика Эстонии, Латвии и Литвы между двумя войнами и утрата независимости (с середины 1920-х годов до аннексии в 1940). – М. : РОССПЭН, 2012. – 806 с; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://cyberleninka.ru/article/v/2013-04-019-ilmyarv-m-bezmolvnaaya-kapitulyatsiya-vneshnyaya-politika-estonii-latvii-i-litvy-mezhdu-dvumya-voynami-i-utrata-nezavisimosti-s>
 14. Історія Центрально-Східної Європи / Л. Зашкільняк (ред.). – Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2001. – 660 с. [Оцифровано].
 15. Литва (земля) / Вікіпедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
 16. Німецький ультиматум Литві / Вікіпедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
 17. Опір у Карпатах. Як закарпатці боронилися від угорської агресії в 1939 році / Олександр Пагіря [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.istpravda.com.ua/articles/2017/03/15/149620/>
 18. Орел проти лева: польсько-чехословацький спір про Тешинську Сілезію / Іван Гоменюк [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.istpravda.com.ua/articles/2017/11/7/151437/>
 19. Офіцинський Роман: «З Карпатської України для нас почалася Друга світова війна» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.istpravda.com.ua/articles/514318a85ab9f/>
 20. Перша Чехословацька республіка: від проекту до реалізації [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.istpravda.com.ua/articles/2015/12/22/148828/>
 21. Польський ультиматум Литві / Вікіпедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
 22. Ротшильд Дж. Східно-Центральна Європа між двома світовими війнами / Джозеф Ротшильд. – К. Генеза, 2001. – 496 с. [Оцифровано].
 23. Рудько С. Історія Центрально-Східної Європи (кінець XVIII – початок XXI століття) / С. Рудько. – Острог, 2010. – 220 с.; держави [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://lib.oa.edu.ua/files/funds/vudavnutstvo/Rudko_posibn_2010.pdf
 24. Син «проклятого» солдата подав позов проти польської держави [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.polradio.pl/5/38/Artykul/337528>
 25. Снайдер Т. Криваві землі. – К. : Грані-Т, 2011. – 448 с.
 26. Снайдер Т. Перетворення націй: Польща, Україна, Литва, Білорусь 1569 – 1999. – К. : Дух і Літера, 2012. – 624 с.; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.e-reading.club/book.php?book=1037580>
 27. У Польщі почали активно вшановувати пам'ять військових злочинців 1940-х років [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://texty.org.ua/pg/article/editorial/read/69236/U_Polshhi_pochaly_aktyvno_vshanovu_vaty_pamjat_vijskovyh

Семінарське заняття 3.

/ 2 години

Тема 4. Міждержавні взаємини та прикордонні конфлікти в Центрально-Східній Європі між двома світовими війнами: угорсько-чехословацьке та угорсько-словацьке протистояння (2 години)

1. Угорсько-чехословацькі територіальні суперечки
2. Угорсько-словацьке протистояння

Література

1. ГЕОГРАФІЧНА КАРТА : ЦЕНТРАЛЬНО-СХІДНА ЄВРОПА на 1914 рік / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://likbez.org.ua/ua/karta-tsentralno-vostочноy-evropyi-na-1914-god.html>
2. ГЕОГРАФІЧНА КАРТА : ЄВРОПА після ПЕРШОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ : територіальний поділ і політичний розвиток (1918 – 1939) / ГЕОГРАФІЧНА КАРТА [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukrmap.su/uk-wh10/250.html>
3. Віперман В. Європейський фашизм. Порівняльний аналіз (1922 – 1982). – К. : Дух і Літера, 2008. – 278 с.; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://shron1.chtyvo.org.ua/Wolfgang_Wippermann/Yevropeiskyi_fashyzm_porivnialnyi_analiz_1922-1982.pdf
4. Гирия В. Угорська іредента в міжвоєнному Закарпатті («угорський фактор» у суспільно-політичному житті) / В. Гирия. – Ужгород : Карпати, 2012. – 200 с.; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.zakarpattia.com/wp-content/uploads/2013/06/SR_4.pdf
5. Гоменюк І. Провісники другої світової. Прикордонні конфлікти в Центрально-Східній Європі: Від розпаду імперій до Гляйвіцької революції / Іван Гоменюк. – Харків : Клуб сімейного дозвілля, 2017. – 352 с.
6. Закарпаття 1919 – 2009 років: історія, політика, культура / Україномовний варіант українсько-угорського видання / Редакція М. Ветеша, Ч. Фединеця. – Ужгород : Ліра, 2010. – 720 с.; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://shron2.chtyvo.org.ua/Zbirnyk_statei/Zakarpattia_1919_2009_rokiv_istoriia_polityka_kultura.pdf
7. Історія Центрально-Східної Європи / Л. Зашкільняк (ред.). – Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2001. – 660 с. [Оцифровано].
8. Опір у Карпатах. Як закарпатці боронилися від угорської агресії в 1939 році / Олександр Пагіря [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.istpravda.com.ua/articles/2017/03/15/149620/>
9. Політичні провокації, що змінили – або могли змінити – життя цілих країн [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://tyzhden.ua/Publication/1995>
10. Пушкаш А. И. Внешняя политика Венгрии: Апрель 1927 – февраль 1934 г. / А. Пушкаш. – М. : Институт славяноведения и балканистики РАН, 1995. – 317 с.; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://inslav.ru/images/stories/pdf/1995_Pushkash_Vneshnjaja_politika_Vengrii_1927-1934.pdf
11. Пушкаш А. И. Внешняя политика Венгрии: Февраль 1934 – январь 1937 г. / А. Пушкаш. – М. : Институт славяноведения и балканистики РАН, 1996. – 301 с.; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://inslav.ru/images/stories/pdf/1996_Pushkash.pdf

12. Пушкаш А. И. Внешняя политика Венгрии: Февраль 1937 – сентябрь 1939 г. / А. Пушкаш. – М. : Институт славяноведения РАН, 2003. – 460 с.; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://inслав.ru/images/stories/pdf/2003_Pushkash.pdf
13. Пушкаш А. Цивілізація или варварство. Закарпаття 1918 – 1945 / А. Пушкаш. – М. – Європа, 2006. – 564 с.; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://inслав.ru/images/stories/pdf/2006_Pushkash_Civilizacija_ili_varvarstvo_Zakarpatje_1918-1945.pdf
14. Ротшильд Дж. Східно-Центральна Європа між двома світовими війнами / Джозеф Ротшильд. – К. Генеза, 2001. – 496 с. [Оцифровано].
15. Снайдер Т. Криваві землі. – К. : Грані-Т, 2011. – 448 с.; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://shron1.chtyvo.org.ua/Timothy_David_Snyder/Kryvavi_zemli_Yevropa_pomizh_Hitlerom_ta_Stalinym.pdf
20. Снайдер Т. Перетворення націй: Польща, Україна, Литва, Білорусь 1569 – 1999. – К. : Дух і Літера, 2012. – 624 с.; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.e-reading.club/book.php?book=1037580>
21. Сталін. Гітлер. Україна / Юрій Щербак / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://incognita.day.kyiv.ua/stalin-gitler-ukrayina.html>

Семінарське заняття 4.

/ 2 години

Тема 24. Соціалістична Югославія

1. Формування режиму Броз Тіто
2. Модель «самоврядного соціалізму» 1950-х років
3. Період ліберальних реформ і «контрреформ» 1960 – 1970-ті роки
4. Криза югославської моделі соціалізму

Література

1. 17 лютого – проголошення незалежності Косово [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://24tv.ua/17_lyutogo_progoloshennya_nezalezhnosti_kosovo_n409344
2. Атлас всесвітньої історії (рос.). – Видано в Італії Видавничим Домом Рідерз Дайжест, 2003. – С. 300 – 301.
3. Вандич П. Ціна свободи: історія Центрально-Східної Європи від середньовіччя до сьогодення / Пьотр Вандич. – К. : Критика, 2004. – 463 с.
4. Джилас М. Новий клас (рос.) / Мілован Джилас [Електронний ресурс]. – Режим доступу : ignissimo.ru/books/235.pdf
5. Єлавич Б. Історія Балкан ХХ століття / Барбара Єлавич. – К. : Видавництво «Свенас», 2004. – Т. II. – 600 с.
6. ЄС підписав угоду про асоціацію з Косово [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://ua.korrespondent.net/special/22-progoloshennya-nezalezhnosti-kosovo>
7. Еппломб Е. Залізна завіса. Приборкання Східної Європи. 1944 – 1956 / Енн Еппломб. – К. : Видавничий дім «Києво-Могилянська Академія», 2017. – 623 с.
8. Історія Центрально-Східної Європи / Л. Зашкільняк (ред.). – Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2001. – 660 с. [Оцифровано].
9. Каплан Ж. Р. На Схід до Тартарії. Подорожі Баканами, Близьким Сходом і Кавказом / Роберт Д. Каплан. – Київ : Темпора, 2017. – 442 с.
10. Каравайцева О. Незалежність Косово: історіята міжнародні наслідки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : file:///C:/Users/Lesia/Downloads/appol_2013_50_13.pdf

11. Москва и Восточная Европа. Становление политических режимов советского типа. 1949 – 1953. Очерки истории / Т. В. Волокитина, Г. П. Мурашко, А. Ф. Носкова, Т. А. Поживайлова. – Москва : Росспэн, 2002. – 686 с.; [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://inslav.ru/images/stories/pdf/2002_Volokitina_etc_Moskva_i_Vostochnaja_Evropa_%201949-1953.pdf
12. Народная демократия : миф или реальность? Общественно-политические процессы в Восточной Европе. 1944 – 1948 гг. / Т. В. Волокитина, Г. П. Мурашко, А. Ф. Носкова. – Москва : Наука, 1993. – 344 с.; [Электронный ресурс] – режим доступа : http://inslav.ru/images/stories/pdf/1993_Volokitina_Murashko_Noskova_Narodnaja_demokratija_mif_ili_realnost.pdf
13. Орлик И. И. Восточная Европа в документах российских архивов. 1944 – 1953 гг. // Словяноведение. – 1999. – №5. – С. 183 – 200.
14. Постоловський Р. Встановлення тоталітарних режимів у країнах Центрально-Східної Європи (1944 – 1953): Хрестоматія для студентів історичного факультету вищих навчальних закладів / Р. Постоловський, Є. Пугач, Є. Страшнюк. – Харків : Бізнес Інформ, 2000. – 472 с.
15. Проголошення незалежності Косово: подарунок сепаратистам усіх країн? [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.unian.ua/politics/97140-progoloshennya-nezaleznosti-kosovo-podarunok-separatistam-usih-krajin.html>
16. Проголошення республіки Косова розколало світову спільноту [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.5.ua/svit/proholoshennia-nezalezhnosti-kosova-rozkololo-svitovu-spilnotu-rozshyreno-9983.html>
17. Ротшильд Дж. Східно-Центральна Європа між двома світовими війнами / Джозеф Ротшильд. – К. Генеза, 2001. – 496 с. [Оцифровано].
18. Ротшильд Дж., Вінгфілд Н. М. Повернення до різноманітності: політична історія Східно-Центральної Європи після Другої світової війни / Джозеф Ротшильд, Ненсі М. Вінгфілд. – К. : Видавництво «Мегатайтп», 2004. – 384 с.; [Оцифровано].
19. Саган Г. Особливості національних рухів в Югославії у 60 – 80-ті роки ХХ ст. [Електронний ресурс].- Режим доступу : <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/26419/31-Sagan.pdf?sequence=1>
20. Страшнюк С. Політичні кризи та антитоталітарні рухи в країнах Східної Європи (50 – 80-ті роки ХХ ст.) / С. Страшнюк, Є. Пугач. – Харків : Бізнес Інформ, 1998. – 391 с.
21. Тисменяну Вл. Поворот у політиці: Східна Європа від Сталіна до Гавела / Владімір Тисменяну. – К. : Видавництво «Мегатайтм», 2003. – 336 с.; [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://chtyvo.org.ua/authors/Tysmenianu_Vladimir/Povorot_u_politytsi_Skhidna_Yevropa_vid_Stalina_do_Havela/
22. У Косово спалахнуло заворушення: понад 120 осіб заарештовано [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://dt.ua/WORLD/u-kosovo-spalahnuli-zavorushennya-ponad-120-osib-zareshtovano-162580.html>
23. Шваб Л., Ткачик О. Державно-політичний розвиток Сербії в 1992 – 2006 роках / Л. Шваб, О. Ткачик. – Луцьк : Волинські Старожитності, 2013. – 255 с.
24. Щоб не забули. Пам'ять про тоталітаризм в Європі: Читанка для учнів старших класів середньої школи в усіх європейських країнах / Редактори Джиліан Певез, Вікторія Яременко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.memory.gov.ua/sites/default/files/lestweforgetukr.pdf>
25. Яровий В. І. Новітня історія Центральноєвропейських та Балканських країн : Підручник для вищих навч. закл. – Київ : Генеза, 2005. – 816 с.

Семінарське заняття 5.

/ 1 година

Тема 31. Дух та основні обриси політики переходу європейських країн Центральної та Східної Європи після падіння комунізму: 1989 – 2017 роки / країни ранні реформатори

1. Країни-ранні реформатори / прогрес: Польща, Чехословаччина, Естонія
2. Країна-ранній реформатор / регрес: Угорщина

Література

1. ГЕОГРАФІЧНА КАРТА : Загальна економіко-географічна характеристика країн Центрально-Східної Європи [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://moyaosvita.com.ua/geografija/zagalna-ekonomiko-geografichna-karakteristika-kra%D1%97n-sxidno%D1%97-yevropi/>
2. ГЕОГРАФІЧНА КАРТА : Центрально-Східна Європа на 2014 рік / ГЕОГРАФІЧНА КАРТА [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://likbez.org.ua/ua/karta-tsentralno-vostochnoy-evropy-na-2014-god.html>
3. Аслунд А. Дянков С. Велике переродження: уроки перемоги капіталізму над комунізмом / Андерс Аслунд, Сімеон Дянков. – Львів : Видавництво Старого лева, 2015. – 437 с.
4. Атлас всесвітньої історії (рос.). – Видано в Італії Видавничим Домом Рідерз Дайжест, 2003. – С. 302 – 309.
5. Вандич П. Ціна свободи: історія Центрально-Східної Європи від середньовіччя до сьогодення / П'ютер Вандич. – К. : Критика, 2004. – 463 с.
6. Гаврилишин Б. Дороговказ у майбутнє – до ефективніших суспільств [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://chtyvo.org.ua/authors/Havrylyshyn_Bohdan/Do_efektyvnykh_suspilstv/
7. Гаврилишин Б. Україна: 20 минутих і 20 майбутніх років державотворення / Богдан Гаврилишин // Той, хто відродив Могилянку: зб. до 60-ліття В'ячеслава Брюховецького. – К. : Києво-Могилянська Академія, 2007. – С. 245 – 257; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/6497/Havrylyshyn_ukrain_20_mynulykh_i_20_maibutnykh.pdf?sequence=1
8. Гантінгтон С. Зіткнення цивілізацій та зміна світового порядку (рос.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.e-reading.club/book.php?book=61484>:
9. Грицак Я. 26-й процент, або як подолати історію / Ярослав Грицак. – Київ : Фонд Петра Порошенка, 2014. – 136 с.
10. Гобсбаум Е. Вік екстремізму. Коротка історія ХХ віку. 1914 – 1991 / Ерік Гобсбаум. – Київ : Альтернативи, 2001. – 544 с.
11. Дейвіс Н. Європа. Історія / Норман Дейвіс; переклад з англ. К. : Основи, 2001. – С. 1124 – 1176.
12. Економічна і соціальна географія країн світу : Навчальний посібник / За ред. С. Кузика. – Львів : Світ, 2005. – 672 с.
13. Економічна ситуація в Угорщині за підсумками 2015 року / Рада Експортерів та Інвесторів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://rei.mfa.gov.ua/ua/news/council-news/46181-jekonomichna-situacija-v-ugorshhini-za-pidsumkami-2015-roku>

14. Мельниченко Б. Політико-правові перетворення в Центрально-Східній Європі наприкінці ХХ ст. (на матеріалах Польщі, Чехії та Словаччини): Монографія / Б. Мельниченко. – Львів : ЛьвДУВС, 2012. – 204 с.
15. Рейтинг зростання пострадянських економік / FORBES [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://forbes.net.ua/ua/nation/1388984-rejting-zrostannya-postradyanskih-ekonomik>
16. Тисменяну Вл. Поворот у політиці: Східна Європа від Сталіна до Гавела / Владімір Тисменяну. – К. : Видавництво «Мегатайм», 2003. – 336 с.; [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://chtyvo.org.ua/authors/Tysmenianu_Vladimir/Povorot_u_politytsi_Skhidna_Yevropa_vid_Stalina_do_Havela/
17. Шумпетер Й. Капіталізм, соціалізм, демократія (Перша публікація 1942 року) / Йосиф Шумпетер. – М. : Экономика, 1995. – 540 с.; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ek-lit.narod.ru/shumsod1.htm>

Семінарське заняття 6.

/ 1 година

Тема 32. Дух та основні обриси політики переходу європейських країн Центральної та Східної Європи після падіння комунізму: 1989 – 2017 років / країни пізні реформатори й недореформатори

1. Країни-пізні реформатори / прогрес: Словаччина, Болгарія, Грузія
2. Країни недореформатори / Росія, Україна

Література

1. ГЕОГРАФІЧНА КАРТА : Загальна економіко-географічна характеристика країн Центрально-Східної Європи [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://moyaosvita.com.ua/geografija/zagalna-ekonomiko-geografichna-xarakteristika-kray%D1%97n-sxidno%D1%97-yevropi/>
2. ГЕОГРАФІЧНА КАРТА : Центрально-Східна Європа на 2014 рік / ГЕОГРАФІЧНА КАРТА [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://likbez.org.ua/ua/karta-tsentralno-vostochnoy-evropy-na-2014-god.html>
3. Аслунд А. Дянков С. Велике переродження: уроки перемоги капіталізму над комунізмом / Андерс Аслунд, Сімеон Дянков. – Львів : Видавництво Старого лева, 2015. – 437 с.
4. Атлас всесвітньої історії (рос.). – Видано в Італії Видавничим Домом Рідерз Дайжест, 2003. – С. 302 – 309.
5. Барсенков А. Введення в сучасну російську історію 1985 – 1991 рр. : Курс лекцій. – М. : Аспект Пресс. – 367 с.; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ibib.ltd.ua/vvedenie-sovremennuyu-rossiyskuyu-istoriyu.html>
6. Брандт В. Програмні основи демократичного соціалізму // Нечаєв В. Д., Філіпов А. В. Вся політика. Хрестоматія. – М. : , 2006. – 440 с.; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ibib.ltd.ua/vbrandt-programmnyie-osnovyi-demokraticeskogo.html>
7. Вандич П. Ціна свободи: історія Центрально-Східної Європи від середньовіччя до сьогодення / Пьотр Вандич. – К. : Критика, 2004. – 463 с.
8. Гаврилишин Б. Дорогоказ у майбутнє – до ефективніших суспільств [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://chtyvo.org.ua/authors/Havrylyshyn_Bohdan/Do_efektyvnykh_suspilstv/

9. Гаврилишин Б. Україна: 20 минутих і 20 майбутніх років державотворення / Богдан Гаврилишин // Той, хто відродив Могилянку: зб. до 60-ліття В'ячеслава Брюховецького. – К. : Києво-Могилянська Академія, 2007. – С. 245 – 257; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/6497/Havrylyshyn_ukraina_20_mynulykh_i_20_maibutnikh.pdf?sequence=1
10. Гантінгтон С. Зіткнення цивілізацій та зміна світового порядку (рос.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.e-reading.club/book.php?book=61484>;
11. Гантінгтон С. Зіткнення цивілізацій та зміна світового порядку (рос.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.e-reading.club/book.php?book=61484>;
12. Говорит ли философия по-русски [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://snob.ru/profile/27356/print/132510>
13. Дейвіс Н. Європа. Історія / Норман Дейвіс; переклад з англ. – К. : Основи, 2001. – С. 1124 – 1176.
14. Економічна і соціальна географія країн світу : Навчальний посібник / За ред. С. Кузика. – Львів : Світ, 2005. – 672 с.
15. Карл Т. Л., Шміттер Ф. Що є демократія? [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ibib.ltd.ua/karl-shmitter-cto-est.html>
16. План «Моргентау» від Бальцеровича і Міклоша для України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://censor.net.ua/blogs/1103262/quotplan_morgentauquot_vd_baltserovicha_mklosha_dlya_ukrani
17. Рейтинг зростання пострадянських економік / FORBES [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://forbes.net.ua/ua/nation/1388984-rejting-zrostannya-rostradyanskih-ekonomik>
18. СРСР на шляху кардинального реформування суспільства. «Епоха Горбачова». Крах радянської соціалістичної системи // Радугин А. А. История России (Россия в мировой цивилизации). Курс лекций. – М. : Центр. – 352 с.; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ibib.ltd.ua/sss-puti-kardinalnogo-reformirovaniya.html>
19. Стратегія-2020, або «план Бальцеровича для України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://ukrainiansinmd.wordpress.com/>
20. Тисменяну Вл. Поворот у політиці: Східна Європа від Сталіна до Гавела / Владімір Тисменяну. – К. : Видавництво «Мегатайм», 2003. – 336 с.; [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://chtyvo.org.ua/authors/Tysmenianu_Vladimir/Povorot_u_politytsi_Skhidna_Yevropa_vid_Stalina_do_Havela/
21. Шумпетер Й. Капіталізм, соціалізм, демократія (Перша публікація 1942 року) / Йосиф Шумпетер. – М. : Экономика, 1995. – 540 с.; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ek-lit.narod.ru/shumsod1.htm>

Інформація для студентів заочної форми навчання: Інші теми, вказані у таблиці в першій частині «Програма навчальної дисципліни» вивчаються самостійно. Форма виконання: конспект.

1.4. Питання для контролю

I. Центральна, Південна та Східна Європа між двома світовими війнами

1. Післявоєнний устрій Європи: проблема кордонів і Версальська система мирних договорів
2. Поразка українських визвольних змагань та її наслідки
3. Основні тенденції розвитку держав Центрально-Східної Європи
4. Виникнення незалежних держав Балтії
5. Білорусь у складі СРСР
6. Формування устрою та кордонів міжвоєнної Польщі
7. Парламентська демократія та режим санації в Польщі 1918 – 1935 роки
8. Польща в міжнародних відносинах між двома світовими війнами
9. Становлення Чехословацької держави: політична система та національна політика
10. Зовнішня політика Чехословаччини. Мюнхенська угода та її наслідки
11. Угорщина між двома світовими війнами
12. Румунія між двома світовими війнами
13. Повоєнна криза в Болгарії та правління Болгарського Землеробського Народного Союзу (1919 – 1923)
14. Державні перевороти в Болгарії та причини їх здійснення
15. Зовнішня політика Болгарії між двома світовими війнами
16. Формування території та державно-політичного устрою в Югославії
17. Криза югославського парламентаризму
18. Державний переворот в Югославії 1929 року та його наслідки
19. Греція між двома світовими війнами
20. Розвиток Албанії між двома світовими війнами
21. Албано-італійські відносини

II. Країни Центральної, Південної та Східної Європи в роки Другої світової війни

22. Новий поділ Європи напередодні Другої світової війни
23. Окупація і поділ польських земель
24. Польський Рух Опору
25. Включення країн Балтії до СРСР
26. Протекторат Богемії та Моравії
27. Словацька Республіка в роки війни
28. Окупація і Рух Опору в Югославії
29. Утворення та розвиток Незалежної Держави Хорватії
30. Албанія в роки Другої світової війни
31. Держави-сателіти Угорщина, Румунія, Болгарія в роки Другої світової війни

III. Країни Центральної, Південної та Східної Європи між тоталітаризмом та демократією (1940 – 1980-ті роки)

32. Повоєнне мирне врегулювання в Європі
33. Режими «народної демократії»
34. Радянсько-югославський конфлікт 1948 – 1949 років
35. «Сталінізація» країн Східної Європи
36. Криза сталінської моделі соціалізму 1956 – 1968 років
37. Ерозія тоталітарних режимів
38. Республіки Балтії та Білорусь у складі СРСР
39. Польща в період правління комуністів
40. Формування опозиції та суспільно-політична криза в Польщі 1980 – 1981 років
41. Чехословацька Соціалістична Республіка між тоталітаризмом і демократією
42. Комуністичний режим в Угорщині
43. Румунія в період правління комуністів
44. Болгарська Народна Республіка в період комуністичного урядування

45. Специфіка югославської моделі соціалізму
46. Народна Республіка Албанія: від проголошення до політико-економічних перетворень кінця 1980-х років
47. Греція після Другої світової війни
- VI. Центральн, Південна та Східна Європа на зламі XX і XXI сторіччя**
48. Демократичні революції і становлення незалежних держав. Міжнародні відносини в Європі наприкінці XX сторіччя
49. Проблеми взаємин і сусідства на політичній карті ЦСЄ
50. Демократичний вибір народів регіону та його альтернативи
51. Рівень економічного розвитку і соціальна структура населення. Проблеми інтеграції
52. Країни ЦСЄ в міжнародних стосунках
53. Держави Балтії на сучасному етапі
54. Республіка Білорусь на зламі XX і XXI сторіччя
55. Республіка Польща в роки будівництва демократії
56. Чеська Республіка на шляху демократичних реформ
57. Словацька Республіка на шляху до демократії
58. Демократичні реформи в Угорській Республіці
59. Румунія на сучасному етапі розвитку
60. Молдова на сучасному етапі розвитку
61. Республіка Словенія як самостійна держава
62. Становлення і розвиток Хорватської Республіки
63. Утворення та розвиток Союзної Республіки Югославії
64. Косовська криза та її наслідки
65. Боснія та Герцеговина в 1990 – 1995 роках
66. Боротьба за міжнародне визнання та національну згоду в Республіці Македонія
67. Демократизація в Республіці Албанія
68. Греція в 1990-х роках
69. Сучасний державний, політичний, соціальний устрій країн ЦСЄ. Членство в НАТО та ЄС
70. Відносини країн ЦСЄ й України

1.5. Теми курсових робіт

Курсова робота оформляється за вимогами «Положення про випускні кваліфікаційні роботи» від 02.10.2017 р. Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки за посиланням: <http://ed.eenu.edu.ua/upload/docs/846/c58da6d9e5721b17ea9309645214020f.pdf>

1. Післявоєнний устрій Європи: проблема кордонів і Версальська система мирних договорів
2. Білорусь у складі СРСР: кордони, політика, економіка
3. Повоєнна криза в Болгарії та правління Болгарського Землеробського Народного Союзу (1919 – 1923)
4. Формування території та державно-політичного устрою в Югославії в роки міжвоєнтя
5. Прикордонні конфлікти в Центрально-Східній Європі: від розпаду імперій до Гляйвіцької революції
6. Утворення та розвиток Незалежної Держави Хорватії
7. Словаччина в роки Другої світової війни
8. Польсько-українська військова співпраця в Другій Речі Посполитій
9. Вашавське повстання 1944 року: мета, хід, наслідки
10. Етнічні чистки в країнах Центрально-Східної Європи в роки Другої світової війни
11. Час «нуль»: комуністичні перевороти в Східній Європі після закінчення Другої світової війни
12. Червоні переможці: завоювання Східної Європи (1945 рік)
13. Демократія під наглядом: спецслужби й політичне насильство в країнах Східної Європи в 1945 – 1947 роках
14. Міф «інтернаціоналістів»: етнічні чистки в країнах Центрально-Східної Європи: 1945 – 1947 роки
15. Будівництво соціалістичного суспільства: політика в країнах Східної Європи в 1945 – 1947 роках
16. Будівництво соціалістичного суспільства: економіка в країнах Східної Європи в 1945 – 1947 роках
17. Будівництво соціалізму: суспільство в країнах Східної Європи в 1945 – 1947 роках
18. Пік сталінізму: політичні репресії в країнах Східної Європи в 1948 – 1953 роках
19. Соціалістичний реалізм в країнах Східної Європи в 1948 – 1956 роках
20. Революції в країнах Східної Європи після смерті Йосипа Сталіна (1953 – 1956)
21. Угода з дияволом: східноєвропейський колабораціонізм у країнах Східної Європи в 1940 – 50-х роках
22. Злочини, терор і репресії в країнах Східної Європи в час комунізму
23. Югославські війни 1992 – 1995 років
24. Косово: дилеми існування (1992 – 2008)
25. Вони б і мухи не скривдили: воєнні злочинці колишньої Югославії на суді в Гаазі
26. Економчні трансформації в країнах Центрально-Східної Європи в 1989 – 2000-х роках
27. Політичний портрет:
 - Роман Дмовський
 - Юзеф Пілсудський
 - Владислав Гомулка
 - Болеслав Берут
 - Едвард Охаб
 - Едвард Герек

- Станіслав Каня
- Войцех Ярузельський
- Лех Валенса
- Анджей Дуда
- Томаш Масарик
- Едвард Бенеш
- Мілан Штефаник
- Конрад Гелейн
- Климент Готвальд
- Александ Дубчек
- Густав Гусак
- Вацлав Гавел
- Вацлав Клаус
- Мілош Земан
- Андрій Кіска
- Міклош Горті
- Бела Кун
- Іштван Бетлен
- Ференц Салаші
- Матьяш Ракоші
- Імре Надь
- Янош Кадар
- Віктор Орбан
- Вінтил і Йонел Братіани
- Корнеліу Кодряну
- Йон Антонеску
- Георгія Георгіу-Деж
- Ніколае Чаушеску
- Йон Ілієску
- Клаус Йоганніс
- Нікола Пашич
- Владко Мачек
- Степан Радич
- Светозар Прібічевич
- Анте Павеліч
- Драголюб Михайлович
- Йосип Броз (Тіто)
- Слободан Мілошевич
- Радован Караджич
- Ратко Младич
- Франьо Туджман
- Воїслав Коштуніца
- Анте Гатовіна
- Ібрагім Ругова
- Хашим Тачи
- Александр Стамболійський
- Александр Цанков
- Кімон Георгієв
- Георгій Димитров
- Вилко Червенков
- Тодор Живков
- Петро Младенов
- Румен Радев
- Вільгельм Пік
- Віллі Штоф
- Вальтер Ульбріхт
- Еріх Гоннекер
- Егон Кренц
- Манфред Герлах

1.6. Теми магістерських робіт

Магістерська робота оформляється за вимогами «Положення про випускні кваліфікаційні роботи» від 02.10.2017 р. Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки за посиланням:
<http://ed.eenu.edu.ua/upload/docs/846/c58da6d9e5721b17ea9309645214020f.pdf>

Тема 1. Нестерпна легкість сусідства: взаємини Німеччини та Чехословаччини в міжвоєнний період

Зміст

Вступ

Розділ 1. Джерела та історіографія дослідження

Розділ 2. Відродження та становлення чехословацької державності

Розділ 3. Суперечки навколо статусу Судетської області

Розділ 4. Форум Другої республіки: Райх і Чехословаччина: 1938 – 1939

Висновки

Список джерел та літератури

Література

1. Гоменюк І. Провісники другої світової. Прикордонні конфлікти в Центрально-Східній Європі: Від розпаду імперій до Гляйвіцької революції / Іван Гоменюк. – Харків : Клуб сімейного дозвілля, 2017. – 352 с.
2. Історія Центрально-Східної Європи / Л. Зашкільняк (ред.). – Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2001. – 660 с.
3. Ротшильд Дж. Східно-Центральна Європа між двома світовими війнами / Джозеф Ротшильд. – К. Генеза, 2001. – 496 с. [Оцифровано].
4. Рудько С. Історія Центрально-Східної Європи (кінець XVIII – початок XXI століття) / С. Рудько. – Острог, 2010. – 220 с.

Тема 2. Орел проти Лева: польсько-чехословацькі прикордонні конфлікти

Зміст

Вступ

Розділ 1. Джерела та історіографія дослідження

Розділ 2. Коріння розбрату: Тешинська Сілезія в часи імперій

Розділ 3. Буремний час: Тешинська Сілезія в 1918 – 1920 роках

Розділ 4. Апогей кризи: Тешинська Сілезія в 1938 – 1939 роках

Розділ 5. Інші грані конфлікту: Спиш, Орава, Чадець

Розділ 6. Останні акорди: польсько-чехословацькі взаємини в 1940-х роках

Висновки

Список джерел та літератури

Література

1. Віперман В. Європейський фашизм. Порівняльний аналіз (1922 – 1982). – К. : Дух і Літера, 2008. – 278 с.
2. Гоменюк І. Провісники другої світової. Прикордонні конфлікти в Центрально-Східній Європі: Від розпаду імперій до Гляйвіцької революції / Іван Гоменюк. – Харків : Клуб сімейного дозвілля, 2017. – 352 с.
3. Історія Центрально-Східної Європи / Л. Зашкільняк (ред.). – Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2001. – 660 с.
4. Ротшильд Дж. Східно-Центральна Європа між двома світовими війнами / Джозеф Ротшильд. – К. Генеза, 2001. – 496 с. [Оцифровано].
5. Рудько С. Історія Центрально-Східної Європи (кінець XVIII – початок XXI століття) / С. Рудько. – Острог, 2010. – 220 с.
6. Снайдер Т. Криваві землі. – К. : Грані-Т, 2011. – 448 с.
7. Снайдер Т. Перетворення націй: Польща, Україна, Литва, Білорусь 1569 – 1999. – К. : Дух і Літера, 2012. – 624 с.

Тема 3. Орел проти Погоні: польсько-литовські територіальні суперечки

Зміст

Вступ

Розділ 1. Джерела та історіографія дослідження

- Розділ 2. Тінь минулих століть: поляки й литовці разом і окремо
Розділ 3. Сакральне місце: в планах та серцях
Розділ 4. Брати стають ворогами: польсько-литовські взаємини у 1918 – 1920-х років
- 4.1. «Заколот» Желіговського: «зелені чоловічки» Пілсудського
 - 4.2. Держава-фантом: існування Центральної Литви
- Розділ 5. Неоголошена війна: Литва і Польща в міжвоєнний період
- 5.1. Двозначне вирішення польсько-литовського спору
 - 5.2. Тягар подвійного імені: казус Клайпеди-Мемеля
- Розділ 6. Неочікувані рокировки: Вільнюс у часи перекроювання кордонів Європи
Висновки
Список джерел та літератури

Література

1. Віперман В. Європейський фашизм. Порівняльний аналіз (1922 – 1982). – К. : Дух і Літера, 2008. – 278 с.
2. Гоменюк І. Провісники другої світової. Прикордонні конфлікти в Центрально-Східній Європі: Від розпаду імперій до Гляйвіцької революції / Іван Гоменюк. – Харків : Клуб сімейного дозвілля, 2017. – 352 с.
3. Історія Центрально-Східної Європи / Л. Зашкільняк (ред.). – Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2001. – 660 с.
4. Ротшильд Дж. Східно-Центральна Європа між двома світовими війнами / Джозеф Ротшильд. – К. Генеза, 2001. – 496 с. [Оцифровано].
5. Рудько С. Історія Центрально-Східної Європи (кінець XVIII – початок XXI століття) / С. Рудько. – Острог, 2010. – 220 с.
6. Снайдер Т. Криваві землі. – К. : Грані-Т, 2011. – 448 с.
7. Снайдер Т. Перетворення націй: Польща, Україна, Литва, Білорусь 1569 – 1999. – К. : Дух і Літера, 2012. – 624 с.

Тема 4. Турул проти Лева: угорсько-чехословацькі територіальні суперечки в роки міжвоєннн

Зміст

Вступ

Розділ 1. Джерела та історіографія дослідження

Розділ 2. Тінь Тріанону: Королівство Угорщина після Першої світової війни

Розділ 3. Напружені м'язи: угорсько-чехословацькі взаємини в міжвоєнний період

Розділ 4. Удар у спину: Угорщина бере реванш

Висновки

Список джерел та літератури

Література

1. Віперман В. Європейський фашизм. Порівняльний аналіз (1922 – 1982). – К. : Дух і Літера, 2008. – 278 с.
2. Гоменюк І. Провісники другої світової. Прикордонні конфлікти в Центрально-Східній Європі: Від розпаду імперій до Гляйвіцької революції / Іван Гоменюк. – Харків : Клуб сімейного дозвілля, 2017. – 352 с.
3. Історія Центрально-Східної Європи / Л. Зашкільняк (ред.). – Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2001. – 660 с.

4. Ротшильд Дж. Східно-Центральна Європа між двома світовими війнами / Джозеф Ротшильд. – К. Генеза, 2001. – 496 с. [Оцифровано].
5. Рудько С. Історія Центрально-Східної Європи (кінець XVIII – початок XXI століття) / С. Рудько. – Острог, 2010. – 220 с.
6. Снайдер Т. Криваві землі. – К. : Грані-Т, 2011. – 448 с.
7. Снайдер Т. Перетворення націй: Польща, Україна, Литва, Білорусь 1569 – 1999. – К. : Дух і Літера, 2012. – 624 с.

Тема 5. Сусідська війна: угорсько-словацьке протистояння в міжвоєнний період

Зміст

Вступ

Розділ 1. Джерела та історіографія дослідження

Розділ 2. Своя гра: автономістські прагнення Словаччини

Розділ 3. Мла війна: військовий конфлікт Угорщини й Словаччини

Розділ 4. В одному човні: Угорщина й Словаччина під час Дрігої світової війни

Висновки

Список джерел та літератури

Література

1. Віперман В. Європейський фашизм. Порівняльний аналіз (1922 – 1982). – К. : Дух і Літера, 2008. – 278 с.
2. Гоменюк І. Провісники другої світової. Прикордонні конфлікти в Центрально-Східній Європі: Від розпаду імперій до Гляйвіцької революції / Іван Гоменюк. – Харків : Клуб сімейного дозвілля, 2017. – 352 с.
3. Історія Центрально-Східної Європи / Л. Зашкільняк (ред.). – Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2001. – 660 с.
4. Ротшильд Дж. Східно-Центральна Європа між двома світовими війнами / Джозеф Ротшильд. – К. Генеза, 2001. – 496 с. [Оцифровано].
5. Рудько С. Історія Центрально-Східної Європи (кінець XVIII – початок XXI століття) / С. Рудько. – Острог, 2010. – 220 с.
6. Снайдер Т. Криваві землі. – К. : Грані-Т, 2011. – 448 с.
7. Снайдер Т. Перетворення націй: Польща, Україна, Литва, Білорусь 1569 – 1999. – К. : Дух і Літера, 2012. – 624 с.

1.7. Джерела та методичне забезпечення навчальної дисципліни / основне

1. Аслунд А. Дянков С. Велике переродження: уроки перемоги капіталізму над комунізмом / Андерс Аслунд, Сімеон Дянков. – Львів : Видавництво Старого лева, 2015. – 437 с.
2. Атлас всесвітньої історії (рос.). – Видано в Італії Видавничим Домом Рідерз Дайжест, 2003. – С. 248 – 251; С. 256 – 257; С. 262 – 267; С. 270 – 275; С. 300 – 309.
3. Вандич П. Ціна свободи: історія Центрально-Східної Європи від середньовіччя до сьогодення / Пьотр Вандич. – К. : Критика, 2004. – 463 с.
4. Венцлова Т., Донскіс Л. Передчуття і пророцтва Східної Європи / Пер. з литовської Георгій Єфремов, Олег Коцарев / Томас Венцлова, Леонідас Донкінс. – Київ : Дух і Літера, 2016. – 120 с.
5. Гавел В. Заочный вопрос: Разговор с К. Гвиджялой : Пер с чеш. / Вацлав Гавел. – Москва : Новости, 1991. – 214 с.

6. Гавел В. Листи до Ольги / Вацлав Гавел / Переклад з чеської І. Мельниченка і Т. Окопної. – Київ : Лаурис, 2015. – 386 с.
7. Гавел В. Промови та есеї / Вацлав Гавел. – Київ : Комора, 2017. – 144 с.
8. Гавел В. Сила бессильных / Пер. с чеш. И. Шабловской, Л. Вихревой. – Минск : Политфакт, 1991. – 128 с.
9. Гоменюк І. Провісники другої світової. Прикордонні конфлікти в Центрально-Східній Європі: Від розпаду імперій до Гляйвіцької революції / Іван Гоменюк. – Харків : Клуб сімейного дозвілля, 2017. – 352 с.
10. Гобсбаум Е. Вік екстремізму. Коротка історія ХХ віку. 1914 – 1991 / Ерік Гобсбаум. – Київ : Альтернативи, 2001. – 544 с.
11. Грицак Я. 26-й процент, або як подолати історію / Ярослав Грицак. – Київ : Фонд Петра Порошенка, 2014. – 136 с.
12. Дейвіс Н. Європа. Історія / Норман Дейвіс; переклад з англ. – К. : Основи, 2001.
13. Економічна і соціальна географія країн світу : Навчальний посібник / За ред. С. Кузика. – Львів : Світ, 2005. – 672 с.
14. Епплбом Е. Залізна завіса. Приборкання Східної Європи. 1944 – 1956 / Енн Епплбом. – К. : Видавничий дім «Києво-Могилянська Академія», 2017. – 623 с.
15. Славіч Б. Історія Балкан ХХ століття / Барбара Славіч. – К. : Видавництво «Свенас», 2004. – Т. II. – 600 с.
16. Зарицький О. Вацлав Гавел: Політичний портрет / Олексій Зарицький. – К. : Основи, 2009. – 144 с.
17. Історія Центрально-Східної Європи / Л. Зашкільняк (ред.). – Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2001. – 660 с.
18. Кайзер Д. Дисидент. Вацлав Гавел / Даніель Кайзер. – Київ : Темпора, 2012. – 424 с.
19. Качіч Х. Хорватський прорив / Хрвоє Качіч. – Київ : Темпора, 2012. – 560 с.
20. Кебо О. Сараєво для початківців / Переклад з боснійської Катерини Калитко. – Брустрів : Дискурс, 2017. – 144 с.
21. Кріль М. Історія країн Центрально-Східної Європи / М. Кріль. – Київ : Знання, 2006. – 284 с.
22. Кріль М. Історія Словаччини: Навчальний посібник / І. Кріль. – Львів : Видавничий дім ЛНУ ім. Івана Франка, 2006. – 264 с.
23. Мельниченко Б. Політико-правові перетворення в Центрально-Східній Європі наприкінці ХХ ст. (на матеріалах Польщі, Чехії та Словаччини): Монографія / Б. Мельниченко. – Львів : ЛьвДУВС, 2012. – 204 с.
24. Орлова Т. Історія сучасного світу. XV – ХХІ століття : Навчальний посібник / Теяна Орлова. – Київ : Вікар, 2008. – 552 с.
25. Постоловський Р. Встановлення тоталітарних режимів у країнах Центрально-Східної Європи (1944 – 1953): Хрестоматія для студентів історичного факультету вищих навчальних закладів / Р. Постоловський, Є. Пугач, Є. Страшнюк. – Харків : Бізнес Інформ, 2000. – 472 с.
26. Ротшильд Дж. Східно-Центральна Європа між двома світовими війнами / Джозеф Ротшильд. – К. Генеза, 2001. – 496 с.
27. Ротшильд Дж., Вінгфілд Н. М. Повернення до різноманітності: політична історія Східно-Центральної Європи після Другої світової війни / Джозеф Ротшильд, Ненсі М. Вінгфілд. – Київ : Видавництво «Мегатайп», 2004. – 384 с.
28. Снайдер Т. Перетворення націй: Польща, Україна, Литва, Білорусь 1569 – 1999. – К. : Дух і Літера, 2012. – 624 с.
29. Страшнюк С. Політичні кризи та антитоталітарні рухи в країнах Східної Європи (50 – 80-ті роки ХХ ст.) / С. Страшнюк, Є. Пугач. – Харків : Бізнес Інформ, 1998. – 391 с.
30. Тисменяну Вл. Поворот у політиці: Східна Європа від Сталіна до Гавела / Владімір Тисменяну. – К. : Видавництво «Мегатайм», 2003. – 336 с.

31. Черемушкин П. Ярузельский : испытание Россией / Петр Черемушкин. – Москва : АИРО-XXI, 2016. – 288 с.
32. Чорна книга комунізму. Злочини, терор і репресії / Стефан Куртуа, Ніколя Верт, Жан-Луї Панне, Анджей Пачковський, Карел Бартошек, Жан-Луї Марголен / Переклад українською Яреми Кравця. – Львів : Афіша, 2008. – 707 с.
33. Шваб Л., Ткачик О. Державно-політичний розвиток Сербії в 1992 – 2006 роках / Л. Шваб, О. Ткачик. – Луцьк, 2013. – 253 с.
34. Щоб не забули. Пам'ять про тоталітаризм в Європі: Читанка для учнів старших класів середньої школи в усіх європейських країнах / Редактори Джиліан Певез, Вікторія Яременко. – Київ : Преса України, 2001. – 322 с.
35. Яровий В. Новітня історія Центральноєвропейських та Балканських країн : Підручник для вищих навч. закл. / В. Яровий. – Київ : Генеза, 2005. – 816 с.

1.8. Нове у літературі: 2017 – 2019 роки

1. Абрамович М. Пройти крізь стіни / Марина Абрамович. – Київ : ArtHuss, 2018 / Життєпис М. Абрамович – «сербської артистки», «бабусі перформансу», – дитинство котрої минуло в Югославії Тіто.
2. Брешан І. Астарот / Іво Брешан. – Київ : Комора, 2017. – 472 с. / Художня література. Події відбуваються в Хорватії у часи ДСВ і повоєнні роки в Югославії; згадуються дійсні політичні діячі НДХ і повоєння.
3. Гоменюк І. Провісники другої світової. Прикордонні конфлікти в Центрально-Східній Європі: Від розпаду імперій до Гляйвіцької революції / Іван Гоменюк. – Харків : Клуб сімейного дозвілля, 2017. – 352 с.
4. Домбровський Д. Польща і Закарпаття / Даріуш Домбровський. – Київ : Темпора, 2012. – 392 с.
5. Дракуліч Сл. Вони б і мухи не скривдили. Воєнні злочини на суді в Гаазі / Переклад з англ. Роксоляни Свято / Славенка Дракуліч. – Київ : Комора, 2018. – 192 с.
6. Епплбом Е. Приборкання Східної Європи 1944 – 1956 / Енн Епплбом. – Київ : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2017. – 623 с.
7. Єргович М. Іншалла, Мадонно, іншалла / Міленко Єргович. – Київ : ВСЛ, 2018 / Художня література.
8. Євгович М. Живим сниться велика воєнна перемога / Міленко Єргович. – Київ : Комора, 2019. – 432 с.
9. Кебо О. Сараєво для початківців / Переклад з боснійської Катерини Калитко. – Брустрів : Дискурс, 2017. – 144 с.
10. Мілошевич і Путін – опортуністи, які підлаштовуються заради влади – хорватська письменниця / Інтерв'ю Громадського у Словенки Дракуліч [Електронний ресурс].
11. Плохій С. Ялта. Ціна миру / Сергій Плохій. – Харків : Клуб сімейного дозвілля, 2019. – 480 с.
12. Польсько-українська військова співпраця протягом історії. Матеріали конференції. – Київ : Дух і Літера, 2018. – 264 с.
13. Польща та Україна у тридцятих-сорокових роках ХХ століття : Двадцять років спільному польсько-українському культурному проекту. 1996 – 2016 / Редкол. Є. Беднарк, Ю Шаповал. – Лодзь; Варшава; Київ, 2018. – 207 с.
14. Польща та Україна у тридцятих-сорокових роках ХХ століття : Невідомі документи з архівів спецслужб. Т. 9 : Організація українських націоналістів у Польщі в 1944 – 1950 роках. Ліквідація керівних структур: Ч. 2 / Редкол. Є. Беднарк, В. Бірчак, В. В'ятович, С. Кокін, І. Кулик, Р. Лескевич, М. Маєвський, Ю. Шаповал. – Варшава; Київ, 2017. – 721-1566 с.

15. Пушук І. Волиняни про «Волинь-43»: українська пам'ять про польську експансію на український північний захід у 1938 – 1944 рр.: усноісторичний аспект: Волинська область, Рівненська область, Південна Волинь (Кременеччина), Берестійщина, Підляшшя, Холмщина / Іван Пушук. – Луцьк, 2017. – 1064 с.
16. Снайдер Т. Криваві землі. Європа між Гітлером і Сталіном / Тімоті Снайдер. – Київ : Лаурис, 2018. – 492 с.
17. Суля Вл. Юзеф Пілсудський / Влодзімеж Суля. – Київ: Дух і Літера, 2018. – 528
18. Хаас Р. Розхитаний світ. Зовнішня політика Америки і ерiza старого ладу / Річар Хаас. Київ : Основи, 2019. – 376 с.

Частина 2

КОНСПЕКТ ТЕМ ЗМІСТОВИХ МОДУЛІВ / лекції, семінари й теми самостійного вивчення

Змістовий модуль 1.

Формування державності в країнах Центральної, Південної та Східної Європи в першій половині ХХ сторіччя

Тема 1. Центрально-Східна Європа між двома світовими війнами. Вступний огляд

Центрально-Східна Європа між Віденською (1815) та Паризькою (1918) мирними конференціями. Занепад Габсбурзької, Османської, Російської імперій та Пруського королівства як результат Великої війни. Міжвоєнне територіальне впорядкування. Виникнення суверенних держав. Політичні переваги та обмеження нового світо порядку.

Німеччина та Росія як основні загрози міжвоєнному порядку. Поразка Німеччини. Політичний та економічний стан Німеччини в абсолютних показниках економічного й політичного розвитку. Розпад Габсбурзької імперії та переваги Німеччини. Основні вектори зовнішньої політики Німеччини. Нацистська расова концепція та молоді держави ЦСЄ. Політична мова життєвого простору як загроза загарбання суверенних держав. Антикомунізм ССЄ та страх перед радянськими амбіціями. Результати антикомунізму ССЄ. Відновлення Російської імперії у формі СРСР.

Політико-демографічні та соціально-економічні слабкості й конфлікти в ЦСЄ. Великі європейські держави та країни ЦСЄ. Фактори сприяння та послаблення нових суверенних держав. Непорозуміння та конфлікти регіонального рівня: польсько-чехословацький, польсько-литовський, угорсько-чехословацький, угорсько-румунський, угорсько-югославський, болгарсько-румунський конфлікти тощо. Німецькі територіальні інтереси в ЦСЄ: померанський «коридор», південно-східна Сілезія, судейські претензії в Чехословаччині, вимога до Литви щодо Клайпеди (Мемеля) тощо. Створення Малої Антанти. Економічно-торгівельні відносини в регіоні. Участь Німеччини в економічному житті ЦСЄ.

Міжетнічні напруження в Центрально-Східній Європі. Принцип «національної справедливості» та його втілення. Проблема національних меншин. Розвиток національної культури державної нації та проблема національних меншин. Національні образи та їх відцентрова дія. Фактор очікування на реваншу в Росії (Україна), Німеччині, Угорщині та Болгарії (Македонія). Проблеми національного єднання історично розділених націй. Уплив міжнаціональних напружень на міжвоєнний політичний лад в ЦСЄ.

Проблеми соціально-економічного регіонального розвитку. Сільськогосподарський уклад ЦСЄ та ідеологія «селянізму». Сповільнення індустріального розвитку. Інші слабкості: транспорт, розлад передвоєнних торговельних моделей, економічний націоналізм, прагнення до автократії. Наслідки великої кризи та депресії 1930-х років. Політичний зміст земельної реформи. Рівень життя в країнах ЦСЄ. Соціальні напруги між містом і селом. Стратегії селянських партій та поведінка політичних лідерів. Зелений Інтернаціонал. Соціальна база комуністичних партій та рухів.

Література

5. ГЕОГРАФІЧНА КАРТА : Народи Австро-Угорської імперії [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://uk.wikipedia.org/wiki/media/File:Austria_Hungary_ethnic.svg
6. ГЕОГРАФІЧНА КАРТА : Німецька імперія : 1871 – 1918 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://uk.wikipedia.org/wiki/media/File:Deutsches_Reich_1871-1918.png

7. ГЕОГРАФІЧНА КАРТА : Центральнo-Східна Європа в 1914 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://likbez.org.ua/ua/karta-tsentralno-vostochnoy-evropyi-na-1914-god.html>
8. ГЕОГРАФІЧНА КАРТА : Мапа Української Народної Республіки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.google.com.ua/search?q=&tbm=isch&tbo=u&source=univ&sa=X&ved=0ahUKEwjx6tPd29TZAhWFblAKHdRzBUIQsAQIeA&biw=1273&bih=726#imgrc=XiuMtPQFRU33M>:
9. ГЕОГРАФІЧНА КАРТА : Європа після Першої світової війни : територіальний поділ і політичний розвиток (1918 – 1939) / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukrmap.su/uk-wh10/250.html>
10. ГЕОГРАФІЧНА КАРТА : Радянський Союз 1945 – 1953 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.google.com.ua/search?q>
11. Вандич П. Ціна свободи: історія Центральнo-Східної Європи від середньовіччя до сьогодення / Пьотр Вандич. – Київ : Критика, 2004. – 463 с.
12. Восточна Европа после Версаля / Отв. ред. И. И. Костюшко. – СПб. : Алтея, 2007. – 244 с.; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://inslav.ru/publication/vostochnaya-evropa-posle-versalya-spb-2007>
13. Гоменюк І. Провісники другої світової. Прикордонні конфлікти в Центральнo-Східній Європі: Від розпаду імперій до Гляйвіцької революції / Іван Гоменюк. – Харків : Клуб сімейного дозвілля, 2017. – 352 с.
14. Європа після Першої світової війни : територіальні зміни й політичний розвиток (1918 – 1939) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukrmap.su/uk-wh10/250.html>
15. Зашкільняк Л., Крикун М. Історія Польщі. Від найдавніших часів до наших днів / Л. Зашкільняк, М. Крикун. – Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2002. – 752 с. ; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://history.org.ua/LiberUA/966-613-168-4/966-613-168-4.pdf>
16. Історія Центральнo-Східної Європи / Л. Зашкільняк (ред.). – Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2001. – 660 с. [Оцифровано].
17. Кріль М. Історія країн Центральнo-Східної Європи / М. Кріль. – Київ : Знання, 2006. – 284 с.
18. Кріль М. Історія Словаччини: Навчальний посібник / І. Кріль. – Львів : Видавничий дім ЛНУ ім. Івана Франка, 2006. – 264 с.
19. Литва (земля) / Вікіпедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
20. Німецький ультиматум Литві / Вікіпедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
21. Ротшильд Дж. Східно-Центральна Європа між двома світовими війнами / Джозеф Ротшильд. – К. Генеза, 2001. – 496 с. [Оцифровано].
22. Рудько С. Історія Центральнo-Східної Європи (кінець XVIII – початок XXI століття) / С. Рудько. – Острого, 2010. – 220 с.
23. Секо Я. Словянський вимір Великої війни [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://shron1.chtyvo.org.ua/Seko_Yaroslav/Slovianskyi_vymir_Velykoi_viiny_1914_1918_rr.pdf
24. Юнгер Е. В сталевих грозах / Ернест Юнгер / З німецької переклав Юрко Прохасько. – Чернівці : Книги – XXI, 2014. – 324 с.

Тема 2. Центральньо-Східна Європа між двома світовими війнами. Загальний огляд

Післявоєнний устрій Європи: проблема кордонів і Версальська система мирних договорів. Територіальні, політичні, економічні, соціальні наслідки Великої війни. Крах державно-політичного устрою Австро-Угорської, Російської, Османської імперій та Пруського Королівства. Постання нових політичних держав – Польської Республіки, Чехословацької Республіки, Королівства Сербів, Хорватів, Словенців (Югославії – 1929), Австрії, Угорщини, Фінляндії, Литви, Латвії, Естонії тощо. Паризька мирна конференція (1919 – 1920) та її рішення. «14 пунктів президента Вільсона» та визначення кордонів післявоєнної Європи. Версальський мирний договір країн Антанти й Німеччини (28 червня 1919). Права й зобов'язання Німеччини та її союзників – Австрії, Болгарії, Угорщини, Туреччини: Сен-Жирменський (1919), Нейїнський (1919), Тріанонський (1920), Севрський (1920), а також Ризький (1919) мирні договори. Підсумки Паризької мирної конференції. Мета та форми діяльності Ліги Націй (1919 – 1946).

Поразка українських визвольних змагань та її наслідки. Версальська договірна система та Росія. Більшовицький переворот в Росії, іноземна інтервенція (1918 – 1922) та її поразка. Доля словаків та українців у рішеннях Паризької конференції. Боротьба УНР та ЗУНР за українську державність. Польська агресія проти України: наступ армії Галлера 15 травня 1929 року; Варшавський договір 22 квітня 1920 року та територіальні втрати України; угода між Польщею та Радянською Росією 18 березня 1921 року; захоплення Польщею Східної Галичини та Західної Волині. Рішення Паризької мирної конференції 8 травня 1919 року про передачу Закарпатської України Чехословаччині. Висновки щодо поразки українських визвольних змагань.

Основні тенденції розвитку держав Центрально-Східної Європи. Етапи світового розвитку: 1918 – 1923 роки – становлення держав, нестабільність; 1924 – 1929 роки – стабілізація; 1929 – 1933 роки – криза і депресія; 1933 – 1939 роки – назрівання Другої світової війни. Визначальні ідейно-політичні течії міжвоєннн – консерватизм, лібералізм, соціал-демократизм, комунізм (ліві радикали), правий радикалізм (фашизм і нацизм). Народження й загроза тоталітарних диктатур СРСР і Німеччини. Характерні риси розвитку державної влади у країнах ЦСЄ. Соціальна активність й внутрішньополітична боротьба в регіоні. Розвиток конституційних процесів. Національні суперечності. Висновки щодо основних тенденцій розвитку держав ЦСЄ.

Країни Центрально-Східної Європи в міжнародних відносинах. Поява нових одинадцяти суб'єктів міжнародної політики після Великої війни. Зовнішньополітичний вектор національних держав. Роль Франції як дієвої протизваги Німеччині. Проблема блокуутворення для малих країн – Югославії, Румунії, Чехословаччини. Утворення Малої Антанти (1920 – 1921). Становлення нової системи європейської безпеки на Локарненській конференції в жовтні 1925 року. Рейнський гарантійний пакт як основна система європейської безпеки. Прийняття Німеччини у Лігу Націй (1926). Зростання військово-політичної агресії Німеччини (1932 – 1935). Укладання міжнародних договорів як гарантій збереження миру. ЦСЄ у переддень Другої світової війни.

Література

3. ГЕОГРАФІЧНА КАРТА : Центральньо-Східна Європа в 1914 році / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://likbez.org.ua/ua/karta-tsentralno-vostochnoy-evropyi-na-1914-god.html>
4. ГЕОГРАФІЧНА КАРТА : Європа після Першої світової війни : територіальний поділ і політичний розвиток (1918 – 1939) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukrmap.su/uk-wh10/250.html>

5. ГЕОГРАФІЧНА КАРТА : Радянський Союз 1945 – 1953 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.google.com.ua/search?q>
6. Восточна Европа после Версаля / Отв. ред. И. И. Костюшко. – СПб. : Алтея, 2007. – 244 с.; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://inslav.ru/publication/vostochnaya-evropa-posle-versalya-spb-2007>
7. Гоменюк І. Провісники другої світової. Прикордонні конфлікти в Центрально-Східній Європі: Від розпаду імперій до Гляйвіцької революції / Іван Гоменюк. – Харків : Клуб сімейного дозвілля, 2017. – 352 с.
8. Європа після Першої світової війни : територіальні зміни й політичний розвиток (1918 – 1939) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukrmap.su/uk-wh10/250.html>
9. Зашкільняк Л., Крикун М. Історія Польщі. Від найдавніших часів до наших днів / Л. Зашкільняк, М. Крикун. – Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2002. – 752 с. ; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://history.org.ua/LiberUA/966-613-168-4/966-613-168-4.pdf>
10. Історія Центрально-Східної Європи / Л. Зашкільняк (ред.). – Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2001. – 660 с. [Оцифровано].
11. Кріль М. Історія країн Центрально-Східної Європи / М. Кріль. – Київ : Знання, 2006. – 284 с.
12. Кріль М. Історія Словаччини: Навчальний посібник / І. Кріль. – Львів : Видавничий дім ЛНУ ім. Івана Франка, 2006. – 264 с.
13. Литва (земля) / Вікіпедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
14. Німецький ультиматум Литві / Вікіпедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
15. Польський наступ на Галичину / Ігор Мельник / Збруч [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zbruc.eu/node/22341>
16. Ротшильд Дж. Східно-Центральна Європа між двома світовими війнами / Джозеф Ротшильд. – К. Генеза, 2001. – 496 с. [Оцифровано].
17. Рудько С. Історія Центрально-Східної Європи (кінець XVIII – початок XXI століття) / С. Рудько. – Острог, 2010. – 220 с.
18. Секо Я. Словянський вимір Великої війни [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://shron1.chtyvo.org.ua/Seko_Yaroslav/Slovianskyi_vymir_Velykoi_viiny_1914_1918_rr.pdf
19. Юнгер Е. В сталевих грозах / Ернест Юнгер / З німецької переклав Юрко Прохасько. – Чернівці : Книги – ХХІ, 2014. – 324 с.

Тема 3. Міждержавні взаємини та прикордонні конфлікти в Центрально-Східній Європі в міжвоєнний період: *німецько-чехословацький, польсько-чехословацький та польсько-литовський конфлікти*

Взаємини Німеччини та Чехословаччини в міжвоєнний період. Відродження та становлення Чехословацької державності: діяльність Томаша Масарика (1850 – 1937) та Едварда Бенеша (1884 – 1948). Проголошення незалежності Чехословацької республіки (1918). Формування кордонів згідно Версальської системи договорів (1919). Чехословаччина як одна з найстабільніших держав міжвоєнного часу. Ідеологія «чехословакізму» як «гаратн» чехо-словацької єдності. Судетська проблема. Сен-Жерменське вирішення питання судетських німців. Погіршення політико-економічної ситуації 1930-х років і проблема судейських німців. Генлейнівці та їх опоненти: Конрад Генлейн (1898 – 1945) і Судетонімецький патріотичний фронт (Судетонімецька партія,

1935). Наростання напруженості інспірованої Берліном. Чехословацька армія та реформа армії та ВПК 1932 – 1933 років. Міжнародне становище ЧСР. Суперечки навколо статусу Судейської області: гарячі весна та літо 1938 року. Зацікавленість і участь поляків у поділі Чехословаччини. Мюнхенська угода 30 вересня 1938 року. Форум Другої Республіки: Рейх і Чехословаччина у 1938 – 1939 роках. Окупація Судетів. Становище мюнхенської Чехословаччини. Доля Словаччини.

Польсько-чехословацька міжвоєнна конфліктність. Коріння розбрату (Тешинська Сілезія в часи імперії): прагнення національної незалежності і суперечність стратегічних цілей; Тешинська Сілезія і Тешин – історична довідка від правління П'ястів (до 1635 року) до володіння Габсбургами (1635 – 1918); Слов'янський конгрес у Празі (1848) і питання належності Тешинської Сілезії; національний склад Тешинської Сілезії. Тешинська Сілезія у 1918 – 1920 роках. Чеська позиція щодо Тешинської Сілезії; Підготовка Варшавою плебіситу 26 січня 1919 року. Початок чеської військової операції та угода Шнейдарек – Латніков. Поділ Тешина по річці Ользі. Воєнний стан і польське повстання 19 травня 1920 року. Проект німецької громади про незалежність Тешина. Вирішення питання Тешина на Паризькій мирній конференції (1919). Поділ Тешина. Чеський Тешин як економічний і культурний центр. Криза польсько-чехословацьких відносин у 1930-х роках. Домовленості між міністром закордонних справ Юзефом Беком і Гітлером про «неможливе збереження Чехословаччини у її теперішньому стані». Загострення ситуації в лютому 1938 року. Польське керівництво про намір розділити Чехословаччину як «штучну й потворно створену». Таємна робота польського II Відділу. Зосередження польських диверсійних сил. Формування органів адміністрації для управління анексованих територій. Військові маневри на Волині й 7-годинний парад у Луцьку. Польський ультиматум 27 – 29 вересня 1938 року. Чеська капітуляція 1 жовтня 1938 року. Польський прапор на Тешині. Підготовка Польщі до нової війни з Німеччиною; Тешинська Сілезія у вирі Другої світової війни. Інші грані конфлікту. Польсько-чехословацькі взаємини в 1940-х роках.

Польсько-литовські взаємини: 1918 – 1940. Польсько-литовські взаємини в 1918 – 1920-х роках. Відродження Литви 18 – 23 вересня 1920 року. Проголошення радянським урядом в Москві Литовської радянської соціалістичної республіки й об'єднання її Радяською соціалістичною республікою Білорусією (ЛітБіл) (16 грудня 1918 й 16 січня 1919 року). Бої за Вільнюс і звернення Юзефа Пілсудського. Війна 1920 року: польсько-литовські домовленості в Сувалках (1920) і встановлення кордону між Польщею та Литвою. Створення фантома-держави Центральної Литви. Литва й Польща в міжвоєнний період. Вирішення питання Клайпеди – Мемеля й клайпедське «повстання» (1922). Бої за Клайпеду. Передача Клайпеди Литві (1924). Клайпеда в міжвоєнний період. Співпраця на антипольському ґрунті. Прогітлерівська пропаганда. Угода про передачу Клайпеди Німеччині (1938). Урбшис vs Ріббентроп. Директива Гітлера з планом оволодіння територією Литовської Республіки. Договір між Радянським Союзом і Литвою (1939). Проголошення Литовської радянської соціалістичної республіки. Криваве литовсько-польське протистояння в роки Другої світової війни.

Література

1. ГЕОГРАФІЧНА КАРТА : Центрально-Східна Європа в 1914 році / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://likbez.org.ua/ua/karta-tsentralno-vostochnoy-evropyi-na-1914-god.html>
2. ГЕОГРАФІЧНА КАРТА : Європа після Першої світової війни : територіальний поділ і політичний розвиток (1918 – 1939) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukrmap.su/uk-wh10/250.html>

3. Бобраков-Тимошкин А. «Пусть горят костры!». Попытка ностальгической культурной революции в Чехословакии в 1938 – 1939 годах [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.nlobooks.ru/node/3716>
4. Бобраков-Тимошкин А. Почему в Чехии не было модернизации? [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://magazines.russ.ru/nz/2011/1/ti15.html>
5. Бобраков-Тимошкин А. Проект «Чехословакия». Конфликт идеологий в Первой Чехословацкой республике (1918 – 1938) / А. Бобраков-Тимошкин. – М. : Новое литературное обозрение, 2008. – 224 с.; [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://cassiopeiabook.info/download/proekt-chehoslovakiya-konflikt-ideologiy-v-pervoy-chehoslovatskoy-respublike-1918-38#form>
6. Брехня Тімоті Снайдера / Даніель Лазар [Электронный ресурс]. – Режим доступа : [tps://scepis.net/library/id_3616.html](https://scepis.net/library/id_3616.html); [Рецензія на книгу Снайдера «Криваві землі»]
7. Війна за незалежність Литви / Вікіпедія [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
8. Віперман В. Європейський фашизм. Порівняльний аналіз (1922 – 1982). – К. : Дух і Літера, 2008. – 278 с. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://shron1.chtyvo.org.ua/Wolfgang_Wippermann/Yevropeyskyi_fashyzm_porivnialnyi_analiz_1922-1982.pdf
9. Восточна Европа после Версаля / Отв. ред. И. И. Костюшко. – СПб. : Алтея, 2007. – 244 с.; [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://inslav.ru/publication/vostochnaya-evropa-posle-versalya-spb-2007>
10. Гоменюк І. Провісники другої світової. Прикордонні конфлікти в Центрально-Східній Європі: Від розпаду імперій до Гляйвіцької революції / Іван Гоменюк. – Харків : Клуб сімейного дозвілля, 2017. – 352 с.
11. Зашкільняк Л., Крикун М. Історія Польщі. Від найдавніших часів до наших днів / Л. Зашкільняк, М. Крикун. – Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2002. – 752 с. ; [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://history.org.ua/LiberUA/966-613-168-4/966-613-168-4.pdf>
12. Зубкова Е. Ю. Прибалтика и Кремль. 1940 – 1953. – М. : РОССПЭН, 2012. – 806 с.; [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://histrf.ru/uploads/media/default/0001/09/d17ea6e45e7989bb400a1d190c6270d415df10ab.pdf>
13. Ильмяров М. Безмолвная капитуляция. Внешняя политика Эстонии, Латвии и Литвы между двумя войнами и утрата независимости (с середины 1920-х годов до аннексии в 1940). – М. : РОССПЭН, 2012. – 806 с; [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://cyberleninka.ru/article/v/2013-04-019-ilmyarv-m-bezmolvnyaya-kapitulyatsiya-vneshnyaya-politika-estonii-latvii-i-litvy-mezhdu-dvumya-voynami-i-utrata-nezavisimosti-s>
14. Історія Центрально-Східної Європи / Л. Зашкільняк (ред.). – Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2001. – 660 с. [Оцифровано].
15. Литва (земля) / Вікіпедія [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
16. Німецький ультиматум Литві / Вікіпедія [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
17. Опір у Карпатах. Як закарпатці боронилися від угорської агресії в 1939 році / Олександр Пагіря [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.istpravda.com.ua/articles/2017/03/15/149620/>
18. Орел проти лева: польсько-чехословацький спір про Тешинську Сілезію / Іван Гоменюк [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.istpravda.com.ua/articles/2017/11/7/151437/>

19. Офіцинський Роман: «З Карпатської України для нас почалася Друга світова війна» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.istpravda.com.ua/articles/514318a85ab9f/>
20. Перша Чехословацька республіка: від проекту до реалізації [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.istpravda.com.ua/articles/2015/12/22/148828/>
21. Польський ультиматум Литві / Вікіпедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
22. Ротшильд Дж. Східно-Центральна Європа між двома світовими війнами / Джозеф Ротшильд. – К. Генеза, 2001. – 496 с. [Оцифровано].
23. Рудько С. Історія Центрально-Східної Європи (кінець XVIII – початок XXI століття) / С. Рудько. – Острог, 2010. – 220 с.; держави [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://lib.oa.edu.ua/files/funds/vudavnutstvo/Rudko_posibn_2010.pdf
24. Син «проклятого» солдата подав позов проти польської держави [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.polradio.pl/5/38/Artykul/337528>
25. Снайдер Т. Криваві землі. – К. : Грані-Т, 2011. – 448 с.
26. Снайдер Т. Перетворення націй: Польща, Україна, Литва, Білорусь 1569 – 1999. – К. : Дух і Літера, 2012. – 624 с.; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.e-reading.club/book.php?book=1037580>
27. У Польщі почали активно вшановувати пам'ять військових злочинців 1940-х років [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://texty.org.ua/pg/article/editorial/read/69236/U_Polshhi_pochaly_aktyvno_vshanovu_vaty_pamjat_vijskovyh

Тема 4. Міждержавні взаємини та прикордонні конфлікти в Центрально-Східній Європі між двома світовими війнами: угорсько-чехословацьке та угорсько-словацьке протистояння

Угорсько-чехословацькі територіальні суперечки. Нові кордони Східної Європи (Париж, Сен-Жермен і Тріанон). Наслідки розпаду Австро-Угорської імперії для Угорщини. Угорсько-чехословацькі взаємини в міжвоєнний період. Установлення угорсько-чехословацького кордону (1919). Тріанонський договір (1920). Створення Малої Антанти Військові конвенції Малої Антанти (1923; 1931). Розпад Антанти й визнання права Угорщини на власну армію (1938). Захоплення території Словаччини та Закарпаття (1919). Угорська радянська республіка (1919) й Директоріум у Закарпатті (1919). Військова диктатура на Закарпатті (1919 – 1923). Чеський оборонний план «bolševismus» Стратегічне значення Закарпаття. Переговори в Комарно між Чехословаччиною та Угорщиною (1938). Перший Віденський арбітраж і передача Угорщині частини Словацьких та Закарпатських земель (1938). Дії угорських терористичних груп та польських диверсантів у Закарпатті. Угорський тероризм на Закарпатті. Польський тероризм на Закарпатті. Угорська атака на Карпатську Україну (1939). Проголошення незалежності Карпатської України в Хусті. Боротьба членів Організації Народної Оборони «Карпатська січ». Придушення українських ініціатив. Винищення євреїв у Аушвіц-Біркенау тощо.

Угорсько-словацьке протистояння. Автономістські прагнення Словаччини в міжвоєнний період. Наслідки перебування Словаччини у складі Транслейтанії. Автономістські прагнення словаків у роки Великої війни. Пітсбурзька угода (1918). Утворення словацького Тимчасового уряду. Смерть Мілана Штефаніка (1919) й перспективи словацької політики. Підривна діяльність угорців у Словаччині; «слов'яки», «мадярони», «угоророси», «карпатороси». Діяльність Віктора Дворчака та Комітету Верхньої Угорщини. Посилення автономістських прагнень й торування автономістського шляху Словаччини (1938). Словаччина після Віденського арбітражу й проголошення незалежності Словаччини (1938). Угода з Берліном (1940). Військовий конфлікт

Угорщини й Словаччини – Мала війна. Підсумки Малої війни й перемир'я між Угорщиною та Словаччиною (1939). Угорщина й Словаччина під час Другої світової війни. Гляйвіцька провокація (1939).

Література

1. ГЕОГРАФІЧНА КАРТА : ЦЕНТРАЛЬНО-СХІДНА ЄВРОПА на 1914 рік / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://likbez.org.ua/ua/karta-tsentralno-vostochnoy-evropyi-na-1914-god.html>
2. ГЕОГРАФІЧНА КАРТА : ЄВРОПА після ПЕРШОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ : територіальний поділ і політичний розвиток (1918 – 1939) / ГЕОГРАФІЧНА КАРТА [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukrmap.su/uk-wh10/250.html>
3. Віперман В. Європейський фашизм. Порівняльний аналіз (1922 – 1982). – К. : Дух і Літера, 2008. – 278 с.; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://shron1.chtyvo.org.ua/Wolfgang_Wippermann/Yevropeiskyi_fashyzm_porivnialnyi_analiz_1922-1982.pdf
4. Гиря В. Угорська іредента в міжвоєнному Закарпатті («угорський фактор» у суспільно-політичному житті) / В. Гиря. – Ужгород : Карпати, 2012. – 200 с.; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.zakarpattia.com/wp-content/uploads/2013/06/SR_4.pdf
5. Гоменюк І. Провісники другої світової. Прикордонні конфлікти в Центрально-Східній Європі: Від розпаду імперій до Гляйвіцької революції / Іван Гоменюк. – Харків : Клуб сімейного дозвілля, 2017. – 352 с.
6. Закарпаття 1919 – 2009 років: історія, політика, культура / Україномовний варіант українсько-угорського видання / Редакція М. Ветеша, Ч. Фединеця. – Ужгород : Ліра, 2010. – 720 с.; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://shron2.chtyvo.org.ua/Zbirnyk_statei/Zakarpattia_1919_2009_rokiv_istoriia_polityka_kultura.pdf
7. Історія Центрально-Східної Європи / Л. Зашкільняк (ред.). – Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2001. – 660 с. [Оцифровано].
8. Опір у Карпатах. Як закарпатці боронилися від угорської агресії в 1939 році / Олександр Пагіря [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.istpravda.com.ua/articles/2017/03/15/149620/>
9. Політичні провокації, що змінили – або могли змінити – життя цілих країн [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://tyzhden.ua/Publication/1995>
10. Пушкаш А. И. Внешняя политика Венгрии: Апрель 1927 – февраль 1934 г. / А. Пушкаш. – М. : Институт славяноведения и балканистики РАН, 1995. – 317 с.; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://inslav.ru/images/stories/pdf/1995_Pushkash_Vneshnjaja_politika_Vengrii_1927-1934.pdf
11. Пушкаш А. И. Внешняя политика Венгрии: Февраль 1934 – январь 1937 г. / А. Пушкаш. – М. : Институт славяноведения и балканистики РАН, 1996. – 301 с.; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://inslav.ru/images/stories/pdf/1996_Pushkash.pdf
12. Пушкаш А. И. Внешняя политика Венгрии: Февраль 1937 – сентябрь 1939 г. / А. Пушкаш. – М. : Институт славяноведения РАН, 2003. – 460 с.; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://inslav.ru/images/stories/pdf/2003_Pushkash.pdf
13. Пушкаш А. Цивилизация или варварство. Закарпатье 1918 – 1945 / А. Пушкаш. – М. – Европа, 2006. – 564 с.; [Електронний ресурс]. – Режим доступу :

http://inslav.ru/images/stories/pdf/2006_Pushkash_Civilizacija_ili_varvarstvo_Zakarpate_1918-1945.pdf

14. Ротшильд Дж. Східно-Центральна Європа між двома світовими війнами / Джозеф Ротшильд. – К. Генеза, 2001. – 496 с. [Оцифровано].
15. Снайдер Т. Криваві землі. – К. : Грані-Т, 2011. – 448 с.; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://shron1.chtyvo.org.ua/Timothy_David_Snyder/Kryvavi_zemli_Yevropa_pomizh_Hitlerom_ta_Stalinym.pdf
16. Снайдер Т. Перетворення націй: Польща, Україна, Литва, Білорусь 1569 – 1999. – К. : Дух і Літера, 2012. – 624 с.; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.e-reading.club/book.php?book=1037580>
17. Сталін. Гітлер. Україна / Юрій Щербак / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://incognita.day.kyiv.ua/stalin-gitler-ukrayina.html>

Тема 5. Виникнення незалежних держав Балтії

Утворення і розвиток Естонської Республіки. Проголошення маніфесту про незалежність Естонії 24 лютого 1918 року. Перший незалежний уряд Костянтина Пятса (1918). Опір онімеченню й «Балтійському герцогству». Підписання угоди про передачу влади й утворення Тимчасового уряду. Утворення «Кайтселіт» (армії). Утворення Естляндського Тимчасового Революційного Косітету й наступ радянських військ. Проголошення Естляндської Трудової Комуни 29 листопада 1918 року в Нарві. «Самостійні» республіки в Латвії і Литві. Перемога національних сил у січні 1918 року. Вибори до Установчих зборів (1919). Підписання Тартуського мирного договору з Росією (2 січня 1920 рік). Узвалення Конституції (1920). Економічні, соціальні та політичні реформи в незалежній Естонії: аграрна реформа (1919); грошова реформа (1927) тощо. Партії: заборонена Комуністична Партія Естонії, Об'єднання Аграріїв (Костянтин Пятс), Християнська Народна Партія, Естонська Соціалістична Робітничка Партія (1927), радикально-націоналістичний Естенський Центральний Союз Учасників Визвольної Війни (або партія «вапсів»; Артур Сірк, Андреас Ларка). Перемога віпсів на парламентських виборах 1933 року й ухвалення поправок до Конституції. Загострення політичної боротьби навколо виборів Державного Старійшини (Президента) (1934). Державний переворот 12 березня 1934 року. Припинення діяльності парламенту (1934 – 1938). Заборона всіх політичних партій (1935) і створення офіційної правлячої партії «Ізамааліт» («Вітчизняний союз»). Стабілізація політичної ситуації, вибори до Законодавчих зборів й ухвалення нової Конституції (1937). Подальший демократичний розвиток республіки. Зовнішня політика: орієнтування на Великобританію; створення Балтійського оборонного союзу (1921); зближення з Німеччиною (1934) й підписання договору про ненапад (1939). Культурне процвітання Естонії: діяльність Тартуського й відкриття Таллінського університету; уніфікація норм естонської мови («Естонський ортологічний словник» (І. Вескі); розквіт естонської літератури (Евальд Аава, Костянтин Мярск) тощо.

Латвія у міжвоєнний період. Окупація Латвії кайзерівською Німеччиною (1918). Проголошення незалежності Латвійської Республіки 18 листопада 1918 року. Створення коаліційного Тимчасового уряду Карліса Ульманіса (1918). Поширення радянської влади («латиські стрільці»; 1918 – 1920). Створення Тимчасового радянського уряду Петера Стучка (1918). Проголошення й розвиток Радянської Республіки Латвії (17 грудня 1918 – 13 січня 1920 року). Встановлення радянської влади в Латвії (1919). Схвалення Конституції Радянської Республіки Латвія (1919). Контрнаступ латвійської армії й створення Північнолатвійської дивізії (командувач – Фон дер Гольц). Утворення і діяльність про німецького (третього) уряду Андрівса Нієдра (1919). Поразка Червоної Армії в Латвії:

підписання радянсько-латвійського мирного договору 11 серпня 1920 року. Вибори до Установчих зборів й ухвалення Конституції (1922). Перший Президент республіки Яніс Чаксте (1922 – 1927). Державний переворот 16 травня 1934 року. Авторитарний режим Карліса Ульманіса. Зовнішня політика: орієнтування на Великобританію та Францію; участь у Балтійській Антанті (1934); нейтралітет (1938, 1939); договір про ненапад з Німеччиною. Латвія у сфері інтересів СРСР (Пакт Ріббентропа і Молотова; 1939). Культурний розквіт: реформи в освіті; закон про державну мову (1935); відкриття латвійського університету в Ризі тощо.

Литва між двома світовими війнами. Акт про незалежність Литви 16 лютого 1918 року. Визнання Литовської держави кайзером Вільгельмом II на основі Декларації 11 грудня 1917 року. Обрання литовським королем Вільгельма фон Ураха (Міндаугас II) королем Литви. Ухвалення Тимчасової Конституції 2 листопада 1918 року. Ухвалення другої Тимчасової Конституції у квітні 1919 року й запровадження посади Президента. Обрання Тимчасового уряду Литви Аугустінаса Вальдемараса (1918). Перший Президент Антанас Смятона (1919). Боротьба комуністів за встановлення радянської влади. Створення про радянського уряду Вінцаса Міцькявічюса-Капсукаса (1918). Проголошення утворення ЛітБіл РСР 27 лютого 1919 року. Підписання литовсько-радянського мирного договору й визнання незалежності Литви (1920). Територіальні претензії Польщі. Захоплення Вільнюса 9 жовтня 1920 року й утворення «Серединної Литви». Вибори і включення Серединної Литви до складу Польщі в січні 1922 року. Внутрішній розвиток Литовської Республіки. Ухвалення Конституції 1922 року. Приєднання Клайпедського краю (1923). Партії Литви: Християнсько-Демократична Партія, Землеробський Союз, Федерація Праці (1919), «Союз Литовських Таутінінків» («Пажанга» і Землеробський Союз). Державний переворот 1926 року. Проголошення Президентом Антанаса Смятани (1926 – 1929). Підписання договору про ненапад з СРСР. Ухвалення нової Конституції (1928). Закриття Сейму (1927 – 1936). Ухвалення Конституції 12 травня 1938 року й посилення президентської влади. Президент – «глава нації» відповідальний перед «Богом і історією». Стабілізація економічного життя міжвоєнної: земельна й грошова реформа (1922), освітня реформа (1922 – 1936), розвиток харчової, легкої, металообробної та машинобудівної промисловості тощо. Зовнішня політика: орієнтування на Францію і Великобританію; участь у Балтійській Антанті (1934), встановлення дипломатичних відносин з Польщею (1938), підписання договору про ненапад з Німеччиною й приєднання Клайпедської (Мемельської) області до Німеччини (1939).

Література

1. В незалежній Литві: 1918 – 1940 (рос.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://ru.delfi.lt/vkl/pyl/v-nezavisimoj-litve-19181940-gody.d?id=63315906>
2. Гоменюк І. Провісники другої світової. Прикордонні конфлікти в Центрально-Східній Європі: Від розпаду імперій до Гляйвіцької революції / Іван Гоменюк. – Харків : Клуб сімейного дозвілля, 2017. – 352 с.
3. Історія Центрально-Східної Європи / Л. Зашкільняк (ред.). – Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2001. – 660 с. [Оцифровано].
4. Латвійський націоналізм у міжвоєнний період [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://molotoff.info/texts/27-2009-09-16-18-49-39/6666-latvijiskij-nacionalizm-u-mizhvoennij-period.html>
5. Литва: Перша і Друга Республіка (рос.) / Литовський кур'єр [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kurier.lt/litva-pervaja-i-vtoraja-respubliki-2/>
6. Мир чи війна: від суперечностей між Польщею і Литвою у міжвоєнний період виграла червона Москва / Руккас Андрій / Тиждень [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://tyzhden.ua/History/53482>

7. Силтенова І., Дрозі Г. Естонія в лещатах другої світової війни [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://books.google.com.ua/books?id=3gz_CwAAQBAJ&pg=PT38&lpg=PT38&dq=Естонія+між+двома+війнами
8. Снайдер Т. Перетворення націй. Польща, Україна, Литва, Білорусь 1569 – 1999 / Тімоті Снайдер / Переклад Надтоки Олександра. – Київ : , 2012; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.e-reading.club/book.php?book=1037580>

Тема 6. Білорусь у складі СРСР між двома світовими війнами

Білорусь у складі Радянського Союзу. Ухвалення Тимчасовим робітничо-селянським урядом Білорусі Маніфесту про створення Радянської Соціалістичної Республіки Білорусь (РСРБ) 1 січня 1919 року. «Декларація про встановлення федеративного союзу між РСРБ і РРФСР» (1919). Територія РСРБ: Мінська, Гродненська губернії. Приєднання Смоленської, Вітебської, Могильовської області до РРФСР. Звернення Олександра Червякова і Дмитра Жилуновича про несправедливий територіальний поділ Білорусі. Ухвалення Всебілоруського з'їзду Рад рішення про приєднання до Литовської РСР. Утворення Радянської Соціалістичної Республіки Литви і Білорусі – РСРЛіБ (1919). Територія ЛітБілу: Мінська, Гродненська, Віленська, Ковенська та частина Сувалкської губернії. Розпуск ЛітБілу. Наступ польської армії й захоплення Вільна й Мінська (8 серпня 1919 рік). Наступ радянських військ і відновлення радянської влади (1920). Активізація антирадянських сил: Слуцька рада; боротьба за «незалежні Білорусь у її етнографічних кордонах»; формування білоруського війська під командуванням Станіслава Булака-Балаховича; роззброєння армії в Польщі. Поділ Білорусі за Ризьким мирним договором (1921). Перехід сучасної Гродненської, Брестської, західних районів Вітебської та Мінської областей (без Мінська) до Польщі. Входження РСРБ до складу СРСР (1922). Повернення Білорусі 15 пловітів (Всесоюзний ЦВК; 1924). Розширення території 1926 року. Економічні й культурні перетворення в Білорусі. Політичні партії: Білоруська Партія Соціалістів-Револуціонерів. Припинення діяльності Білоруської Партії Соціалістів-Револуціонерів (1924). Ліквідація партійної опозиції. Політика «білорусизації» (1924 – 1928). Військова реформа (1923 – 1925). Розплата за національну політику: самогубство наркома освіти Олександра Червякова, розстріл голови РНК РСРБ І. Адамловича й організатора Академії Наук РСРБ А. Баліцького (1937) тощо. Ухвалення Конституції (1927). Централізація, державний терор, масові репресії в 1920-х роках. Утвердження тоталітарної сталінської системи в 1930-х роках. Конституція 1937 року.

Білоруські землі в складі Польщі. Узурпація влади польськими чиновниками в Поліському, Новогрудському, Віленському, Білостоцькому воєводствах. Пологізація білоруських земель. Розселення військових колоністів – осадників (9 тисяч у 1934 році). Еміграція з краю в 1925 – 1938 роках. Обмеження освітніх прав білорусів. Відмінність цілей і розкол у національно-визвольному русі: угодовська політика Ради БНР на чолі з Я. Льосіком; протести проти польського панування есерів та соціал-федералістів тощо. Білоруські національні партії та організації в Речі Посполитій: Білоруська Християнська Демократія (Білоруське Національне Об'єднання в 1936 році), Білоруська Селянсько-Робітнична Громада (1925 – 1927), культурно-освітнє Товариство Білоруської Школи тощо.

Література

6. Білоруські питання у контексті європейських відповідей [Електронний ресурс]. – режим доступу : <http://www.polradio.pl/5/198/Artykul/337098>
7. Власюк І. Західна Білорусь (1921 – 1939 рр.) в оцінках сучасних білоруських істориків та спогадах людей [Електронний ресурс]. – Режим доступу :

http://eprints.zu.edu.ua/19498/1/%D0%86%D0%B3%D0%BE%D1%80_%D0%92%D0%BB%D0%B0%D1%81%D1%8E%D0%BA.pdf

8. Історія Центрально-Східної Європи / Л. Зашкільняк (ред.). – Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2001. – 660 с. [Оцифровано].
9. Короткий курс лекцій з дисципліни «Історія Білорусі» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://studme.com.ua/16731104/istoriya/istoriya_belarusi.htm
10. Снайдер Т. Перетворення націй. Польща, Україна, Литва, Білорусь 1569 – 1999 / Тімоті Снайдер / Переклад Надтоки Олександра. – Київ : , 2012; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.e-reading.club/book.php?book=1037580>

Тема 7. Друга Річ Посполита

Особливі риси недержавного розвитку Польщі та їх вплив на міжвоєнну політику. Особлива форма суспільної організації (społeczeństwo) та ціннісна однорідність соціальних зв'язків. Роль інтелігенції у керівництві державним апаратом. Розвиток трьох типів економічної та політичної моделі. Індустріальність, ефективність, ощадливість – поляки у Пруссії. Високий рівень національної свіжості й підприємливості поляків у Сілезії. Поляки австрійської Галичини. Поляки «Конгресувки» й східного прикордоння.

Політичні партії незалежної Польщі. Розмаїтість політичних партій. Національно-демократичний рух (Народна Демократія) і її очільник Роман Дмовський та її перманентні союзники християнські демократи (Християнська Демократія). Народно-трудова партія та її завдання. Селянська партія «П'яст» (Вінсентій Вітос). Селянська партія «Визволення» (1931 – об'єднана Селянська партія). Соціалістична партія і рух Пілсудського. Політичне становище найвищої аристократії та їх союз з Пілсудським.

Етнічна, соціальна та демографічна характеристика Польщі. Національний склад за переписами населення 1921 і 1931 років. Приріст людності та його вплив на чисельність національних меншин. Стосунки польського суспільства з національними меншинами. Соціальні та міжнаціональні напруження міжвоєнної Польщі. Становище українців і білорусів. Польська зверхність над слов'янськими меншинами. Становище євреїв у міжвоєнній Польщі. Економічний та соціальний контекст нелояльності до євреїв. Німецька меншина міжвоєнної Польщі. Труднощі соціальної консолідації в міжвоєнній Польщі.

Хронологічний аналіз внутрішньої політики міжвоєнної Польщі. Парламентська демократія. Ухвалення Конституції Польської Республіки (1921). Вибори до парламенту (1922). Убивство першого Президента Г. Нарutowича (1922). Обрання Станіслава Войцеховського новим Президентом (1922). Формування уряду Вінсенті Вітоса (1923). Новий уряд Владислава Грабського (1923). Схвалення закону про земельну реформу (1920) та її проведення (1925). Розвиток промисловості. Боротьба за владу та державний переворот 1926 року. Завершення періоду парламентського врядування. Обрання Юзефа Пілсудського главою держави. Обрання третього Президента Республіки Ігнація Мосьцицького (1926). Утворення опозиційного блоку «Центролів» («Союз захисту прав і свободи народу») (1929). Відставка «уряду полковників» (К. Світалський) (1929). Уряд Пілсудського (1930). «Брестські» парламентські вибори (1930). Ухвалення проекту нової Конституції (1934). Ухвалення нової Конституції (1935). Смерть Пілсудського (1935). Політична стабілізація та рівновага за урядування Ф. Славой-Складовського (1936 – 1939). Спроби інтеграції санаційного табору й утворення Табору Національної Єдності (1937). Тоталітарні й великодержавні риси правлячого табору. Ухвалення плану прискореної колонізації східних земель (кресів) (1938). Різдво Комуністичної партії Польщі Й. Стаолном (1938). Вибори до парламенту 1939 року. Припинення політичної боротьби в Польщі в 1939 році.

Польща в міжнародних відносинах. Актуалізація оборонних питань. Суперечності між Францією, Німеччиною та СРСР і їх вплив на зовнішню політику Польщі.

Дилемидвох сусідів – Німеччини та СРСР. Три напрямки зовнішньої політики: налагодження взаємин з Францією та Великобританією; створення системи союзів з Румунією, Чехословаччиною та Югославією; нормалізація відносин з Німеччиною та СРСР. Польсько-радянський договір про ненапад (1932). Відмова від приєднання до «Аетикомінтернівського пакту». Денансування Малого Версальського Договору (1934). Загострення польсько-німецьких відносин (1939). Підписання німецько-радянського Договору про ненапад (1939). Таємний протокол про розчленування Польщі. 1 вересня 1939 року.

Література

1. ГЕОГРАФІЧНА КАРТА : Друга Річ Посполита (1918 – 1939) <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
2. ГЕОГРАФІЧНА КАРТА : 1939 : Польська кампанія Вермахта [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ursa-tm.ru/forum/index.php?/gallery/image/11062-1939-g-polskaya-kampaniya-vermahta-i-osvoboditel/>
3. Атлас всесвітньої історії (рос.). – Видано в Італії Видавничим Домом Рідерз Дайжест, 2003. – С. 262 – 265.
4. Вандич П. Ціна свободи: історія Центрально-Східної Європи від середньовіччя до сьогодення / Пьотр Вандич. – Київ : Критика, 2004. – 463 с.
5. Восточна Европа после Версаля / Отв. ред. И. И. Костюшко. – СПб. : Алтея, 2007. – 244 с.; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://inslav.ru/publication/vostochnaya-evropa-posle-versalya-spb-2007>
6. Гоменюк І. Провісники другої світової. Прикордонні конфлікти в Центрально-Східній Європі: Від розпаду імперій до Гляйвіцької революції / Іван Гоменюк. – Харків : Клуб сімейного дозвілля, 2017. – 352 с.
7. Зашкільняк Л., Крикун М. Історія Польщі. Від найдавніших часів до наших днів / Л. Зашкільняк, М. Крикун. – Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2002. – 752 с. ; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://history.org.ua/LiberUA/966-613-168-4/966-613-168-4.pdf>
8. Історія Центрально-Східної Європи / Л. Зашкільняк (ред.). – Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2001. – 660 с. [Оцифровано].
9. Кріль М. Історія країн Центрально-Східної Європи / М. Кріль. – Київ : Знання, 2006. – 284 с.
10. Між світовими війнами. Польща / Територія терору [Електронний ресурс] . – Режим доступу : <http://territoryterror.org.ua/uk/history/1919-1939/poland/> також ВІДЕОСЮЖЕТИ
11. Наленч Д, Наленч Г. Юзеф Пилсудский : легенды и факты / Д. Наленч, Г. Наленч. – Мрсква : Политиздат, 1990. – 398 с.
12. Польські солдати Гітлера: у Вермахті воювало близько 450 тисяч громадян довоєнної Польщі [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.ar25.org/article/polski-soldaty-gitlera-u-vermahti-voyovalo-blyzko-450-tysyach-gromadyan-dovoyennoyi-polshchi>
13. Ротшильд Дж. Східно-Центральна Європа між двома світовими війнами / Джозеф Ротшильд. – К. Генеза, 2001. – 496 с. [Оцифровано].
14. Снайдер Т. Криваві землі. – К. : Грані-Т, 2011. – 448 с.; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://shron1.chtyvo.org.ua/Timothy_David_Snyder/Kryvavi_zemli_Yevropa_pomizh_Hitlerom_ta_Stalinym.pdf

15. Снайдер Т. Перетворення націй: Польща, Україна, Литва, Білорусь 1569 – 1999. – К. : Дух і Літера, 2012. – 624 с.; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.e-reading.club/book.php?book=1037580>
16. Сулея Вл. Юзеф Пілсудський / Влодзімеж Сулея. – Київ: Дух і Літера, 2018. – 528 с.
17. Сталін. Гітлер. Україна / Юрій Щербак / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://incognita.day.kyiv.ua/stalin-gitler-ukrayina.html>
18. Яровий В. І. Новітня історія Центральноєвропейських та Балканських країн : Підручник для вищих навч. закл. – Київ : Генеза, 2005. – 816 с.

Тема 8. Чехословацька Республіка 1918 – 1938 років

Становлення Чехословацької держави. Проголошення незалежності чехів і словаків (1918). Утворення Чехословацької Республіки. Три політичні гравці міжвоєнної: Карл Томаш масарик, Едуард Бенеш, Карел Крамарж. Ухвалення Декларації словацької нації. Конституційне обґрунтування державності й проголошення Тимчасової конституції (1918). Визначення кордонів Чехословаччини Версальським, Сен-Жерменським і Тріанонським договорами. Зовнішньополітичні успіхи чеської політики. Приєднання Словаччини й Закарпаття. Площа, національний склад суверенної держави.

Політична система та суспільство. Успіхи парламентської демократії. Ідейні положення розбудови держави: «чехословакізм», парламентська демократія та непорушність Версальської системи мирних договорів. Мета державності – становлення демократичної, соціально орієнтованої, правової держави (1920 – 1921). Ухвалення Конституції (1920). Розвиток демократичної конституційної системи Чехословацької Республіки. Політичні партії: Республіканська Партія Чехословацьких Землевласників і Дрібних Селян, Чехословацька Національно-Демократична Партія, Чехословацька Народна Партія, Комуністична Партія Чехословаччини (1921). Клемент Готвальд. Неформальні організації. Згорання парламентської демократії в 1920 – 1930-х роках. Переобрання Президентом Томаша Масарика 1920, 1927, 1934 років. Обрання Президентом держави Бенеша (1935). Соціальна структура чехословацького суспільства.

Національна політика та культурне життя. Національна політика влади. Чесько-словацьке об'єднання. Політика щодо словаків. Адміністративна реформа 1927 року й створення Крайового уряду в Братиславі. Боротьба проти чехословакізму та централізму словацьких Народної та Національної партій. Політична й національно-культурна ситуація в Закарпатті. Складність і суперечливість політики щодо Карпатської Русі. «Конституційний закон про автономію Підкарпатської Русі» (1938) як запізнілий акт лібералізації політики. Вибори до Союму Карпатської України (1939). Економічне сприяння розвитку Закарпаття. Культурний розвиток Закарпаття. Боротьба між різними національно-культурними орієнтаціями – українська ідея vs русофільська. Політика влади щодо угорців та німців. Угорський та німецький сепаратизми. Проблема судейських німців.

Зовнішня політика ЧСР. Мюнхенська угода та її наслідки. Зовнішньополітичні орієнтири чехословацької політики. Участь Чехословаччини в Малій Антанті. Участь у діяльності Ліги Націй. Міждержавні договори: визнання дефакто СРСР (1922; юридично – 1934). Чехословацька концепція колективної безпеки. Зростання зовнішньополітичної ізоляції країни. Західноєвропейська політика потурання Німеччині. Мюнхенська конференція (1938). Німецька окупація Судетської області (1938). Польська окупація Тешинської Сілезії (1938), угорська окупація південної Словаччини та найрозвиненіших районів Закарпаття (1938). Відставка Президента Бенеша 9 1938). Припинення існування Першої Чехословацької Республіки. Період Другої Республіки. Оголошення незалежності Словаччини і Підкарпатської Русі (1939). Акти про ліквідацію республіки й встановлення протекторату Німеччини над Богемією та Моравією.

Література

1. ГЕОГРАФІЧНА КАРТА : Землі Чехії в XIV – XV сторіччях [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.google.com.ua/search?q>
2. ГЕОГРАФІЧНА КАРТА : Європа після Першої світової війни : територіальний поділ і політичний розвиток (1918 – 1939) / ГЕОГРАФІЧНА КАРТА [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukrmap.su/uk-wh10/250.html>
3. ГЕОГРАФІЧНА КАРТА : Центральна-Східна Європа : 1937 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.google.com.ua/search?q>
4. ГЕОГРАФІЧНА КАРТА : Поділ Чехословаччини (1938) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Partition_of_Czechoslovakia_\(1938\).png](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Partition_of_Czechoslovakia_(1938).png)
5. Атлас всесвітньої історії (рос.). – Видано в Італії Видавничим Домом Рідерз Дайжест, 2003. – С. 262 – 265.
6. Вандич П. Ціна свободи: історія Центрально-Східної Європи від середньовіччя до сьогодення / Пьотр Вандич. – Київ : Критика, 2004. – 463 с.
7. Восточна Европа после Версаля / Отв. ред. И. И. Костюшко. – СПб. : Алтея, 2007. – 244 с.; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://inslav.ru/publication/vostochnaya-evropa-posle-versalya-spb-2007>
8. Гоменюк І. Провісники другої світової. Прикордонні конфлікти в Центрально-Східній Європі: Від розпаду імперій до Гляйвіцької революції / Іван Гоменюк. – Харків : Клуб сімейного дозвілля, 2017. – 352 с.
9. Документи по истории Мюнхенского сговора 1937 – 1939 гг. / МИД СССР и МИД ЧССР. – Москва : Политиздат, 1979. – 471 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.pseudology.org/Pobeda/Munchen1937_1939.pdf
10. Зашкільняк Л., Крикун М. Історія Польщі. Від найдавніших часів до наших днів / Л. Зашкільняк, М. Крикун. – Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2002. – 752 с. ; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://history.org.ua/LiberUA/966-613-168-4/966-613-168-4.pdf>
11. Історія Центрально-Східної Європи / Л. Зашкільняк (ред.). – Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2001. – 660 с. [Оцифровано].
12. Краткая история Чехословакии. С древнейших времен до наших дней / Ответст. Ред.. А. Х. Клеванский, В. В. Марьина, И. И. Поп. – Москва : Наука, 1988. – с. 574 с.; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://inslav.ru/publication/kratkaya-istoriya-chehoslovakii-s-drevneyshih-vremen-do-nashih-dney-m-1988>
13. Кріль М. Історія країн Центрально-Східної Європи / М. Кріль. – Київ : Знання, 2006. – 284 с.
14. Між світовими війнами. Чехословаччина / Територія терору [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://territoryterror.org.ua/uk/history/1919-1939/czechoslovakia/> також ВІДЕОСЮЖЕТИ
15. Піковська Т. Національне питання в програмах Німецької соціал-демократичної партії в Першій Чехословацькій Республіці (1918 – 1939) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : file:///C:/Users/Lesia/Downloads/Nzvdpu_ist_2010_18_56.pdf
16. Ротшильд Дж. Східно-Центральна Європа між двома світовими війнами / Джозеф Ротшильд. – К. : Генеза, 2001. – 496 с. [Оцифровано].
17. Рудько С. Історія Центрально-Східної Європи (кінець XVIII – початок XXI століття) / С. Рудько. – Острог, 2010. – 220 с.; держави [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://lib.oa.edu.ua/files/funds/vudavnutstvo/Rudko_posibn_2010.pdf
18. Шмераль Я. Б. Образование Чехословацкой республики в 1918 году / Я. Б. Шмераль. – Москва : Наука, 1967. – 337 с.

19. Яровий В. І. Новітня історія Центральноєвропейських та Балканських країн : Підручник для вищих навч. закл. – Київ : Генеза, 2005. – 816 с.

Тема 9. Королівство Угорщина в міжвоєнний період

Розпад Австро-Угорської імперії і доля Угорщини. Приведення до влади Міхая Карої (1918) і спроба порятунку Угорщини. Проголошення Угорської республіки та анулювання законодавства воєнного часу (1918). Реформи Міхая Карої (1918). Поразка політики Карої. Посилення комуністичного руху. Угорська соціалістична революція (1919). Бела Кун (1886 – 1938). Військові дії проти Словаччини (травень 1919 року). Падіння радянського режиму в Угорщині (1919). Зосередження влади в руках Міклоша Горті. Міклош Горті (1868 – 1957) – регент Королівства Угорщини 1920 – 1944 років. Вибори до Національних зборів (1920). Дискусії навколо форм державного ладу. Проблема Тріанонського договору (1920). Спроби захоплення влади Габсбургами (1921). Питання політичної консолідації суспільства. Урядування графа Іштвана Бетлена (1921 – 1931). Період короткого врядування 1931 – 1939 років. Світова економічна криза й економіка Угорщини (1929 – 1933). Впровадження праворадикальної ідеології. Активізування націонал-соціалістичних угруповань. Утворення партії «Схрещених стріл» (1937). Ференц Салаші. Досягнення в культурній царині 1920 – 1930-х років.

Міжнародне становище Угорщини в 1920 – 1930-ті роки. Участь в Лізі Націй (1924 – 1939). Перший Віденський арбітраж (1938) і приєднання південної Словаччини й Закарпаття до Угорщини. Приєднання до Антиконтинентального пакту (1939). Встановлення угорсько-радянських дипломатичних відносин (1934). Розірвання угорсько-радянських дипвідносин (1939). Проблема кордонів тріанонської Угорщини. Досягнення в культурній царині в 1920 – 1930-х роках.

Наука і культура. Несприятливі умови розвитку науки і культури в Угорщині Міклоша Горті. Історична наука та її напрям «історія духу». 5-ти томна «Історія Угорщини» Дюли Секорю та Балінтона Гомана. Дван напрямки угорської літератури: консервативний та ліберально-демократичний. Жигмунд Моріц (1879 – 1942) та Ференц Мора (1879 – 1934) – чільні представники ліберально-демократичного літературного напрямку. «Народники» в літературі – Деже Сабо, Петер Вереш, Дюла Іеш тощо. Майстер угорського експресіонізму Йожеф Егрі та скульптор Жигмонт Кішфалуді-Штреболь – чільні представники угорського міжвоєнного мистецтва. Угорська музика: Бела Барток (1881 – 1945), Імре Кальман (1882 – 1953) тощо.

Література

1. Атлас всесвітньої історії (рос.). – Видано в Італії Видавничим Домом Рідерз Дайжест, 2003. – С. 262 – 265.
2. Вандич П. Ціна свободи: історія Центрально-Східної Європи від середньовіччя до сьогодення / Пьотр Вандич. – Київ : Критика, 2004. – 463 с.
3. Вождь, палач и жертва. Почему товариш Бела Кун устроил террор в Крыму? / Аргументы и факты [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.aif.ru/society/history/vozhhd_palach_i_zhertva_pochemu_tovarishch_bela_kun_ustroil_terror_v_krymu
4. Восточна Европа после Версаля / Отв. ред. И. И. Костюшко. – СПб. : Алтея, 2007. – 244 с.; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://inslav.ru/publication/vostochnaya-evropa-posle-versalya-spb-2007>
5. Гоменюк І. Провісники другої світової. Прикордонні конфлікти в Центрально-Східній Європі: Від розпаду імперій до Гляйвіцької революції / Іван Гоменюк. – Харків : Клуб сімейного дозвілля, 2017. – 352 с.
6. доступу : http://inslav.ru/images/stories/pdf/2003_Pushkash.pdf

7. Історія Центрально-Східної Європи / Л. Зашкільняк (ред.). – Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2001. – 660 с. [Оцифровано].
8. Краткая история Венгрии. С древнейших времен до наших дней / А. И. Пушкаш, В. П. Шушарин. – Москва : Наука, 1991. – 606 с.
9. Кріль М. Історія країн Центрально-Східної Європи / М. Кріль. – Київ : Знання, 2006. – 284 с.
10. Пушкаш А. И. Внешняя политика Венгрии: Апрель 1927 – февраль 1934 г. / А. Пушкаш. – М. : Институт славяноведения и балканистики РАН, 1995. – 317 с.; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://inslav.ru/images/stories/pdf/1995_Pushkash_Vneshnjaja_politika_Vengrii_1927-1934.pdf
11. Пушкаш А. И. Внешняя политика Венгрии: Февраль 1934 – январь 1937 г. / А. Пушкаш. – М. : Институт славяноведения и балканистики РАН, 1996. – 301 с.; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://inslav.ru/images/stories/pdf/1996_Pushkash.pdf
12. Пушкаш А. И. Внешняя политика Венгрии: Февраль 1937 – сентябрь 1939 г. / А. Пушкаш. – М. : Институт славяноведения РАН, 2003. – 460 с.; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://inslav.ru/images/stories/pdf/2003_Pushkash.pdf
13. Ротшильд Дж. Східно-Центральна Європа між двома світовими війнами / Джозеф Ротшильд. – К. Генеза, 2001. – 496 с. [Оцифровано].
14. Рудько С. Історія Центрально-Східної Європи (кінець XVIII – початок XXI століття) / С. Рудько. – Острог, 2010. – 220 с.; держави [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://lib.oa.edu.ua/files/funds/vudavnutstvo/Rudko_posibn_2010.pdf
15. Яровий В. І. Новітня історія Центральноєвропейських та Балканських країн : Підручник для вищих навч. закл. – Київ : Генеза, 2005. – 816 с.

Тема 10. Румунія між двома світовими війнами

Кордони й післявоєнний устрій Румунії. Румунські перспективи після Великої війни. Участь Румунії у Великій війні на боці Антанти. Загроза повної окупації Румунії. Укладення перемир'я з Німеччиною урядом Брегіану (1917). Окупація Бесарабії та включення її до складу Румунії (1918). Сепаратний мирний договір між державами Четверного союзу і Румунією (1918). Втрата Добруджі й санкціонування приєднання Бесарабії. Денансування Бухарестського мирного договору й співпраця з Антантою (1918). Окупація Буковини (1918). Сен-Жерменський, Тріанонський та Нейїнські договори та закріплення за Румунією Трансильванії, Західного Банату, усієї Добруджі, Буковини (1919 – 1920). Народження та пропаганда ідеї «Великої Румунії». Соціальні наслідки Великої війни: стан сільського господарства, зростання робітництва тощо. Стабілізація економіки від 1922 року. Ухвалення Конституції Румунії (1923). Збереження конституційної монархії. Вирішення національного питання. Національні меншини Угорщини: угорці, німці, українці, болгары, євреї тощо та їх дискримінація. Поислення опозиції до курсу національних лібералів у 1920-х роках. Утворення Національно-Цараністської Партії (Національно-селянська партія) (1926). Утворення регентства з прихильників лібералів. Створення цараністського уряду Юліу Маніу (1928). Повернення Кароля II.

Світова економічна криза та її наслідки. Початок економічної кризи в Румунії (1927 – 1928). Виникнення право радикальних груп – «Залізна гвардія» (1931). Корнеліу Кодряну. Усунення цараністів. Прихід до влади «молодих лібералів» – уряду Георге Татареску (1934 – 1937). Активізування проведення аграрної реформи (1934). Вибори до парламенту 1938 року. Встановлення одноосібного «королівської диктатури» Кароля II. Розпуск парламенту. Запровадження дії нової Конституції (1938). Розпуск і заборона

діяльності політичних партій. Заснування Фронту Національного Відродження (1938). Заборона «Залізної гвардії». Розстріл Кодріану та його соратників.

Завдання зовнішньополітичного курсу Румунії. Орієнтування на Франції й гарантів збереження Версальської системи. Участь у створенні Малої Антанти. Військово-політичні договори з Польщею (1921), Італією, Францією (1926). Встановлення дипломатичних відносин з СРСР (1934). Зближення з Німеччиною. Економічна угода з Німеччиною (1939).

Культурна царина міжвоєнної Румунії. Розвиток науки, культури, мистецтв. Досягнення в медичній науці Константина Пархона. Розвиток неолібералістичної думки Штефаном Зелетіном. Цраністська доктрина Віргіла Маджару. Формування історичної свідомості істориком Ніколасом Йоргу («Історія Румунії»). Творча письменницька діяльність Михайла Садовяну, Лівіу Ребряну, Каміла Петреску, Чезара Петреску, поетів Тудора Аргезі, Лучеана Благі, та інших. Найяскравіший представник музичної культури – Джордж Енеску.

Література

1. ГЕОГРАФІЧНА КАРТА : Королівства Румунії 1939 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
2. ГЕОГРАФІЧНА КАРТА : Межі Румунії 1941 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
3. Атлас всевітньої історії (рос.). – Видано в Італії Видавничим Домом Рідерз Дайжест, 2003. – С. 262 – 265.
4. Вандич П. Ціна свободи: історія Центрально-Східної Європи від середньовіччя до сьогодення / Пьотр Вандич. – Київ : Критика, 2004. – 463 с.
5. Восточна Европа после Версаля / Отв. ред. И. И. Костюшко. – СПб. : Алтея, 2007. – 244 с.; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://inslav.ru/publication/vostochnaya-evropa-posle-versalya-spb-2007>
6. Гоменюк І. Провісники другої світової. Прикордонні конфлікти в Центрально-Східній Європі: Від розпаду імперій до Гляйвіцької революції / Іван Гоменюк. – Харків : Клуб сімейного дозвілля, 2017. – 352 с.
7. Славич Б. Історія Балкан ХХ століття / Барбара Славич. – К. : Видавництво «Свенас», 2004. – Т. II. – 600 с.
8. Історія Румунії у ХХ столітті. Політика Чаушеску [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ua-referat.com>
9. Історія Центрально-Східної Європи / Л. Зашкільняк (ред.). – Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2001. – 660 с. [Оцифровано].
10. Краткая история Румынии. С Древнейших времен до наших дней / В. Н. Виноградов. – Москва : Наука, 1987. – 536 с. [Оцифровано].
11. Кріль М. Історія країн Центрально-Східної Європи / М. Кріль. – Київ : Знання, 2006. – 284 с.
12. Між двома світовими війнами. Румунія / Територія терору [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://territoryterror.org.ua/uk/history/1919-1939/romania/> / також ВІДЕОСЮЖЕТИ
13. Ротшильд Дж. Східно-Центральна Європа між двома світовими війнами / Джозеф Ротшильд. – К. Генеза, 2001. – 496 с. [Оцифровано].
14. Рудько С. Історія Центрально-Східної Європи (кінець ХVІІІ – початок ХХІ століття) / С. Рудько. – Острог, 2010. – 220 с.; держави [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://lib.oa.edu.ua/files/funds/vudavnutstvo/Rudko_posibn_2010.pdf
15. Яровий В. І. Новітня історія Центральноєвропейських та Балканських країн : Підручник для вищих навч. закл. – Київ : Генеза, 2005. – 816 с.

Тема 11. Болгарія між двома світовими війнами

Повоєнна криза. Плекання національного ідеалу «Сан-Стефанської Болгарії». Участь Болгарії на боці Німеччини і Австро-Угорщини у Великій війні. Салонікське перемир'я, Владавське повстання та окупація Болгарії військами Антанти (1918). Політичні та економічні наслідки Великої війни. Проблема біженців з Фракії, Македонії та Добруджі. Посилення лівого спектру політичних партій. Болгарський Землеробський Національний Союз (тісні соціалісти) та їх політичні перспективи. Створення Болгарської Комуністичної Партії (1919) та підготовка до пролетарської революції. Парламентські вибори (1919). Перемога лівих партій. Створення коаліційного уряду Александра Стамболійського (1919). Нейінська національна катастрофа (1919). Репараційні й обмежувальні зобов'язання Болгарії. Соціальна нестабільність перших повоєнних років. Придушення страйкового руху. Терор «оранжевої гвардії». Референдум про покарання винуватців у поразці у війнах 1913 і 1915 – 1918 років і розправа з буржуазними партіями. Дострокові вибори до Народних Зборів і перемога Болгарського Землеробського Національного Союзу та Комуністичної Партії Болгарії (1920).

Правління Болгарського Землеробського Національного Союзу в 1920 – 1923 роках. Александр Стамболійський. «Аграристська» теорія Стамболійського й ідея «селянської демократії». Реформи 1920 – 1923 років. Аграрна реформа. Закони про трудову повинність, відчуження приватних будинків, запровадження диференційного оподаткування тощо. Обмежувальні функції законів Стамболійського. Шлях до авторитаризму: підзвітність уряду перед Верховною Радою Землеробської Спільки. Відкриття «кривавого» фронту проти буржуазної опозиції. Мандат на введення «селянської диктатури». Буржуазні партії міжвоєнтя: Народно-Прогресивна, Демократична і Радикальна та утворення Конституційного Блоку (1922). Обмеження впливу царя Бориса III. Правоконсервативна інтелектуальна еліта та створення Народного Зговору (1921). Воєнна правоконсервативна еліта Болгарії та створення Воєнної Ліги (1921). Опозиційно-терористична діяльність Внутрішньої Македонської Революційної Організації. Вибори до Народних зборів (1923), махінації та перемога «землеробів». Підготовка до державного перевороту.

Болгарія на межі громадянської війни. Державний переворот 9 червня 1923 року. Створення уряду Александра Цанкова (1923 – 1926). Звір'яче вбивство Стамболійського (1923). Створення проурядової організації Демократичний Зговор (1923). Комуністичне збройне повстання й урядова розправа над «антидержавними елементами». Заборона Комуністичної Партії Болгарії. Червоний тероризм. Парламентські вибори 1923 року й перемога Демократичного Зговору. Сепаратистсько-терористичні рухи Внутрішньої Фракійської Революційної Організації та Внутрішньої Добруджанської Революційної організацій на південному-сході Болгарії. Введення надзвичайного стану та хвиля «білого терору». Вбивство поетів Гео Мілева та Христо Ясенова.

Болгарія у роки стабілізації та світової економічної кризи. Формування кабінету Александра Ляпчава. Курс на «смирнення і милосердя». Стабілізація 1926 – 1931 років. Дозвіл на заснування й легальну діяльність Робітничої Партії (1927). Внутрішнє переформатування партій Демократичного Зговору. Криза 1929 – 1933 років та втрата влади Демократичним Зговором. Парламентські вибори (1931) і перемога Народного Блоку. Уряд Александра Малінова (1931 – 1934). Активізування крайніх правих сил (1932 – 1933). Створення профашистського Національного Соціального Руху на чолі з Александром Цанковим (1932). «Похід на Софію» 20 травня 1934 року. Заколот Воєнної Ліги (1934) та політичної організації «Звено» (1927). Становлення військової диктатури.

Від диктатури військових до диктатури царя. Військовий державний переворот на чолі з Кімоном Георгієвим та Димітром Велчевим (1934). Зупинення дії Тирнавської Конституції, розпуск Народних Зборів, політичних партій та громадських організацій тощо. Урядування Кімона Георгієва (1934 – 1935). Тихий «контрпереворот» і становлення

«монархічної диктатури» Бориса III (1935). Урядування уряду Г. Кьосеїванова (1939 – 1940). Період «контрольованої демократії» (1937 – 1940).

Зовнішня політика. Головна мета міжвоєнної політики Болгарії – подолання міжнародної ізоляції та пом'якшення умов Нейїнського договору. Участь у Лізі Націй. Грецька агресія 1925 року. Ідея «Балканського Локарно» (1925). Добросусідство з Туреччиною й підписання договору про дружбу (1925). Встановлення дипломатичних стосунків з СРСР (1934). Утворення Балканського Союзу (1934). Відмова в участі в Балканській Антанті. Політика неприєднання Бориса III. Підписання болгаро-югославського «Договору про вічну дружбу» (1937). Заключення Салонікської угоди між Болгарією та державами Блканського Союзу (1938). Відновлення партнерства з німеччиною в другій половині 1930-х років. Принцип нейтралітету у Другій світовій війні та його поразка.

Культурний розвиток. «Психологічна» кризи культури міжвоєннн. Правописна реформа 1922 року та її негативні впливи. Розширення болгарських центрів масово-просвітницької роботи. Відкриття навчальних закладів: приватний Вільний університет (1921), Художня Музейна Академія (1922) тощо. Поступ болгарської науки. Політична заангажованість болгарських культурних діячів. Творчість Єлін Пеліна, Й. Йовкова, Л. Стоянова, К. Константінова, Ст. Костова, Р. Стоянова та ін. Болгарське музичне мистецтво та творчість П. Владигерова, С. Обретеннова, П. Стайнова. Образотворче мистецтво: З. Бояджієв, Хр. Станчев, Д. Узунов та ін.

Література

1. Атлас всесвітньої історії (рос.). – Видано в Італії Видавничим Домом Рідерз Дайжест, 2003. – С. 262 – 265.
2. Восточна Европа после Версаля / Отв. ред. И. И. Костюшко. – СПб. : Алтея, 2007. – 244 с.; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://inslav.ru/publication/vostochnaya-evropa-posle-versalya-spb-2007>
3. Гоменюк І. Провісники другої світової. Прикордонні конфлікти в Центрально-Східній Європі: Від розпаду імперій до Гляйвіцької революції / Іван Гоменюк. – Харків : Клуб сімейного дозвілля, 2017. – 352 с.
4. Славіч Б. Історія Балкан ХХ століття / Барбара Славіч. – К. : Видавництво «Свенас», 2004. – Т. II. – 600 с.
5. Історія Центрально-Східної Європи / Л. Зашкільняк (ред.). – Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2001. – 660 с. [Оцифровано].
6. Кріль М. Історія країн Центрально-Східної Європи / М. Кріль. – Київ : Знання, 2006. – 284 с.
7. Краткая история Болгарии. С древнейших времен до наших дней / Г. Г. Литаврин. – Москва : Наука, 1987. – 567 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://inslav.ru/publication/kratkaya-istoriya-bolgarii-s-drevneyshih-vremen-do-nashih-dney-m-1987>
8. Кріль М. Слов'янські країни на зламі епох: трансформація суспільства наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст. / М. Кріль. – Дрогобич : Ред.-видавн. Відділ ДДПУ, 2008. – 180 с.
9. Ротшильд Дж. Східно-Центральна Європа між двома світовими війнами / Джозеф Ротшильд. – К. Генеза, 2001. – 496 с. [Оцифровано].
10. Рудько С. Історія Центрально-Східної Європи (кінець ХVІІІ – початок ХХІ століття) / С. Рудько. – Острог, 2010. – 220 с.; держави [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://lib.oa.edu.ua/files/funds/vudavnutstvo/Rudko_posibn_2010.pdf
11. Чорній В. Історія Болгарії / В. Чорній. – Львів : ПАІС, 2007. – 404 с. [Оцифровано].
12. Яровий В. І. Новітня історія Центральноєвропейських та Балканських країн : Підручник для вищих навч. закл. – Київ : Генеза, 2005. – 816 с.

Тема 12. Королівство Югославія

Формування території та устрою. Об'єднання південнослов'янських земель у Королівство Сербів, хорватів і Словенців (1918). Формування першого уряду Степана Пашича (1918). Склад Королівства СХС: Сербія з Вардарською Македонією, Чорногорія, Хорватія, Словенія, Далмація, Боснія, Герцоговина, Воєводина. Соціальний, релігійний склад та лінгвістична ситуація Королівства СХС. Особливість етнокультурної структури та життя об'єднаних земель: стан письменності. Урядування коаліції Степана Протича. Оприлюднення «Попереднього розпорядження про земельну реформу» (1919). Грошова реформа (1919). Демократичні та соціальні реформи (1919). Стабілізація внутрішнього становища 1919 року. Перегрупування політичних сил. Провідна роль Радикальної Партії Сербії та її ідеологічна платформа «єдиного три іменного сербо-хорвато-словенського народу». Створення Демократичної Партії (1919) на чолі з Ладиславом Давидовичем і Светозаром Прібічевичем. Обстоювання ідей федералізму Хорватською Республіканською Селянською Партією на чолі зі Степаном Радичем та Хорватським Об'єднанням Анте Трумбича. Автономістські вимоги Словенської Народної (Католицької) Партії на чолі з Анте Корошицем. «Зеленаші» та «білаші» в Чорногорії. Впливи Внутрішньої Македонської Революційної Організації у Вардарській Македонії. Слов'яно-мусульманська партія Югославська Мусульманська Організація у Боснії та Герцоговині. Створення Комуністичної Партії Югославії (1919) та її орієнтування на Комінтерн. Стабілізація держави та зміцнення династії Карагеоргійовичів. Визнання Королівства СХС Антантою (1919). Означення кордонів з Австрією Сен-Жерменським договором, Болгарією – Нейїнськом договором, Угорщиною – Тріанонським договором, Італією – Рапвальським договором. Вирішення спірних прикордонних питань з Румунією та Грецією. Проблеми державного устрою Королівства. Вибори до Установчої Скупщини (1920). Ухвалення Відовданської Конституції Королівства СХС (1921). Ухвалення Закону про захист громадської безпеки й порядку в державі (1921) як акт стабілізації в державі.

Криза югославського парламентаризму. Економічний розвиток країни в 1920-х роках. Елементи господарського поступу та політична дестабілізація суспільства. Загострення політичної боротьби. Парламентські вибори що два роки продовж 1918 – 1928 років. Урядування 24 урядів (1918 – 1928). Унітаризм офіційного Белграду та його доктрина «інтегрального югослов'янства». Створення Хорватського Блоку та вимога федералізації Королівства СХС (1921). Формування хорватської опозиції (1927) й утворення Селянсько-Демократичної Коаліції зі Светозаром Прібічевичем (1927). Розгортання протиборства між урядовою коаліцією та Селянсько-Демократичною Коаліцією (1927 – 1928). Драма в парламенті та вбивство хорватських депутатів сербським лідером Степаном Пашичем. Смерть хорватського лідера Нікола Пашича. Апогей політичної кризи 1928 року.

Державний переворот 1929 року. Державний переворот короля Олександра Карагеоргійовича в січні 1929 року. «Маніфест короля до сербо-хорвато-словенського народу» (1929). Скасування Відовданської конституції та створення монархо-поліцейської держави. Перейменування на Королівство Югославія (1929). Протести радикальних хорватських націоналістів. Повстання Повстанської Хорватської Революційної Організації («кусташі») на чолі з Анте Павеличем. Запровадження нової Конституції (1931). Постанова Югославської Національної Партії («барбаші») (1931) як опори режиму. Ускладнення світової економічної кризи (1931 – 1933). Внутрішньополітичне становище в другій половині 1930-х років. Згуртування сербських та хорватських опозиційних сил. Вибори 1938 року й перемога опозиційного блоку. Збереження політичного статус-кво. Формування уряду Югославським Радикальним Союзом на чолі з Драгішем Цветковичем (1938). Посилення «хорватської проблеми». Підписання угоди про надання Хорватії автономії у складі Югославії (1939). Урядування Мачека (1939). Формування «Хорватської бановани».

Зовнішня політика Югославії. Зовнішньополітичне орієнтування на Францію. Підписання Організаційного пакту Малої Антанти (1933). Створення Балканського Союзу зі Грецією, Румунією, Туреччиною (1934). Убивство короля Олександра (1934). Створення Регентської ради на чолі з принцем Павлом. Ослаблення правлячого табору. Вибори до Установчої Скупщини (1935) й перемога опозиційних партій на чолі з Влатком Мачеком. Збереження політичного статус-кво й нове посилення політичного протистояння. Піднесення національного й демократичного рухів у країні. Створення коаліційного уряду Мілана Стоядиновича та Югославського Радикального Союзу (1935). Консолідація опозиції в опозиційному Блоці Народної Згоди (1937). Нормалізація економічної ситуації в 1935 – 1937 роках. Зовнішньополітичне переорієнтування на Великобританію. Розпад Малої Антанти та погіршення становища Югославії. Ведення політики лавірування між Німеччиною та Італією. Проголошення нейтралітету на початку Другої світової війни. Югославія у центрі протиборства між Великобританією та фашистськими державами на Балканах (1940). Підписання протоколу про приєднання до Антикомінтернівського пакту (1941). Антифашистські протести. Військовий державний переворот 1941 року.

Культурний розвиток. Культура у державній політиці Югославії. Розбудова державного шкільництва. Розбудова засобів масової інформації. Наукові центри – університети й три академії наук. Наукова діяльність сербського еколога Йована Жуйовича, етнографа Йована Цвіїча, мовознавця Олександра Беліча, історіографів Слободана Йовановича та Владимира Чоровича. Літературна діяльність Алекси Шантича, Іво Адріча, Десанки Максимович, Браніслава Нушича – сербів, Івана Горана Ковачича – хорвата, Лавро Кухара (Прежихов Воранц) – словенця. Світова слава антивоєнних творів хорватського письменника Мирослава Крлежи (1893 – 1986) – «Хорватський бог Марс», «Голгофа» тощо. Світове визнання музикантів Петра Каньовича, Якова Готоваца, хорвата Йосифа Славенського тощо. Поширення ідей «нового мистецтва». Словенські та хорватські експресіоністи Фран Тратнік і Франц Краль; Владимира Бецича, Любо Бабиц, Марина Тартоля тощо. «Колористи» французького експресіонізму Міло Мілунович і Зора Петрович. Видатний скульптор Іван Мештрович (1883 – 1963) тощо.

Література

14. Восточна Европа после Версаля / Отв. ред. И. И. Костюшко. – СПб. : Алтея, 2007. – 244 с.; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://inslav.ru/publication/vostochnaya-evropa-posle-versalya-spb-2007>
15. Дейвіс Н. Європа. Історія / Норман Дейвіс. – Київ : Основи, 2000. – 1464 с.
16. Єлавіч Б. Історія Балкан ХХ століття / Барбара Єлавіч. – К. : Видавництво «Свенас», 2004. – Т. II. – 600 с.
17. Історія Центрально-Східної Європи / Л. Зашкільняк (ред.). – Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2001. – 660 с. [Оцифровано].
18. Історія Югославії: В 2 томах / Редакционная коллегия: Ю. В. Бромлей, И. С. Достян, В. Г. Карасев, С. А. Никитин. – Т. 1 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://inslav.ru/images/stories/pdf/1963_Istorija_Jugoslavii-1.pdf
19. Історія Югославії: В 2 томах / Редакционная коллегия: Ю. В. Бромлей, И. С. Достян, В. Г. Карасев, С. А. Никитин. – Т. 2 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://inslav.ru/images/stories/pdf/1963_Istorija_Jugoslavii-2.pdf
20. Кріль М. Історія країн Центрально-Східної Європи / М. Кріль. – Київ : Знання, 2006. – 284 с.
21. Кріль М. Слов'янські країни на зламі епох: трансформація суспільства наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст. / М. Кріль. – Дрогобич : Ред.-видавн. Відділ ДДПУ, 2008. – 180 с.
22. Ротшильд Дж. Східно-Центральна Європа між двома світовими війнами / Джозеф Ротшильд. – К. Генеза, 2001. – 496 с. [Оцифровано].

23. Писарев Ю. А. Образование Югославского государства / Ю. А. Писарев. – Москва : Наука. – 416 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : nslav.ru/publication/pisarev-yu-obrazovanie-yugoslavskogo-gosudarstva-m-1975
24. Писарев Ю. А. Образование Югославского государства в 1918 гг. : уроки истории [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://vivovoco.astronet.ru/VV/PAPERS/HISTORY/SERBIAN.HTM>
25. Рудько С. Історія Центрально-Східної Європи (кінець XVIII – початок XXI століття) / С. Рудько. – Острог, 2010. – 220 с.; держави [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://lib.oa.edu.ua/files/funds/vudavnutstvo/Rudko_posibn_2010.pdf
26. Яровий В. І. Новітня історія Центральноєвропейських та Балканських країн : Підручник для вищих навч. закл. – Київ : Генеза, 2005. – 816 с.

Тема 13. Греція між двома світовими війнами

Спроба реалізації «Мегалі ідеї». Політичні й військові ігрища навколо міста Смирна. Окупація Смирни греками (1919). Консолідація національних сил в Туреччині навколо Мустафи Кемаля й початок партизанської боротьби у Смирні. Сервський мирний договір і передача Смирни під управління грекам (1920). Греція «двох континентів і п'яти морів». Невизнання договору турками.

Війна в Малій Азії та грецька національна криза. Смерть короля Олександра й парламентські вибори 1920 року. Поразка Елефтеріуса Венізелоса. Прихід до влади роялістів та продовження військової кампанії в Малій Азії. Повернення короля Константина та відновлення монархії (1920). Грецькі війська в Малій Азії продовж 1921 – 1922 років. Наступ на Смирну турецьких військ Мустафа Кемаля (1921). Різанина турецької армією християнського населення – греків і вірмен. Кінець грецької «цивілізаційної місії» на Близькому Сході. Лозаннський мирний договір (1923) й територіальні втрати Греції.

Грецьке суспільство та його культура. Обмін населення між Туреччиною та Грецією за Лозаннським договором на віроповідальній основі. Наплив біженців у Грецію. Збільшення населення грецької національності в Грецькій Македонії. Збільшення грецького населення у Західній Фракії. Греція як одна з найбільш гомогенних держав Балканського півострова. Мусульманська (турецька), слов'яно-македонська, волоська й албанська меншини в Греції. Грецькі меншини в Туреччині й Албанії. Культурні відмінності між біженцями у Греції й утруднення культурного змішання. Нова «нація» «охрещені в йогурті». Праця Комісії з облаштування біженців. Політична згуртованість грецьких біженців і їх плебісцитна активність (1924). Створення Комуністичної Партії Греції (1918) та її підтримання її революційної доктрини незаможними біженцями. Успіхи греків у культурній царині. Творчі набутки Гергіоса Теотокаса і Георгіоса Сеферіса, художника Фотіса Контоглу. Чільні постаті культури Греції Костас Паламас, Ангелос Сікеліанос, Георгіос Сеферіс та Константінос Кавафі.

Військовий переворот та проголошення республіки. Державний переворот 1922 року. Прихід революційного уряду на чолі з Ніколаосом Пластірасом. Зречення трону королем на користь старшого сина Георга II. Засудження до страти керівників армії та держави – «процес шести». Посилення боротьби між монархістами й республіканцями. Парламентські вибори 1923 року. Формування уряду Елефтеріосом Венізелосом і розпуск Революційного комітету (1924). Проголошення Греції республікою (1924). Позитивне рішення плебісциту.

Політична боротьба в роки республіки. Обрання Президентом Павлоса Кундуриотіса. Запровадження республіканської конституції (1927). Військовий переворот Теодороса Пангалоса (1925). Безкровний переворот генерала Георгіоса Кондиліса. Перші пропорційні вибори у Греції й перемога республіканців. Створення «екуменічного» уряду Александром Заїмісом. Уплив світової економічної кризи на економіку Греції.

Оголошення дефолту (1933). Нова спроба військового перевороту. Кінець відносної стабільності внутрішньополітичного життя (1933 – 1935). Нова спроба державного перевороту 1935 року й відновлення монархії. Плебісцит і повернення короля Георга II (1935). Прихід до влади ультраправих сил в особі Іоанніса Метаксаса (1936). Королівський декрет про запровадження надзвичайного стану (1936). Метаксас – необмежений правитель Греції. Запровадження «Режиму четвертого серпня» (1936) як тенденція до королівських диктатур на Балканах. «Фашистська» диктатура Метаксаса. Проповідування «Третьої еллінської цивілізації» як спадкоємиці Великої Греції. Авторитарний режим 4 серпня 1936 року як патерналістична диктатура.

Відносини з балканськими державами в 1924 – 1934 роках. Укладення договорів про дружбу з Італією (1928), Югославією (1929). Поліпшення відносин з Болгарією та Албанією. Активна участь у підготовці Балканського пакту та його укладення (1934). Об'єднання «анти ревізіоністських» держав Південно-Східної Європи – Греції, Югославії, Румунії й Туреччини. Досягнення в налагодженні стосунків з Туреччиною. Анкарські домовленості 1930 року. Візит Венізелоса до Туреччини й відвідання резиденції Вселенського патріарха у Фанарі. Висунення Венізелосом Президента Ататюрка на Нобелівську премію.

Література

1. Єславіч Б. Історія Балкан ХХ століття / Барбара Єславіч. – К. : Видавництво «Свенас», 2004. – Т. II. – 600 с.
2. Історія Центрально-Східної Європи / Л. Зашкільняк (ред.). – Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2001. – 660 с. [Оцифровано].
3. Кріль М. Історія країн Центрально-Східної Європи / М. Кріль. – Київ : Знання, 2006. – 284 с.
4. Ротшильд Дж. Східно-Центральна Європа між двома світовими війнами / Джозеф Ротшильд. – К. Генеза, 2001. – 496 с. [Оцифровано].
5. Рудько С. Історія Центрально-Східної Європи (кінець ХVІІІ – початок ХХІ століття) / С. Рудько. – Острог, 2010. – 220 с.; держави [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://lib.oa.edu.ua/files/funds/vudavnutstvo/Rudko_posibn_2010.pdf
6. Шеменков К. А. Греція : Проблемы современной истории / К. А. Шеменков. – Москва : Мысль, 1987. – 286 с. [Оцифровано].
7. Яровий В. Історія західних і східних слов'ян у ХХ столітті : Курс лекцій / В. Яровий. – Київ : Либідь, 2003. – 632 с. [Оцифровано].
8. Яровий В. І. Новітня історія Центральноєвропейських та Балканських країн : Підручник для вищих навч. закл. – Київ : Генеза, 2005. – 816 с.

Тема 14. Міжвоєнна Албанія

Відновлення незалежності Албанії. Формування світової думки щодо необхідності незалежності Албанії. Загроза поділу Албанії за таємним Лондонським договором (1917). США як союзник Албанії. Обговорення албанського питання на Паризькій мирній конференції (1919). Британсько-французька-італійська позиція щодо поділу Албанії. Виступ Вудро Вільсона в підтримку незалежності Албанії. Національний конгрес Албанії в підтримці незалежності держави (1920). Перенесення столиці до Тірани. Звільнення країни від італійських окупантів. Виведення військ Італією (1920). Вступ до Ліги Націй (1920). Військова присутність Греції та Королівства СХС до 1922 року. Напруженість стосунків з Грецією та КСХС, не визнання кордонів Албанії (до 1926 року). «Боротьба довкола стратегії національного розвитку». Політична нестабільність у 1921 – 1924 роках. Протистояння «популістів» і «прогресистів». Прогресивна політика Фана Нолі (1892 – 1965). Прогресистська політика прем'єр-міністра Ахмета Зога (1895 – 1961). Ліберальний

уряд Фан Нолі (1924) та його програма економічних, соціальних та правових реформ. Встановлення дипломатичних відносин з СРСР. Переворот Ахмета Зога та встановлення монархії (1928). «Зог I, король албанців». Політика Зога I. Вирішення релігійного питання. «Приборкання» албанців-сунітів і встановлення контролю держави. Боротьба за автокефальний статус Албанської православної церкви (1922 – 1934).

Влада і суспільство в роки правління Зога I. Збереження традиційного характеру албанського суспільства в 1930-х роках. Зрушення в соціальній структурі населення. Незначні зміни в системі освіти, охорони здоров'я тощо. Проблема неписьменності населення (80 %). Відсутність організованих політичних партій, проблема маніпуляцій і соціальної апатії. Суперечності між тосками і гегами. Еволюція до авторитарного правління у 1930-х роках. Поширення корупції, практик терору, зневаги до людських прав громадян. Опозиція політиці Зога I і повстання 1925, 1926, 1935, 1936, 1937 років. Прихильність до фашистської чи комуністичної альтернативи прогресивніших албанців. Діяльність Національно-Визвольного Комітету Нолі за кордоном (1925 – 1930).

Економічне становище Албанії. Албанія як найвідсталіша країна Європи. Низька продуктивність сільського господарства. Залежність від імпортування продуктів харчування. Виникнення хронічного торгівельного дефіциту. Торгівельні договори з Італією (1925 – 1938). Домінування італійців у албанській економіці й використання її природних ресурсів. Внесок італійців у розвиток албанської інфраструктури. Загальний відсталий характер албанської економіки.

Албано-італійські відносини. Обрання партнера між Італією та Югославією. Встановлення тісних політичних відносин між Італією та Албанією. Ініціювання Зогом I підписання першого Тіранського італо-албанського пакту (1926). Другий Тіранський пакт (1927). Відповідальність за навчання та спорядження албанської армії. Спроба послаблення залежності Албанії від Італії в 1930-х роках. Італійське вторгнення в Албанію (1939). Втеча Зога I в Англію (1939). Відміна Конституції 1928 року й пропозиція албанської корони Вікторові Еммануїлу III. Управління Віктора Еммануїла III в Італії та Албанії на правах особистої унії.

Література

1. Славіч Б. Історія Балкан XX століття / Барбара Славіч. – К. : Видавництво «Свенас», 2004. – Т. II. – 600 с.
2. Історія Центрально-Східної Європи / Л. Зашкільняк (ред.). – Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2001. – 660 с. [Оцифровано].
3. Краткая история Албании. С древнейших времен до наших дней / Отв. ред. Г. Л. Арш. – Москва : Наука, 1992. – 512 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : . <http://inslav.ru/publication/kratkaya-istoriya-albanii-s-drevneyshih-vremen-do-nashih-dney-m-1992>
4. Кріль М. Історія країн Центрально-Східної Європи / М. Кріль. – Київ : Знання, 2006. – 284 с.
5. Ротшильд Дж. Східно-Центральна Європа між двома світовими війнами / Джозеф Ротшильд. – К. Генеза, 2001. – 496 с. [Оцифровано].
6. Рудько С. Історія Центрально-Східної Європи (кінець XVIII – початок XXI століття) / С. Рудько. – Острог, 2010. – 220 с.; держави [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://lib.oa.edu.ua/files/funds/vudavnutstvo/Rudko_posibn_2010.pdf
7. Яровий В. І. Новітня історія Центральноєвропейських та Балканських країн : Підручник для вищих навч. закл. – Київ : Генеза, 2005. – 816 с.

Тема 15. Інтегральні націоналістичні рухи в країнах Центрально-Східної Європи міжвоєнної доби

Теоретичні моделі інтегрального націоналізму. Основна теоретична модель інтегрального націоналізму. Поняття «інтегрального націоналізму» в новітній інтерпретації – Шарль Морас «Інтегральний націоналізм» (1900), Бенуа Мальон «Інтегральний націоналізм» (1890 – 1891), Карлтон Гейз «Історична еволюція модерного націоналізму» (1931), Петер Альтер «Звільнення від залежності і пригноблення. До типології націоналізму» (1985), Альберто Мелучі «Кочовики сучасності: соціальні рухи й особисті потреби в сучасному суспільстві» (1989). Допоміжна модель інтегрального націоналізму. Модифікована теорія тоталітаризму у висновках Ганни Аренд, Карла Фридриха та Збігнева Бжезінського. Теорія «політичних релігій» в інтерпретації Луїджі Стурцо, Вальдемара Гуріана, Ерика Фегеліна тощо. Теорія «міфу» за Григорієм Грабовичем, Ернеста Касирером та ін. Застосування новітньої теорії інтегрального націоналізму Джоном Амстронгом «Український націоналізм» (1990).

Інтегральний націоналізм у Центрально-Східній Європі. Польська ендемія та її відлам. Ідейно-політична теорія в Польській Лізі (1887 – 1894) та Національній Лізі (1893 – 1928). Батько польського інтегрального націоналізму – Роман Дмовський. Засади націонал-демократичної ідеології в творах Дмовського – «Наш патріотизм» (1893), «Думки новочасного поляка» (1903), «Національний егоїзм супроти етики» (1903) та ін. Діяльність Народно-Національного Союзу (ендемії) (1923 – 1926). Ідейна еволюція ендемії. Заснування Табору Великої Польщі (1926 – 1933) та Національної Партії (1928) та їх програмна «Декларація Табору Великої Польщі». Нові радикальні організації: Польська Організація під керівництвом Генрика Росмана, Національно-Радикальний Табір (1934) під проводом Яна Мосдорфа, «Фаланга» під проводом Болеслава Пясецького. Еволюція пілсудчиків у бік інтегрального націоналізму й створення Табору Національного Єднання (1937). *Румунський легіонерський рух.* Чинники націоналістичного руху в Румунії. Постанова румунського різновиду фашизму під проводом Корнеліу Кодряну. Створення Легіону Архангела Михаїла (1927) та її воєнізованої структури «Залізної гвардії». Ідеологічний орієнтир румунських націоналістів – «Моїм легіонерам» (1936 – 1937) Кодряну. Мірча Еліаде – один із ідеологів Легіону в 1930-х роках. Коріння легіонерської ідеології. *Хорватські усташі.* Формування ультранаціоналістичного руху в 1920 – 1930-х роках в Угорщині. Анте Павеліч і організація «Усташа» (1929) («Усташа – Хорватська Револьюційна організація», 1931). Ідеологія усташів – «антисербізм». Терористична співпраця «Усташа» з Внутрішньою Македонською Револьюційною Організацією в 1930-х роках. Проголошення Незалежної Держави Хорватії (1941). Терористичні акції усташів проти сербів 1941 – 1945 років. *Український контекст східноєвропейського інтегрального націоналізму.*

Література

1. Агенти Кремля у Центральній Європі [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://glavcom.ua/publications/agenti-kremlya-u-centralniy-jevropi-pravoradikalne-kriilo-413342.html>
2. Зайцев О. Концепція інтегрального націоналізму в історіографії українського націоналістичного руху міжвоєнної доби [Електронний ресурс]. – Режим доступу :
3. Зайцев О. Український інтегральний націоналізм (1920 – 1930-ті роки) / Олександр Зайцев. – Київ : Критика, 2013. – С. 74 – 110; С. 111 – 152.
4. Касьянов Г. Націоналізм інтегральний // Енциклопедія історії України : у 10 т. / редкол.: В. Смолій (голова) та ін. – К. : Наук. думка, 2010. – Т. 7. – С. 241.
5. Касьянов Г. До типології націоналізмів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://litopys.org.ua/kasian/kas10.htm>

6. Кодряну К. Моїм легіонерам [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://rpczmoskva.org.ru/wp-content/uploads/LEGIONKDRU.pdf>
7. Коментар: Націоналізм родом зі Східної Європи [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dw.com/uk/>
8. Мацієвський Ю., Кашинський О. Витоки популізму в Центрально-Східній Європі [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://ideopol.org/wp-content/uploads/2018/01/2.6.-UKR.-Matsiyevsky-and-Kashynsky-Final.pdf>
9. Мацієвський Ю. Три обличчя популізму : Україна, Польща, Румунія [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://kennankyiv.org/wp-content/uploads/2017/12/IV-chapter_Agora_V19_FINAL.pdf
10. Націоналізм. Антологія / Проценко Олег, Лісовий Василь. – Київ : Смолоскип, 2000. – 872 с.
11. Праворадикальні партії в Центрально-Східній Європі: це економіка? / Переклад О. Ведрова, П. Миронова, А. Рябчук [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://commons.com.ua/uk/pravoradikalni-partiyi-v-tsentralno/>
12. Тріумф правих популістів у Центральній та Східній Європі [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dw.com/uk>
13. Шпорлюк Р. Націоналізм: єдність теорії і практики [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://litopys.org.ua/sporl/sz12.htm>
14. Яровий В. І. Новітня історія Центральноєвропейських та Балканських країн : Підручник для вищих навч. закл. – Київ : Генеза, 2005. – 816 с.

Тема 16. Країни Центрально-Східної Європи в роки Другої світової війни:
Польща, Чехословаччина, Югославія

Новий поділ Європи. Причини Другої світової війни. Ліквідація Польщі (1939). Фіктивні гарантії безпеки для країн ЦСЄ. Підписання Троїстого пакту між Німеччиною та Італією та територіальний перерозподіл на користь країн-сателітів Угорщини, Болгарії, Румунії (1940). Гарантії для незалежності Словаччини (1940). Встановлення «нового порядку». Територіальний набуток СРСР і терор НКВД на цих землях. Початок формування «антигітлерівської коаліції»: угода між СРСР і Великобританією (1941). Приєднання урядів Польщі та Чехословаччини до антигітлерівської коаліції (1941). Декларація Об'єднаних Націй (1942). Розгортання Руху Опору на окупованих землях. Створення антифашистських фронтів. Військово-політичні зміни в Європі в 1944 році. Вступ радянських військ на територію країн ЦСЄ. Ялтинська конференція та «Декларація про звільнену Європу» (1945). Захоплення влади комуністами в країнах ЦСЄ. Повоєнне розмежування на Західну і Східну Європу.

Польське суспільство в роки війни. Окупація і поділ польських земель. Захоплення Польщі німецькою та радянською армією. Розподіл земель між Німеччиною та СРСР. Приєднання Сілезії та Помор'я до Райху (1939). Створення «Генерал Губернаторства для окупованих польських земель» (1939). «Генеральний план Ост» (1942) і доля поляків Генерал Гебернаторства. Репресивні акції проти поляків і євреїв. Гетто і перші концентраційні табори на території Польщі (1940). Німецька національна політика на окупованих територіях. Посилення польсько-українського антагонізму. Політика СРСР на окупованих землях Західної України. Репресії проти поляків та українців (1939 – 1941). Специфіка польського Руху Опору. Рух Опору в підпорядкуванні польському еміграційному урядові. Формування еміграційного уряду Владислава Сікорського (1939). Розбудова підпільних структур Союзу Збройної Боротьби (1939 – 1942). Створення Армії Крайової (1942). Розбудова «підпільної держави» в підпорядкуванні Делегатурі польського еміграційного уряду (1941 – 1943). План «Буря» (1943). Цивільні форми опору окупантам (1942 – 1943). Варшавське повстання 1 серпня 1944 року під командуванням

генерала Тадеуша Бур-Комаровського. Розпуск Армії Крайової і створення конспіративних структур «Не» й «ВіН» (1945). Ухвалення «Декларації до польської нації» та «Заповіт Польщі, що бореться» (1945) і розв'язування підпільних структур. Рух Опору в підпорядкуванні Радянському Союзові. Угода «Сікорського – Майського» (1941) і розбудова Польської Армії в СРСР. Загострення польсько-радянських відносин і розірвання дипломатичних відносин (1943). Утворення Союзу Польських Патріотів в Москві (1943). Заснування Польської Робітничої Партії у Варшаві (1942). Владислав Гомулка (1905 – 1982). Створення нової Польської армії Зигмунта Берлінга (1943). Постанова Крайової Ради Народової (1943). Болеслав Берут (1892 – 1956). Створення Армії Людової під командуванням Міхала Роля-Жимерського (1943). Формування загонів Української Повстанської Армії (1942). Створення тимчасового уряду Польщі – Польського Комітету Національного Визволення (1944). «Маніфест ПКНВ до польського народу» (1944). Створення Тимчасового Уряду Національної Єдності (1945). Рішення Потсдамської та Ялтинської міжнародних конференцій (1945) і доля Польщі.

Чеські землі і Словаччина. Протекторат Богемія і Моравія. Встановлення протекторату Німеччини над Богемією та Моравією (1939). Стихійні прояви національного руху й відсутність єдиного центру керівництва опором. Створення чехословацького еміграційного уряду в Лондоні (1940). Підписання чехословацько-радянської угоди про спільну боротьбу (1941). Дозвіл на створення чехословацьких збройних формувань в СРСР (1941). Приєднання чехословаків до антигітлерівської коаліції (1941). Призначення протектором Гейнгарда Т. О. Гейдріха (1941) і початок жорстоких репресій проти чеського народу. Терористичний акт проти Г. Т. О. Гейдріха (1942). Діяльність московської чехословацької еміграції та підпільної Комуністичної Партії Чехословаччини. Створення партизанських загонів у Моравії (1943). Батальйон Людвіга Свободи (1943). Підписання договору про дружбу з СРСР президентом на еміграції Едвардом Бенешем (1943). Невдача партизанського руху на чехословацьких землях. *Словацька Республіка.* Створення незалежної Словацької Республіки (1939). Політика Йозефа Тісо. Приєднання Словаччини до Троїстого союзу (1940). Антифашистська позиція Словаччини (1940 – 1943). Створення Словацької Національної Ради (1943). Словацьке Національне Повстання (1944). Звільнення Словаччини радянською армією (1945). Створення уряду Чехословаччини (1945). Нова сторінка спільного існування чехів і словаків у Чехословаччині.

Окупація і національно-визвольна війна на Балканах. Окупація і поділ Югославії. Напад Німеччини на Югославію (1941) та поділ на зони окупації. Створення «уряду національного порятунку» на чолі з Міланом Недичем (1941). Особливості «нового порядку» в Югославії. Незалежна Держава Хорватія (1941 – 1945). Проголошення Незалежної Держави Хорватії (1941). Створення уряду на чолі з Анте Павеличем. Приєднання до Троїстого пакту (1941). Здійснення ідеї «Великої Хорватії». Етнічні чистки в Сербській Країні, Східній Боснії та Славонії. Розпуск загонів «диких усташів» (1941). Рух Опору в Югославії. Створення військово-чентницьких загонів Дража Михайловича (1941). Організація збройного опору Комуністичною Партією Югославії (1941). Йосип Броз Тіто (1892 – 1980). Створення Головного штабу народно-визвольних загонів (1941) та його Фочинські положення. Проголошення «Ужицької республіки» (1941) у Західній Сербії. Розпад югославського Руху Опору на два табори (1941). «Біхацька республіка» (1942) й утворення Антифашистського Віча Народного Визволення Югославії та його Народно-Визвольної Армії (1942). Утворення Югославського Демократичного об'єднання (1944). Угода Тіто – Шубашич (1944) й визнання Тіто єдиним керівником на території країни. Утворення Тмчасового уряду Демократичної Федеративної Югославії (1945). Визволення Югославії Югославською Народною Армією (1945).

Література

1. ГЕОГРАФІЧНА КАРТА : Центрально-Східна Європа 1937 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.google.com.ua/search?biw=1273&bih=726&tbm=isch&sa=1&ei=iv2cWoSqDJDYwALxmq-4BA&q>
2. ГЕОГРАФІЧНА КАРТА : Центрально-Східна Європа 1942 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.google.com.ua/search?biw=1273&bih=726&tbm=isch&sa=1&ei=iv2cWoSqDJDYwALxmq-4BA&q>
3. ГЕОГРАФІЧНА КАРТА : Центрально-Східна Європа 1985 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.google.com.ua/search?biw=1273&bih=726&tbm=isch&sa=1&ei=iv2cWoSqDJDYwALxmq-4BA&q>
4. ГЕОГРАФІЧНА КАРТА : Воєнні дії в Європі на початку Другої світової війни [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.gdz-history.ru/atlas-9kl-drofa-2015-p19.html>
5. ГЕОГРАФІЧНА КАРТА : Поділ Чехословаччини (1938) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Partition_of_Czechoslovakia_\(1938\).png](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Partition_of_Czechoslovakia_(1938).png)
6. ГЕОГРАФІЧНА КАРТА : Новий порядок у Європі [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://uk.wikipedia.org/wiki/media/File:World_War_II_in_Europe,_1942.svg
7. Атлас всесвітньої історії (рос.). – Видано в Італії Видавничим Домом Рідерз Дайжест, 2003. – С. 266 – 267.
8. Варшавське повстання (2014) / ДОКУМЕНТАЛЬНИЙ ФІЛЬМ / Сценаристи: Я. Олдаковський, П. Слівовський, Й. Павлюскевич та ін. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://favoritemovies.at.ua/load/2014/varshavske_povstannja_2014/30-1-0-4059
9. Варшавське повстання 1944 року: причини поразки / Військова панорама [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://wartime.org.ua/350-varshavske-povstannya-1944-roku-prichini-porazki.html>
10. Славич Б. Історія Балкан ХХ століття / Барбара Славич. – К. : Видавництво «Свенас», 2004. – Т. II. – 600 с.
11. Історія Центрально-Східної Європи / Л. Зашкільняк (ред.). – Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2001. – 660 с. [Оцифровано].
12. Кріль М. Історія країн Центрально-Східної Європи / М. Кріль. – Київ : Знання, 2006. – 284 с.
13. Международные отношения и страны Центральной и Юго-Восточной Европы накануне падения Германии на СССР (сентябрь 1940 – июнь 1941 гг.) // Славяноведение. – 1991. – №4. – С. 3 – 24.
14. Международные отношения и страны Центральной и Юго-Восточной Европы в начале второй мировой войны (сентябрь 1939 – август 1940 гг.) // Славяноведение. – 1991. – №1. – С. 3 – 28.
15. Мельник І Варшавське повстання 1944 року / Збруч [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zbruc.eu/node/25161>
16. Ротшильд Дж. Східно-Центральна Європа між двома світовими війнами / Джозеф Ротшильд. – К. Генеза, 2001. – 496 с. [Оцифровано].
17. Рудько С. Історія Центрально-Східної Європи (кінець ХVІІІ – початок ХХІ століття) / С. Рудько. – Острог, 2010. – 220 с.; держави [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://lib.oa.edu.ua/files/funds/vudavnutstvo/Rudko_posibn_2010.pdf
18. Яровий В. І. Новітня історія Центральноєвропейських та Балканських країн : Підручник для вищих навч. закл. – Київ : Генеза, 2005. – 816 с.

Тема 17. Держави-сателіти Угорщина, Румунія, Болгарія в роки Другої світової війни

Угорщина в роки Другої світової війни. Зовнішньополітичний курс Угорщини в роки війни: три табори. Зближення Угорщини з державами «осі» (Угорська Партія Оновлення, 1940). Наступ Угорщини на Югославію (1941). Самогубство прем'єр-міністра Телекі (1941). Відновлення дипломатичних відносин з СРСР (1940 – 1941). Оголошення війни Сполученим Штатам Америки (1941). Пом'якшення політики пронимецької орієнтації й призначення прем'єр-міністром Міклоша Каллаї. Воронежська катастрофа угорської армії (1943). Окупація Угорщини Німеччиною (1944). Захоплення влади Ференцом Салаші (1944). Вступ радянської армії в Угорщину й підписання перемир'я в Москві 11 жовтня 1944 року. Створення Угорського Національного Фронту Незалежності (1944) на визволених територіях. Створення Тимчасового національного уряду Бела Міклоша (1944) й перехід на бік радянської армії. Підписання перемир'я в Москві (1945). Радянська армія на території Угорщини (квітень 1945 рік).

Румунія. Оголошення нейтралітету на початку Другої світової війни. «Залізна гвардія» у внутрішній політиці Румунії. Остаточне зближення з Німеччиною (1940). Вимога СРСР про повернення Бессарабії й Північної Буковини (1940). Окупація Червоною Армією Бессарабії та Буковини 28 червня 1940 року. Утворення Молдовської РСР (1940). Територіальну претензії до Румунії Болгарії (Південна Добруджа), Угорщини (Трансильванія). Другий Віденський арбітраж (1940) та його рішення. Падіння режиму «королівської диктатури». Зречення Кароля II престолу. Проголошення королем Міхая. Йон Антонеску – «вождь» Румунської держави. Фашистський характер диктатури Й. Антонеску. Приєднання Румунії до Берлінського пакту (1941). Повернення Бессарабії та Північної Буковини (1941). Створення адміністративно-територіальної одиниці «Трансїстрія» з центром в Одесі (1941). Поразка румунської армії на Східному фронті (1944). Вступ радянської армії в Румунію (1944). Угода старих ліберальної та цараністської партії з Комуністичною Партією Румунії та Створення Національно-Демократичного Блоку (1944). Повалення Йона Антонеску (1944). Умови московського перемир'я з Румунією (1944). Створення комуністичними силами Національно-Демократичного Фронту (1944). Створення прокомуністичного уряду Петру Гроза (1945). Перехід влади до рук комуністів.

Болгарія. Оголошення нейтралітету Болгарії на початку Другої світової війни. Приєднання Болгарії до Троїстого пакту (1941). Болгарська окупація Вардарської Македонії та Західної Фракії (1941). Борис III – «цар-об'єднувач». Придушення грецького повстання в Західній Фракії (1941). Відсутність окупаційних військ в Болгарії. Антифашистський про англійський болгарський рух з доктором Георгієм Димитровим (1940 – 1941). Комуністичне підпілля. Московський цент Опору на чолі з очільником Болгарської Робітничої Партії Георгієм Димитровим. Програма Вітчизняного Фронту з Москви (1942). Створення Національно-Визвольної Повстанської Армії (1943). Легальна опозиція в Болгарії та її промосковська позиція. Загострення внутрішньополітичної кризи (1943). Створення комуністичного Національного Комітету Вітчизняного Фронту (1943). Консолідація фашистської опозиції (1943). Македонська криза (1943). Радянська армія як основний військовий чинник на Балканах (1944). Оголошення Радянським союзом війни Болгарії (1944). Перемога «народного повстання» і утворення уряду Вітчизняного Фронту на чолі з Кімоном Георгієвим (1944). Оголошення війни Німеччині (1944). Заслуги болгарської армії в боротьбі з фашизмом 1944 – 1945 років.

Література

1. ГЕОГРАФІЧНА КАРТА : Центральна-Східна Європа 1937 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу :

- <https://www.google.com.ua/search?biw=1273&bih=726&tbm=isch&sa=1&ei=iv2cWoSqDJDYwALxmq-4BA&q>
2. ГЕОГРАФІЧНА КАРТА : Центрально-Східна Європа 1942 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.google.com.ua/search?biw=1273&bih=726&tbm=isch&sa=1&ei=iv2cWoSqDJDYwALxmq-4BA&q>
 3. ГЕОГРАФІЧНА КАРТА : Центрально-Східна Європа 1985 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.google.com.ua/search?biw=1273&bih=726&tbm=isch&sa=1&ei=iv2cWoSqDJDYwALxmq-4BA&q>
 4. ГЕОГРАФІЧНА КАРТА : Воєнні дії в Європі на початку Другої світової війни [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.gdz-history.ru/atlas-9kl-drofa-2015-p19.html>
 5. Атлас всесвітньої історії (рос.). – Видано в Італії Видавничим Домом Рідерз Дайжест, 2003. – С. 266 – 267; С. 300 – 301.
 6. Славіч Б. Історія Балкан ХХ століття / Барбара Славіч. – К. : Видавництво «Свенас», 2004. – Т. II. – 600 с.
 7. Історія Румунії у ХХ столітті. Політика Чаушеску [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ua-referat.com>
 8. Історія Центрально-Східної Європи / Л. Зашкільняк (ред.). – Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2001. – 660 с. [Оцифровано].
 9. Краткая история Болгарии. С древнейших времен до наших дней / Г. Г. Литаврин. – Москва : Наука, 1987. – 567 с.; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : .
 10. Краткая история Венгрии. С древнейших времен до наших дней / А. И. Пушкаш, В. П. Шушарин. – Москва : Наука, 1991. – 606 с.; [Електронний ресурс]. – Режим доступу :
 11. Краткая история Румынии. С Древнейших времен до наших дней / В. Н. Виноградов. – Москва : Наука, 1987. – 536 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : .
 12. Кріль М. Історія країн Центрально-Східної Європи / М. Кріль. – Київ : Знання, 2006. – 284 с.
 13. Международные отношения и страны Центральной и Юго-Восточной Европы накануне падения Германии на СССР (сентябрь 1940 – июнь 1941 гг.) // Славяноведение. – 1991. – №4. – С. 3 – 24.
 14. Международные отношения и страны Центральной и Юго-Восточной Европы в начале второй мировой войны (сентябрь 1939 – август 1940 гг.) // Славяноведение. – 1991. – №1. – С. 3 – 28.
 15. Ротшильд Дж. Східно-Центральна Європа між двома світовими війнами / Джозеф Ротшильд. – К. Генеза, 2001. – 496 с. [Оцифровано].
 16. Типпельскірх К. фон Історія другої світової війни. 1939 – 1945 / Курт фон Типпельскірх. – Москва : Вече, 2011. – 464 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://militera.lib.ru/h/0/one/tippelskirch.rar>
 17. Яровий В. І. Новітня історія Центральноєвропейських та Балканських країн : Підручник для вищих навч. закл. – Київ : Генеза, 2005. – 816 с.

Змістовий модуль 2.

Повоєнні трансформації в країнах Центральної, Південної та Східної Європи

Тема 18. Європа і світ в умовах блокової конфронтації

Післявоєнне мирне врегулювання в Європі. Політичні результати Другої світової війни. Територіальний розподіл. Мирне врегулювання між учасниками «Великої Трійки». Початок холодної війни. Створення «народно-демократичних урядів» в Польщі, Румунії, Болгарії, Угорщині. Підсумки дискусії з територіальних питань – Паризька мирна конференція (1946).

Режим «народної демократії». Особливі характеристики періоду «народної демократії». Усунення від влади «старої» політичної еліти та вихід на авансцену антифашистських сил. Створення низки тимчасових (визнаних) урядів (1944 – 1945). Соціальна база, ідеологічні засади та зовнішньополітичні пріоритети нових політичних сил. Платформа національно-державного відродження (1944 – 1947). Основні напрямки реформ і жорстка боротьба комуністів за владу. Причини перемоги маргінальних комуністичних партій (Югославія, Албанія в 1946 році; інші – 1947 – 1948 роках). Радянська військова та політична присутність та ідеологічна експансія СРСР в країнах ЦСЄ як основний фактор комуністичного домінування.

Лівацький переворот 1947 – 1948 років. Посилення радянського тиску 1947 року. Ратифікація мирних договорів з Болгарією, Румунією, Угорщиною. Припинення діяльності Союзних Контрольних Комісій та повноважень США та Великої Британії. Сектантсько-догматичний переворот в країнах СЦЄ. Проголошення «плану Маршала» (1947) й початок відбудови Європи. Політичний аспект «плану Маршала». Створення Інформаційного бюро комуністичних та робітничих партій – Комінформу або Інформбюро (Шклярська Поремба (Польща), 1947). Канонізація радянського досвіду та витіснення ліберально-демократичної та аграрної альтернатив суспільного розвитку. Перемога лівоцентристської тенденції в робітничому русі в 1948 році.

Громадянська війна у Греції 1946 – 1949 роки. Уникнення Грецією сценарію «народної демократії». Передача Греції до британської (західної) сфери впливу (1944). Підписання Варкїзької угоди (1945) про припинення вогню. Загальні вибори та приведення короля Георга II на престол. Формування Демократичної Армії Греції (1946) й початок громадянської війни. Використання СРСР «грецької карти» у політичному протистоянні зі США. Проголошення «доктрини Трумена» (1947). Проголошення Комуністичної Партії Греції про припинення бойових дій. Перемога легітимного уряду в громадянській війні (1947).

Радянсько-югославський конфлікт 1948 – 1949 років. Конфлікт Сталін – Тіто та його причини. Ескалація конфлікту в лютому – березні 1948 року. Нарада II Комінформу в Бухаресті (1948). Ухвалення резолюції «про становище в Комуністичній партії Югославії» (1948). Антиюгославська кампанія СРСР. Третя нарада Комінформбюро в Будапешті та остаточне розірвання стосунків з Комуністичною партією Югославії (1949). Ухвалення резолюції «Югославська компартія у владі вбивць і шпигунів» (1949). Розірвання СРСР та країнами Східної Європи дипломатичних відносин з Югославією (до кінця 1949 року). Напруження й прикордонні конфлікти 1949 – 1954 років. Формування культу особи Тіто і консолідація режиму «робітничого самоуправління» в Югославії.

Криза сталінської моделі соціалізму. Трансформація «народно-демократичних» режимів у тоталітарні. Початок «будівництва основ соціалізму»: одержавлення державного сектору (колективізація), витіснення приватного капіталу із сфери фінансів, торгівлі, ремесла та побутового обслуговування тощо. Посилення інвестування військово-промислового комплексу (як реакція на Корейську війну 1950 – 1953 років). Перекося промислового розвитку: дефіцит товарів першої необхідності, запровадження карткової системи, купівельна неспроможність населення тощо. Ухвалення нових конституцій

«народними демократіями» (1949 – 1952). Повсюдне запровадження місцевих рад. Комуністична партія – становий хребет нової системи. Принцип «демократичного централізму» у внутрішньому облаштуванні комуністичних партій. Збереження формальної багатопартійності. Комуністичне свавілля в галузі культури. Масове порушення законності. Розвиток процесу стилізації: підписання низки договорів про дружбу, співробітництво та взаємодопомогу з СРСР (1948 – 1949). Відхилення «плану Маршала» й тотальна залежність від СРСР. Утворення Ради Економічної Взаємодопомоги» (1949). Формування військово-політичного блоку СРСР та семи східноєвропейських держав – Організації Варшавського Договору (1955). Створення та діяльність Політичного Консультативного Комітету (1955).

Криза сталінської моделі соціалізму. Назрівання суспільно-політичної кризи в більшості країн соціалістичного блоку. Смерть Сталіна (1953) і лінія Комуністичної Партії Радянського Союзу на десталінізацію. XX з'їзд КПРС та критика культу особи Сталіна (1956). Соціальні напруження й дестабілізація в Польщі т Угорщині. Познанські події в Польщі 28 – 29 червня 1956 року. Повернення до політичної діяльності Владислава Гомулки та назрівання конфлікту з СРСР. Антисталінська революція та народно-визвольний рух в Угорщині восени 1956 року. Створення демократичного уряду Імре Надя. Військове придушення повстання силами військ Варшавського договору. Прихід до влади «Революційного робітничо-селянського уряду» Яноша Кадара. Радянсько-китайський конфлікт та криза світової системи соціалізму. Антирадянська кампанія Енвера Ходжа й самоізоляція Албанії. Посилення радянсько-румунських суперечностей в 1960-х роках. Прихід до влади Ніколає Чаушеску й посилення сталінського режиму в Румунії.

Пошуки економічних важелів режиму. «Празька весна» 1968 року. Економічна лібералізація в Югославії (1952). Запровадження економічних реформ у блоці Ради Економічної взаємодопомоги: 1963 – у Німецькій Демократичній Республіці, 1965 – в СРСР, 1966 – в Болгарії, 1968 – в Угорщині тощо. Будівництво соціалізму «з людським обличчям» у Чехословаччині (1968) . «Празька весна» 1968 року. Військове вторгнення в Чехословаччину військ Варшавського договору. «Доктрина обмеженого суверенітету» або «доктрина Брежнєва» (V з'їзд Польської Об'єднаної Робітничої Партії 12 листопада 1968 року) як вмотивування права втручання СРСР у внутрішні справи країн соцтабору.

Ерозія тоталітарних режимів. Криза «реального соціалізму». Наростання відставання східноєвропейських країн в економічній галузі. Нафтова криза 1973 – 1974 років і перехід Заходу до структурної перебудови економіки. Збільшення інвестицій у військово-промисловий комплекс як протизвага НАТО. Втрата тотальності соціалістичного блоку: розмивання комуністичної ідеології, феномен «самвидаву» та дисидентського руху. Формування організованої опозиції в Польщі та її підривна діяльність (1956 – 1980). Створення самоврядної профспілки «Солідарність» у Польщі (1980), «Хартії-77» у Чехословаччині (1977), Комітету Підтримки Бідних в Угорщині (1979) тощо. Самоорганізація політичної опозиції в Болгарії (1970-ті роки). Виникнення правозахисних «гельсінських» груп (також в Україні, Білорусі, країнах Прибалтики). Ідеологічна готовність східноєвропейських країн до революцій 1989 – 1991 років. Передумови краху комуністичних режимів у країнах Центрально-Східної Європи. Завершення «холодної війни», початок «перебудови» і «нового політичного мислення» в СРСР. Триумф незалежності України.

Література

1. Авторитарные режимы в Центральной и Юго-Восточной Европе (1917 – 1990-годы) / Т. М. Исламов, А. С. Стыкалин. – Москва : Институт славяноведения, 1999. – Выпуск 1. – 237 с. ; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://inslav.ru/images/stories/pdf/1999_Avtoritarnye_rezhimy.pdf

2. Атлас всесвітньої історії (рос.). – Видано в Італії Видавничим Домом Рідерз Дайжест, 2003. – С. 272 – 273; С. 300 – 301.
3. Атлас всесвітньої історії (рос.). – Видано в Італії Видавничим Домом Рідерз Дайжест, 2003. – С. 300 – 301.
4. Браунталь Ю. Антиавторитарные движения в Центральной Европе, 50 – 60-е годы // Славяноведение. – 1990. – №3. – С. 3 – 19.
5. Бурдс Дж. Советская агентура. Очерки истории СССР в послевоенные годы / Джеффри Бурдс. – Москва – Нью Йорк : «Современная история», 2007. – 293 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://militera.lib.ru/research/burds/index.html> [У книзі зібрано документи каральних акцій НКВД на Західній Україні після війни]
6. Вандич П. Ціна свободи: історія Центрально-Східної Європи від середньовіччя до сьогодення / Пьотр Вандич. – К. : Критика, 2004. – 463 с.
7. Дейвіс Н. Європа. Історія / Норман Дейвіс; переклад з англ. К. : Основи, 2001. – С. 1124 – 1176.
8. Джилас М. Лицо тоталитаризма / Мілован Джилас [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://royallib.com/read/dgilas_milovan/litso_totalitarizma.html#0
9. Джилас М. Новый клас (рос.) / Мілован Джилас [Електронний ресурс]. – Режим доступу : ignissimo.ru/books/235.pdf
10. Історія Центрально-Східної Європи / Л. Зашкільняк (ред.). – Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2001. – 660 с. [Оцифровано].
11. Кайзер Д. Дисидент. Вацлав Гавел / Даніель Кайзер. – К. : Темпора, 2012. – 424 с.
12. Москва и Восточная Европа. Становление политических режимов советского типа. 1949 – 1953. Очерки истории / Т. В. Волокитина, Г. П. Мурашко, А. Ф. Носкова, Т. А. Поживайлова. – Москва : Росспэн, 2002. – 686 с.; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://inslav.ru/images/stories/pdf/2002_Volokitina_etc_Moskva_i_Vostochnaja_Evropa_%201949-1953.pdf
13. Народная демократия : миф или реальность? Общественно-политические процессы в Восточной Европе. 1944 – 1948 гг. / Т. В. Волокитина, Г. П. Мурашко, А. Ф. Носкова. – Москва : Наука, 1993. – 344 с. [Електронний ресурс] .- Режим доступу : http://inslav.ru/images/stories/pdf/1993_Volokitina_Murashko_Noskova_Narodnaja_demokratija_mif_ili_realnost.pdf.
14. Орлик И. И. Восточная Европа в документах российских архивов. 1944 – 1953 гг. // Славяноведение. – 1999. – №5. – С. 183 – 200.
15. Постоловський Р. Встановлення тоталітарних режимів у країнах Центрально-Східної Європи (1944 – 1953): Хрестоматія для студентів історичного факультету вищих навчальних закладів / Р. Постоловський, Є. Пугач, Є. Страшнюк. – Харків : Бізнес Інформ, 2000. – 472 с.
16. Ротшильд Дж. Східно-Центральна Європа між двома світовими війнами / Джозеф Ротшильд. – К. Генеза, 2001. – 496 с. [Оцифровано].
17. Ротшильд Дж., Вінгфілд Н. М. Повернення до різноманітності: політична історія Східно-Центральної Європи після Другої світової війни / Джозеф Ротшильд, Ненсі М. Вінгфілд. – К. : Видавництво «Мегатайп», 2004. – 384 с.; [Оцифровано].
18. Социалистическая оппозиция в Чехословакии. 1973 – 1975 : подборка документов / Ян Каван, Ян Даниэль / Перевод Ирины Хенкиной. – London : Overseas Publications Interchange LTD, 1976. – 342 с.
19. Страшнюк С. Політичні кризи та антитоталітарні рухи в країнах Східної Європи (50 – 80-ті роки ХХ ст.) / С. Страшнюк, Є. Пугач. – Харків : Бізнес Інформ, 1998. – 391 с.
20. Тисменяну Вл. Поворот у політиці: Східна Європа від Сталіна до Гавела / Владімір Тисменяну. – К. : Видавництво «Мегатайм», 2003. – 336 с.; [Електронний ресурс] –

Режим доступу :
http://chtyvo.org.ua/authors/Tysmenianu_Vladimir/Povorot_u_politytsi_Skhidna_Yevropa_vid_Stalina_do_Havela/

21. Щоб не забули. Пам'ять про тоталітаризм в Європі: Читанка для учнів старших класів середньої школи в усіх європейських країнах / Редактори Джиліан Певез, Вікторія Яременко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.memory.gov.ua/sites/default/files/lestweforgetukr.pdf>
22. Яровий В. І. Новітня історія Центральноєвропейських та Балканських країн : Підручник для вищих навч. закл. – Київ : Генеза, 2005. – 816 с.

Тема 19. Республіки Балтії та Білорусь у складі СРСР

Радянський режим у республіках Балтії. Включення держав Балтії до складу СРСР у 1940 році. Будівництво соціалізму за радянським зразком. Відновлення будівництва соціалізму в 1944 році. Рух протесту проти російської окупації «лісових братів». Загони «вимищувачів» у боротьбі проти національно-визвольного руху. Вибори до національних парламентів під терором військових (1947). План відновлення господарства – перша п'ятирічка 1946 – 1950 років. Мета масової індустріалізації – притік спеціалістів з Росії. Колективізація (1948 – 1949 років). Колективізація як боротьба проти партизанських загонів і їх ліквідація: Латвія, Естонія 1948 року, Литва – 1952 року. Масові репресії й виселення (1944 – 1950). Операція «Прібой» (1949). Зміни в національному складі республік. Політика колонізації й русифікації: ухвала Верховної Ради СРСР постанови про розширення вживання російської мови (1978); обмеження сфери вживання національних мов тощо. Протест школярів (1980) проти радянського панування в Тарту (Естонія). «Лист 40» й протест інтелігенції в Естонії. Підписання Гельсинських угод (1975) й утворення Ліги Свободи Литви (1978), «Ліги Свободи Естонії» (1978), Організації для захисту громадянських прав Гельсинки-86 в Литві. «Перестройка» й протестний рух у Прибалтиці. Національні рухи за перебудову 1988 року: Естонський Народний Фронт (Едгар Савісаар – перший прем'єр-міністр); «Саюдіса» («Рух»; Вітаустас Ландсбергис) в Литві; Народний Фронт Латвії (Едуард Берклавс). Балтійська Асамблея 13 – 14 травня 1989 року. Утворення протилежних національним фронтів: «Інтерфронт» в Латвії, «Інтердвіженіє» в Естонії, «Єдінство» в Литві (1988). Відновлення державного суверенітету (1989 – 1990). Спроба консервативного реваншу в Естонії (1990). Комітети національного порятунку й нова спроба реваншу СРСР (1991). Референдуми з питань відновлення незалежності (1991). Виведення радянських військ з території країн Балтії (1993 – 1994).

Білорусь. Життя за Конституціями СРСР (1936) та БРСР (1937). Відбудова повоєнного господарства 1946 – 1950-х роках – «виробництво засобів виробництва». Післявоєнна індустріалізація. Освітня політика. Зовнішня політика БРСР: член-засновник ООН. Підписання польсько-радянського договору про кордон у серпні 1945 року: передача Польщі 17 районів Білостоцької області з містом Білосток. Неприйняття змін 1980 – 1990-х років. «Перестройка» й виникнення «патріотичні» груп «Толока», «Тутейший». Політичний рух Білоруський Народний Фронт «Відродження» (Зенон Позняк; 1989). Утворення Об'єднаної Демократичної Партії Білорусі (1990). Робітничий рух і шлях суверенізації (1991): Декларація про державний суверенітет 27 липня 1990 року; постанова «Про забезпечення політичної та економічної самостійності БРСР» й перейменування країни в Республіка Біларусь 19 вересня 1991 року; заборона діяльності Комуністичної Партії Білорусії (1991). Утворення Партії Комуністів Білорусі (1993).

Література

1. Атлас всесвітньої історії (рос.). – Видано в Італії Видавничим Домом Рідерз Дайжест, 2003. – С. 272 – 273.
2. Історія Центрально-Східної Європи / Л. Зашкільняк (ред.). – Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2001. – 660 с. [Оцифровано].
3. Снайдер Т. Перетворення націй: Польща, Україна, Литва, Білорусь 1569 – 1999. – К. : Дух і Літера, 2012. – 624 с.; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.e-reading.club/book.php?book=1037580>
4. Страшнюк С. Політичні кризи та антитоталітарні рухи в країнах Східної Європи (50 – 80-ті роки ХХ ст.) / С. Страшнюк, Є. Пугач. – Харків : Бізнес Інформ, 1998. – 391 с.

Тема 20. Польща в період комуністичного правління: 1945 – 1989 роки

Розстановка політичних сил та соціально-економічні перетворення: 1945 – 1947 роки. Внутрішньополітичні основи повоєнної Польщі. Участь радянських радників у розбудові апарату влади, міліції та органів безпеки. Створення коаліційного Тимчасового Уряду Національної Єдності (Осубка Моравський, 1945). Повернення Станіслава Миколайчика (1945). Відродження політичних партій – Польського Стронніцтва Людового, Стронніцтва Народового, Стронніцтва Праці, заснування організації «Вольность і Незавісність», діяльність нацистських груп «Вервольф» та Української Повстанської Армії. Обрання першим секретарем Центрального Комітету Польської Робітничої Партії Владислава Гомулка. Концепція «польського шляху до соціалізму». Референдум 30 червня 1946 року та його результати. Вибори до Законодавчого сейму 19 січня 1947 року та його результати. Обрання Президентом Болеслава Берута (1947). Ухвалення «Малої Конституції» (1947). Закон про амністію (1947). Боротьба проти українського підпілля й акція «Вісла» (1947). Розгром УПА та ліквідація легальної опозиції.

Курс на встановлення комуністичної диктатури. Політична боротьба в середині комуністичної партії: Гомулка vs Берут. Організаційне об'єднання Польської Робітничої й Польської Соціалістичної партій – створення Польської Об'єднаної Робітничої Партії (ПОРП, 1948). Серпнево-вересневий пленум ЦК ППР та усунення Гомулки від влади. Створення Об'єднаної Селянської Партії (1949). Застосування Польщею радянських зразків політичного устрою.

Тоталітарний режим. «Радянізація» Польщі. Посилення значення органів безпеки. Пленум ЦК ПОРП – «пленум пильності» (1949) і запровадження інституції таємних агентів. Переслідування, арешти й страта (19) польських передвоєнних офіцерів. Призначення міністром оборони маршала Костянтина Рокоссовського (1949). «Розкриття ворога у власних лавах» – переслідування партійних функціонерів. «Справа Гомулки». Формування політики «великого стрибка». Ідея «прискореного промислового накопичення за рахунок сільського господарства» (1951 – 1952) й погіршення добробуту населення. Ухвалення Конституції (1952). Безальтернативні вибори до Законодавчого сейму 1952 року. Католицька церква як єдина альтернатива офіційній державній ідеології.

«Відлига». Смерть Сталіна й пом'якшення громадсько-політичної атмосфери. Створення «комісії по наданню допомоги слідству» (1953). Опротестування діяльності російських офіцерів. Втеча підполковника Міністерства громадської безпеки Юзефа Святла (1954) й викриття спецслужб на «Радіо Свобода». Звільнення з-під арешту Владислава Гомулки. ХХ з'їзд КПРС і розвінчання культу Сталіна. Насильницька смерть Болеслава Берута в Москві (1956).

Суспільно-політична криза 1956 року. Соціальні протиріччя 1950-х років. Страйк на познанському машинобудівному заводі імені Сталіна в червні 1956 року. Військова

розправа над протестувальниками. Формування групи «ревізіоністів» і повернення Гомулки до складу ЦК ПОРП. Реакція радянського керівництва на польську ситуацію: прибуття Микити Хрущова та командувача збройними силами Варшавського Договору маршала Івана Конєва у Варшаву (1956, VIII пленум ЦК ПОРП). Рух до столиці військ Варшавського Договору. Готовність польських робітників до збройного захисту Варшави. Дозвіл Варшавської партійної організації на відкриття вогню по радянських військах. Завірення польських комуністів у лояльності до СРСР.

Новий курс. Концепція «польського шляху до соціалізму» Владислава Гомулки. Відмова від сталінських методів керівництва. Орієнтування на співіснування державного, кооперативного та приватного виробництва. Жовтневий пленум 1956 року й критика сталінського режиму. Стабілізація політичного становища: звільнення кардинала Станіслава Вишинського з ув'язнення (1956). Скасування обмежень діяльності церкви (1956). Реформи в рамках «нового курсу»: політична, економічна, соціальна, культурна. Пом'якшення національної політики. Створення Українського Громадсько-Культурного Товариства (1956). Крах колгоспної системи господарювання: забезпечення розвитку дрібного господарства і приватної роздрібної торгівлі. Вибори до сейму 20 січня 1957 року як акт довіри до влади. Ухвалення п'ятирічного плану розвитку на 1956 – 1960 роки.

Реставрація адміністративно-бюрократичної моделі. Перемога «ревізіонізму» політики й «протистояння соціалістичному розумінню гасла суверенітету, протиставленого міжнародній солідарності соціалістичних країн і польсько-радянському союзові». III з'їзд ПОРП (1957) і повернення до практики пріоритетного розвитку важкої індустрії. Економічні результати другої 1961 – 1965 років і третьої 1966 – 1970 років п'ятирічних планів розвитку. Зміни в соціальній структурі суспільства. Зростання чисельності робітничого класу та його критичне ставлення до державного урядування.

Суспільно-політичні конфлікти. Відновлення напруги у відносинах держави з католицькою церквою: адміністративний та податковий тиск на священників, спроба закриття костелів і монастирів, заборона викладання релігії в школі тощо. Конфлікт між владою та інтелігенцією. Лист письменників і науковців прем'єр-міністру Юзефу Циранкевичу 14 березня 1964 року. «Відкритий лист» до членів ПОРП та організація спілки Соціалістичної Молоді ри Варшавському університеті К. Модзелевським та Яцеком Куронем. Провокування владою антисемітських та антиінтелігенських настроїв у суспільстві. 1968 рік – апогей конфлікту з інтелігенцією. Студентські січневі демонстрації та ухвалення резолюції Спілкою Польських Письменників про припинення переслідування інтелігенції (28 лютого 1968 року). Масова студентська демонстрація 8 березня 1968 року. Придушення студентських виступів і проголошення війни «ревізіонізму та сіонізму». Скасування автономії вищої школи. Антисемітська спрямованість внутрішніх чисток та еміграція євреїв. Стагнація народного господарства 1968 – 1970 років. Боротьба в середині ПОРП між «партизанами» (Мечислав Мочар) і «сілезцями» (Едвард Герек). Протести робітників у містах Балтійського узбережжя. Військове придушення повстання (грудень 1970 рік). Молодий Лех Валенса – зачинатель повстань.

Десятиліття Едварда Герєка (1970 – 1980). Концепція політичних та економічних реформ лютневого пленуму та VI з'їзду ПОРП (1971). «Друга індустріалізація» та економічне зростання. Наростання негативних явищ в економіці в другій половині 1970-х років. Поширення кризових явищ на сферу влади. Адміністративно-територіальна реформа (1972 – 1975). VII з'їзд ПОРП (1975) про «морально-політичну єдність народу». Ухвалення поправок до Конституції (1976) – «Польська Народна Республіка є соціалістичною державою», ПОРП – «керівною політичною силою суспільства в будівництві соціалізму».

Народження політичної опозиції. Консолідація легальної політичної опозиції в другій половині 1970-х років. Поновлення страйкового робітничого руху в червні 1976 року. Створення Комітету Захисту Робітників (1976). Рішення Ради Міністрів про умовне

звільнення учасників страйкового руху. Створення Комітету Громадського Самозахисту (1977). Поширення «самвидаву» й «тамвидаву». Створення нелегального видавництва «Нова» (1980). Випуск підпільних періодичних видань – «Роботнік». Інші організації політичної опозиції – «Рух на захист прав людини й громадянина» (Лешек Мочульський), «Студентський Комітет Солідарності», «летючий університет», «Товариство Наукових Курсів, Конфедерація Незалежної Польщі (Лешек Мочульський). Пропагування ідеалу довоєнної Речі Посполитої. Обрання кардинала Кароля Войтила папою Римським (1978). VIII з'їзд ПОРП і його рішення.

Суспільно-політична криза 1980 – 1981 роки. Хвиля страйкової боротьби липня 1980 року. Лех Валенса – діяч нелегальних Вільних Профспілок Узбережжя. Створення Міжзаводського Страйкового Комітету в Гданську та його політичні вимоги. Підписання угод з урядовими делегаціями. Діяльність комісій експертів (Т. Мазовецький, Я. Куронь, Б. Геремек, Р. Куклович). Відставка Едварда Герека (вересень 1980 року). Обрання першим секретарем Станіслава Каня. Оголошення курсу на соціалістичне оновлення. Врересневі страйкові рухи й створення Незалежної Самоврядної Профспілки «Солідарність» у вересні 1980 року. Обрання головою Всепольської Узгоджувальної Комісії Леха Валенси. Угоди в Щецині (30 серпня), Гданську (31 серпня), Ястшембі (3 вересня). Обрання прем'єр-міністром генерала Войцеха Ярузельського (лютий 1981 року). Поляризація сил в ПОРП. IX з'їзд ПОРП й участь у ньому робітників «Солідарності» (1981). I-й з'їзд «Солідарності» (1981) та його програма «самоврядної демократичної Речі Посполитої». Обрання першим секретарем ЦК ПОРП Войцеха Ярузельського (1981). Політичний, військовий тиск та економічний (нафтовий) шантаж СРСР. «Радомська позиція» «Солідарності» (грудень 1981 року). Декрет Держради про запровадження воєнного стану й владні повноваження Військової Ради Національного Порятунку (грудень 1981 року).

Від «воєнного стану» до «круглого столу». Перехід «Солідарності» на нелегальний стан й утворення Тимчасової Загальнопольської Комісії «Солідарності» (1982). Програмні документи «Підпільне товариство» (1982) і «Солідарність сьогодні» (1983). Розвиток «підпільного суспільства» (1982 – 1983). Візит до Польщі папи Йоана Павла II (1983). Економічна лібералізація режиму. Запровадження економічної та дипломатичної блокади Західними країнами. Убивство 19 жовтня 1984 року капелана варшавської «Солідарності» Єжи Попелюшка. Перегрупування політичних сил у правлячому таборі (1985). Обрання Врйцеха Ярузельського головою Державної Ради ПНР. Оголошення амністії 1986 року. Оприлюднення маніфесту політичних свобод – «Конституція опозиції» (1987). Страйковий рун навесні-влітку 1988 року. Рішення пленуму партії про включення у політичну системи конструктивної опозиції (1988). Обрання прем'єр-міністром лідера реформаторського крила партії Мечислава Раковського (1988). «Круглий стіл» 5 лютого – 6 квітня 1988 року та його рішення. Концепція соціально орієнтованої економіки документу «Позиція з питань соціально-економічної політики та системних реформ» (1988).

Література

1. «Українсько-польського конфлікту немає» / Ярослав Грицак / Збруч [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zbruc.eu/node/72947>
2. Атлас всесвітньої історії (рос.). – Видано в Італії Видавничим Домом Рідерз Дайжест, 2003. – С. 272 – 273.
3. Браунталь Ю. Антиавторитарные движения в Центральной Европе, 50 – 60-е годы // Славяноведение. – 1990. – №3. – С. 3 – 19.
4. Впровадження воєнного стану: як це було в Польщі 80-х років / Тадеуш Рузіковський розмірковує про впровадження воєнного стану в Польщі за часів Войцеха Ярузельського [Електронний ресурс]. – Режим доступу :

- <https://hromadskeradio.org/programs/culturepl-na-hromadskomu-radio/vprovadzhennya-voyennogo-stanu-yak-ce-bulo-u-polshchi-80-h-rokiv>
5. Дейвіс Н. Європа. Історія / Норман Дейвіс; переклад з англ. К. : Основи, 2001. – С. 1124 – 1176.
 6. Диктатори. ВОЙЦЕХ ЯРУЗЕЛЬСЬКИЙ / ДОКУМЕНТАЛЬНИЙ ФІЛЬМ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://24tv.ua/diktatori_voytseh_yaruzelskiy_n381140
 7. Еппломб Е. Залізна завіса. Приборкання Східної Європи. 1944 – 1956 / Енн Еппломб. – К. : Видавничий дім «Києво-Могилянська Академія», 2017. – 623 с.
 8. Історія Центрально-Східної Європи / Л. Зашкільняк (ред.). – Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2001. – 660 с. [Оцифровано].
 9. Мельниченко Б. Політико-правові перетворення в Центрально-Східній Європі наприкінці ХХ ст. (на матеріалах Польщі, Чехії та Словаччини): Монографія / Б. Мельниченко. – Львів : ЛьвДУВС, 2012. – 204 с.; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <file:///C:/Users/Lesia/Downloads/UL0000023.PDF>
 10. Міхнік А. У пошуках свободи. Есе про історію / Адам Міхнік / Переклад із польської Андрія Павлишина / Упорядник і ред. Л. Фінберг та А. Павлишин. – Київ : Дух і Літера, 2009. – 554 с. ; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://books.google.com.ua/books?id=c>
 11. Помер останній диктатор Польщі Врйцех Ярузельський [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://hromadske.ua/posts/pomer-ostannii-dyktator-komunistychnoi-polshchi-voitsekh-yaruzelskyi>
 12. Рабочие волнения в Польше : Сб. материалов о декабрьских событиях 1970 г. / Сост. Малишев В. Overseas Publications Interchange Ltd – London : Overseas Publications Interchange Ltd, 1973. – 155 с.
 13. Ротшильд Дж. Східно-Центральна Європа між двома світовими війнами / Джозеф Ротшильд. – К. Генеза, 2001. – 496 с. [Оцифровано].
 14. Ротшильд Дж., Вінгфілд Н. М. Повернення до різноманітності: політична історія Східно-Центральної Європи після Другої світової війни / Джозеф Ротшильд, Ненсі М. Вінгфілд. – К. : Видавництво «Мегатайм», 2004. – 384 с.; [Оцифровано].
 15. Страшнюк С. Політичні кризи та антитоталітарні рухи в країнах Східної Європи (50 – 80-ті роки ХХ ст.) / С. Страшнюк, Є. Пугач. – Харків : Бізнес Інформ, 1998. – 391 с.
 16. Тисменяну Вл. Поворот у політиці: Східна Європа від Сталіна до Гавела / Владімір Тисменяну. – К. : Видавництво «Мегатайм», 2003. – 336 с.; [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://chtyvo.org.ua/authors/Tysmenianu_Vladimir/Povorot_u_politytsi_Skhidna_Yevropa_vid_Stalina_do_Havela/
 17. Черемушкин П. Ярузельський : испытание Россией / Петр Черемушкин. – Москва : АИРО-XXI, 2016. – 288 с.
 18. Щоб не забули. Пам'ять про тоталітаризм в Європі: Читанка для учнів старших класів середньої школи в усіх європейських країнах / Редактори Джиліан Певез, Вікторія Яременко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.memory.gov.ua/sites/default/files/lestweforgetukr.pdf>
 19. Яровий В. І. Новітня історія Центральноєвропейських та Балканських країн : Підручник для вищих навч. закл. – Київ : Генеза, 2005. – 816 с.
 20. Ярузельський : испытание Россией [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://gefter.ru/archive/20214>

Тема 21. Тоталітарний режим в Чехословаччині та його демонтування (1945 – 1992)

Між демократією і тоталітаризмом. Відновлення Чехословацької Держави після Другої світової війни. Виселення німців і включення Закарпаття до складу радянської України. Підписання радянсько-чехословацького договору 29 червня 1945 року. Створення уряду Національного фронту й відміна законів часів Протекторату й Словацької республіки (1945). Завдання Кошицької програми в економічній сфері. Вибори до центральних і місцевих органів влади (1946). Політичний успіх комуністів. Обрання прем'єр-міністром комуніста Климента Готвальда (1945). Зовнішній тиск на Чехословаччину. Відмова від «плану Маршала» (1947). Штучна криза в Словаччині. Встановлення диктатури Комуністичної Партії Чехословаччини (листопадовий пленум ЦК КПЧ 1947 року). Перехід комуністів до повного опанування влади (1948). Державний переворот лютий 1948 року): скликання одногодинного загальнодержавного страйку й озброєння робітників празьких заводів. Створення «комітетів дій» Національного Фронту. Припинення існування Національного Фронту (1948). Ухвалення Конституції ЧСР 9 травня 1948 року. Відставка Едварда Бенеша з поста Президента Чехословаччини. Обрання Президентом Климента Готвальда (1948).

Становлення комуністичної диктатури. Завершення масової націоналізації промисловості. Перехід до індустріалізації в Чехії та до зміни структури господарства на користь промисловості в Словаччині. Здійснення суцільного кооперування сільського господарства (1949 – 1959). Встановлення тоталітарного політичного режиму. Репресії 1949 – 1954 років. Чистки керівних комуністичних кадрів. Страта генерального секретаря КПЧ (1945 – 1951) Рудольфа Сланського та 10 його соратників. Судовий процес над секретарем ЦК Марією Швермовою (1954). Осудження в «буржуазному націоналізмі» Густава Гусака та інших керівників Словаччини. Відсутність процесу «десталінізації». Антонін Новотний – перший секретарем КПЧ (1953 – 1968). Схвалення нової Конституції (1960) і перейменування ЧР в Чехословацьку Соціалістичну Республіку. Назрівання економічної й політичної кризи в 1960-х роках. Створення комісії Ото Шика з підготовки й проведення економічної реформи (1963).

«Празька весна» 1968 року. Критика режиму на IV з'їзді Чехословацької Спілки Письменників (1967). Відхід Антоніна Новотного з посту Президента ЧССР та зі складу ЦК (1968). Обрання Александра Дубчека керівником партії (січень 1968 року). Виникнення нових громадських організацій – «К 231» – об'єднання колишніх політв'язнів, «КАН» – Клуб безпартійних активістів тощо. Затвердження «Програми дій КПЧ» (квітень 1968 року). Празька весна в квітні – червні 1968 року. Тиск Москви на чехословацьке партійне керівництво. Військові маневри військ Варшавського договору на території Чехословаччини. Маніфест «2000 слів» (червень 1968 року). Уведення військ Варшавського договору 21 серпня 1968 року. Заклик XIV з'їзду КПЧ до виведення військ (серпень 1968 року). Підписання радянсько-чехословацького «Московського протоколу» й капітуляція керівництва КПЧ.

Повернення до тоталітарної системи. Початок т. зв. періоду «нормалізації»: згорання економічних реформ, відновлення цензури. Молодіжні протести та самоспалення студента Яна Палаха 16 січня 1969 року. Обрання Густава Гусака першим секретарем КПЧ 17 квітня 1969 року. Чистка в рядах КПЧ (1970). Затвердження документу «Уроки кризового розвитку в партії та суспільстві після XIII з'їзду КПЧ» й засудження «контрреволюції» в суспільстві (1970). Збереження тоталітарного режиму 1970 – 1980-ті роки. Перетворення ЧССР у федеративну державу (1969). Консолідація опозиційних сил Створення громадської ініціативи «Хартія-77» 1 січня 1977 року. Роль Вацлава Гавела (1935 – 2010) у подіях «Празької весни».

Криза тоталітаризму. Назрівання внутрішніх і зовнішніх умов для ліквідації тоталітарного режиму в Чехословаччині. «Перестройка» в СРСР і новий протестний рух у Чехословаччині. Студентська демонстрація 17 листопада 1989 року. Виникнення

Громадянського Форуму (1989) на чолі з Вацлавом Гавелом. Формування об'єднання «Громадськість Проти Насильства» в Словаччині. Відставка керівництва КПЧ на чолі з Мілошом Якешем 24 листопада 1989 року. Відхід з посади Густава Гусака й утворення Уряду Національної Згоди. Обрання головою парламенту Александра Дубчека. Обрання Президентом Держави Вацлава Гавела (1989). Історична «оксамитова революція».

Демонтаж тоталітарної системи. Законодавчий процес 1990-х років. Перехід до ринкової економіки. Поновлення багатопартійності. перейменування держави на Чеська і Словацька Федеративна Республіка. Перемога Громадянського Форуму Чехії та Громадськості Проти Насильства в парламентських виборах 1990 року. Ухвалення законів про приватизацію й реституцію (1990). Реформи в політичній та культурній сфері (1991). Проведення «люстрації». Урухомлення процесу політичної структуризації: виникнення нових партій – Громадянська Демократична Партія (В. Клаус), Громадянський Демократичний Альянс (І. Дінсбір), Рух за Демократичну Словаччину (В. Мечіар), Християнсько-Демократична Унія в Чехії, Християнсько-Демократичний Рух в Словаччині, Комуністична Партія Чехії і Моравії, Чеська Соціал-Демократична Партія, Партія Демократичної Лівиці і Союз Робітників у Словаччині. Вимоги суверенітету Словаччини (1992). Схвалення «Декларації про суверенітет Словаччини» 17 липня 1992 року. Ухвалення закону про ліквідацію федерації Федеральними Національними зборами 31 грудня 1992 року.

Література

1. 1989: Ось як почалося падіння Берлінського муру (ВІДЕО) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.istpravda.com.ua/videos/2010/11/9/3559/>
<https://www.e-reading.club/book.php?book=1030645>
2. Бобраков-Тимошкин А. Буржуазная революция во имя «лучшего социализма». Ноябрь 1989 года в Чехословакии [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.intelros.ru/readroom/nz/n4-2015/28094-burzhuaznaya-revoluciya-vo-imya-luchshego-socializma-noyabr-1989-goda-v-chehoslovakii.html>
3. Бобраков-Тимошкин А. Почему в Чехии не было модернизации? [Електронний ресурс]. – Режим доступу : : <http://magazines.russ.ru/nz/2011/1/ti15.html>
4. Вандич П. Ціна свободи: історія Центрально-Східної Європи від середньовіччя до сьогодення / Пьотр Вандич. – К. : Критика, 2004. – 463 с.
5. Гавел В. Заочный вопрос: Разговор с К. Гвиджялой : Пер с чеш. / Вацлав Гавел. – Москва : Новости, 1991. – 214 с.
6. Гавел В. Листи до Ольги / Вацлав Гавел / Переклад з чеської І. Мельниченка і Т. Окопної. – Київ : Лаурис, 2015. – 386 с.
7. Гавел В. Новогоднее обращение к народу (1990) – цитаты. Прага, 1 Января 1990 г. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.soundwell.ru>
8. Гавел В. Промови та есеї / Вацлав Гавел. – Київ : Комора, 2017. – 144 с.
9. Гавел В. Сила бессильных / Пер. с чеш. И. Шабловской, Л. Вихревой]. – Минск : Политфакт, 1991. – 128 с.
10. Дейвіс Н. Європа. Історія / Норман Дейвіс; переклад з англ. Київ : Основи, 2001. – С. 1124 – 1176.
11. Дмитрук В. Празька весна 1968 р. // Енциклопедія історії України : в 10 т. / Редкол. В. Смолій (голова); Інститут історії України НАН України. – Київ : Наукова думка, 2011. – Т. 8 : Па-Прик. – С. 484.
12. Еппломб Е. Залізна завіса. Приборкання Східної Європи. 1944 – 1956 / Енн Еппломб. – К. : Видавничий дім «Києво-Могилянська Академія», 2017. – 623 с.
13. Журналист-международник Милан Сиручик: «У нас, чехов, еще надолго в подсознании останется 68-год [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.crimea.kp.ru/daily/26246.5/3126504/>

14. Зарицький О. Вацлав Гавел: Політичний портрет / Олексій Зарицький. – К. : Основи, 2009. – 144 с.
15. Історія Центрально-Східної Європи / Л. Зашкільняк (ред.). – Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2001. – 660 с. [Оцифровано].
16. К событиям в Чехословакии : Факты, документы, свидетельства прессы и очевидцев. Вып. 1. – Москва : Пресс-группа советских журналистов, 1968. – 191 с.
17. Кайзер Д. Дисидент. Вацлав Гавел / Даніель Кайзер. – Київ : Темпора, 2012. – 424 с.
18. Коротка історія Чехії і Словаччини / За ред. проф. П. Федорчака. – Івано-Франківськ, Плай, 1999. – 170 с. [Оцифровано].
19. Кундера М. Нестерпна легкість буття / Мілан Кундера / Переклала з чеської Воліна Пасічна [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://shron1.chtyvo.org.ua/Milan_Kundera/Nesterpna_lehkist_buttia.pdf або
20. Мельниченко Б. Політико-правові перетворення в Центрально-Східній Європі наприкінці ХХ ст. (на матеріалах Польщі, Чехії та Словаччини): Монографія / Б. Мельниченко. – Львів : ЛьвДУВС, 2012. – 204 с.; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <file:///C:/Users/Lesia/Downloads/UL0000023.PDF>
21. Млынарж З. Холодом веет от Кремля / З. Млынарж. – Москва : Нью Йорк. Проблемы Восточной Европы, 1988. – 310 с.
22. Нестерпна легкість буття (1985) / ХУДОЖНИЙ ФІЛЬМ за романом Мілана Кундери «Нестерпна легкість буття» (1982) [Електронний ресурс]. – <http://ukino.org/filmu-online/m/76829>
23. Поворотна адреса: КРАЇНА НІБИТО (ДЕСЯТЬ ПРАЗЬКИХ ЛИСТІВ) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.vsesvit-journal.com/old/content/view/20/41/>
24. Празька весна та глобальні революційні процеси 1968 року / Денис Пілаш [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://commons.com.ua/ru/prazka-vesna-ta-globalni-revoljutsij/>
25. Радянська окупація 1968 / Ярослав Пешек / Тиждень [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://tyzhden.ua/Publication/1136>
26. Ротшильд Дж. Східно-Центральна Європа між двома світовими війнами / Джозеф Ротшильд. – К. Генеза, 2001. – 496 с. [Оцифровано].
27. Ротшильд Дж., Вінгфілд Н. М. Повернення до різноманітності: політична історія Східно-Центральної Європи після Другої світової війни / Джозеф Ротшильд, Ненсі М. Вінгфілд. – К. : Видавництво «Мегатайп», 2004. – 384 с.; [Оцифровано].
28. Страшнюк С. Політичні кризи та антитоталітарні рухи в країнах Східної Європи (50 – 80-ті роки ХХ ст.) / С. Страшнюк, Є. Пугач. – Харків : Бізнес Інформ, 1998. – 391 с.
29. Субот О. Перша хвиля масових репресій у Чехословаччині у 1948 – 1950 роках [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://istznu.org/dc/file.php?host_id=1&path=/page/issues/44/21_2.pdf
30. Сьогодні минає 49 років від дня героїчної смерті «палаючого смолоскипа» Василя Макуха [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://argumentua.com/novosti/sogodn-mina-49-rok-v-v-d-dnya-gero-chno-smert-palayuchogo-smoloskipa-vasilya-makukha>
31. Тисменяну Вл. Поворот у політиці: Східна Європа від Сталіна до Гавела / Владімір Тисменяну. – К. : Видавництво «Мегатайп», 2003. – 336 с.; [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://chtyvo.org.ua/authors/Tysmenianu_Vladimir/Povorot_u_politytsi_Skhidna_Yevropa_vid_Stalina_do_Havela/
32. Хобсбаум Э. Эпоха крайностей: Короткий ХХ век (1914 – 1991) / Эрих Хобсбаум; перевод с англ. Е. М. Нарышкиной. – М. : Из-во «Независимая газета», 2004. – 615 с.; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://krotov.info/libr_min/22_h/ob/hobsbaum_00.htm

33. Чехи згадують загиблих у дні 49-х роковин окупації Чехословаччини / КІНОХРОНІКА [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.radiosvoboda.org/a/28688420.html>
34. Щоб не забули. Пам'ять про тоталітаризм в Європі: Читанка для учнів старших класів середньої школи в усіх європейських країнах / Редактори Джиліан Певез, Вікторія Яременко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.memory.gov.ua/sites/default/files/lestweforgetukr.pdf>
35. Яровий В. І. Новітня історія Центральноєвропейських та Балканських країн : Підручник для вищих навч. закл. – Київ : Генеза, 2005. – 816 с.

Тема 22. Комуністичний режим в Угорщині 1945 – 1989 років. Демонтаж устрою

Становлення комуністичної диктатури. Створення Угорського Національного Фронту Незалежності у місті Сегед 2 грудня 1944 року. Зміцнення позицій Угорської компартії наприкінці війни. Поспішні вибори до парламенту й перемога Партії Дрібних Сільських Господарів (1945). Функціонування коаліції чотирьох партій – Партії Сільських Дрібних Господарів, Угорської Комуністичної Партії, Соціал-Демократичної Партії, Національної Селянської Партії. Обрання Ференца Надя прем'єр-міністром (1945). Проголошення Угорщини республікою 1 лютого 1946 року. Комуністична змова проти Угорського Національного Фронту Незалежності. Втеча Ференца Надя на Захід. Розгромлення Національного Фронту. Підписання мирного договору з Угорщиною (1947, Париж). Вибори до Національних зборів (1947) і їх фальсифікація на користь комуністів. Перемога опозиційних партій. Об'єднання Соціал-Демократичної та комуністичної партій (1948). Утворення Угорської Партії Трудящих (1948). Проведення реформ і наступ на приватну власність і право. Оголошення про встановлення «диктатури пролетаріату» (1948). Обрання Державних зборів (1949). Ухвалення нової Конституції (1949). Перейменування держави на Угорську Народну Республіку. Необмежена влада очільника компартії Матяша Ракоші (1892 – 1971). Затвердження першого п'ятирічного плану (1950 – 1954). Гоніння на церкву. Засудження до ув'язнення голову церкви кардинала Йозефа Міндсенті. Лібералізація після смерті Сталіна. Призначення Імре Надя главою уряду (1953). Проведення реформ у сільському господарстві. Усунення Імре Надя (1955). Відставка Матяша Ракоші (1956). Обрання керівником Угорської Партії Трудящих Ерне Gere (1956).

Національно-демократична революція 1956 року. Назрівання глибокої соціально-економічної кризи. Студентська демонстрація 23 жовтня 1956 року. Збройне протистояння повстання проти режиму. Звернення за допомогою до радянських військових, дислокованих в Угорщині. Постанова нових осередків влади – національні ради, комітети тощо. Рорганізація уряду Імре Надя й оголошення про вихід з Організації Варшавського Договору 1 листопада 1956 року. Уведення радянських військ 4 листопада 1956 року. Оголошення про створення «революційного робітничо-селянського уряду Угорщини» на чолі з Яношем Кадаром (1912 – 1988). Утворення Угорської Соціалістичної Робітничої Партії (правлячої) (1956). Страта Імре Надя (1896 – 1956). Поразка революції.

Зміцнення тоталітарного устрою. Ліберальний курс Яноша Кадара. Завершення кооперування (1959 – 1961). Впровадження програми економічних реформ (1968). Зростання темпів господарювання в 1970-х роках. Конфлікт з Москвою (1973) і зупинення реформ (1974). Погіршення економічної ситуації в другій половині 1970 – 1980-х роках. Угорський ліберальний курс щодо культури. Відсутність дисидентського руху. Політичний застій 1970-х – 1980-х років.

Демонтаж тоталітарної системи. Скликання Всеугорської конференції Угорської Соціалістичної Робітничої Партії (1988). Рішення про лібералізацію політичного й економічного життя. Усунення від партійного керівництва Яноша Кадара,

призначення Кароя Гроса (1930 – 1996) (1989). Утворення нових партій – Угорського Демократичного Форуму, Союзу Вільних демократів, Союзу Молодих Демократів тощо. Проведення загальнонаціонального «круглого столу» (1989). Вільні вибори до парламенту (1989). Перейменування назви держави – «Угорська Республіка» (1989). Перейменування правлячої партії на Угорську Соціалістичну Партію (1989). Перші вільні вибори до парламенту (1990). Перемога Угорського Демократичного Форуму. Різде зміщення політичного життя вправо. Обрання нового уряду Йожефа Антела й Президентом Угорської Республіки Арпада Гьонца (1990). Мирний перехід від тоталітарного до демократичного устрою.

Література

1. Долматовский Е. А. Венгрия весной 1957 года : Из дневника / Е. А. Долматовский. – Москва : Сов. Писатель, 1957. – 98 с.
2. Історія Центрально-Східної Європи / Л. Зашкільняк (ред.). – Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2001. – 660 с. [Оцифровано].
3. Москва и Восточная Европа. Становление политических режимов советского типа. 1949 – 1953. Очерки истории / Т. В. Волокитина, Г. П. Мурашко, А. Ф. Носкова, Т. А. Поживайлова. – Москва : Росспэн, 2002. – 686 с.; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://inslav.ru/images/stories/pdf/2002_Volokitina_etc_Moskva_i_Vostochnaja_Evropa.%201949-1953.pdf
4. Народная демократия : миф или реальность? Общественно-политические процессы в Восточной Европе. 1944 – 1948 гг. / Т. В. Волокитина, Г. П. Мурашко, А. Ф. Носкова. – Москва : Наука, 1993. – 344 с.; [Електронний ресурс] – режим доступу : http://inslav.ru/images/stories/pdf/1993_Volokitina_Murashko_Noskova_Narodnaja_demokratija_mif_ili_realnost.pdf
5. Орлик И. И. Восточная Европа в документах российских архивов. 1944 – 1953 гг. // Словяноведение. – 1999. – №5. – С. 183 – 200.
6. Постолювський Р. Встановлення тоталітарних режимів у країнах Центрально-Східної Європи (1944 – 1953): Хрестоматія для студентів історичного факультету вищих навчальних закладів / Р. Постолювський, Є. Пугач, Є. Страшнюк. – Харків : Бізнес Інформ, 2000. – 472 с.
7. Регрес демократії в Словаччині, Угорщині, Польщі [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.bbc.com/ukrainian/news/story/2007/06/070614_europe_democracy_sp.shtml
8. Еппломб Е. Залізна завіса. Приборкання Східної Європи. 1944 – 1956 / Енн Еппломб. – К. : Видавничий дім «Києво-Могилянська Академія», 2017. – 623 с.
9. Ротшильд Дж. Східно-Центральна Європа між двома світовими війнами / Джозеф Ротшильд. – К. Генеза, 2001. – 496 с. [Оцифровано].
10. Ротшильд Дж., Вінгфілд Н. М. Повернення до різноманітності: політична історія Східно-Центральної Європи після Другої світової війни / Джозеф Ротшильд, Ненсі М. Вінгфілд. – К. : Видавництво «Мегатайп», 2004. – 384 с.; [Оцифровано].
11. Страшнюк С. Політичні кризи та антитоталітарні рухи в країнах Східної Європи (50 – 80-ті роки ХХ ст.) / С. Страшнюк, Є. Пугач. – Харків : Бізнес Інформ, 1998. – 391 с.
12. Щоб не забули. Пам'ять про тоталітаризм в Європі: Читанка для учнів старших класів середньої школи в усіх європейських країнах / Редактори Джиліан Певез, Вікторія Яременко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.memory.gov.ua/sites/default/files/lestweforgetukr.pdf>
13. Яровий В. І. Новітня історія Центральноєвропейських та Балканських країн : Підручник для вищих навч. закл. – Київ : Генеза, 2005. – 816 с.

Тема 23. Комуністичне врядування на Балканах 1945 – 1989 років: Румунія, Болгарія, Албанія

Румунія. Консолідація влади в руках комуністів. Специфіка румунської повоєнної історії. Повернення Трансильванії (1941). Формування анклавів угорської та німецької меншин. Угорська ідея федерації Угорщини, Румунії та Югославії (1946 – 1947). Пропозиції щодо митної унії Петру Гроза. Опротестування СРСР. Початок комуністичного врядування : земельна реформа, репресії – страта генерала Йона Антонеску (червень 1946 року), усунення конкуруючих політичних партій – Національної Цараністської Партії і Національної Ліберальної Партії тощо. «Перемога» Народного Демократичного Фронту на виборах у парламент (1946). Ліквідація монархії та проголошення Румунії Народною Республікою (1947). «Злука» соціалістичної й соціал-демократичної партій та утворення Румунської Робітничої Партії (1948). Генеральний секретар Георгія Георгіу Деж (1901 – 1965). Утворення Фронту Народної Демократії на чолі з Петром Грозу (1948). Лист Сталіна до Броз Тіто (1948) і початок сталінізації Румунії. Ухвалення Конституції Румунії (1952). Специфіка змін після XX з'їзду КПРС (1956). Обмеження прав меншин після угорської революції 1956 року. *Формування авторитарного режиму.* Усамостійнення політики румунських комуністів 1950 – 1960-х років: опір «експлуатації» східним протекторатом; новий курс на міжнародній арені; усамостійнення політики Комуністичної Партії Румунії. «Заява про позицію Комуністичної Партії Румунії стосовно проблем світового комуністичного та робітничого руху» (1964). Новий курс румунських комуністів. Ніколае Чаушеску – новий комуністичний лідер (1965). Ліберальний курс Ніколае Чаушеску (1965 – 1968). Ухвалення нової Конституції (1965). Проголошення Румунію Соціалістичною Республікою та перейменування Робітничої партії у Комуністичну Партію Румунії (1965). Завершення «румунської весни» (1968). Декларування переходу до будівництва «всебічно розвинутого соціалізму своїм шляхом на основі принципів незалежності та суверенітету». Зміцнення особистої влади Ніколае Чаушеску. Запровадження пожиттєвої посади Президента (1974). Діяльність державної безпеки Секурітате. Міжнародне визнання зовнішньої політики Румунії. Провальна економічна політика 1970 – 1980-х років: зовнішній борг і «затягування поясів» (нормування подачі електроенергії, картковий розподіл продуктів тощо). Румунізація. Страйкова боротьба кінця 1970 – 1980-х років. Від стагнації до глибокої кризи 1980-х років. Роль Єлени Чаушеску в рості «екстравагантного культу особи». Засудження Йони Ілієску. Жорсткий контроль опозиції. Дисиденти: Пауль Гома, Влад Георгеску, Дорін Тудоран, Міхай Ботез, Мірче Дінеску, Дан Петреску, Дайня Корня та ін. «Цивілізований крок» або затирання різниці між містом і селом. Розігрування націоналістичної карти: нетерпимість до угорської меншості. Перший акт румунської революції (15 листопада 1987 року) та відчайдушна спроба сталінських еліт зберегти владу шляхом маніпулювання етнічними почуттями – «ксенофобський комунізм». Початок румунської «революції абсолютного відчаю» (1989; Тімошоар; преподобний Ласло Тьокеш – керівник). Створення Ради Народного Фронту Порятунку (1989). Втеча подружжя Чаушеску з Бухареста 22 грудня 1989 року. Страта подружжя Чаушеску 25 грудня 1989 року. Загадки суду над Чаушеску. «Викриття» «неокомунізму» Народного Фронту Порятунку.

Болгарія. Влада Вітчизняного Фронту. Державний переворот в Софії й прихід до влади Вітчизняного Фронту (1944). Кімон Георгієв (1882 – 1969). Оприлюднення «Програми Народного Фронту» (1944). Підписання перемир'я з «Великою Трійкою» 28 жовтня 1944 року. Розташування Союзної Контрольної Комісії на чолі з маршалом Федором Толбухіним (1944). Присутність радянських військ. Спроба державного перевороту Болгарської Робітничої Партії (комуністів) (1944). Відмова Народного Фронту від опозиційної діяльності. Комуністичне свавілля (1944 – 1945). Захист парламентської демократії «історичними» партіями – Болгарський Землеробський Народний Союз

«Пладне» (Георгій Димитров). Утворення «лояльної опозиції» (1945). Парламентські вибори 18 листопада 1945 року. Утворення уряду Кімона Георгієва (1946). Референдум 1946 року. Завершення монархії. Вибори до Великих Народних Зборів (1946). Економічні перетворення 1944 – 1947 років: створення Трудових кооперативних землеробських господарств; індустріалізація. Брутальна розправа з опозицією. Страта Нікола Петкова (1947). Ідея болгаро-югославської федерації та спроба її втілення (1944 – 1945). *Встановлення тоталітарного режиму*. Пленум правлячої партії та курс на прискорення революційних перетворень (1947). Схвалення «Димитровської Конституції» (1947). Проголошення Богарії Народною Республікою (1947). Формування уряду Георгієм Димитровим (1948). Обрання Георгія Димитрова генеральним секретарем комуністичної партії (1948). Курс на «будівництво соціалізму». Липневий (1948) пленум ЦК і розвернення до сталінізму. перейменування Болгарської Робітничої Партії (комуністів) у Болгарську Комуністичну Партію (1948). Смерть Георгія Димитрова (1949). Чистки в партії. Процес над Трайчо Костовим (1897 – 1949). Насильницька смерть Василя Коларова (1877 – 1950). Прихід до влади Вилка Червенкова (1950). Посилення репресій: процес над протестантськими пасторами (1949) і католицьким священиками (1952). Розправа над керівництвом церкви (1951). Розбудова болгарського ГУЛАГУ. Господарські завдання першої п'ятирічки 1949 – 1953 років. Пом'якшення політичного курсу після смерті Сталіна. Обрання Тодора Живкова першим секретарем Болгарської Комуністичної Партії (1954). «Квітнева лінія» 1956 року: засудження культу Вилка Червенкова. Завершення колективізації й індустріалізація (кінець 1950-х років). Рішення грудневого 1963 року пленуму партії про «найтісніше зближення та об'єднання з СРСР». Затвердження «Нової системи планування та керівництва» (1965). Секрет «болгарського економічного дива» (1960 – 1970-ті роки). Ухвалення нової Конституції (1971). Сімейно-кланові риси болгарського режиму. Міжнародний імідж Болгарії як терористичної держави. *Криза режиму Тодора Живкова*. Економічна криза 1980-х років. Продовження «генеральної квітневої лінії» (XIII з'їзд БКП, 1986). «Липневі концепції» 1987 року. Рішення грудневого 1988 року пленуму партії про переведення господарства на капіталістичну «фірмову систему». «Червона буржуазія» – новий клас. Скасування Аграрно-промислового комплексу (1989). Адміністративна реформа (1987). «Відроджувальний процес» – переслідування турків, помаків та циган-мусульман; терористичні акти 1985 – 1987 років. Нова хвиля комуністичного націоналізму 1989 року. Виникнення дисидентських організацій. «Масове екологічне невдоволення» як рух проти правлячої партії. Створення Клубу на Підтримку Гласності та Перебудови (1988). Виникнення опозиції в правлячій партії. Відставка Тодора Живкова (1989). Арешт Живкова (1990). Перейменування правлячої партії у Болгарську соціалістичну партію (3 квітня 1990 року).

Албанія. Комунізм в Албанії та його падіння. Комунізм в Албанії: перші комуністичні гуртки 1930-х років. Утворення Комуністичної партії Албанії (1941; Енвер Ходжа; 1948 – Албанська Партія Праці). Створення Народно-визвольного фронту (комуністи vs націоналісти). Бали Комбтар – некомуністичний фронт (1942; мета – приєднання косівських земель до Албанії; підтримка нацистів у питанні Косова). Утворення законодавчого й виконавчого органів – Антифашистська рада і Комітет національного визволення, Тимчасового демократичного уряду 20 жовтня 1944 року. Енвер Ходжа (1908 – 1985). Соціалістичний курс: вибори до Установчих зборів (1945). Проголошення Королівства Албанії Народною Республікою (1946). Соціально-економічні перетворення 1944 – 1946 років. Визнання Албанії: Югославія 29 квітня 1946 року, СРСР 10 листопада 1946 року. Плани інтеграції з Югославією (тристороння балканська федерація). Розірвання дипломатичних відносин з Югославією (1950). Відновлення дипстосунків з Югославією (1953). Репресії й чистки (1948 – 1953). Послаблення диктатури Ходжа (1953 – 1956). Прокитайська позиція албанців і розірвання дипстосунків з СРСР (1961). Культивування образу «фортеці в облозі». Культурна революція в Албанії (1966 – 1976). Ухвалення останньої соціалістичної конституції (1976). Антисербські

виступи студентів на захист албанців у Косово і самогубство прем'єра Мехмета Шеху (1980 – 1981). Обрання президентом Раміза Алію і курс на лібералізацію. Офіційне визнання ліквідації Ахмета Шехи. Смерть Ходжи 11 квітня 1985 року. Лібералізація внутрішнього життя (1985 – 1990). Відновлення дипстосунків з СРСР з 1990 року. *Демократична сучасність*: політика переходу 1990 – 1994 років. Сучасні політичні партії Албанії: Соціалістична партія Албанії, Демократична партія Албанії, Соціалістичний рух за інтеграцію, Партія за правопорядок, інтеграцію та єдність, Республіканська партія Албанії та інші. Українсько-албанські відносини: дипломатичні відносини (13 січня 1993 року) тощо. Президент Албанії – Ілір Мета (24 липня 2017 року).

Література

1. «Бай Тошо» та його епоха. Тодор Живков: спроба політичного портрета / Ігор Сюднюков // День. – №148 – 149. – 16 серпня 2016 р.; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://day.kyiv.ua/uk/article/istoriya-i-ya/bay-tosho-ta-yogo-epoha>
2. Албанія. Енциклопедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.vokrugsveta.ru/encyclopedia/index.php?title=%D0%90%D0%BB%D0%V1%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D1%8F>
3. Болгарія ХХ века. Очерки политической истории / [Отв. ред.. Е. Л. Валева; Институт славяноведения РАН]. – М. : Наука, 2003. – 463 с. (Серія «ХХ век в документах и исследованиях»); [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://inslav.ru/images/stories/pdf/2003_Bolgarija_v_XX_veke.pdf
4. Вандич П. Ціна свободи: історія Центрально-Східної Європи від середньовіччя до сьогодні / Пьотр Вандич. – К. : Критика, 2004. – 463 с.
5. Дейвіс Н. Європа. Історія / Норман Дейвіс; переклад з англ. – К. : Основи, 2001. – С. 1124 – 1176.
6. Єславіч Б. Історія Балкан ХХ століття / Барбара Єславіч. – К. : Видавництво «Свенас», 2004. – Т. II. – 600 с.
7. Еппломб Е. Залізна завіса. Приборкання Східної Європи. 1944 – 1956 / Енн Еппломб. – К. : Видавничий дім «Києво-Могилянська Академія», 2017. – 623 с.
8. Изгубени в прехода; Албуми по години: 1973 – 1989 / ІСТОРІЯ БОЛГАРІЇ У СВІТЛИНАХ 1973 – 1989 РОКІВ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://prehoda.bg/bg/1989.html>
9. Історія Румунії у ХХ столітті. Політика Чаушеску [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ua-referat.com>
10. Історія Центрально-Східної Європи / Л. Зашкільняк (ред.). – Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2001. – 660 с. [Оцифровано].
11. Каплан Ж. Р. На Схід до Тартарії. Подорожі Балканами, Близьким Сходом і Кавказом / Роберт Д. Каплан. – Київ : Темпора, 2017. – 442 с.
12. Косово оголосило день незалежності Албанії національним святом [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.radiosvoboda.org/a/news/28872674.html>
13. Парламент Албанії з четвертої спроби обрав президента країни [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://espreso.tv/news/2017/04/29/parlament_albaniyi_z_chetvertoyi_sprobu_obrav_prezydenta_krayiny
14. Президент Албанії неофіційно поїхав у Сербію [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://vgolos.com.ua/news/prezydent_albaniyi_neofitsiyno_vidpravvyvsya_u_serbiyu_2_92068.html
15. Ротшильд Дж., Вінгфілд Н. М. Повернення до різноманітності: політична історія Східно-Центральної Європи після Другої світової війни / Джозеф

- Ротшильд, Ненсі М. Вінгфілд. – К. : Видавництво «Мегатайп», 2004. – 384 с. [Оцифровано].
16. Румунія (підручник) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukrmap.su/uk-wh11/1314.html>
 17. Смирнова Н. История Албании в XX веке [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://macedonia.kroraina.com/ns/index.htm>
 18. Страта Чаушеску і його дружини Елени (ВІДЕО) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.istpravda.com.ua/videos/2010/12/25/10894/>
 19. Страшнюк С. Політичні кризи та антитоталітарні рухи в країнах Східної Європи (50 – 80-ті роки XX ст.) / С. Страшнюк, Є. Пугач. – Харків : Бізнес Інформ, 1998. – 391 с.
 20. Сучасна демографічна ситуація в Албанії / В. Лажнік [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://internationalconference2014.wordpress.com/>
 21. Тисменяну Вл. Поворот у політиці: Східна Європа від Сталіна до Гавела / Владімір Тисменяну. – К. : Видавництво «Мегатайп», 2003. – 336 с.; [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://chtyvo.org.ua/authors/Tysmenianu_Vladimir/Povorot_u_politytsi_Skhidna_Yevropa_vid_Stalina_do_Havela/
 22. Титан ушедшей эпохи. Тодор Живков (ДОКУМЕНТАЛЬНИЙ ФІЛЬМ) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.youtube.com/watch?v=XHD1rxd152o>
 23. Хобсбаум Э. Эпоха крайностей: Короткий XX век (1914 – 1991) / Эрих Хобсбаум; перевод с англ. Е. М. Нарышкиной. – М. : Из-во «Независимая газета», 2004. – 615 с.; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://krotov.info/libr_min/22_h/ob/hobsbaum_00.htm
 24. Щоб не забули. Пам'ять про тоталітаризм в Європі: Читанка для учнів старших класів середньої школи в усіх європейських країнах / Редактори Джиліан Певез, Вікторія Яременко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.memory.gov.ua/sites/default/files/lestweforgetukr.pdf>
 25. Яровий В. І. Новітня історія Центральноєвропейських та Балканських країн : Підручник для вищих навч. закл. – Київ : Генеза, 2005. – 816 с.

Тема 24. Соціалістична Югославія: 1945 – 1990 роки

Формування режиму Броз Тіто. Руйнівні наслідки Другої світової війни. Приєднання «історичних» партій до Народно-Визвольного Фронту (угода «Тіто-Шубич»). Діяльність противників нової влади: четники і монархісти в Сербії, «крижарі» та усташі в Хорватії. Створення таємної поліції та надзвичайних судів. Загострення внутріполітичної боротьби. Спроби трансформації Антифашистського Віча Народного Визволення Югославії на Тимчасову Народну Скупщину (1945). Створення Народного Фронту Югославії (1945). Вибори до Установчої Скупщини та перемога НФЮ (1945). Проголошення **Федеративної Народної Республіки Югославії** (ФНРЮ) 29 листопада 1945 року. Впровадження радянської моделі устрою. «Декрет про аграрну реформу і колонізацію» (1945) та створення приватновласницького товарного виробництва на селі. Ухвалення Конституції ФНРЮ 31 січня 1946 року. Затвердження федеративного устрою держави як форми запобігання сербському гегемонізму. Виділення автономій в Сербії – Воєводина, Косово, Метохія. Створення Республіки Чорногорії. Схвалення закону про націоналізацію (1946). Тотальне одержавлення промислового виробництва (90%). Закріплення ведучої ролі Комуністичної Партії Югославії. Ініціювання створення Комінформбюро. Плани створення Балканської федерації (1947). Загострення радянсько-югославських відносин (1947 – 1949). Денансування Договору о дружбу, співробітництво та взаємодопомогу Югославії (1949). Апогей конфлікту 1949 – 1953 років.

Модель «самоврядного соціалізму». Усамостійнення шляху соціалістичного будівництва. Характерні риси «самоврядного соціалізму»: від «відмирання держави» до «самоврядування». V з'їзд КПЮ (1948) та його рішення. Ухвалення законів «Про управління державними господарськими підприємствами та вищими господарськими об'єднаннями з боку трудових колективів» (1950) та «Про планове управління господарством» (1951) – початок «самоврядування». Зміни в політиці щодо сільського господарства. Децентралізація господарської сфери. Впровадження елементів самоврядування в республіканській ланці («Закон про народні комітети», 1952). IV з'їзд КПЮ (1952) і перейменування керівної партії в Союз Комунистів Югославії. Ухвалення Конституційного Закону «Про основи суспільно-політичного устрою ФНРЮ та про основні органи влади (1953). Зовнішньополітична концепція «рівновіддаленості від США й СРСР. Швидкі темпи господарського зростання 1953 – 1960-х років. Загострення суперечностей між різними господарськими й політичними групами на початку 1960-х років. Ухвалення нової Конституції (1963) й перейменування країни на **Соціалістичну Федеративну Республіку Югославію (СФРЮ)**.

Ліберальні реформи. Суперечки між «лібералами» й «консерваторами». Курс на лібералізацію економіки (1965). Загострення протистояння між «лібералами» й «консерваторами». VI пленум ЦК КПЮ й усунення лідера консерваторів Олександра Ранковича (1965). Економічне зростання початку 1970-х років. Результати лібералізації: перенесення бюрократичного централізму з федеративного на республіканський рівень. Виникнення власних політичних центрів у республіках та автономіях і формування етно-політичних кланів. Відкриття кордонів Югославії (1965). Пожвавлення рухів за демократію (Сербія, Хорватія, Косово). Протестні рухи в Хорватії 1970 – 1971 років з вимогою «суверенітету республіки».

Період «контрреформ». Зупинення реформ у грудні 1971 року. Зміцнення керівної ролі КПЮ та федерального керівництва. Кампанія проти «хорватського націоналізму». Ухвалення нової Конституції СФРЮ (1974). Інституційне реформування згідно Конституції. Обрання Броз Тіто «вічним главою» Президії Скупщини СФРЮ – Президентом. Рішення про щорічне обрання голови Президії Скупщини після смерті Тіто. Подальший розвиток моделі «самоврядного соціалізму» у «Законі про асоційовану працю» (1976). Поглиблення незбалансованості економіки та гальмування розвитку країни.

Криза югославської моделі соціалізму. Поглиблення кризових явищ на зламі 1970 – 1980-х років. Втрата рівноваги й життєздатності режиму після смерті Броз Тіто (1980). Кризові явища федерації. Національний розбрат у Косово. Мітингова діяльність під гаслом «Косово – Республіка» й запровадження надзвичайного стану (1981). Породження автократії. Радикалізація албанського національного руху. Витіснення сербів та чорногорців з Косова. Відродження сербського націоналізму – Себська Академія Наук і Мистецтв. «Меморандум про ситуацію в Югославії» (1987) й звинувачення режиму Тіто в анти сербській політиці. Прихід до керівництва ЦК Союзу Комунистів Югославії Слободана Мілошовича й обрання Президентом СФРЮ (1989). Слободан Мілошевич (1941 – 2006; Гаага, Нідерланди). Розхитування ситуації в Хорватії та Словенії. Масові мітинги у Воєводині (1988). 39 поправок до Конституції СФРЮ (1988). Поправки до Конституції Сербії (1989) й обмеження автономних прав Косова й Воєводини. Загострення відносин з Словенцією: байкотування товарообміну зі Словенією. Демонстративні акції словенців і хорватів у Косові (1989 – 1990). Відставка союзного уряду й формування нового кабінету Анте Марковича (1989). Ліберальні реформи Союз Виконавчого Віча (уряду) (1989). Відновлення акцій протесту в Косові в січні 1990 року. Проголошення Ухвалення Конституції Косова й проголошення Косова окремою республікою 7 вересня 1997 року. XIV з'їзд Союзу Комунистів Югославії і невдала спроба федералізації партії (1990). Припинення існування СКЮ. Ухвалення нової Конституції Сербії й обмеження прав Косова та Воєводини (1990). Вибори до Скупщини в Словенії й перемога

«Демократичної Опозиції» (демосу) (1990). Обрання Мілана Кучана Президентом Словенії (1990). Вибори до Сабору в Хорватії й перемога Хорватського Демократичного Союзу (1990). Обрання Франьо Туджмана Президентом Хорватії. Проголошення державного суверенітету Словенії (Декларація про повний суверенітет Республіки Словенія», 1991) й Хорватії («Про самостійну і суверенну Республіку Хорватію», 1991). Переговори республік щодо майбутньої федерації. Завершальний етап розпаду СФРЮ. Геополітичний чинник розпаду СФРЮ (1990 – 1992).

Література

1. 17 лютого – проголошення незалежності Косово [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://24tv.ua/17_lyutogo_progoloshennya_nezalezhnosti_kosovo_n409344
2. Атлас всесвітньої історії (рос.). – Видано в Італії Видавничим Домом Рідерз Дайжест, 2003. – С. 300 – 301.
3. Вандич П. Ціна свободи: історія Центрально-Східної Європи від середньовіччя до сьогодення / П'ютр Вандич. – К. : Критика, 2004. – 463 с.
4. Джилас М. Новий клас (рос.) / Мілован Джилас [Електронний ресурс]. – Режим доступу : ignissimo.ru/books/235.pdf
5. Єлавіч Б. Історія Балкан ХХ століття / Барбара Єлавіч. – К. : Видавництво «Свенас», 2004. – Т. II. – 600 с.
6. ЄС підписав угоду про асоціацію з Косово [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://ua.korrespondent.net/special/22-progoloshennya-nezalezhnosti-kosovo>
7. Еппломб Е. Залізна завіса. Приборкання Східної Європи. 1944 – 1956 / Енн Еппломб. – К. : Видавничий дім «Києво-Могилянська Академія», 2017. – 623 с.
8. Історія Центрально-Східної Європи / Л. Зашкільняк (ред.). – Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2001. – 660 с. [Оцифровано].
9. Каплан Ж. Р. На Схід до Тартарії. Подорожі Баканами, Близьким Сходом і Кавказом / Роберт Д. Каплан. – Київ : Темпора, 2017. – 442 с.
10. Каравайцева О. Незалежність Косово: історіята міжнародні наслідки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : file:///C:/Users/Lesia/Downloads/appol_2013_50_13.pdf
23. Москва и Восточная Европа. Становление политических режимов советского типа. 1949 – 1953. Очерки истории / Т. В. Волокитина, Г. П. Мурашко, А. Ф. Носкова, Т. А. Поживайлова. – Москва : Росспэн, 2002. – 686 с.; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://inslav.ru/images/stories/pdf/2002_Volokitina_etc_Moskva_i_Vostochnaja_Evropa_%201949-1953.pdf
24. Народная демократия : миф или реальность? Общественно-политические процессы в Восточной Европе. 1944 – 1948 гг. / Т. В. Волокитина, Г. П. Мурашко, А. Ф. Носкова. – Москва : Наука, 1993. – 344 с.; [Електронний ресурс] – режим доступу : http://inslav.ru/images/stories/pdf/1993_Volokitina_Murashko_Noskova_Narodnaja_demokratija_mif_ili_realnost.pdf
11. Орлик И. И. Восточная Европа в документах российских архивов. 1944 – 1953 гг. // Словяноведение. – 1999. – №5. – С. 183 – 200.
12. Постоловський Р. Встановлення тоталітарних режимів у країнах Центрально-Східної Європи (1944 – 1953): Хрестоматія для студентів історичного факультету вищих навчальних закладів / Р. Постоловський, Є. Пугач, Є. Страшнюк. – Харків : Бізнес Інформ, 2000. – 472 с.
13. Проголошення незалежності Косово: подарунок сепаратистам усіх країн? [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.unian.ua/politics/97140-progoloshennya-nezalezhnosti-kosovo-podarunok-separatistam-usih-krajin.html>

14. Проголошення республіки Косова розколело світову спільноту [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.5.ua/svit/proholoshennia-nezalezhnosti-kosova-rozkololo-svitovu-spilnotu-rozshyreno-9983.html>
15. Ротшильд Дж. Східно-Центральна Європа між двома світовими війнами / Джозеф Ротшильд. – К. Генеза, 2001. – 496 с. [Оцифровано].
16. Ротшильд Дж., Вінгфілд Н. М. Повернення до різноманітності: політична історія Східно-Центральної Європи після Другої світової війни / Джозеф Ротшильд, Ненсі М. Вінгфілд. – К. : Видавництво «Мегатайп», 2004. – 384 с.; [Оцифровано].
17. Саган Г. Особливості національних рухів в Югославії у 60 – 80-ті роки ХХ ст. [Електронний ресурс].- Режим доступу : <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/26419/31-Sagan.pdf?sequence=1>
18. Страшнюк С. Політичні кризи та антитоталітарні рухи в країнах Східної Європи (50 – 80-ті роки ХХ ст.) / С. Страшнюк, Є. Пугач. – Харків : Бізнес Інформ, 1998. – 391 с.
19. Тисменяну Вл. Поворот у політиці: Східна Європа від Сталіна до Гавела / Владімір Тисменяну. – К. : Видавництво «Мегатайм», 2003. – 336 с.; [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://chtyvo.org.ua/authors/Tysmenianu_Vladimir/Povorot_u_politytsi_Skhidna_Yevropa_vid_Stalina_do_Havela/
20. У Косово спалахнуло заворушення: понад 120 осіб заарештовано [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://dt.ua/WORLD/u-kosovo-spalahnuli-zavorushennya-ponad-120-osib-zareshtovano-162580.html>
21. Шваб Л., Ткачик О. Державно-політичний розвиток Сербії в 1992 – 2006 роках / Л. Шваб, О. Ткачик. – Луцьк : : Волинські Старожитності, 2013. – 255 с.
14. Щоб не забули. Пам'ять про тоталітаризм в Європі: Читанка для учнів старших класів середньої школи в усіх європейських країнах / Редактори Джиліан Певез, Вікторія Яременко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.memory.gov.ua/sites/default/files/lestweforgetukr.pdf>
15. Яровий В. І. Новітня історія Центральноєвропейських та Балканських країн : Підручник для вищих навч. закл. – Київ : Генеза, 2005. – 816 с.

Тема 25. Розпад Соціалістичної Федеративної Республіки Югославія. Війни 1991 – 1995 років. Повоєнний устрій суверенних держав

Становлення державної незалежності Словенії. Проголошення «Декларації про повний суверенітет республіки» у липні 1990 року. Плебісцит у грудні 1990 року. Проголошення Словенії незалежною державою 25 червня 1991 року. Окупація Югославською Народною Армією найважливіших центрів Словенії. Діяльність загонів самооборони. Повітряне бомбардування ЮНА столиці Любляни. Переговори між сторонами 7 липня 1991 року. Пизупинення реалізації державного суверенітету. Людські втрати «десятиденної війни». Сербські біженці. Підтвердження незалежності Словенії 7 жовтня 1991 року. Початок розбудови власної армії. Ухвалення нової Когніституції 23 грудня 1991 року. Ухвалення закону про національні меншини (1992). Політичний образ Словенії: утворення Словенського Демократичного Союзу (1991) та ліво-центристського й право-центристського блоків. Перший Президент незалежної Словаччини – Мілан Кучан (23 грудня 1991 року – 22 грудня 2002 року). Інші Президенти: Ян Дрновшек (2002 – 2006), Данило Тюрк (2007 – 2012), Борут Пахор (з 2012 року). Міжнародне визнання суверенітету Словенії: Литва, Німеччина, Україна (1991); ЄС (1992); більшість держав світу (1992). Підписання Дейтонських угод (1995) і нормалізація словенсько-югославських відносин. Член НАТО (2004). Член ЄС (2004).

Хорватська Республіка. Становлення незалежності Хорватії в 1991 – 1998 роках. Проголошення державної незалежності 25 червня 1991 року. Початок воєнних дій ЮНА

проти Хорватії 27 червня 1991 року. Тримісячний мораторій на реалізацію суверенітету. Набуття чинності законодавчих актів про повний суверенітет 8 жовтня 1991 року. Поновлення сутичок між сербами і хорватами. Хорватські біженці зі Славонії та Сербської Країни (1991 – 1992). Уведення миротворчих збройних формувань ООН у Хорватію (1992). Самопроголошення Республіки Сербської Країни (1 квітня 1991 року; столиця Кнін). Утворення Сербської Автономної Області (САО) Східна Славонія, Бараня і Західний Срем 26 лютого 1991 року. Утворення САО Країна 12 серпня 1991 року. Утворення САО Західна Славонія 12 серпня 1991 року. Відмова хорватського уряду від миротворчої місії ООН (1995). «Хорватський прорив»: введення військ 10 серпня 1995 року. Ліквідація (1995). Домовленості між Загребом і Белградом про повернення самопроголошених утворень до Хорватії (жовтень 1995 рік). «Різдвяна Конституція» (1990) й проведення перших виборів до Собору (1992) й Жупаній (1993). Урядування Національної Ради Оборони і Безпеки (1991 – 1995). Франьо Туджман – авторитарний Президент Хорватії (1990 – 1999). Палітичне лідерство Хорватського Соціально-Ліберального Союзу (1992 – 2000). Формат економічних реформ. Хорватія в міжнародних стосунках. Визнання суверенітету Хорватії: Німеччина, Україна (1991), ЄС (1992), Росія (1992) тощо. Участь хорватських формувань у воєнних діях проти мусульман в Босні та Герцеговині (1992 – 1994). Труднощі хорвато-боснійських відносин. Член НАТО (2009). Член ЄС (2013).

Утворення і розвиток Союзної Республіки Югославія. Утворення Союзної Республіки. Ухвалення нової Конституції Сербії (1990). Проголошення Союзної Республіки Югославії (СРЮ) 27 квітня 1992 року (Сербія vs Чорногорія). Склад СРЮ: Сербія, Чорногорія, автономні краї Воеводина, Косово, Метохія. Становлення структури влади: Народна Скупщина (Віче громадян і Віче республік), Сербська Радикальна Партія й Демократична Партія Соціалістів Чорногорії – лідируючі партії. Перший президент Республіки – письменник Добрица Чосич (1921 – 2014) (15 червня 1992 – 1 червня 1993 рік). Прем'є-міністр – Мілан Паніч. Узурпація президентських повноважень Президентом Сербії Слободаном Мілошевичем. СРЮ у конфліктах на Балканах. Боротьба боснійських сербів за приєднання до СРЮ і військова допомога Сербії (1992). Оголошення Сербії агресором і запровадження й запровадження санкцій (1991 – 1993). Конфлікт із самопроголошеною Республікою Косово (Ібрагім Ругова; 1992). Припинення громадянсько-етнічної війни в БґаГ; укладення Дейтонської й Паризької мирної угод та основного договору про Сремську-Баранську область (1994) й рішення про Ради ООН про тимчасове припинення санкцій (1995). Відміна санкцій (1996). Обрання Президентом СРЮ Слободана Мілошовича, Президентом Чорногорії Мила Джукановича, президентом Сербії Мілутіновича (1997). Косовська криза та її наслідки. Проголошення незалежної Республіки Косова (Ібрагім Ругова; 1992). Розбудова тіньової держави. Поміркована політика Демократичного Союзу Косова. Виступ Армії Визволення Косова за незалежність Косова. Збройні сутички (1998). Референдум в Сербії про міжнародне невтручання в справі Косова (1988). Війна проти Косова (1999). Бомбардування силами НАТО Сербії (1999). Рух проти політики Слободана Мілошевича. Обрання Президентом Сербії Воїслава Коштуніца (2000). Звинувачення Слободана Мілошевича ООН і НАТО у військових злочинах (1999). Повалення режиму Мілошевича (2000). Арешт і передання Мілошевича Міжнародному трибуналу щодо воєнних злочинів у колишній Югославії (2001). Суд над Мілошевичем (2002 – 2006). Косово: проголошення незалежності краю (2008). Підписання Угоди про асоціацію з ЄС (2016). Проголошення незалежності Чорногорії 3 червня 2006 року. Член НАТО (2017).

Боснія та Герцеговина. Національний склад Боснії та Герцеговини. Зростання міжетнічної напруженості та ухвалення «Меморандуму про незалежність Боснії та Герцеговини» 14 жовтня 1991 року. Плебісцит боснійських сербів (1991) і проголошення Сербської Республіки Боснія (1992; Радован Караджич). Проголошення хорватської Республіки Герцег-Боснія (1992). Концепція неподільної держави боснійських мусульман

(1992; Алія Ізетбегович). Референдум про вихід БґаГ з СФРЮ (1992). Міжнародне визнання БґаГ суверенною державою (1992). Кривавий збройний конфлікт за переділ території між мусульманами, сербами, хорватами (квітень 1992 – 1995). «Етнічні чистки» в БґаГ. Уведення миротворчої місії ООН у червні 1992 року. Початок роботи міжнародної конференції по БґаГ у серпні 1991 року: «план Кутильєро» (1992); «план Оуена-Столберга» тощо. Доктрина «примушення до миру» (1994). Підписання договору про створення Федерації Боснії та Герцеговини (Вашингтон, 1994). Протисербська операція «Звільнена сила» (1995). Дейтонські угоди (США) і створення Федерації Боснії та Герцеговини й Сербської Республіки, об'єднаних в БґаГ (1995).

Республіка Македонія. Боротьба за міжнародне визнання та національну злагоду. Референдум й ухвала Зборами Республіки Македонії «Декларації про суверенітет» (1991). Ухвалення Конституції 17 листопада 1991 року. Виведення військ ЮНА (1992). Проблема міжнародного визнання держави. Супротив Греції. Поправки до Конституції про відсутність територіальних претензій та ін. (1992). Міжнародне визнання Македонії 2 травня 1992 року. «Колишня Югославська Республіка Македонія» (ООН; 1993). Загострення відносин з Сербією щодо усамостійнення Македонської Православної Церкви відносно сербської (1993). Нормалізація македонсько-югославських відносин (договір; 1996). Відносини з Болгарією. Перепис населення 1994 року. Національний склад Македонії. Врегулювання спірних питань в 1999 році. Відносини з Албанією. Албанська ідея створення «Республіки Ілліриди» в Македонії. Боротьба албанських партій за визнання албанців конституційною нацією. Конфронтації між державою й албанською меншиною 1994 – 1995, 1997, 2001 років тощо. Резолюція Генеральної Асамблеї ООН про «європеїзацію» Балкан (1995). Угода між ЄС та Македонією (Республікою Македонією) про економічне та технічне співробітництво й продовження політичного діалогу (1996). Підписання договору в Москві (1998; Президенти Борис Єльцин vs Кіро Глігоров) і закріплення проникнення російських нафтових компаній на Балкани. Економічний розвиток Македонії.

Література

1. Атлас всесвітньої історії (рос.). – Видано в Італії Видавничим Домом Рідерз Дайжест, 2003. – С. 300 – 301.
2. Еппломб Е. Залізна завіса. Приборкання Східної Європи. 1944 – 1956 / Енн Еппломб. – К. : Видавничий дім «Києво-Могилянська Академія», 2017. – 623 с.
3. Єлавіч Б. Історія Балкан ХХ століття / Барбара Єлавіч. – К. : Видавництво «Свенас», 2004. – Т. II. – 600 с.
4. Історія Центрально-Східної Європи / Л. Зашкільняк (ред.). – Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2001. – 660 с. [Оцифровано].
5. Історія Югославії. 1918 – 1990 рр. / М. Кріль, З. Баран. – Львів [б.в.], 1997.
6. Качіч Х. Хорватський прорив / Хрвоє Качіч. – Київ : Темпора, 2012. – 560 с.
7. Кебо О. Сараєво для початківців / Переклад з боснійської Катерини Калитко. – Брустрів : Дискурс, 2017. – 144 с.
8. Кріль М. Історія країн Центрально-Східної Європи / М. Кріль. – Київ : Знання, 2006. – 284 с.
9. Кріль М. Розпад югославської федерації та утворення нових держав на Балканах. Тескт лекцій / М. Кріль. – Львів : Знання, 1996. – 460 с.
10. Маначинський О. Югославія : винок винесено / О. Маначинський. – Київ : Румб, 2007. – 288 с.
11. Романенко С. Югославия: История возникновения. Кризис. Распад. Образование независимых государств (национальное самоопределение народов Центральной и Юго-Восточной Европы в XIX – XX веке / С. Романенко. – Москва : МОНФ, 2000. – 450 с.

12. Ротшильд Дж., Вінгфілд Н. М. Повернення до різноманітності: політична історія Східно-Центральної Європи після Другої світової війни / Джозеф Ротшильд, Ненсі М. Вінгфілд. – К. : Видавництво «Мегатайп», 2004. – 384 с.; [Оцифровано].
13. Тисменяну Вл. Поворот у політиці: Східна Європа від Сталіна до Гавела / Владімір Тисменяну. – К. : Видавництво «Мегатайм», 2003. – 336 с.; [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://chtyvo.org.ua/authors/Tysmenianu_Vladimir/Povorot_u_politytsi_Skhidna_Yevropa_vid_Stalina_do_Havela/
14. Шваб Л., Ткачик О. Державно-політичний розвиток Сербії в 1992 – 2006 роках / Л. Шваб, О. Ткачик. – Луцьк : : Волинські Старожитності, 2013. – 255 с.
15. Яровий В. І. Новітня історія Центральноєвропейських та Балканських країн : Підручник для вищих навч. закл. – Київ : Генеза, 2005. – 816 с.

Тема 26. Греція після Другої світової війни

Відновлення монархії. Труднощі повоєнної політики. Формування першого повоєнного уряду Темістокліса Софуліса (1945). Парламентські вибори й перемога правої коаліції на чолі з Народною Партією (1946). Формування уряду Діно Цалдаріса (1946). Плебісцит 1946 року й повернення монархії.

Громадянська війна. Комуністичний рух. Створення Демократичної Армії під керівництвом комуніста Маркоса Вафівдіса (1946). Американський патронат над Афінами – «доктрина Трумена» (1947). Проголошення Тимчасового демократичного (комуністичного) уряду (1947). Македонська проблема й визнання Комуністичною Партією Греції права на самовизначення македонців. Югославський «ніж у спину» грецькій повстанській армії (1949). Розгрома демократичної Армії й відступ у Албанію. Кінець громадянської війни (1947).

Розвиток грецької економіки. Відновлення стабільності національної економіки в 1950-х роках. Розвиток бідівельної галузі в 1960 – 1980-х роках. Утворення грецького торговельного флоту. Зростання життєвого рівня населення на початку 1960-х років. Процес урбанізації. Заробітчанська грецька еміграція в 1960 – 1980-х роках (США, Австралія, Канада, ФРН).

Становлення демократії. Протистояння між комуністами й антикомуністами 1950 – 1960-х років. Демократичні вибори до парламенту 1950-го року й перемога центристських партій. Урядова криза й нові вибори до парламенту, перемога Всегрецького Об'єднання маршала Александроса Папагоса (1951). Парламентські вибори 1952 року. Правління правих у Греції (1952 – 1963). Урядування уряду Александроса Папагоса (1952 – 1955). Урядування уряду Константіноса Караманліса (1955 – 1963). Боротьба Георгіоса Папандреу за владу в парламентській кризі 1961 – 1963 років. Прихід Папандреу (Центристський союз) до влади (1964). Прихід на трон короля Константина II (1964). Політична криза й відставка Папандреу (1964).

Військова диктатура. Державний військовий переворот 21 квітня 1967 року. Організатори перевороту Георгіос Папандопулос, Ніколаос Макарезос, Стиліанос Паттакос. Спроба контр перевороту в грудні 1967 року. Від'їзд короля й запровадження регенства. Ухвалення Конституції 15 листопада 1968 року. Політика диктатури Георгіуса Пападопулуса (1968 – 1973). Спроба захоплення влади Димітріосом Іоннідіусом (1973). Падіння диктатури 24 липня 1974 року.

Повернення до республіки. Формування коаліційного уряду Константіноса Караманліса (1974). Поновлення дії Конституції 1952 року. Демократизація політики. Легалізація Комуністичної Партії Греції. Референдум 1974 року й обрання республіканського політичного ладу. Ухвалення Конституції 11 червня 1975 року і проголошення Греції парламентсько-президентської республіки. Президентство Константіноса Цацоса (1975 – 1980). Консервативна й соціалістична лінія у грецькій

політиці. Внутрішня політика Константіноса Караманліса – орієнтування на Західну Європу. «Греція належить Заходу» проти «Греція належить Греції» на парламентських виборах 1981 року. Пропаганда «грецького шляху до соціалізму» шляху Андреасом Папандреу. Перемога соціалістів (ПАСОК – Загальногрецький Соціалістичний Рух) на виборах 1981 року. Правління соціалістів 1981 – 1989 років.

Греція в НАТО та ЄС. Анталтичний напрямок грецької політики. Вступ Греції та Туреччини в НАТО в 1952 році. Союз Греції, Туреччини й Югославії (1953). Антигрецькі заворушення в столиці Туреччини й розпад Балканського пакту (1955). Греко-турецьке протистояння 1960 – 1970-х років. Вихід Греції з НАТО 1974 році. Повернення Греції до НАТО 1980 року. Західноєвропейський напрямок грецької політики. Вступ Афін до Ради Європи (1949). Договір про асоційоване членство Греції в ЄС (1962). Договір 28 травня 1979 року про вступ в ЄС. Греція – повноправний член «Європейського ринку» з 1981 року.

Кіпрське питання. Британське правління на Кіпрі з 1878 року. Анексія Британією Кіпру 1914 року. Перетворення Кіпру на королівську колонію 1925 року. Кампанія громадянської непокори – «енозіс» – на Кіпрі 1955 року під егідою Національної Організації Кіпріотських Борців на чолі з генералом Георгіосом Гривасом. Провокація британцями турецького протистояння – «таксіма» (поділ). Проголошення незалежності Кіпра в серпні 1960 року. Туреччина і Греція як гаранті незалежності Кіпру. Грецький державний переворот на Кіпрі 15 липня 1974 року. Вторгнення Туреччини на Кіпр 14 серпня 1974 року. Фактичний поділ країни (зберігається донині).

Грецько-турецькі відносини. Антагонізми у грецько-турецьких відносинах. Енергетична криза й питання континентального шельфу в Егейському морі. «Казус беллі». Загострення відносин з Туреччиною 1976, 1981, 1984, 1986 років. 1987 рік – Греція й Туреччина на межі війни. Підписання угоди в Давосі в січні 1988 року й утворення «гарячої лінії» між Анкарою й Афінами.

Література

1. Єлавіч Б. Історія Балкан ХХ століття / Барбара Єлавіч. – К. : Видавництво «Свенас», 2004. – Т. II. – 600 с.
2. Зорбалас С. Неофашизм в Греції (1967 – 1974): соціально-економічний аналіз і висновки / С. Зорбалас. – Москва : Міжнародні відносини, 1981. – 256 с.
3. Історія кіпрського питання / Інститут стратегічного аналізу і прогнозу ІСАП КРСУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.easttime.ru/analitic/2/6/396.html>
4. Історія Центрально-Східної Європи / Л. Зашкільняк (ред.). – Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2001. – 660 с. [Оцифровано].
5. Кіпрсько-турецький конфлікт та стосунки Туреччини з ЄС і НАТО [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.global-analyt.com/>
6. Кірсенко М. Греція на зорі сучасності / М. Кірсенко; НАН України; Інститут Східно-Центральної Європи у Львові. – Київ : Вища школа, 1995. – 220 с.
7. Ковальський С. Кіпрський фактор у греко-турецьких відносинах 1955 – 1959 років [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://history.org.ua/LiberUA/978-966-492-209-5/7.pdf>
8. Конфлікт між Туреччиною і Грецією на Кіпрі 14 липня – 17 серпня 1974 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://mortal.org.ua/history_wars/426-konflkt-mzh-turechchynoyu-grecyeyu-na-kpr-14-lipnya-17-serpnya-1974-r.html
9. Кріль М. Греція / М. Кріль // Педагогічна думка. – 2008. – №1. – С. 43 – 46.
10. Петруніна О. Е. Политическая система современной Греции / О. Е. Петруніна. – Москва : Звездапад, 1999. – 140 с.

11. Розділені вторгненням : які уроки з кіпрського конфлікту може отримати Україна? [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://daily.rbc.ua/ukr/show/razdeleny-vmorzhenniam-kakie-uroki-kiprskogo-1457971858.html>
12. Ротшильд Дж., Вінгфілд Н. М. Повернення до різноманітності: політична історія Східно-Центральної Європи після Другої світової війни / Джозеф Ротшильд, Ненсі М. Вінгфілд. – К. : Видавництво «Мегатайп», 2004. – 384 с.; [Оцифровано].
13. Туреччина погрожує заморозити відносини з ЄС через кіпрське питання / Український тиждень [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://tyzhden.ua/News/26793>
14. Улунян А. А. Политическая история Греции XX века : учебное пособие / А. А. Улунян. – Москва : Высшая школа, 2004. – 197 с.
15. Шеховцов А. В. Правий радикалізм в сучасній Греції : загальний контекст і перспективи розвитку/ А. В. Шеховцов // Гілея. НГauковий вісник. – 2007. – Вип. 8. – С. 182 – 195.

Тема 27. Демократичні революції в Центрально-Східній Європі й розвиток незалежних держав на зламі XX і XXI сторіч

Демократичні революції і становлення незалежних держав. Міжнародні відносини в Європі наприкінці XX сторіччя. Загострення кризових явищ у другій половині 1980-х років у країнах «соціалістичного табору». Радянська «перебудова» (1985 – 1991) і зміни в Східній Європі. «Перегляд всієї точки зору на соціалізм». Зростання передреволюційної ситуації та відмова СРСР від підтримки східноєвропейських еліт. Послідовність подій: «Круглий стіл» у Польщі, фальсифікація травневих муніципальних виборів в Німецькій Демократичній Республіці, відкриття угорсько-австрійського кордону й падіння «берлінського муру», відставка Тодора Живкова в Болгарії, «оксамитова революція» в Чехословаччині (1989). Зустріч Михайла Горбачова з Джорджем Бушем 2-3 грудня 1989 року й підтвердження зовнішньополітичного курсу СРСР. Спільні риси революцій у країнах Центрально-Східної Європи. Врегулювання проблеми об'єднання Німеччини (1990). Підписання договору про остаточне врегулювання питання Німеччини 3 жовтня 1990 року. «Хартія для нової Європи» (19 листопада 1990 рік). Визнання Німеччиною Західного кордону Польщі. Залишкові німецько-чеські суперечності щодо судетських німців. Розпад Соціалістичної Федеративної Республіки Югославії. Сербсько-хорватська війна. Визнання незалежності Хорватії й Словенії Європейським Союзом в грудні 1991 року. Проведення референдуму щодо незалежності в Боснії та Герцоговині в березні 1992 року. «Війна всіх проти всіх» (1992 – 1995). Бомбові удари НАТО, Дейтонський прорив й підписання однойменних угод (1995). Країни ЦСЄ як організована частина нової європейської системи міжнародних відносин.

Народи і держави на політичній карті Центрально-Східної Європи. Проблеми взаємин і сусідства. Зближення ЦСЄ із Західною Європою. Виникнення нової Східної Європи – Естонії, Литви, Латвії, Білорусі, України, Молдови. Створення «балто-чорноморської дуги» й відокремлення Росії від Європи. Створення міждержавного союзу Росії та Білорусі 8 грудня 1999 року. Найважливіші зміни політичної карти Європи: об'єднання Німеччини (1990), розпад СРСР і СФРЮ (1991), розпад Чехословаччини (1993). Чесько-німецька Декларація історичного примирення (1996). Урегулювання питання угорської національної меншини в Словаччині, Сербії (Воєводина), Румунії (Трансильванія), фактичне вирішення проблеми на Закарпатті (Україна). Плекання ідеї «Великої Румунії»: проблеми з угорською нацменшиною, претензії на Буковину й Бессарабію, питання «аншлюсу» Молдови й провокування сепаратизму в Придністров'ї (1990). Проблеми зі «слов'янізацією» турків у Болгарії у 1980-х роках і ускладнення стосунків з Македонією в 1990-х роках. Гордієвий вузол конфліктності – Балкани: пошук етно-політичного консенсусу між православними сербами, хорватами-католиками й

слов'янами, які сповідують іслам. Провал силового сценарію створення «Великої Сербії» й повернення сербів на етнічну територію в 1990-х роках. Проблема Косова й Воєводини. Протиріччя навколо Македонії. Ініціювання прем'єр-міністром Франції Едуарда Баладюра Пакту стабільності для Європи (1995) і повернення суперечностей в Центрально-Східній Європі до норм міжнародного права.

Демократичний вибір регіону та його альтернативи. Особливі риси демократичних революцій. Основні напрямки перетворень: формування багатопартійності, становлення політичного плюралізму, демократичного громадянського суспільства та правової держави; відновлення регулюючої ролі ринку; перехід до конвертованої валюти й співіснування різних форм власності; демонтаж командно-адміністративної системи тощо. Формування системи повернення до тоталітаризму. Загроза націоналізму. Суперечності в лавах демократичних сил 1993 – 1994 роках. Прихід до влади лівих партій: Польща, Угорщина, Болгарія, Словаччина. Перетворення колишніх комуністичних в соціал-демократичні партії та їх урядування. Польща: прихід до влади Леха Валенси (1989) і «Солідарності» й переважання Демократичної Лівиці в парламенті. Урядування Громадянського Форуму на чолі з Вацлавом Клаусом. Словацький Демократичний Форум й Владимир Мечіар у Словаччині 1991 – 1999 років. Фронт Національного Порятунку та президентство Йона Ілієску (1990 – 1996, 2000 – 2004) тощо. Внутрішньополітичний ландшафт незалежних держав після розпаді СФРЮ. Опозиційна діяльність Президента Чорногорії Міло Джукановича в Союзній Республіці Югославії. Кінець президентства Слободана Мілошевича (1991 – 1997). Війна в Боснії та Герцоговині (1992 – 1995). Повернення країн ЦСЄ обличчям до націоналізму: Польща, Угорщина тощо.

Країни Центрально-Східної Європи в міжнародних стосунках. Геополітичні зміни в Європі в 1990-х роках. Стратегічне орієнтування ЦСЄ на Європейський Союз та НАТО. Нова модель відносин між державами регіону в рамках Вишеградського чотирикутника (Польща, Чехія, Словаччина, Угорщина) та Центрально-Європейської Ініціативи (усі ЦСЄ країни, окрім Югославії). Проблеми стосунків ЦСЄ країн з Росією. Мадридський саміт НАТО (1997) і поширення НАТО на Схід. Членство в НАТО Польщі, Чехії, Угорщини (1999). Суперечність між членами НАТО під час косовської війни 24 березня – 10 червня 1999 року. Друга хвиля входження в НАТО 2 квітня 2004 року: Болгарія, Естонія, Латвія, Литва, Румунія, Словаччина, Словенія. Третя хвиля входження в НАТО 1 квітня 2009 року: Албанія, Хорватія. Третя хвиля 5 червня 2017 року: Чорногорія. Членство в ЄС: 1 травня 2004 року – Естонія, Латвія, Литва, Польща, Словаччина, Словенія, Угорщина, Чехія; 1 січня 2007 року – Болгарія, Румунія; 1 липня 2013 року – Хорватія.

Література

16. ГЕОГРАФІЧНА КАРТА : Країни Центрально-Східної Європи : 1989 – 2008 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukrmap.su/uk-wh11/1310.html>
17. ГЕОГРАФІЧНА КАРТА : Революції 1989 – 1992 років у країнах Центральної та Східної Європи [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.google.com.ua/search?>
18. Атлас всесвітньої історії (рос.). – Видано в Італії Видавничим Домом Рідерз Дайжест, 2003. – С. 302 – 309.
19. Австрія слабка ланка Європи чи історичний союзник України? / Європейська правда [Електронний ресурс].- Режим доступу : <http://www.euointegration.com.ua/articles/2016/05/6/7048512/>
20. Андрухович Ю. Центрально-Східна Європа: коротка історія мутацій / Віче [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://report.if.ua/lyudy/yurij-andruhovych-centralno-shidna-yevropa-korotka-istoriya-mutacij/>

21. Єленський В. Центрально-Східна Європа: релігійні зміни та релігійний плюралізм [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://risu.org.ua/ua/index/studios/materials_conferences/44141/
22. Мацієвський Ю., Кашинський О. Витоки популізму в Центрально-Східній Європі [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://ideopol.org/wp-content/uploads/2018/01/2.6.-UKR.-Matsiyevsky-and-Kashynsky-Final.pdf>
23. Мацієвський Ю. Три обличчя популізму : Україна, Польща, Румунія [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://kennankyiv.org/wp-content/uploads/2017/12/IV-chapter_Agora_V19_FINAL.pdf
24. Мельниченко Б. Політико-правові перетворення в Центрально-Східній Європі наприкінці ХХ ст. (на матеріалах Польщі, Чехії та Словаччини): Монографія / Б. Мельниченко. – Львів : ЛьвДУВС, 2012. – 204 с.; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <file:///C:/Users/Lesia/Downloads/UL0000023.PDF>
25. Праворадикальні партії в Центрально-Східній Європі: це економіка? / Переклад О. Ведрова, П. Миронова, А. Рябчук [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://commons.com.ua/uk/pravoradikalni-partiyi-v-tsentralno/>
26. Ротшильд Дж., Вінгфілд Н. М. Повернення до різноманітності: політична історія Східно-Центральної Європи після Другої світової війни / Джозеф Ротшильд, Ненсі М. Вінгфілд. – К. : Видавництво «Мегатайп», 2004. – 384 с.; [Оцифровано].
27. Світова політика у 2017-му. Стабільно тривожні / Тиждень [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://tyzhden.ua/World/206349>
28. Специфіка регіону Центрально-Східної Європи в контексті глобальних тенденцій модернізації Соціуму [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://veche.kiev.ua/journal/3901/>
29. Страшнюк С. Політичні кризи та антитоталітарні рухи в країнах Східної Європи (50 – 80-ті роки ХХ ст.) / С. Страшнюк, Є. Пугач. – Харків : Бізнес Інформ, 1998. – 391 с.
30. Тисменяну Вл. Поворот у політиці: Східна Європа від Сталіна до Гавела / Владімір Тисменяну. – К. : Видавництво «Мегатайм», 2003. – 336 с.; [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://chtyvo.org.ua/authors/Tysmenianu_Vladimir/Povorot_u_politytsi_Skhidna_Yevropa_vid_Stalina_do_Havela/
31. Тріумф правих популістів у Центральній та Східній Європі [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dw.com/uk>
32. Шваб Л., Ткачик О. Державно-політичний розвиток Сербії в 1992 – 2006 роках / Л. Шваб, О. Ткачик. – Луцьк : Волинські Старожитності, 2013. – 255 с.
33. Яровий В. І. Новітня історія Центральноєвропейських та Балканських країн : Підручник для вищих навч. закл. – Київ : Генеза, 2005. – 816 с.

Тема 28. Держави Балтії на сучасному етапі

Естонська Республіка на шляху демократичних перетворень. Схвалення референдумом Конституції Естонії 28 червня 1992 року. Парламентські вибори й перемога національного блоку «За Батьківщину» (1992). Позбавлення прав голосу не естонців. Урядування Марті Лаара (1992 – 1995). Президентство Леннарт Мері (1992 – 2001). Парламентські вибори 1995 року, перемога центристів та экс-комуністів та урядування Тійта Вагі (1995). Парламентські вибори 1999 року й перемога правоцентристської коаліції. Питання іммігрантів і зміст «Закону про громадянство» (1992). Політична криза й ухвалення закону «Про іноземців» (1993). Створення й діяльність «Представницьких зборів російськомовного населення Естонії» (1993). Ухвалення й зміст «Закону про культурну автономію» (1993). Естонська стратегія «будівництва нації». Ухвалення «Закону про «Інтеграцію не естонців у естонське

суспільство: принципи інтеграційної політики» (1998). Взаємодія з іншими Балтійськими республіками. Створення вільної торгівлі між Балтійськими державами (1992). Формування спільного військового формування «Балтбату» (1994). Підписання договору про дружбу та співробітництво з Україною в 1992 році. Прийняття в Організацію з Безпеки та Співробітництва в Європі (ОБСЄ), ООН (1991). Естонія – член НАТО (2004) та ЄС (2004). Президент Естонії – Керсті Кальюлайд, прем'єр-міністр – Юрі Ратас.

Латвійська Республіка. Відновлення Конституції 1922 року (1991). Вибори до парламенту 1993 року й перемога правоцентристського «Латвійського Шляху». Обрання Президентом Гутніса Ульманіса (1993 – 1999). Обрання Президентом країни Вайри Віке-Фрейберга (1999 – 2007). Втілення радикальної економічної політики (1991 – 1992). Нова основа економічного розвитку в 1996 – 1997 років. Загострення етнополітичної ситуації в країні. Громадянство за «правом крові». Закон про отримання громадянства 1994 та його скасування 1998 року. Латвія – член ОБСЄ та ООН (1991), НАТО та ЄС (2004). Президент Латвії – Раймондс Вейоніс; прем'єр-міністр – Маріс Кучінскіс.

Литовська Республіка. Ухвалення всенародним референдумом Конституції Литовської Республіки 25 жовтня 1992 року. Парламентські вибори 1992 року та перемога екс-комуністів – Демократичної Партії Праці Литви (Адольфас Слезявічус). Обрання Главою Держави Альгірдаса Бразаускаса (1992). Перший обраний Президент - Альгірдас Бразаускас (1993 – 1998). Лібералізація економіки урядом Слезявічуса (1993 – 1996). Програма дій уряду Гедемінаса Вагноріуса (1997 – 2000). Президентство Валдаса Адамкуса (1998 – 2003; 2004 – 2009). Національне питання в Литві. Вирішення польського, російського та єврейського питання в Литві. «Нульовий варіант» громадянства. Російська пропаганда щодо відділення територій населених поляками. Загострення литовсько-польських відносин в другій половині 1990-х років. Зовнішня політика: участь в оборонних структурах балтійських держав Балтбат, Балтнет, Балтрон, Балтдефкол. Литва – член ОБСЄ, ООН (1991), НАТО, ЄС (2004). Президент – Даля Грибаускайте; прем'єр-міністр – Саулюс Скверняліс.

Література

1. ГЕОГРАФІЧНА КАРТА : Центрально-Східна Європа 1985 року / ГЕОГРАФІЧНА КАРТА [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://likbez.org.ua/ua/karta-tsentralno-vostochnoy-evropyi-na-1985-god.html>
2. file:///C:/Users/Lesia/Downloads/Unzap_2011_1_10.pdf
3. Аслунд А. Дянков С. Велике переродження: уроки перемоги капіталізму над комунізмом / Андерс Аслунд, Сімеон Дянков. – Львів : Видавництво Старого лева, 2015. – 437 с.
4. Вікіпедія за категоріями: Економіка Литви, Латвії, Естонії; Політика Литви, Латвії, Естонії тощо.
5. Вітман К. Мовна політика Естонії: джерела і наслідки застосування [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ipiend.gov.ua/uploads/pm/pm_19/bitman_movna.pdf
6. Гантінгтон С. Зіткнення цивілізацій та зміна світового порядку (рос.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.e-reading.club/book.php?book=61484>:
7. Економіка Естонії [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://moyaosvita.com.ua/geografija/ekonomika-estoni%D1%97/>
8. Життя в ЄС: 10 років життя в Латвії після «весілля» з ЄС [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://ukr.segodnya.ua/lifestyle/fun/zhizn-v-es-10-let-zhizni-latvii-posle-svadby-s-evropoy-570669.html>
9. Інформація про Литву [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://dnepr-lt.com.ua/informaciya-pro-litvu>

10. Історія Центрально-Східної Європи / Л. Зашкільняк (ред.). – Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2001. – 660 с. [Оцифровано].
11. Клименко Л. Законодавче регулювання мовної політики світу (порівняльно-правовий аналіз) [Електронний ресурс]. – Режим доступу :
12. Латвія. Лстанні новини [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://24tv.ua/latviya_tag1828/newsfrom108/
13. Мазіна Л. Етнічне питання в країнах Балтії після розпаду СРСР [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://journals.iir.kiev.ua/index.php/apmv/article/viewFile/421/388>
14. Мови меншин: з якими проблемами стикаються в Литві, Латвії та Білорусії [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://language-policy.info/2015/12/movy-menshyn-z-yakymy-problemamy-stykayutsya-v-lytvi-latviji-ta-bilorusi/>
15. Порівняння мовного законодавства деякої європейських країн та України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zahystmovy.org.ua/movne-zakonodavstvo-deyakyh-yevropejs/>
16. Росіяни в Латвії: чи ставати латвійськими громадянами / Радіо Свобода [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.radiosvoboda.org/a/26540461.html>
17. Чому Латвія сказала «ні» російській мові / Український тиждень [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://tyzhden.ua/World/42704>
18. Шумпетер Й. Капіталізм, соціалізм, демократія (Перша публікація 1942 року) / Йосиф Шумпетер. – М. : Економіка, 1995. – 540 с.; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ek-lit.narod.ru/shumsod1.htm>
19. Як держава захищає мову. Досвід Литви [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://texty.org.ua/pg/article/editorial/read/53955/Jak_derzhava_zahyshhaje_movu_Dosvid_Lytvy
20. Як Латвія вирішує проблеми з російськомовними [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://language-policy.info/2015/10/yak-latviya-vyrishuje-problemy-z-rosijskomovnymi/>

Тема 29. Республіка Білорусь на сучасному етапі

Початок демократичних реформ. Перехід до багатопартійної системи 1990 – 1994 років. Політичні партії-лідери – Білоруський Народний Фронт (1993), Об'єднана Громадянська Партія (1995), Комуністична Партія Білорусі. Ухвалення Конституції республіки 15 березня 1994 року. Референдум про надання російській мові статусу державної (1995). Білорусь – унітарна держава зі сильною президентською владою. Президент – глава держави й уряду. Прихід до влади Олександр Лукашенко (1994). Програма Президента Лукашенка: інтеграція з Росією, встановлення жорсткого державного контролю за економічною діяльністю, боротьба з кримінальними елементами. Авторитарні риси президентства Лукашенка (1994 – 2018) – відтворення «цінностей» радянської моделі соціалізму. Початок опозиційних рухів 1996 року. Посилення повноважень Президента на референдумі 1996 року. Причини встановлення авторитарного режиму в Білорусі.

Соціально-економічний розвиток. Офіційна програма переходу Білорусі до ринкової економіки (жовтень 1990 рік). Створення правової бази ринкової економіки до 1994 року. Блокування ринкових реформ. Зовнішня політика Білорусі. Орієнтування на Росію та країни СНД. Підписання договору з Росією про створення співробітництва суверенних республік. Підписання договору про створення союзної держави між Росією і Білоруссю 8 грудня 1999 року. Проект держави та його втілення. Російсько-білоруські непорозуміння 2014 – 2018 років.

Література

1. «Антизахід», Захід і «Захід»: тиждень до маневрів Росії та Білорусі / Радіо Свободи [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.radiosvoboda.org/a/28722838.html>
2. Атлас всесвітньої історії (рос.). – Видано в Італії Видавничим Домом Рідерз Дайжест, 2003. – С. 300 – 301.
3. Білорусь. Плата за соціалізм / Економічна правда [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.epravda.com.ua/publications/2011/05/27/287215/>
4. Білорусь. Характеристика господарства країни [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://edufuture.biz/index.php?title>
5. Білоруська опозиція / Український тиждень / УСІ МАТЕРІАЛИ ПОЗНАЧЕНІ ТЕГОМ «БІЛОРУСЬКА ОПОЗИЦІЯ» від 2011 до 2017 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://tyzhden.ua/Tag/>
6. Історія Центрально-Східної Європи / Л. Зашкільняк (ред.). – Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2001. – 660 с. [Оцифровано].
7. Крестний батька Лукашенко. Полная версия. Часть 1 [ДОКУМЕНТАЛЬНИЙ ФІЛЬМ][Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.youtube.com/watch?v=3pRmFiZQ2og>
8. Крестний батька Лукашенко. Полная версия. Часть 2 [ДОКУМЕНТАЛЬНИЙ ФІЛЬМ] [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.youtube.com/watch?v=K9SLaTZrIZw>
9. Крестний батька Лукашенко. Полная версия. Часть 3 [ДОКУМЕНТАЛЬНИЙ ФІЛЬМ] [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://video.tochka.net/207568-krestnyu-batka-lukashenko-polnaya-versiya-ch3/>
10. Крестний батька-4. Последняя осень / ДОКУМЕНТАЛЬНИЙ ФІЛЬМ; частина перша [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.youtube.com/watch?v=IjV7ZQnpjko>; частина друга : <https://www.youtube.com/watch?v=XskwiQEOW8A>
11. Політика Лукашенко / СЕКРЕТНІ МАТЕРІАЛИ; ТЕЛЕПРОГРАМА [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://1plus1.ua/ru/sekretni-materiali/video/politika-oleksandra-lukashenka-sekretni-materiali>
12. Ситуація в Білорусі / Документ Парламентської Асамблеї ООН 2009 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : rada.gov.ua/pls/mpz/docs/1004_rez_1671.htm
13. Українські міфи про економічне «процвітання» Білорусі / Радіо Свобода [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.radiosvoboda.org/a/28297871.html>

Тема 30. Греція на сучасному етапі

Вибори 1989 – 1990 років. Скандал навколо ПАСОК і його лідера соціаліста Андреаса Папандреу. Розголошення таємниць приватного життя прем'єр-міністра Папандреу тощо. Нестабільність кінця 1980-х років: дефіцит платіжного балансу, інфляція тощо. Парламентська криза, технічний уряд на чолі з Ксенофоном Золотасом і закінчення терміну Президента Христоса Сарцетакіса (1989 – 1990). Прихід до влади уряду К. Мецитакіса (1990) – партія Демократичне Оновлення. Оздоровлення економіки урядом Мецитакіса (1993 – 1996). Перемога соціалістів ПАСОК на парламентських виборах 1996 року. Перегрупування лівих сил: переформатування в Комуністичній Партії Греції (1991 - 1992); формування ліворадикальної популістської течії Демократичний Соціальний Рух (1996) тощо. *Економічний розвиток і соціальні зміни.* Урбанізаційні процеси; американський та європейський капітал в економіці Греції; формування споживачього

суспільства; туризм; розвиток сільського господарства тощо. Греція – член НАТО (1952) і ЄС (1981).

Балканська політика Греції. Північний напрямок зовнішньої політики Греції в 1990-х роках. Розпад СФРЮ і загострення суперечок в регіоні. Протести щодо визнання Македонії (суперечка щодо назви держави «Македонія»). Косовська криза 1998 – 1999 років і «загроза» територіальній цілісності Греції. Албано-грецькі суперечності щодо включеного до Греції Південного Епіру. Вимоги мусульманської общини Греції надання автономії. Політика «стримування Туреччини» США і Греція. Програма «Всеохоплюючі пропозиції Греції з подолання кризи, стабілізації і демократизації Балкан» (1999). Загрозливо нестабільна ситуація в Греції у 2000-них роках. Президент Греції – Прокопіс Павлопулос; прем'єр-міністр – Алексіс Ципрас.

Література

1. Боргова криза в Греції [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
2. Грецька криза та майбутнє ЄС [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.euointegration.com.ua/articles/2015/07/13/7035845/>
3. Грецький парадокс: Погроми замість економії / Канал 112 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://ua.112.ua/statji/hretskiy-paradoks-pohromy-zamist-ekonomii-429331.html>
4. Економічна і соціальна географія країн світу : Навчальний посібник / За ред. С. Кузика. – Львів : Світ, 2005. – 672 с.
5. Історія кризи в Греції : Шість років страждань нанівець [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://ua.112.ua/statji/istoriia-kryzy-v-hretsii-shist-rokiv-strazhdan-nanivets-242470.html>
6. Історія сучасної Греції [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
7. Історія Центрально-Східної Європи / Л. Зашкільняк (ред.). – Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2001. – 660 с. [Оцифровано].
8. Ключівській І. Вплив Греції на спільну європейську валюту [Електронний ресурс]. – Режим доступу : journals.iir.kiev.ua/index.php/apmv/article/viewFile/37/21
9. Криза в Греції / УСІ НОВИНИ ГРЕЦІЇ ЗА 2011 – 2016 РОКИ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://news.finance.ua/ua/event/-/greece-crisis>
10. МВФ порахував скільки грошей треба Греції [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://tsn.ua/groshi/mvf-porahuvav-skilki-groshey-treba-greciyi-456249.html>
11. Соціальні проблеми в Греції у європейському вимірі [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://internationalconference2014.wordpress.com>

Тема 31. Дух та основні обриси політики переходу європейських країн Центральної та Східної Європи після падіння комунізму: 1989 – 2017 роки / країни ранні реформатори

Країни-ранні реформатори / прогрес: Польща, Чехословаччина, Естонія. Польща. Стабілізація та реформи в режимі надзвичайної та нормальної політики в Польщі. Політичні зміни в Польщі 1989 року. Економічний блок політики Інституту міжнародної економіки (з 1990 року – Варшавська школа економіки) й представлені 1980 року реформи. Виникнення руху «Солідарність»; Лех Валенса (1980). Круглий стіл і обговорення майбутніх реформ (лютий – березень 1989 року). Легалізація «Солідарності» (5 квітня 1989 року). Призначення Лешека Бальцеровича заступником прем'єр-міністра та міністром фінансів (вересень 1989 – грудень 1991 року). Президентство Леха Валенси (1990 – 1995). Радикальна стабілізація та реформи в період надзвичайної політики (1989 –

1991). «Нормальна» політика у Польщі (1992 – 1997). Президентство Александра Квасневського (1995 – 2005). Діяльність «Союзу Свободи» й Тадеуш Мазовецький. Парламентські вибори 1997 року та перемога «Виборчої Дії Солідарності» або AWS. Президентство Леха Качинського (2005 – 2010). Президентство Броніслава Комаровського (2010 – 2015). (Стабілізація й реформи під час періоду нормальної (але особливої) політики (1998 – 2015). Результати польської політики реформування. Президентство Анджея Дуди (2015). *Чехословаччина*. Падіння комунізму в Чехословаччині. Початок Окаситової революції (17 листопада 1989 року). Призначення Вацлава Клауса з партії «Громадянська платформа» міністром фінансів нового, не комуністичного уряду Чехословаччини (10 грудня 1989 року). Перші демократичні вибори; виборювання парламентської більшості партією Вацлава Гавела «Громадянський форум». Погодження сценарію економічних реформ федеральним парламентом (вересень 1990 року). Ідеї реформ 1960-х (Празька весна) та 1970 – 1980-х років. Слабка участь словаків у пошуках виходу з перманентної кризи соціалізму. Початок реформ (1 січня 1991 року). Риси трансформаційної концепції. Обрання Влдіміра Мечяра з партії «Громадськість проти насильства» прем'єр-міністром Словаччини (27 червня 1990 року). Обрання Вацлава Клауса з партії «Вільна ринкова громадська демократія» прем'єр-міністром Чехії (6 червня 1992 року). Вибіркові економічні дані з ери трансформації: ВВП, безробіття, інфляція, валюто обмінний курс та баланси, приватне підприємництво, приватизація та її чеські особливості. Розділення Чехословаччини на Чеську Республіку й Словаччину (1 січня 1993 року). Президентство Вацлава Гавела (1993 – 2003). Приєднання Чехії (а також Польщі та Угорщини) до Організації Північно-Атлантичного Блоку (НАТО) (8 липня 1996 року). Набуття членства у Євросоюзі (1 травня 2004 року). Президентство Вацлава Клауса (2003 – 20013). Президентство Мілоша Земана (2013). Результати трансформаційних реформ. *Естонія*. Наслідки розпаду Советського Союзу для Естонії: катастрофа падіння. Перші демократичні парламентські вибори (18 березня 1990 року). Ухвалення першої радикальної реформи (травень 1990 року; грошова реформа). Прем'єрство Марта Лаара (1992 – 1994, 1999 – 2002). Перша хвиля реформ (1992 – 1994). Президентство Леннара Мері (1992 – 2001). Друга стадія переходу (1998 – 2001). Президентство Арнольда Рюйтеля (2001 – 2006). Естонія та глобальна фінансова криза (2004 – 2009). Президентство Тоомаса Генріка Естонії (2006 – 2016). Президентство Керсті Кальюланд (10 жовтня 2016 року). Естонія сьогодні.

Країна-ранній реформатор / регрес: Угорщина. «Затемнення у полудень»: відхід Угорщини від комунізму. Славетний початок реформ (перша декада переходу; 1990 – 1997): сприятливі стартові умови; обрання Йожефа Анталя прем'єр-міністром (23 травня 1990 року); призначення міністром фінансів Лайоша Бокроша (1 березня 1994 року); другий демократичний уряд Дьюли Горна (12 березня 1995 року); загальна економічна стабілізація. Застій і стагнація: друге десятиріччя переходу (1998 – 2009): перше правління «Фідес» (1998 – 2002); незмінність політики до 2001 року; урядування Петера Медьєші від Угорської соціалістичної партії (2002 – 2004); зашкальний популізм; урядування молодого «лейтенанта» Ференца Дюрчана (2004 – 2009); вступ Угорщини до ЄС (1 травня 2004 року); призначення Гордона Байнаї прем'єр-міністром (2009) та розворот від популізму. Виродження та занепад: третя декада переходу (2010 – 2017): друге повернення «Фідес» (квітень 2010 року); обрання прем'єр-міністром Віктора Орбана (29 травня 2010 року); переобрання «Фідес» (квітень 2014 року) й продовження падіння економіки; безлад; подальша централізація держави; українсько-угорське непорозуміння. Президенти Третьої Угорської Республіки: Матьяш Сюреш (1989 – 1990); Арпад Генц (1990 – 2000); Ференц Мадл (2000 – 2005); Ласло Шайом (2005 – 2010); Пал Шмітт (2010 – 2012); Янош Адер (з 2012 року й до нині).

Література

1. ГЕОГРАФІЧНА КАРТА : Загальна економіко-географічна характеристика країн Центрально-Східної Європи [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://moyaosvita.com.ua/geografija/zagalna-ekonomiko-geografichna-xarakteristika-kra%D1%97n-sxidno%D1%97-yevropi/>
2. ГЕОГРАФІЧНА КАРТА : Центрально-Східна Європа на 2014 рік / ГЕОГРАФІЧНА КАРТА [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://likbez.org.ua/ua/karta-tsentralno-vostochnoy-evropy-na-2014-god.html>
3. Аслунд А. Дянков С. Велике переродження: уроки перемоги капіталізму над комунізмом / Андерс Аслунд, Сімеон Дянков. – Львів : Видавництво Старого лева, 2015. – 437 с.
4. Атлас всесвітньої історії (рос.). – Видано в Італії Видавничим Домом Рідерз Дайжест, 2003. – С. 302 – 309.
5. Вандич П. Ціна свободи: історія Центрально-Східної Європи від середньовіччя до сьогодення / Пьотр Вандич. – К. : Критика, 2004. – 463 с.
6. Гаврилишин Б. Дороговказ у майбутнє – до ефективніших суспільств [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://chtyvo.org.ua/authors/Havrylyshyn_Bohdan/Do_efektyvnykh_suspilstv/
7. Гаврилишин Б. Україна: 20 минулих і 20 майбутніх років державотворення / Богдан Гаврилишин // Той, хто відродив Могилянку: зб. до 60-ліття В'ячеслава Брюховецького. – К. : Києво-Могилянська Академія, 2007. – С. 245 – 257; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/6497/Havrylyshyn_ukraina_20_mynulykh_i_20_maibutnikh.pdf?sequence=1
8. Гантінгтон С. Зіткнення цивілізацій та зміна світового порядку (рос.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.e-reading.club/book.php?book=61484>
9. Дейвіс Н. Європа. Історія / Норман Дейвіс; переклад з англ. К. : Основи, 2001. – С. 1124 – 1176.
10. Економічна і соціальна географія країн світу : Навчальний посібник / За ред. С. Кузика. – Львів : Світ, 2005. – 672 с.
11. Економічна ситуація в Угорщині за підсумками 2015 року / Рада Експортерів та Інвесторів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://rei.mfa.gov.ua/ua/news/council-news/46181-jekonomichna-situacija-v-ugorshhini-za-pidsumkami-2015-roku>
12. Мельниченко Б. Політико-правові перетворення в Центрально-Східній Європі наприкінці ХХ ст. (на матеріалах Польщі, Чехії та Словаччини): Монографія / Б. Мельниченко. – Львів : ЛьвДУВС, 2012. – 204 с.
13. Рейтинг зростання пострадянських економік / FORBES [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://forbes.net.ua/ua/nation/1388984-rejting-zrostannya-postradyanskih-ekonomik>
14. Тисменяну Вл. Поворот у політиці: Східна Європа від Сталіна до Гавела / Владімір Тисменяну. – К. : Видавництво «Мегатайм», 2003. – 336 с.; [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://chtyvo.org.ua/authors/Tysmenianu_Vladimir/Povorot_u_politytsi_Skhidna_Yevropa_vid_Stalina_do_Havela/
15. Шумпетер Й. Капіталізм, соціалізм, демократія (Перша публікація 1942 року) / Йосиф Шумпетер. – М. : Економіка, 1995. – 540 с.; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ek-lit.narod.ru/shumsod1.htm>

Тема 32. Дух та основні обриси політики переходу європейських країн Центральної та Східної Європи після падіння комунізму: 1989 – 2017 років / країни пізні реформатори й недореформатори

Країни-пізні реформатори / прогрес: Словаччина, Болгарія, Грузія.

Посткомуністична трансформація *Словаччини*. Перші вільні вибори (червень 1990 року). Початок переходу після поділу Чехословаччини: початок реформ 1 січня 1991 року; федеральна економічна політика на чолі з Вацлавом Клаусом; падіння економіки Словаччини періоду федеральних реформ; особливості сприйняття комуністичного режиму словаками; різниця підходів до переходу в чеській і словацькій частині Чехословаччини; перемога Владіміра Мечяра (HNDS; 1992) та значення події для роз'єднання Чехословаччини; розділення Чехословаччини (1 січня 1993 року). Доба Владіміра Мечяра (літо 1992-го – осінь 1998 року) й становлення фундаментальних інституцій Словаччини; особливий характер політики Мечяра – кумівство, корупція, ізоляція або «неліберальна демократія» (Фарід Закарія); Словаччина як «чорна діра Європи» (Мадлен Олбрайт); спотворення економіки за уряду Мечяра. Доба Мікулаша Дзурінди (1998 – 2006): важливі політичні зміни осіні 1998 року; рішення коаліції правоцентристів, зелених та трансформованих комуністів про інтеграцію в ЄС і НАТО; відновлення макроекономічної рівноваги урядом Дзурінди; продовження правління уряду Дзурінди 2002 року (поразка партії «Демократична лівиця»); створення прореформістської групи – прем'єр-міністр Дзурінда vs заступник прем'єр-міністра та міністр фінансів Іван Міклош; прискорення економічної лібералізації 1 січня 2004 року; приєднання Словаччини до ЄС (1 травня 2004 року); досягнення двох урядів Дзурінди; особливості реформ в Словаччині: податкова реформа (перший уряд Дзурінди), реформа державного управління та фіскальна децентралізація, реформа ринку праці, пенсійна реформа, реформа соцзабезпечення, реформа системи охорони здоров'я тощо (другий уряд Дзурінди). Президентство Андрея Кіски (з 15 червня 2014 року). Найважливіші уроки реформ в Словаччині.

Болгарія: найбільші хитання (Симеон Дянков). Особливі риси болгарського переходу: перемога колишніх комуністів у демократичних виборах 1990-ому, 1994-ому, 2005-ому й 2013 роках; контроль колишньої таємної поліції над економікою, зокрема над банками, зовнішньою торгівлею (у тому числі постачанням наркотиків та зброї в країни Близького Сходу та Африки; югославське ембарго 1999 року); виникнення організованих злочинних груп та розгул вмотивованих убивств; ранні реформи урядів Дімітара Попова (1990 – 1991), Філіпа Дімітрова (1991 – 1992), Івана Костова (1997 – 2001), Симеона Закс-Кобурга (колишній король Болгарії Симеон II; 2001 – 2005), Бойко Борисова (2009 – 2013), соціалістичний уряд Пламена Орешарського (2013 – 2014) тощо. Впровадження реформ: реорганізація банківського сектора та інституціоналізування валютної ради, запровадження суворої монетарної та фіскальної дисципліни, запровадження валютної ради, адміністративна реформа, певні кроки в реформі вищої освіти, кілька кроків назустріч пенсійній реформі, обмеження куріння – заборона куріння в громадських місцях, а також збільшення ПДВ на тютюн та цигарки, боротьба з контрабандою з Греції) тощо. Розворот реформ та збереження влади колишніми представниками комуністичної еліти; хитання в політиці власності виробничими активами (відкладання приватизації та розкрадання); зупинення пенсійної реформи й реформи охорони здоров'я тощо. Вступ до Євросоюзу (2007). Сьогоднішні перспективи переходу. Громадський рух за зміни в болгарській політичній інфраструктурі (2014). Урядування Бойко Борисова (з 2017 року). Президентство Румена Радева (з 22 січня 2017 року). Сьогоднішні перспективи болгарського переходу.

Грузія: найрадикальніші надолужувальні реформи. Політика Росії щодо Грузії після Революції троянд (2003). Період радикальних реформ: Президентство Міхейла Саакашвілі (2004 – 2013); політика Кахи Бендुकідзе – міністра економіки (2004), міністра із питань координації реформ (2004 – 2008), голови держканцелярії уряду Грузії (2008 – 2009);

трансформація сфер громадського та економічного життя – інфраструктури, охорони здоров'я, водопостачання, використання природних ресурсів, національної оборони, поліції, сільського господарства, туризму, банківської справи, міжнародної торгівлі, пенітенціарної служби, транспорту тощо. Характер грузинської приватизації. Реформи енергетичного сектору. Візова лібералізація. Акт економічної свободи. Лазіка: незакінчена історія. Міжнародні рейтинги Грузії. Грузія сьогодні. Президентство Георгія Маргвелашвілі (з 2013 року); прем'єрство Георгія Квірікашвілі (з 2015 року).

Країни-недорекорфматори / Росія, Україна. Україна – країна найбільших надій і розчарувань (Олег Гаврилишин). Аналітик Дойче Банку про Україну країну з найкращими перспективами розвитку (1992). Трансформації України на першому колі в 1990 – 1992 роках; на другому колі в 1994 – 1996 роках; зупинення трансформації в 1996 – 1997 роках; «велике розчарування» 2004 роком; економічне дрейфування до 2013 року; Україна у фарватері проблемних економік. Високий рейтинг рівня демократії в Україні (пік 2003 рік); розчарування Помаранчевою революцією й обмеження реальних досягнень демократії (до 2010 року); регрес демократії (2010 – 2013); поновлення демократизації з 2013 року. Відтермінування реформ за президентства Леоніда Кравчука (1991 – 1994). Зародження олігархату: перший український олігарх прем'єр-міністр Юхим Звягільський (1992), інші «видатні» особи – Григорій Суркіс, Віктор Медведчук та Ігор Бакай (1994). Реальні реформатори в Україні: члени «Руху» Віктор Пинзенник, Олександр Савченко, директори заводів Віктор Пинзенник, Володимир Лановий, очільник Національного банку Віктор Ющенко (1993). Казус Юхновського. Реформи за Леоніда Кучми (1994 – 1998): нова команда реформаторів під керуванням Віктора Пинзенника; призначення прем'єром Павла Лазаренка (1996) як симптом згорання доброго реформаторського наміру. Реформи за Кучми (1999 – 2004) і олігархічна консолідація: відхід від реформ і консолідація влади з олігархами; призначення Віктора Ющенка прем'єр-міністром (1999); «рішуча та повномасштабна програма реформ» Ющенка; відставка Ющенка й обрання прем'єр-міністром Віктора Януковича (2002); замороження економічних реформ і обрання Ющенка третім Президентом України. Обіцяні й невілені реформи Ющенка (2004 – 2009); недоліки помаранчевих реформ (корупція і та легке ведення бізнесу); хто винен, Ющенко чи Тимошенко; причини невдачі Помаранчевої революції. Віктор Янукович (2010 – 2014) і жонглювання поміж ЄС, Росією та Сім'єю: цілі та мотивація Януковича; чому Янукович програв? Висновки щодо України / досягнення: 1) демонстрація прагнення до демократії; 2) досягнення певного економічного прогресу. Втрати: 1) відставання ринкових реформ; 2) помилка лідерів «Народного руху» не надати перевагу реформуванню економіки; 3) втрата позитивного ефекту від раннього руху до інтеграції з ЄС; 4) провал Помаранчевої революції тощо. Президентство Петра Порошенка (з 2014 року). Урядування Арсенія Яценюка (27 лютого 2014 – 14 квітня 2016) та Володимира Гройсмана (з 14 квітня 2016 року). Перспективи України. Росія: напружений перехід до ринкової економіки. Руйнація советської економіки. Головні цілі посткомуністичних реформ у Росії. Президентство й прем'єрство Бориса Єльцина (президент: 1991 – 1999 років; прем'єр-міністр: листопад 1991 – червень 1992 року). Реформи Єгора Гайдара – міністра економіки й фінансів РСФСР (11 листопада 1991 – 19 лютого 1992 року). Причини малоуспішного переходу (1991 – 1992). Оголошення дефолту 1998 року. Друга хвиля реформ після кризи 1998 року. Часткове відкочування реформ назад на початку 2000-х років. Зупинення реформ у 2003 році. Протекціоністська політика Росії після вступу до Світової організації торгівлі (2012). Переділ власності після 1998 року або «класичне креативне руйнування» (Йозеф Шумпетер). Президентство Владіміра Путіна (7 травня 2000 – 7 травня 2008 року; 7 травня 2012 року). Перспективи Росії.

Література

1. ГЕОГРАФІЧНА КАРТА : Загальна економіко-географічна характеристика країн Центрально-Східної Європи [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://moyaosvita.com.ua/geografija/zagalna-ekonomiko-geografichna-xarakteristika-kra%D1%97n-sxidno%D1%97-yevropi/>
2. ГЕОГРАФІЧНА КАРТА : Центрально-Східна Європа на 2014 рік / ГЕОГРАФІЧНА КАРТА [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://likbez.org.ua/ua/karta-tsentralno-vostochnoy-evropy-na-2014-god.html>
3. Аслунд А. Дянков С. Велике переродження: уроки перемоги капіталізму над комунізмом / Андерс Аслунд, Сімеон Дянков. – Львів : Видавництво Старого лева, 2015. – 437 с.
4. Атлас всесвітньої історії (рос.). – Видано в Італії Видавничим Домом Рідерз Дайжест, 2003. – С. 302 – 309.
5. Барсенков А. Введення в сучасну російську історію 1985 – 1991 рр. : Курс лекцій. – М. : Аспект Пресс. – 367 с.; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ibib.ltd.ua/vvedenie-sovremennuyu-grossiyskuyu-istoriyu.html>
6. Брандт В. Програмні основи демократичного соціалізму // Нечаєв В. Д., Філіпов А. В. Вся політика. Хрестоматія. – М. : , 2006. – 440 с.; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ibib.ltd.ua/vbrandt-programmnyie-osnovyi-demokraticeskogo.html>
7. Вандич П. Ціна свободи: історія Центрально-Східної Європи від середньовіччя до сьогодення / Пьотр Вандич. – К. : Критика, 2004. – 463 с.
8. Гаврилишин Б. Дороговказ у майбутнє – до ефективніших суспільств [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://chtyvo.org.ua/authors/Havrylyshyn_Bohdan/Do_efektyvnykh_suspilstv/
9. Гаврилишин Б. Україна: 20 минутих і 20 майбутніх років державотворення / Богдан Гаврилишин // Той, хто відродив Могилянку: зб. до 60-ліття В'ячеслава Брюховецького. – К. : Києво-Могилянська Академія, 2007. – С. 245 – 257; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/6497/Havrylyshyn_ukraina_20_mynulykh_i_20_maibutnikh.pdf?sequence=1
10. Гантінгтон С. Зіткнення цивілізацій та зміна світового порядку (рос.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.e-reading.club/book.php?book=61484>:
11. Гантінгтон С. Зіткнення цивілізацій та зміна світового порядку (рос.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.e-reading.club/book.php?book=61484>:
12. Говорит ли философия по-русски [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://snob.ru/profile/27356/print/132510>
13. Дейвіс Н. Європа. Історія / Норман Дейвіс; переклад з англ. – К. : Основи, 2001. – С. 1124 – 1176.
14. Дейвіс Н. Європа. Історія / Норман Дейвіс; переклад з англ. К. : Основи, 2001. – С. 1124 – 1176.
15. Економічна і соціальна географія країн світу : Навчальний посібник / За ред. С. Кузика. – Львів : Світ, 2005. – 672 с.
16. Карл Т. Л., Шміттер Ф. Що є демократія? [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ibib.ltd.ua/karl-shmitter-cto-est.html>
17. План «Моргентау» від Бальцеровича і Міклоша для України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://censor.net.ua/blogs/1103262/quotplan_morgentauquot_vd_baltserovicha_mklosha_dlya_ukrani

18. Рейтинг зростання пострадянських економік / FORBES [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://forbes.net.ua/ua/nation/1388984-rejting-zrostannya-postradyanskih-ekonomik>
19. Рябчук М. (&Лешек Бальцерович). Укр. Економіка : мобілізація чи демонізація? / Микола Рябчук // Критика. – 2000. – Ч. 4 (30).
20. СРСР на шляху кардинального реформування суспільства. «Епоха Горбачова». Крах радянської соціалістичної системи // Радугин А. А. История России (Россия в мировой цивилизации). Курс лекций. – М. : Центр. – 352 с.; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ibib.ltd.ua/sssр-puti-kardinalnogo-reformirovaniya.html>
21. Стратегія-2020, або «план Бальцеровича для України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://ukrainiansinmd.wordpress.com/>
22. Тисменяну Вл. Поворот у політиці: Східна Європа від Сталіна до Гавела / Владімір Тисменяну. – К. : Видавництво «Мегатайм», 2003. – 336 с.; [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://chtyvo.org.ua/authors/Tysmenianu_Vladimir/Povorot_u_politytsi_Skhidna_Yevropa_vid_Stalina_do_Havela/
23. Шумпетер Й. Капіталізм, соціалізм, демократія (Перша публікація 1942 року) / Йосиф Шумпетер. – М. : Экономика, 1995. – 540 с.; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ek-lit.narod.ru/shumsod1.htm>

Частина 3.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Про порядок проведення навчального процесу див. у «Положенні про організацію навчального процесу у Східноєвропейському національному університеті імені Лесі Українки» від 02.10.2017 р. за посиланням: <http://ed.eenu.edu.ua/upload/docs/217/7543c873de06d57a4c3c5984549a8239.pdf>

Семінарське заняття. Що таке семінарське заняття? Як проходить семінарське заняття?

Семінарське заняття – це вид начального заняття, на якому викладач організовує дискусію з попередньо визначених проблем. На підставі індивідуальних завдань (есе, рефератів тощо) студенти готують тези виступів з цих проблем.

Перелік тем семінарських занять визначається навчальною програмою дисципліни.

На кожному семінарському занятті викладач оцінює рівень підготовки студентських рефератів, виступів, активність їх у дискусії, вміння формулювати та відстоювати свою позицію тощо. Оцінка за кожне семінарське заняття враховується при визначенні підсумкової оцінки з даної навчальної дисципліни.

Семінарське заняття починається вступним словом викладача.

Основний час семінарського заняття приділено доповідям студентів та їх обговоренню.

Семінарське заняття закінчується прикінцевими акцентуваннями викладача/студента.

Регламент проведення семінарського заняття:

- вступне слово викладача триває до 5 хвилин;
- доповідь студента виголошується до 10 хвилин (час може корегуватися в залежності від кількості питань, що обговорюються);
- обговорення доповіді й запитання аудиторії тривають до 15 хвилин;
- заключне слово викладача/студента триває до 5 хвилин.

Доповідь. Як готуватися до доповіді?

Доповідь дозволяє залучити студента до самостійної роботи, навчити говорити його перед аудиторією, що корисно для людини, котра виконує складніші професійні завдання.

ФОРМУЛА ДОПОВІДІ: студент готується до доповіді в декілька етапів.

Технологія

Етап перший. КАРТА ПОВІДОМЛЕННЯ

На першому етапі доречно обмежитися коротким повідомленням до 4 хвилин. Темою такого повідомлення може бути анотація на книгу чи статтю тощо.

Основна мета першого етапу – навчитися укладати й користуватися «карткою повідомлень», яка містить першу і останню фрази повідомлення плюс опорний сигнал (чи план) останнього тексту.

Першу й останню фрази треба вивчити напам'ять. Чому? Тому що це типові місця збоїв мовлення, наприклад вживання слова «ну» для початку мовлення. Завдання першої фази – зацікавити слухачів, привернути увагу.

Закінчувати повідомлення можна (навіть треба) стандартною фразою: «Я закінчив/закінчила доповідь і передаю слово викладачеві» чи «На цьому доповідь завершено, і я готовий/готова відповісти на ваші запитання».

Другий етап. ВІДПРАЦЮВАННЯ РЕГЛАМЕНТУ

На цьому етапі студент (викладач) ретельно стежить за часом доповіді. Якщо було домовлено, що повідомлення займе, наприклад, 3 хвилини, то студент повинен потрапити в цей інтервал плюс-мінус 20 секунд. Мета етапу – навчитися відчувати час.

Третій етап. ДОПОВІДЬ

Час проголошення доповіді 7 – 10 хвилин. Якщо тема не вкладається в цей час, її краще розбити між іншими доповідачами.

Четвертий етап. ДОПОВІДЬ З УСКЛАДНЕННЯМИ

Цей етап не є обов'язковим, але він може мати місце. Суть його в тому, що він може мати ускладнення, найчастіше зупинення доповіді викладачем для з'ясування (уточнення) змісту сказаному. Студент повинен швидко зорієнтуватися у питанні й відповісти на вимогу викладача. Продовжити доповідь словами: «Вибачте, я продовжу».

Четвертий етап. ВІДПОВІДІ НА ПИТАННЯ

Студент-доповідач повинен бути готовим до відповідей на питання. Питання можуть формулюватися викладачем і студентами, котрі слухали доповідь. Обговорення триває до 15 хвилин.

Реферат. Як пишеться реферат? Як оцінюється реферат?

Реферат – це індивідуальні завдання, які сприяють поглибленню й розширенню теоретичних знань студента з окремих тем дисципліни, розвивають навички самостійної роботи з навчальною та науковою літературою. Це форма індивідуальних завдань рекомендується для теоретичних курсів і дисциплін гуманітарного та соціально-економічного циклу.

Вимоги та методичні рекомендації щодо написання реферату див. за посиланням: <http://www.psyh.kiev.ua>

Джерело: Подоляк Л. Психологія вищої школи: Практикум: навчальний посібник / Л. Подоляк, В. Юрченко. – Київ: Каравела, 2008. – 336 с.

Есей. Що таке есей? Як оцінюється есей?

Есей – невеликий за обсягом текст, написання котрого збагачує словниковий запас, сприяє формуванню логіки викладу, удосконалює вміння користуватися історичними джерелами, допомагає грамотно висловлювати свої думки тощо, себто усе разом взяте можна розглядати як квінтесенцію процесу освіти.

У методиці прийом написання есей – універсальний, він ефективний як для розвитку вмінь вищого порядку – аналізу, синтезу, творчого застосування знань тощо.

Есей в перекладі з французької означає «спроба», «проба», «нарис». Це – творчий роздум невеликого обсягу з вільною композицією, який виражає індивідуальні враження, роздуми з конкретного питання і не претендує на повноту й вичерпне трактування предмета вивчення. Есей допускає вираження автором суб'єктивної оцінки предмета обговорення й демонстрування автором нестандартного розуміння матеріалу. Есей можна трактувати як розмову вголос із виразом емоцій і використанням образів.

У навчальному процесі есей виступає методом перевірки знань з наголосом на творчому (оригінальному) мисленні.

Есей містить (і оцінюється за пунктами):

- a. аналіз інформації та її інтерпретацію;
- b. побудову міркувань;
- c. формулювання висновків;

- d. порівняння фактів, підходів і альтернатив;
- e. особисту оцінку автора

Зарубіжний досвід форм написання есею:

- 1) самостійна творча робота за запропонованою темою (виконується як поза аудиторне завдання);
- 2) тридцятихвилинна аудиторна робота;
- 3) десятихвилинна творча робота для закріплення матеріалу, що вивчався на лекції;
- 4) п'ятихвилинний вільний твір як підбиття підсумку семінарського заняття.

Критерії оцінювання есею:

- наявність грамотної, розгорнутої відповіді на поставлені питання;
- володіння поняттями і матеріалом;
- логіка побудов композиції есею;
- наведення аргументів, прикладів, цитат, використання графічного, статистичного, ілюстраційного матеріалу;
- уміння самостійно мислити, аналізувати інформацію, робити висновки та узагальнення;
- чітко висловлювати свою точку зору, особисте ставлення до проблеми.

Групи критеріїв для оцінки есею як творчої самостійної роботи студента:

КРИТЕРІЇ	ВИМОГИ
Знання і розуміння теоретичного матеріалу	<ul style="list-style-type: none"> • Визначити предмет есею; • позначити коло понять і теорій, необхідних для відповіді на запитання; • розуміти і правильно використовувати терміни і поняття; • ілюструвати поняття відповідними прикладами
Аналіз та оцінка інформації	<ul style="list-style-type: none"> • Використовувати основні категорії аналізу; • виділити причинно-наслідкові зв'язки; • застосувати порівняльні характеристики; • давати особисту суб'єктивну оцінку проблемі
Побудова суджень	<ul style="list-style-type: none"> • Виділяти питання дослідження; • ділити есей на частина за змістом; • зберігати логічність міркувань під час переходу від однієї частини до іншої; • аргументувати основні положення есею
Презентація есе	<ul style="list-style-type: none"> • Використання графічного, статистичного, ілюстративного матеріалу; чіткість і виразність презентації; • культура мови; формулювання проміжних і кінцевих висновків

Оцінювання есею

Максимальна кількість балів, які студент може отримати за кожним критерієм – 3 бали, разом 12 балів.

Частина 4.

ДОДАТКИ

Додаток А

Таблиця №1

Оцінки втрат людських життів у Європі (1914 – 1918 роки) / ВІЙСЬКОВІ

Військові втрати під час першої світової війни (вбиті в бою або померлі від ран – для кожної держави, за винятком США)	
Союзні держави	
Російська імперія	1 700 000
Франція	1 357 000
Британія та Британська імперія	908 371
Італія	650 000
Румунія	325 706
Сербія	70 000
Бельгія	13 716
Португалія	7 222
Греція	5 000
Чорногорія	3 000
Разом	5 040 815
Центральні держави	
Німеччина	1 773 700
Австро-Угорщина	1 200 000
Туреччина	325 000
Болгарія	87 500
Разом	3 386 200
Загальні втрати	8 427 015

Таблиця №2

Оцінки втрат людських життів у Європі (1939 – 1945 роки) / ВІЙСЬКОВІ

Військові втрати під час другої світової війни (вбиті в бою і померлі від ран – для кожної країни, за винятком США)	
Союзні держави	
Радянський Союз	*8–9 000 000
Югославія	305 000
Британія	264 443
Франція	213 324
Польща	123 178
Греція	88 300
Бельгія	12 000
Чехословаччина	10 000
Нідерланди	7 900
Норвегія	3 000
Данія	1 000

Разом	10 026 945
Держави осі	
Німеччина	3 500 000
Румунія	300 000
Італія	242 232
Угорщина	200 000
Фінляндія	82 000
Болгарія	10 000
Разом	4 335 232
Загальні втрати (приблизна оцінка)	14 362 177
*Ця цифра враховує 3 – 4 млн. радянських військовополонених, що загинули в німецькому полоні, або після репатріації в СРСР.	

Таблиця №3

Оцінки втрат людських життів у Європі (1939 – 1945 роки) / ЦИВІЛЬНІ

Цивільні втрати під час другої світової війни		
	Мінімум	Максимум
Союзні держави		
Радянський Союз	**16 000 000	19 000 000
Польща	***5 657 000	7 000 000
Югославія	1 200 000	
Франція	350 000	
Греція	325 000	
Чехословаччина	215 000	
Нідерланди	200 000	
Британія	92 673	
Бельгія	76 000	
Норвегія	7 000	
Данія	2 000	
Держави осі		
Німеччина	780 000	
Угорщина	290 000	
Румунія	200 000	
Італія	152 000	
Болгарія	10 000	
Фінляндія	2 000	
Загалом (приблизна оцінка)	27 077 614	
**Ця величезна цифра, що спирається на післявоєнний демографічний дефіцит, а не на кількість зареєстрованих смертей, поділяється на кілька категорій. Тільки почасти її можна приписувати німецькій окупації. Ця цифра ще й не враховує національності жертв (офіційно про це ніколи не оголошувалося), хоча найбільших утрат зазнали українці, білоруси, росіяни, поляки, прибалтійські народи, євреї.		
***Ця найнижча цифра не враховує польських громадян, змушених 1939 року прийняти радянське громадянство		

Оцінки втрат людських життів у Європі (1939 – 1945 роки) / ГОЛОКОСТ

Голокост, здійснений руками нацистів 1939 – 1945 років (За державою походження, наведено мінімальні й максимальні оцінки)		
	Мінімум	Максимум
Польща	2 350 000	3 000 000
Радянський Союз	1 500 000	2 000 000
Німеччина і Австрія	218 000	240 000
Угорщина	200 000	300 000
Румунія	200 000	300 000
Нідерланди	104 000	110 000
Чехословаччина	90 000	95 000
Франція	60 000	65 000
Греція	57 000	60 000
Югославія	55 000	60 000
Бельгія	25 000	28 000
Італія	8 500	9 500
Люксембург	2 800	3 000
Норвегія	700	1 000
Данія	менше ніж 100	
Загалом (приблизна оцінка)	4 871 000	6 271 500
У середньому	бл. 5 571 300	

Оцінки втрат людських життів у СРСР (1917 – 1953 роки) / РАДЯНСЬКИЙ ТЕРОР

Категорії людей, знищених у Радянській Росії й Радянському Союзі продовж 1917 – 1953 років (крім воєнних утрат 1939 – 1945 років)*		
	Мінімум	Максимум
Громадянська війна і голод в Поволжі (1918 – 1922)	3 000 000	5 000 000
Політичні репресії 1920-х років	десятки тисяч	
Примусова колективізація та «розкуркулення»: з 1929	10 000 000	14 000 000
Голодомор в Україні (1932 – 1933 роки)	6 000 000	7 000 000
Великий терор (1934 – 1939 роки)	1 000 000	
Депортації в ГУЛАГ (до 1937 року)	10 000 000	
Розстріли і принагідні страти (1937 – 1939 роки)	1 000 000	
Депортації з Західної України, Прибалтійських держав і Румунії (1939 – 1940 роки)	2 000 000	
Іноземні військовополонені: поляки, фіни, німці, румуни, японці	1 000 000	
Депортації в ГУЛАГ (1939 – 1945 роки)	7 000 000	
Депортації народів: поволзьких німців, чеченців, інгушів,	1 000 000	

кримських татар тощо		
Післявоєнна перевірка репатрійованих і жителів окупованих німцями територій	5 000 000	
Загалом (за середніми оцінками)	бл. 54 млн.	
Примітка: Кілька з цих категорій взаємоперекриваються		

*За Р. Медведєвим і Р. Конквестом

Додаток Б

Нота посла Польщі в Чехословаччині К. Папе міністру закордонних справ Чехословаччини К. Крофті від 30 вересня 1938 року (вручена о 24.40). Термін ультиматуму закінчувався о 12 год. 1 жовтня 1938 року

«... Польський уряд кілька місяців тому звернув увагу чехословацького уряду на нестерпне становище, що склалося на територіях Чехословаччини, де проживає польська національна група.

Проведене дипломатичне листування стало результатом цього демаршу. Зовсім недавно, у критичний момент цього обміну думками, з того й іншого боку було констатовано, що нормалізація відносин між Польщею та Чехословаччиною може відбутися у першу чергу тільки шляхом територіальної поступки на користь Польщі територій, де проживає польське населення і які легко встановити на основі наявних даних, а в другу чергу – шляхом плебісциту на інших територіях, де проживає змішане населення...

З огляду на драматичне й загрозове становище в Тешинському прикордонному районі Сілезії, польський уряд висуває вимогу негайної територіальної поступки двох районів, зазначені на карті, яка додається до вищезгаданої ноти [від 12 вересня]... Очевидно, що з урахуванням всіх обставин і з огляду на те, що польський уряд не може більше йняти віри всім заявам, зробленим від імені Чехословацької Республіки, а також беручи до уваги серйозність становища, він змушений найрішучішим чином вимагати виконання пункту 2 своєї ноти від 27 вересня ц.р., а саме:

1. Негайна евакуація чехословацьких військ і поліції з території, зазначеної у вище згаданій ноті й зазначеній на прикладеній до неї карті, і остаточне передання цієї території польській військовій владі.

2. Евакуація протягом 24 годин, починаючи з опівдня 1 жовтня 1938 року, з території, зазначеної в доданій карті.

3. Передання частини території Тешинської і Фріштатської областей має бути остаточно здійснено в десятиденний строк, починаючи з цієї самої дати.

4. Евакуація зазначених територій має бути здійснена без заподіяння шкоди, доведення до непридатного стану або вивезення підприємств й об'єктів громадського призначення. Усі споруди та будівлі оборонного характеру має бути роззброєно.

5. Умови та деталі евакуації частини території, зазначеної вище в п. 3, будуть повідомлені до опівдня 2 жовтня 1938 р.

6. Інші питання, порушені в польській ноті від 27 вересня, а саме: питання плебісциту в інших районах, підлягають додатковому узгодженню між зацікавленими урядами, не виключаючи участі третіх сторін.

Що стосується питання, що випливають з передання вищевказаних територій, польський уряд готовий врегулювати їх з чехословацьким урядом шляхом переговорів.

7. Чехословацький уряд удасться до негайних заходів для того, усіх вихідців з Чехословаччини, що говорять польською мовою*, жителів двох областей, Тешина й Фріштата, які перебувають у цей час на службі в чехословацькій армії, має бути звільнено від цієї служби й надано дозвіл повернутися додому.

Чехословацький уряд вживає також заходів для того, щоб звільнити всіх політичних в'язнів польського походження.

8. Польський уряд очікує недвозначної відповіді, що приймає або відхиляє вимоги, викладені в цій ноті, до 1 жовтня 1938 р. У разі відмови або відсутності відповіді польський уряд буде вважати чехословацький уряд єдиним відповідальним за наслідки»**

*Згідно з переписом 1921 року, у належній до Чехословаччини Сілезії (ця територія охоплювала не лише Тешинський регіон, а й т. зв. Опавську Сілезію) мешкало 627 тис. 268 осіб – 4,94 % населення країни. Щодо власне Тешинської Сілезії (про неї мовиться в ультиматумі) існують такі дані: близько 311 тис. населення, з них чехів – 177 тис. (65 %), поляків 69 тис. (25,5 %), німців – 23 тис. осіб (9,5 %). Можна зустріти й дані про 150 тис. чехів і 70 тис. поляків у Тешинській Сілезії.

Водночас в окремих польських джерелах стверджується, що на отриманих Прагою землях було 150 тис. етнічних поляків, що становило 70 % місцевого населення. Також звучали дані про 140 тис. поляків і 114 тис. чехів. Аналогічно й британський історик, симпатик Польщі Норман Дейвіс стверджував у своїй праці «Боже ігрище», що більшість на землях, які відійшли до ЧСР, становили етнічні поляки. З іншого боку, у 1921 році польську як рідну мову назвали 75 тис. 853 громадяни Чехословаччини (0,57 %), в 1930 році – 81 тис. 737 (0,57 %). Переважна більшість із них мешкала в Тешинській Сілезії.

У 1930 році сілезців уже рахували разом з моравцями: тут проживало 342 тис. населення – переважно чехи. Ці результати викликали бурхливі проєсти поляків, які вважали, що їх 140 тис.

У чеському Тешині 1931 року мешкало 10,5 тис. осіб. У 1921 році 30 % населення вважали себе чехословаками, 50,6 % – німцями, 8,2 % – поляками, 10 % – євреями. До 1931 року кількість чехів зростає до 45 %, а поляків – до 15,5 % (передусім завдяки від'їзду німців).

**За І. Гоменюком

Додаток В

Утворення національних (народних) фронтів у країнах Центрально-Східної Європи

Країна	Дата створення НФ	Учасники НФ (у період утворення)
Югославія	1941 рік – Народно-визвольний фронт	Народний Рух під керівництвом Компартії Югославії
Албанія	Вересень 1942 – Національно-визвольний, з 1945 рік – Демократичний фронт	Народний Рух, а з 1945 року – Блок Суспільно-Політичних Організацій під керівництвом Компартії Албанії
Болгарія	Серпень 1943 рік – Вітчизняний Фронт	Болгарська робітничка партія, Болгарська робітничка соціал-демократична партія, Болгарський землеробський народний союз, група «Ланцюг»
Польща	Січень 1944 рік – Національний Фронт	Польська Робітничка Партія, Польська Соціалістична Партія (лівіця), Народна Партія, Демократична Партія
Румунія	Осінь 1944 рік – Національно-Демократичний Фронт	Комуністична Партія, Соціал-Демократична Партія, Фронт Землеробів, Союз Патріотів, профспілки
Угорщина	Грудень 1944 рік – Національний Фронт Незалежності	Комуністична Партія, Соціал-Демократична Партія, Партія Дрібних Сільських Господарів, Національна Селянська Партія, Буржуазно-Демократична Партія, профспілки
Чехословаччина	Весна 1945 рік – Національний Фронт	Комуністична Партія, Соціал-Демократична партія, Національно-Соціалістична Партія, Народна Партія, Словацька Демократична Партія
Східна	Липень 1945 рік – Блок Антифашистських і	Комуністична Партія, Соціал-Демократична Партія, Християнсько-Демократичний Союз,

Додаток Г

Оцінка загального числа жертв комуністичних режимів

- Радянський Союз – 20 мільйонів життів
- Китай – 65 мільйонів
- В'єтнам – 1 мільйон
- Корея – 2 мільйони
- Камбоджа – 2 мільйони
- Східна Європа – 1 мільйон
- Латинська Америка – 150 тисяч
- Африка – 1 мільйон 700 тисяч
- Афганістан – 1 мільйон 500 тисяч

Загальна кількість вбитих, згідно з наведеними в «Чорній книзі комунізму» (1997, 2008) даними, наближається до позначки в **100 мільйонів осіб.**

Додаток Д

**Часова лінія подій у європейському Центральном-Східному регіоні
/1989 – 2014/**

1989	
12 січня	Угорський парламент голосує за дозвіл діяльності незалежних партій та публічні демонстрації
6 лютого – 5 квітня	У результаті обговорень круглого столу в Польщі забезпечено проведення парламентських виборів у червні, а також визнання «Солідарності» як політичної партії
4 червня	Польські парламентські вибори завершуються впевненою перемогою партії «Солідарність» Леха Валенси
24 серпня	Активіст «Солідарності» Тадеуш Мазовецький стає прем'єр-міністром Польщі
12 вересня	Лешека Бальцеровича призначають міністром фінансів та заступником прем'єр-міністра Польщі
9 листопада	Падіння Берлінського муру
10 листопада	Скинуто болгарського комуністичного диктатора Годора Живкова
17 листопада	Початок Оксамитової революції в Чехословаччині
10 грудня	Вацлава Клауса з партії «Громадянський Форум» призначено міністром фінансів нового, не комуністичного уряду Чехословаччини
21 грудня	Скинуто румунського диктатора Ніколае Чаушеску
1990	
1 січня	Бальцерович запускає програму реформ у Польщі
січень	В Угорщині засновано Державну агенцію з питань приватизації
24 лютого – 21 квітня	У Литві відбулися перші демократичні вибори
4 березня	У Росії відбулися перші вибори до Конгресу народних депутатів
18 березня	Перші демократичні вибори відбуваються у Східній Німеччині, Естонії та Латвії
25 березня	Перші демократичні вибори проведено в Угорщині
20 травня	Свої перші демократичні вибори проводить Румунія; соціаліст Йон Ілієску та «Фронт національного порятунку» виборюють сильну більшість у

	парламенті
23 травня	Консерватор Йозеф Антал стає першим демократично обраним прем'єр-міністром Угорщини, оголошує реформи з приватизації та реконструктуризації підприємств
8 – 9 червня	Свої перші демократичні вибори проводить Чехословаччина; партія Вацлава Гавела «Громадянський форум» виборює велику парламентську більшість
10 – 17 червня	Перші посткомуністичні вибори проходять у Болгарії; більшість у парламенті виграє Болгарська соціалістична партія (колишня компартія Болгарії)
27 червня	Владімір Мечяр з пратії «Громадськість проти насильства» стає прем'єр-міністром Словаччини
17 вересня	Чеський парламент ухвалює програму економічних реформ уряду
3 жовтня	Воз'єднання Німеччини
28 жовтня – 11 листопада	У Грузії відбуваються перші демократичні вибори» партія «Круглий стіл – Вільна Грузія» виборює велику парламентську більшість
7 грудня	Дімітар Попов стає першим посткомуністичним прем'єр-міністром Болгарії
1991	
1 січня	Чехословаччина лібералізує ціни на торгівлю
6 травня	Івана Міклоша призначено міністром приватизації Словаччини
12 червня	Боріс Єльцин стає першим народно обраним президентом Росії
19 – 21 серпня	Путч проти Міхаїла Горбачова Провалюється
21 серпня	Естонія, Латвія, Литва стали незалежними
28 жовтня	Єльцин оголошує свій план реформ у Російській думі
6 – 8 листопада	Сформовано реформаторський уряд Росії Єгором Гайдаром як заступником прем'єр-міністра та міністра економіки і фінансів, Анатолієм Чубайсом як головою Державного комітету з управління державною власністю, та П'єотром Авенном як міністром зовнішньоекономічних відносин
1 грудня	Всенародний референдум в Україні підтримує незалежність; Леоніда Кравчука обрано першим Президентом України
8 грудня	У результаті підписання Беловежських угод, Білорусь, Росія та Україна по суті розпускають Советський Союз
21 грудня	Одинадцять колишніх советських республік створюють Співдружність Незалежних Держав (СНД)
23 грудня	Бальцерович покидає уряд, закінчивши свій перший термін на посаді заступника прем'єр-міністра та міністра фінансів Польщі
25 грудня	Горбачов подає у відставку з посади Президента Советського Союзу; Советський Союз офіційно припиняє існувати
1992	
2 січня	Росія лібералізує свої ціна на імпорт
6 січня	Вацлав Клаус з партії «Вільна ринкова громадська демократія» обирають прем'єр-міністром Чехії; Мечяра знову обирають прем'єр-міністра Словаччини, невдовзі перед розпуском Чехословаччини
11 червня	Російський парламент приймає програму приватизації
15 січня	Гайдара призначено виконувачем обов'язків прем'єр-міністра при Єльцині
20 червня	Естонія запускає грошову реформу
31 червня	Литва запускає грошову реформу
19 серпня	Єльцин анонсує ваучерну приватизацію
16 вересня	Литва розпочинає грошову реформу
21 жовтня	Март Лаар із консервативної партії «Про-Партія Уніон» стає прем'єр-міністром Естонії
14 грудня	Гайдара знято з посади прем'єр-міністра Росії
1993	
1 січня	Розділення Чехословаччини

26 березня	Міністром фінансів Росії призначено Бориса Фьодорова
25 квітня	Єльцин отримує перемогу на всеросійському референдумі щодо свого президентства та політики
вересень	Центральний банк Росії ліквідує рубльову зону
21 вересня	Єльцин розпускає парламент, оголошує про його перевибори в Росії
3 – 4 жовтня	У Москва відбувається збройне повстання
12 грудня	У Росії відбуваються вибори до Державної думи та Ради Федерації; всенародний референдум підтримує проект конституції Єльцина
1994	
15 квітня	Усі 12 країн СНД формують зону вільної торгівлі
10 липня	Леонід Кучма перемагає Леоніда Кравчука на виборах президента України
1995	
20 січня	Росія, Білорусь і Казахстан створюють митний союз
1 березня	Міністром фінансів Угорщини призначено Лайоша Бокроша
12 березня	Уряд Дюли Горна запроваджує повноцінну програму макроекономічної стабілізації Угорщини, включно з «пактеом Бокроша»
19 листопада	Александра Квасневського з партії «Альянс демократичних лівих» обрано президентом Польщі
Листопад – грудень	У Росії реалізується схема приватизації «позики-в-обмін-на-акції»
1996	
3 липня	Єльцина переобирають на другий термін президентом Росії
1997	
8 липня	Польща, Чехія, Угорщина приєднуються до Організації Північно-Атлантичного Договору (НАТО)
31 жовтня	Бальцеровича вдруге призначають заступником прем'єр-міністра та міністром фінансів Польщі
1998	
10 та 24 травня	Віктор Орбан і його консервативна партія «Фідес» виграють на угорських парламентських виборах
17 серпня	Початок російської фінансової кризи; Росія оголошує дефолт за внутрішніми зобов'язаннями та девальвує рубль
30 жовтня	Прем'єр-міністром Словаччини призначено ліберально-консервативного Мікулаша Дзурянду
1999	
20 березня	Спалахує Криза в Косово
25 березня	Марта Лаара обрано прем'єр-міністром Естонії другий термін
9 серпня	Боріс Єльцин призначає Владіміра Путніа новим прем'єр-міністром Росії
22 грудня	Прем'єр-міністром України став Віктор Ющенко
31 грудня	Під час несподіваного ТБ-включення Єльцин подає у відставку, призначає чинним президентом Владіміра Путіна
2000	
26 березня	Путін виграє на російських президентських виборах
6 квітня	Парламент України ухвалює значний пакет економічних реформ
8 жовтня	Квасневського у Польщі переобрано на інший термін
2001	
10 січня	Бальцеровича призначено Президентом Національного банку Польщі
26 квітня	Віктор Ющенко зміщено з посади прем'єр-міністра України
Травень	У Словаччині запущено ключові макроекономічно-стабілізаційні та економічні реформи
2002	
21 вересня	Дзурінда перемагає на виборах і стає прем'єр-міністром Словаччини, пропонує ключові макроекономічні та структурні реформи
21 листопада	Віктор Янукович стає прем'єр-міністром України
2003	
23 лютого	Росія, Україна, Казахстан та Білорусь погоджують створення Єдиного

	Економічного Простору
28 лютого	Вацлава Клауса з правоцентристської Цивільно_Демократичної партії обрано Президентом Чехії
2 листопада	У Грузії проходять парламентські вибори: початок Революції троянд
2004	
1 січня	Словаччина запускає програму структурних реформ
4 січня	Міхейл Саакашвілі та його правоцентристська партія «Об'єднаний національний рух» здобувають переконливу перемогу на президентських виборах у Грузії.
14 березня	Путіна переобирають на другий президентський термін у Росії
26 березня	Болгарія, Естонія, Латвія, Литва, Румунія, Словаччина та Словенія приєднуються до НАТО
1 травня	Чехія, Угорщина, Польща, Словаччина, Словенія та три країни Балтії набувають членства у Європейському Союзі
Червень	Міністром економіки Грузії призначено Кахо Бендукідзе
29 червня	Естонія приєднується до Євровалютообмінного Механізму II
Листопад-грудень	В Україні проводяться президентські вибори, що призводять до Помаранчевої революції
2005	
21 січня	Інавгурація Віктора Ющенка, новообраного Президента України
24 січня	Ющенко призначає Юлію Тимошенко прем'єр-міністром України
21 лютого	Європейський Союз та Україна підписують план дій як частину реалізації Європейської політики сусідства
24 березня	Скинуто президента Киргизстану Аскара Акаєва
2006	
1 – 4 січня	«Газпром» призупиняє постачання газу в Європу через Україну
17 червня	«Словацький Демократичний і Християнський союз» Дурінди програє парламентські вибори соціал-демократичній партії Роберта Фіцо
2007	
1 січня	Болгарія та Румунія набувають членства у Європейському Союзі. Словенія переходить на євро.
2008	
5 січня	Міхейла Саакашвілі переобрано Президентом Грузії
8 травня	Президент Дмитрій Медведєв призначає Путіна прем'єр-міністром Росії
2009	
1 січня	Словаччина переходить на євро
1 – 20 січня	Газпром знову перестає постачати газ на Європу через Україну
12 березня	Валдіс Домбровскіс із правоцентристської партії «Нова Ера» стає прем'єр-міністром Латвії
5 липня	Правоцентристська політична партія Бойко Борисова «Громадяни за європейський розвиток Болгарії» виграє парламентські вибори в Болгарії
27 липня	Заступником прем'єр-міністра та міністром фінансів Болгарії в уряді Борисова призначено Сімеона Дянкова
2010	
29 травня	Партія «Фідес» виграє парламентські вибори в Угорщині, Орбана обрано прем'єр-міністра Угорщини
2011	
1 січня	Естонія переходить на євро
2012	
1 березня	Рада Європи надає Сербії статус кандидата на членство в ЄС
7 травня	Початок третього президентського терміну Путіна
2013	
7 березня	Закінчення президентського терміну Вацлава Клауса в Чехії
1 липня	Хорватія приєднується до Європейського Союзу як двадцять-восьма

	країна-член
1 жовтня	Партія «Об'єднаний національний рух» Саакашвілі програє парламентські вибори в Грузії
21 листопада	Янукович призупиняє підготовку до Європейської Угоди про асоціацію (УА) та Угоди щодо глибокої та повномасштабної вільної торгівлі (УГПВТ); початок протестів Євромайдану в Києві
27 листопада	Домбровскіс іде посади прем'єр-міністра Латвії
28 – 29 листопада	Європейський Саміт Східного партнерства відбувається у Вілюнюсі; Грузія та Молдова починають перемовини щодо УА та УГПВТ
2014	
1 січня	Латвія переходить на євро
18 березня	Росія анексує Крим
25 травня	Петра Порошенка обрано Президентом України
27 травня	Україна, Грузія та Молдова підписують Угоду про асоціацію з ЄС